วารสาร
บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
JOURNAL OF GRADUATE STUDIES REVIEW Nakhonsawan Buddhist College
ISSN : 2286-9301
ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๖๐ Vol.5 No.2 May-August 2017

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ ๓ ฉบับ จำนวนพิมพ์ : ๕๐๐ เล่ม

ฉบับที่ ๑ มกราคม-เมษายน / ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม-สิงหาคม / ฉบับที่ ๓ กันยายน-ธันวาคม

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ พระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา พัฒนาสังคมและการศึกษา ตลอดจนบทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกของปัญหาให้แก่สังคม

คณะกรรมการที่ปรึกษาวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.	อธิการบดี
พระราชวรเมธี, ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
พระศรีคัมภีรญาณ, ศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
พระสุวรรณเมธาภรณ์, ผศ.	รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา
พระราชวรมุนี, ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต
พระเมธีธรรมาจารย์	รองอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแผ่
พระโสภณวชิราภรณ์	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการต่างประเทศ
พระสิทธินิติธาดา, ดร.	คณะสังคมศาสตร์
ผศ.(พิเศษ) ร.อ.ดร.ประมาณเลิศ อัจฉริยปัญญากุล	ที่ปรึกษาอธิการบดีด้านกฎหมาย

บรรณาธิการ : พระเทพปริยัติเมธี, ผศ.ดร.

กองบรรณาธิการ :

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลกรณราชวิทยาลัย	**หน่วยงานภายนอก**	
พระราชวชิรเมธี, ผศ.ดร.	ศ.ดร.รัตนะ บัวสนธ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ศ.ดร.กาญจนา เงารังษี	รศ.ดร.ธานี เกสทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม	รศ.ดร.นันทิยา น้อยจันทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
รศ.ดร.วรกฤต เถื่อนช้าง	รศ.ดร.วราภรณ์ รุ่งเรืองกลกิจ	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ดร.อัครเดช พรหมกัลป์	ผศ.ดร.สำราญ บุญเจริญ	วิทยาลัยนครราชสีมา
	ดร.วราภรณ์ ทรัพย์รวงทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ลพบุรี
	ดร.ทนงค์ศักดิ์ เหมือนเตย	มหาวิทยาลัยภาคกลาง

เลขานุการ : พระมหาไฮ้ ธมฺมเมธี

ผู้ช่วยเลขานุการ : พระมหานคร วชิรเมธี, พระเอกจิตต์ อธิปญฺโญ, นายดิเรก ด้วงลอย, นายจักรี บัวยา

ศิลปะกรรม/เวปไซต์ : พระมหาไฮ้ ธมฺมเมธี, นายณฐพัชร์ แนมบัว, นายชาคริต เถื่อนนก, ดร.อนุวัต กระสังข์

สำนักงาน : สำนักงานวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
๙๙๙ หมู่ ๖ ตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐
โทรศัพท์ ๐๕๖-๒๑๙๙๙๙ โทรสาร ๐๕๖-๒๑๙๙๙๘

จัดพิมพ์โดย : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แขวงบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐
โทร. ๐๒๒ ๒๑๘๘๙๒, ๐๒๖ ๒๓๕๖๒๓ โทรสาร ๐๒๖ ๒๓๕๖๒๓

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ
วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

๑.	พระราชปริยัติกวี, ศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒.	พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓.	พระราชวชิรเมธี, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔.	ศ.ดร.กาญจนา เงารังษี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕.	รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖.	รศ.ดร.ประเทือง ภูมิภัทราคม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗.	รศ.ดร.สมชัย ศรีนอก	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๘.	รศ.ดร.วรกฤต เถื่อนช้าง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๙.	ผศ.ดร.วิรัช จงอยู่สุข	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๑๐.	ผศ.ดร.สุพรต บุญอ่อน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๑๑.	ผศ.อานนท์ เมธีวรฉัตร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๑๒.	ดร.อัครเดช พรหมกัลป์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

๑.	ศ.ดร.วัชระ งามจิตเจริญ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๒.	รศ.ดร.ธานี เกสทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
๓.	รศ.ดร.นันทิยา น้อยจันทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
๔.	รศ.ดร.สัญญา เคณาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
๕.	รศ.ดร.ประเวศ อินทองปาน	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
๖.	รศ.ดร.สุชาติ แสงทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
๗.	ผศ.ดร.สำราญ บุญเจริญ	วิทยาลัยนครราชสีมา
๘.	ผศ.ดร.พุทธรักษ์ ปราบนอก	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
๙.	ผศ.ดร.สาธร ทรัพย์รวงทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
๑๐.	ผศ.ดร.ศศิธร วชิรปัญญาพงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ลพบุรี
๑๑.	ผศ.ดร.พิมลพรรณ เพชรสมบัติ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ธัญบุรี
๑๒.	ผศ.ดร.รัตนะ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
๑๓.	ผศ.ดร.สยาม ราชวัตร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๑๔.	ดร.พิสิฐ จอมบุญเรือง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
๑๕.	ดร.วราภรณ์ ทรัพย์รวงทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ลพบุรี
๑๖.	ดร.ทนงค์ศักดิ์ เหมือนเตย	มหาวิทยาลัยภาคกลาง
๑๗.	ดร.สมจิตรา กิตติมานนท์	วิทยาลัยพยาบาลพระบรมราชชนนี นครสวรรค์

บรรณาธิการ

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ฉบับนี้เป็นปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ ประจำเดือน พฤษภาคม – สิงหาคม ๒๕๖๐ ซึ่งเป็นปีที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเกี่ยวกับคุณภาพของวารสาร โดยได้รับการพิจารณาจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index Centre) หรือ TCI ให้อยู่ในกลุ่ม ๒ ซึ่งประกาศผลในช่วงเดือน พฤษภาคม-มิถุนายน ๒๕๖๐ ที่ผ่านนี้ ผลจากการประกาศให้วารสารอยู่ในฐาน TCI ทำให้มีคณาจารย์และนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยจากสถาบันภายนอกได้นำเสนอผลงานทางวิชาการที่หลากหลายหัวข้อหลากหลายสาขาวิชา ทั้งนี้กองบรรณาธิการได้ส่งผลงานทางวิชาการเหล่านี้ไปให้กรรมการกลั่นกรองบทความทางวิชาการของแต่ละสาขาวิชาเป็นผู้อ่าน และมอบให้เจ้าของบทความนำไปปรับปรุงแก้ไขก่อนการตีพิมพ์แล้ว และด้วยความตั้งใจของคณะกองบรรณาธิการที่มีความประสงค์จะทำวารสารเล่มนี้ให้สมบูรณ์ตามเกณฑ์ของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index Centre) และสามารถพัฒนาขึ้นสู่ TCI ฐาน ๑ ต่อไปได้ ฉะนั้น โดยฉบับนี้เน้นการนำเสนอบทความวิจัยอันประกอบด้วยบทความวิจัย ๑๕ เรื่อง ประกอบด้วยบทความวิจัยภายใน ๗ เรื่อง และภายนอก ๘ เรื่อง ซึ่งมีเนื้อหาสาระในเล่มประกอบด้วยนักวิชาการและเรื่องดังที่ปรากฏในเล่มนี้

บทความที่น่าสนใจเรื่องแรกชื่อ **ทักษะการบริหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี :** Service skills of university administrators at Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Pathum Thani Province ***โดย พิมลพรรณ เพชรสมบัติ*** เป็นผู้นำเสนอ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี และ เปรียบเทียบทักษะการบริหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อาจารย์ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานีจำนวน ๒๗๗ คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบแบบที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance : ANOVA) ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้าน และผลการเปรียบเทียบทักษะการบริหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

บทความที่น่าสนใจเรื่องที่สองคือ **การสังเคราะห์งานวิจัยและผลงานวิชาการวิชาการในประเด็นพระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาวะ:**Research Synthesis of the Development of Monk's Well-Being (Health) *โดย* ***ปฏิธรรม สำเนียง*** ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักในการวิจัยเพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันของงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ที่เกี่ยวกับพระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาวะ สังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยและประเด็นองค์ความรู้ที่ต้องการและจำเป็น ในการขับเคลื่อนงานด้านพระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาวะ ตั้งแต่ปีพ.ศ. ๒๕๔๐ – ๒๕๕๙ โดยจำแนกสุขภาวะออกเป็น ๔ ด้าน ได้แก่ กาย จิตใจ สังคม และปัญญา เป็นการวิจัยเชิงสังเคราะห์ โดยการรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิง

ปริมาณ สุ่มคัดเลือกงานวิจัยและผลงานสร้างสรรค์จำนวน ๑๒๙ ฉบับ จากสถาบันการศึกษา องค์กรภาครัฐและเอกชน ๔๖ องค์กร เครื่องมือที่ใช้เพื่อการวิเคราะห์ ประกอบด้วย แบบบันทึกข้อมูลลักษณะงานวิจัย แบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร แบบบันทึกข้อมูลลักษณะงานสร้างสรรค์ ผลการวิเคราะห์พบองค์ความรู้ที่ปรากฏในด้านสุขภาวะพระสงฆ์ ดังนี้ ๑.ส่วนใหญ่อยู่ในด้านกาย จากผลงานสำรวจในระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับประเทศในปัจจุบันพระสงฆ์และสามเณรไทยถือเป็น ๑ ในกลุ่มเสี่ยงหลักที่มีโรคจากการบริโภคอาหารที่ญาติโยมนำมาถวาย และขาดการออกกำลังกาย ๓ อันดับโรคร้ายที่พบมากในกลุ่มพระสงฆ์และสามเณรไทย คือ เบาหวาน ความดันโลหิตสูง และโรคเกี่ยวกับระบบการย่อยและดูดซึมสารอาหาร ๒.ด้านจิตใจ พบการศึกษาในระดับพื้นที่ เช่น การศึกษาระดับความเครียดของพระสงฆ์ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า พระสงฆ์ส่วนใหญ่มีความเครียดในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๖ และพบว่าพระสงฆ์กลุ่มนี้แก้ความเครียดโดยใช้วิธีการจัดการปัญหา ๓.ด้านสังคมจำแนกเป็นสังคมสงฆ์ด้วยกันเองมีความสัมพันธ์กันในเชิงการปกครอง เชิงการร่วมปฏิบัติงานศาสนกิจ และเชิงการร่วมสถาบันการศึกษาและสังคมสงฆ์กับชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับวัดเห็นวัดเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ทำเกิดความสนิทสนมกันมาก เสมือนเครือญาติ แต่ในปัจจุบันความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนเริ่มห่างเหิน ๔.ด้านปัญญาพบว่า พระสงฆ์มีความตระหนักเรื่องจิตและวิญญาณในขันธ์ ๕ และมีการรับรู้ถึงเรื่องการเกิด แก่ เจ็บตาย โดยมีนัยยะแห่งการตายดี

คณะกองบรรณาธิการขอขอบคุณเจ้าของผลงานบทความทุกท่านที่ได้มีส่วนร่วมทำให้วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ได้เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการสู่สาธารณะตามนโยบายของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขออนุโมทนาขอบคุณคณะกรรมการกลั่นกรองทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะ แนะนำให้มีการปรับปรุงแก้ไขผลงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้องน่าอ่านและเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายที่สุดขออนุโมทนาขอบคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้จัดทำให้มีวารสารฉบับนี้และโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

(พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.)
บรรณาธิการ

สารบัญ

กองบรรณาธิการ
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ
บทบรรณาธิการ

บทความวิจัย :

ทักษะการบริหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ๑
: พิมลพรรณ เพชรสมบัติ

แนวทางการพัฒนาศักยภาพและบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์ ๑๓
: วิชญาภา เมธีวรฉัตร

รูปแบบการบริหารงานบุคลากรอย่างยั่งยืนเชิงพุทธบูรณาการขององค์กรธนาคารพาณิชย์ ๒๗
: เสาวภา ชุติธีระวิทย์

พุทธวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในวิชาพระพุทธศาสนาหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ๔๑
: พระอธิการสุชาติ จนฺทสโร , ดิลก บุญอิ่ม, ภารดี พูลประภา เอี่ยมเจริญ

การประเมินผลการให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาตามหลักไตรสิกขาที่มีต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและความเข้มแข็งทางจิตใจของเยาวชนที่ถูกคุมประพฤติ ๕๙
: มณี ศรีเรือง

ความคิดเห็นของประชาชนต่อการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหว้าทอง อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ๖๗
: สิทธิพร เกษจ้อย, พระวรชัด ทะสา,พระมหาสัจจารักษ์ ไร่สงวน

การสังเคราะห์งานวิจัยและผลงานวิชาการวิชาการในประเด็นพระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาวะ: ๗๙
: ปฏิธรรม สำเนียง, วิสุทธิ บุญญะโสภิต, พระมหาอุดร อุตฺตโร, อานนท์ เหล็กดี
ปรียาภรณ์ สุโพธิ์, อาภาภรณ์ บุลสถาพร

ทัศนคติของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ ๙๑
: ธนันท์ธร โสภณดิลก

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติกับการสร้างสุขภาวะชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดลำปาง ๙๙
: สมจันทร์ ศรีปรัชยานนท์

สารบัญ (ต่อ)

ประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปี พ.ศ.2559 - 2561 ของเทศบาลตำบลทรายขาว อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ๑๑๑
: ชิตพล ชัยมะดัน

ผลการให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามแนวอริยสัจ 4 เพื่อเพิ่มความเข้าใจความจริงของชีวิตในผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเวชที่มีภาวะซึมเศร้า ๑๒๓
: แม่ชีณัฐธยาน์ ไชยนนทพัฒน์

การศึกษาภูมิปัญญาเครื่องดนตรีปริ: กรณีศึกษาครูปัง เครือมุกธิเบศร์ และครูเตือน บุญอินทร์บ้านห้วยล้อม ตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน ๑๓๗
: เชิงกล งามปลอด

สมรรถนะหลักและความพึงพอใจในงานที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย ๑๔๙
: ขรรชัย สมสร, จินต์ วิภาตะกลัศ, กฤษณะ ดาราเรือง

ศึกษาวิเคราะห์เรื่องสูกรมัททวะในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ๑๖๕
: พระณัฐภัทร กิจฺจกาโร (เจริญรักษ์), พระมหายุทธนา นรเชฏฺโฐ (ศิริวรรณ)
สุดารัตน์ บรรเทากุล

ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบางมะฝ่อ อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ ๑๗๙
: ณวัสพล รุ่งโต

ภาคผนวก ๑๙๑
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิอ่านบทความวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ๑๙๒
ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ๑๙๓
คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ ๑๙๔
หนังสือส่งบทความทางวิชาการเพื่อเผยแพร่ ๑๙๙
ใบตอบรับเป็นสมาชิก ๒๐๐

ทักษะการบริหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยี-ราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

Service skills of university administrators at Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Pathum Thani Province

พิมลพรรณ เพชรสมบัติ *

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี และ เปรียบเทียบทักษะการบริหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อาจารย์ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานีจำนวน ๒๗๗ คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบแบบที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance : ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้าน และผลการเปรียบเทียบทักษะการบริหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานีจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

คำสำคัญ : ทักษะการบริหาร, ผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ABSTRACT

This research was aimed to study and to compare the management skills of university administrators at Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Pathum Thani Province.

The samples used in this study were 277 people from the teachers of Rajamangala University of Technology Thanyaburi. The research instrument was questionnaire. The statistics for data analysis comprised of percentage, mean, standard deviation, t-test, and Analysis of Variance: ANOVA.

The major findings have shown that the management skills of university administrators at Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Pathum Thani Province was in high level for an overview and specific view. The results of the

* คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จ.ปทุมธานี

comparison of the management skills of university administrators at Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Pathum Thani Province which identified by gender, level of education, and work experience was not different statistical significance at the 0.05 level.

Key Words: Management Skills ,University Administrators, Rajamangala University of TechnologyThanyaburi,

๑.บทนำ

การจัดการศึกษาที่ดีให้กับคนในชาตินั้น เป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งในการพัฒนาคนและพัฒนาประเทศ และการศึกษาเป็นกลไกในการพัฒนาคนให้มีความรู้ ความสามารถ มีพัฒนาการที่สมดุลทั้งปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม เพื่อการพัฒนาประเทศ หากประชากรของประเทศมีคุณภาพจะส่งผลให้ประเทศชาติมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน คนจะมีคุณภาพหรือไม่เพียงใด ขึ้นอยู่กับการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ การศึกษาจึงเป็นรากฐานของการพัฒนาคนอันเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าของประเทศ ดังคำกล่าวที่ว่า “การศึกษาพัฒนาคน คนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และประเทศชาติ” (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. ๒๕๔๓: ๒๗) ดังนั้น การจัดการศึกษาของชาติจึงเป็นหน้าที่โดยตรงทั้งของรัฐและเอกชนที่จะต้องจัดการและบริหารงานการศึกษาให้ดีและมีประสิทธิภาพ โดยยึดถือเป็นกระบวนการสำคัญที่จะทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข และสามารถนำความรู้มาพัฒนาประเทศชาติได้อย่างเหมาะสม และเพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมในทุกๆ ด้าน

หัวใจสำคัญของการบริหารสถาบันอุดมศึกษา ได้แก่ การบริหารงานของผู้บริหาร ซึ่งมีความสำคัญยิ่ง เนื่องจากเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของภารกิจของสถานศึกษา (กมล ภู่ประเสริฐ. ๒๕๔๔ : ๖) หลักการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาที่สำคัญที่สุด คือ การมุ่งความเป็นเลิศทางวิชาการ (academic excellence) ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาจึงต้องทำหน้าที่ผลิตผลงานทางวิชาการ สร้างนักวิชาการและใช้ผลงานทางวิชาการให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม (ไพฑูรย์ สินลารัตน์. ๒๕๔๒ : ๘๓)

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เป็นสถาบันทางการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศรวมไปถึงการพัฒนาคนเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่ได้มีการกำหนดไว้ ซึ่งภารกิจที่สำคัญ ๔ ประการ คือ การสอนหรือการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ผลลัพธ์ที่สำคัญซึ่งได้จากภารกิจดังกล่าว ล้วนมุ่งเสริมสร้างบัณฑิตที่จะผลิตออกไปเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งจำเป็นต้องเป็นคนที่มีคุณภาพดี ได้รับการพัฒนาให้มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านวิชาชีพชั้นสูง สติปัญญา สังคม อารมณ์ ร่างกายและจิตใจ การเป็นผู้มีคุณธรรม มีคุณภาพ และมีคุณค่าซึ่งการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยในประเทศที่

กำลังพัฒนาจึงเป็นทั้งการพัฒนาบุคคล และการผลิตบุคคลในสาขาวิชาต่างๆ เพื่อออกไปเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอกจึงต้องเป็นบัณฑิต มหาบัณฑิต และดุษฎีบัณฑิต ที่มีความสมบูรณ์ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับประกาศปฏิญญาโลกว่าด้วยการอุดมศึกษาสำหรับศตวรรษที่ ๒๑ ที่ได้เน้นให้มหาวิทยาลัยผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพสูงเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมของสังคมอย่างเข้มแข็ง ด้วยวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลเพื่อส่งเสริมสิทธิมนุษยชนและการพัฒนาสังคมของประชาธิปไตยภายใต้บริบทของความยุติธรรมที่ยั่งยืน (สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย. ๒๕๔๒: ๙๗-๙๘)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้บริหารนับเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาเป็นอย่างมาก เพราะการที่ผู้บริหารจะจัดการศึกษาประสบผลสำเร็จได้นั้น ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ เข้าใจในหลักการบริหารหรือการจัดการตลอดจนมีทักษะในการบริหารหรือจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาและวิเคราะห์ของโรเบิร์ทแอล แคตซ์ (Robert L. Katz ๑๙๕๕, หน้า๓๓-๔๒) ได้กล่าวไว้ว่าทักษะ ที่จำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องมี เพื่อให้การดำเนินการบริหารได้ผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพนั้นจะต้องมี ๓ ทักษะได้แก่ ทักษะทางด้านความคิดรวบยอด (conceptual skills) ทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์ (human skills) ทักษะทางด้านเทคนิค (technical skills) แต่สำหรับผู้บริหารตามแนว คิดของ เดรค และ โร (Drake and Roe, ๑๙๘๗, p. ๓๓) ได้เสนอแนะว่าควรจะมีคุณสมบัติ เพิ่มอีก ๒ ทักษะ ในฐานะผู้นำทางด้านการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ จะต้องมีความรู้ดีมาก ในเรื่องการเรียนการสอน และควรมีความรู้และสติปัญญาสูงกว่าผู้บริหารทั่วไป ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการปฏิบัติงานในระดับที่สูงๆ ขึ้นไป ทักษะดังกล่าวได้แก่ ทักษะทางด้านการสอน (instructional skills) และทักษะทางด้านความรู้ความเข้าใจ (cognitive skills) เมื่อผู้บริหารโรงเรียนมีทักษะทั้ง ๕ ด้านนี้ จะทำให้ การบริหารจัดการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี มีประสิทธิภาพสูงสุด อันส่งผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของอาจารย์ ซึ่งอาจารย์จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้มีคุณภาพเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับผู้บริหาร ดังนั้น ผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี เพื่อนำข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการวางแผนบริหารจัดการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นต่อไป

๒.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบทักษะการบริหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

๓.วิธีดำเนินการวิจัย

๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑) ประชากร ได้แก่ อาจารย์ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี จำนวน ๙๗๔ คนกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อาจารย์ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานีจำนวน ๒๗๗ คน

๒) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อาจารย์ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานีจำนวน ๒๗๗ คน โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) คือ

ขั้นตอนที่ ๑ การสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยการแบ่งตามคณะได้๑๑ คณะ และ ๑ วิทยาลัย เพื่อกำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ ๒ สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ตามสัดส่วนของคณะและวิทยาลัย ด้วยวิธีจับสลากจนครบ ๒๗๗ คน

๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะการบริหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง ซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามทักษะการบริหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี โดยมีลักษณะข้อคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ ตามแนวคิดของลิเคอร์ท (Likert’s five rating scale) ดังนี้

๓.๓ การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาที่เป็นแบบสอบถาม ตามขั้นตอน ดังนี้

๑) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการบริหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ในด้านต่างๆ

๒) กำหนดกรอบเครื่องมือในการวิจัยจากข้อมูลที่ศึกษาจากเอกสารตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๓) สร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดมุ่งหมายที่ต้องการวัด (Item Objective Congruence: IOC) ความครอบคลุมของข้อคำถาม และความชัดเจนของภาษาเกณฑ์การพิจารณาเลือกข้อคำถาม โดยพิจารณาจากข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ ๐.๕๐ ขึ้นไปถ้าข้อคำถามใดมีค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า ๐.๕๐ ต้องนำไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะก่อนที่จะนำไปทดลองใช้

๔) นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแน

๕) นำแบบทดสอบไปทดลองใช้ (Try -out) กับบุคคลที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวน ๓๐ คน

๖) นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้ มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิธีวิธีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

๗) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

๓.๔ วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

๑) ผู้วิจัยขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย เสนอต่ออาจารย์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๒) ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยผู้วิจัยแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างเพื่อตอบแบบสอบถามตามที่กำหนดให้

๓) ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยด้วยตนเอง ตามวัน เวลาที่กำหนด

๔.สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานีสามารถสรุปได้ดังนี้

๑. ทักษะการบริหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ๓.๗๘ รองลงมาเป็นทักษะทางด้านความคิดรวบยอด มีค่าเฉลี่ย ๓.๗๗ และทักษะทางด้านความรู้ความเข้าใจ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ๓.๖๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของแต่ละด้าน พบว่า

๑.๑ ทักษะทางด้านความคิดรวบยอด พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =๓.๗๗) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การกำหนดยุทธศาสตร์ เป้าหมาย พันธะกิจ ของมหาวิทยาลัยได้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลและท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}$ =๓.๙๘) รองลงมาวางแผนยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยได้อย่างครอบคลุมครบถ้วนทุกด้านประสบการณ์ในการบริหาร ($\bar{x}$ = ๓.๘๗) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ วินิจฉัยปัญหาต่างๆอย่างรอบคอบก่อนตันสินใจ โดยคำนึงถึงส่วนรวมเป็นสำคัญ ($\bar{x}$ =๓.๖๖)

๑.๒ ทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =๓.๗๘) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยจัดขึ้น มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}$ = ๔.๐๓) รองลงมาปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นได้เป็นอย่างดี ($\bar{x}$ =๔.๐๒) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เข้าใจความต้องการขั้นพื้นฐานของผู้ใต้บังคับบัญชาได้ดี ($\bar{x}$ =๓.๕๗)

๑.๓ ทักษะทางด้านเทคนิค พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =๓.๗๒) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า จัดหาเอกสารและสื่อมาใช้ในการบริหารงานได้ตามต้องการ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}$ =๓.๘๓) รองลงมาเลือกใช้ข้อมูลสารสนเทศทางการบริหารหน่วยงานได้อย่างเหมาะสม ($\bar{x}$ =๓.๘๑) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ บริหารจัดการเวลาในการปฏิบัติงานตามแผนได้อย่างเหมาะสม ($\bar{x}$ =๓.๕๕)

๑.๔ ทักษะทางด้านการสอนพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =๓.๗๐) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการพัฒนาอาจารย์ด้านเทคนิคการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}$ =๓.๘๗) รองลงมามีการพัฒนาอาจารย์ด้านการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง ($\bar{x}$ =๓.๗๙) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีการวางแผนการนิเทศภายในมหาวิทยาลัยอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ($\bar{x}$ =๓.๖๐)

๑.๕ ทักษะทางด้านความรู้ความเข้าใจ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =๓.๖๓) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความรู้และเข้าใจเรื่องการวิจัยและสามารถให้คำแนะนำแก่ผู้ร่วมงานได้ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}$ =๓.๗๕) รองลงมาจัดระบบโครงสร้างการบริหาร แผนงานโครงการและกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม ($\bar{x}$ =๓.๗๔) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เสนอแนะวิธีการ แก้ไขปัญหา เพื่อลดความขัดแย้งได้อย่างเหมาะสม ($\bar{x}$ =๓.๕๑)

๒. ผลการเปรียบเทียบทักษะการบริหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานีจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงานสรุปได้ดังนี้

๒.๑ อาจารย์ที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะการบริหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๒.๒ อาจารย์ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะการบริหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๒.๓ อาจารย์ที่มีระดับประสบการณ์การทำงานต่าง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะการบริหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๕.การอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ทักษะการบริหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานีมีประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยสามารถนำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

๑. ผลการศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานีพบว่า อาจารย์ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เห็นว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานีโดยรวมอยู่ในระดับ มาก

ได้แก่ ทักษะทางด้านความคิดรวบยอด ทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะทางด้านเทคนิค ทักษะทางด้านการสอนและทักษะทางด้านความรู้ความเข้าใจ สามารถนำมาอภิปราย ได้ดังนี้

๑.๑ ทักษะทางด้านความคิดรวบยอดพบว่า มีการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดย การกำหนดยุทธศาสตร์ เป้าหมาย พันธะกิจ ของมหาวิทยาลัยได้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล และท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานีมีการกำหนดยุทธศาสตร์ เป้าหมาย พันธะกิจที่เหมาะสมในการปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัย มีการกำหนดหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่แต่ละคนได้อย่างชัดเจน มีการวางแผนยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยได้อย่างครอบคลุมครบถ้วนทุกด้าน ประสบการณ์ในการบริหารสามารถนำความรู้ที่มีมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม รวมไปถึงมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองและผู้ร่วมงานสามารถใช้ทรัพยากรของมหาวิทยาลัยให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุจิรา กาญจนสาโรช (๒๕๔๗) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความต้องการในการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ภาพรวมผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสมุทรสาครมีความต้องการในการพัฒนาทักษะการบริหารในทุกด้าน อยู่ในระดับมาก และไปสอดคล้องกับสัมพันธ์ ทรัพย์แตง (๒๕๔๗) ได้ศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต ๒ พบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมในภาพรวมรายด้านอยู่ในระดับมาก

๑.๒ ทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์ พบว่า มีการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดย การเข้าร่วมกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยจัดขึ้น มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี มีความเป็นกันเองกับบุคลากร นักศึกษาและบุคคลอื่น สามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นได้เป็นอย่างดี มีการเข้าร่วมกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยจัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ มีการติดต่อสื่อสารและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกให้กับผู้ร่วมงานทำงานอย่างสม่ำเสมอ ให้การช่วยเหลือพร้อมทั้งเสนอแนะสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อความก้าวหน้าของผู้ร่วมงาน และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ร่วมงานและนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สัมพันธ์ ทรัพย์แตง (๒๕๔๗) ได้ศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต ๒ พบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมในภาพรวมรายด้านอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทักษะด้านมนุษย์อยู่ในระดับมากเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ทักษะด้านผู้นำ ทักษะด้านมโนภาพ และทักษะด้านเทคนิคตามลำดับ แนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม คือ มีความต้องการให้พัฒนาการวิจัย การใช้คนให้เหมาะกับงาน การวางแผนปฏิบัติการเทคโนโลยี แรงจูงใจ การมอบหมายงานการรับฟังและเปิดโอกาสแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ การเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง การประสานและเป็นผู้นำผู้ตามเพื่อสร้างสรรค์ และไปสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหากานต์ ชาวดร (๒๕๔๘) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องทักษะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า ทักษะของผู้บริหารในสถานศึกษา และการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

๑.๓ ทักษะทางด้านเทคนิค พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดย จัดหาเอกสารและสื่อมาใช้ในการบริหารงานได้ตามต้องการ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี มีการบริหารจัดการเวลาในการปฏิบัติงานตามแผนได้อย่างเหมาะสม ส่งเสริมให้มีการรวมรวบข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบ สะดวกแก่การนำไปใช้

และสามารถเลือกใช้ข้อมูลสารสนเทศทางการบริหารหน่วยงานได้อย่างเหมาะสม มีการจัดหาทรัพยากรที่จะใช้ในการบริหารงานได้ตามความต้องการรวมทั้งจัดหาเอกสารและสื่อมาใช้ในการบริหารงานได้ตามต้องการพร้อมเสนอแนะวิธีการ เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆมาใช้ในการเรียนการสอนได้มีการกำกับ ติดตามและประเมินผลการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้องและปรับปรุงการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประคอง แสนจำหน่าย (๒๕๔๘) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารมีทักษะการบริหารโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และยังไปสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธานี ชั้นบุญ (๒๕๕๑) ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานสานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประทุมธานี เขต ๒ ปีการศึกษา ๒๕๔๙ จานวน ๒๘๑ คน ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์การใช้ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สานักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต ๒ ในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือด้านเทคนิค

๑.๔ ทักษะทางด้านการสอนพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีการพัฒนาอาจารย์ด้านเทคนิคการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานีส่งเสริมให้มีการวางแผนการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม ส่งเสริม สนับสนุนการผลิตสื่อสารการเรียนการสอน ติดตามการใช้สื่อสารการเรียนการสอน มีการจัดแหล่งเรียนรู้ให้เหมาะสมกับนักศึกษา มีการพัฒนาอาจารย์ด้านเทคนิคการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และด้านการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง รวมไปถึงมีการวางแผนการนิเทศภายในมหาวิทยาลัยอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอและมีการวัดและประเมินผลทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ ซึ่งไปสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยยันต์ ฉิมกล่อม (๒๕๕๕) ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูผู้สอนในอำเภอบางละมุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต ๓ โดยกลุ่มตัวอย่างครูผู้สอนที่ปฏิบัติการสอนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในอำเภอบางละมุง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต ๓ จานวน ๒๐๙ คน ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาความทัศนะของครูผู้สอนที่ปฏิบัติการสอนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอบางละมุง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต ๓ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และยังไปสอดคล้องกับงานวิจัยของ เดือนเพ็ญ บุญใหญ่เอก (๒๕๕๗) ได้ศึกษาการบริหารการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต ๓ ผลการวิจัยพบว่า การบริหารการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต ๓ ในภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

๑.๕ ทักษะทางด้านความรู้ความเข้าใจ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีความรู้และเข้าใจเรื่องการวิจัยและสามารถให้คำแนะนำแก่ผู้ร่วมงานได้ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี มีการจัดระบบโครงสร้างการบริหาร แผนงาน โครงการและกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม มีเครื่องมือประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานและประกอบการพิจารณาความดีความชอบได้อย่างเหมาะสม ผู้บริหารส่งเสริมให้นำความรู้เกี่ยวกับระเบียบ กฎหมาย มาใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม พร้อมทั้งเสนอแนะวิธีการ แก้ไขปัญหา เพื่อลดความขัดแย้งได้อย่างเหมาะสม สมารถนำเอาความรู้ประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาประยุกต์ใช้ในการบริหารได้ มีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานของตนเองได้ และเข้าใจเรื่องการวิจัยและสามารถให้คำแนะนำแก่ผู้ร่วมงานได้ ซึ่งไปสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหา

กานต์ ชาวดร (๒๕๔๘) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องทักษะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า ทักษะของผู้บริหารในสถานศึกษา และการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และยังไปสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยยันต์ ฉิมกล่อม (๒๕๕๕) ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูผู้สอนในอำเภอบางละมุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต ๓ โดยกลุ่มตัวอย่างครูผู้สอนที่ปฏิบัติการสอนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในอำเภอบางละมุง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต ๓ จานวน ๒๐๙ คน ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาความทัศนะของครูผู้สอนที่ปฏิบัติการสอนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอบางละมุง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต ๓ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

๒. ผลการเปรียบเทียบทักษะการบริหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน อภิปรายผลได้ดังนี้

๒.๑ อาจารย์ที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะการบริหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ทักษะการบริหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ที่เป็นเพศชายและเพศหญิงใกล้เคียงกัน ซึ่งพิจารณาได้จาก ค่าเฉลี่ยทักษะการบริหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ที่เพศชายสูงกว่าเพศหญิงเล็กน้อย ซึ่งไปสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจิรา กาญจนสาโรช (๒๕๔๗) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความต้องการในการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ภาพรวมผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสมุทรสาครมีความต้องการในการพัฒนาทักษะการบริหารในทุกด้าน อยู่ในระดับมากและเมื่อเปรียบเทียบความต้องการ โดยจำแนกตามตำแหน่งการบริหาร พบว่า ผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนและผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียน มีความต้องการคล้ายคลึงกันในการพัฒนาทักษะบริหารทั้งสามด้าน ได้แก่ ความต้องการพัฒนาทักษะด้านเทคนิค ทักษะด้านมนุษย์และทักษะด้านความคิดรวบยอดมีความต้องการอยู่ในระดับมาก

๒.๒ อาจารย์ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะการบริหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารระดังสูงของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ได้ให้ความสำคัญกับทักษะการบริหารงาน โดยมีการกำหนดนโยบาย กิจกรรม โครงการต่างๆที่ส่งเสริมให้ผู้บริหาร อาจารย์ และบุคลากรในคณะ สาขา หรือหน่วยงานต่างๆทุกระดับ ได้เข้าร่วมเรียนรู้เกี่ยวกับทักษะการบริหารงานจึงทำให้ระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีทักษะการบริหารไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประคอง แสนจำหน่าย (๒๕๔๘) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารมีทักษะการบริหารโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบทักษะของผู้บริหาร ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีทักษะการบริหารงานไม่แตกต่างกัน

๒.๓ อาจารย์ที่มีระดับประสบการณ์การทำงานต่าง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะการบริหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ไม่แตกต่าง

กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ได้จัดให้มีการอบรมสัมมนา ให้ความรู้ความเข้าใจกับอาจารย์ในมหาวิทยาลัยอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอทำให้ทักษะการบริหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ประคอง แสนจำหน่าย (๒๕๔๘) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารมีทักษะการบริหารโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบทักษะของผู้บริหาร ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีทักษะการบริหารงานไม่แตกต่างกัน

๖.ข้อเสนอแนะ

๖.๑ ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

ผู้วิจัยขอเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาความพึงพอใจของทักษะการบริหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานีดังต่อไปนี้

๑) ทักษะทางด้านความคิดรวบยอด พบว่า การวินิจฉัยปัญหาต่างๆอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ควรส่งเสริมให้มีการวินิจฉัยปัญหาต่างๆอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจในทุกครั้ง

๒) ทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์ พบว่า การเข้าใจความต้องการขั้นพื้นฐานของผู้ใต้บังคับบัญชาได้ดี มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ควรส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจความต้องการขั้นพื้นฐานของผู้ใต้บังคับบัญชาได้เป็นอย่างดีและสม่ำเสมอ

๓) ทักษะทางด้านเทคนิค พบว่า บริหารจัดการเวลาในการปฏิบัติงานตามแผนได้อย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ควรส่งเสริมให้มีการบริหารจัดการเวลาในการปฏิบัติงานตามแผนได้อย่างเหมาะสมได้อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

๔) ทักษะทางด้านการสอน พบว่า มีการวางแผนการนิเทศภายในมหาวิทยาลัยอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ควรส่งเสริมให้มีการวางแผนการนิเทศภายในมหาวิทยาลัยอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

๕) ทักษะทางด้านความรู้ความเข้าใจ พบว่า เสนอแนะวิธีการ แก้ไขปัญหา เพื่อลดความขัดแย้งได้อย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ควรส่งเสริมให้มีการเสนอแนะวิธีการ แก้ไขปัญหาเพื่อลดความขัดแย้งได้อย่างเหมาะสมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

๖.๑ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรศึกษาการเปรียบเทียบทักษะการบริหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานีตามความคิดของบุคลากรในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

๒) ควรศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานีที่ได้รับรางวัลประเภทต่างๆ

๗.กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่สละเวลาอันมีค่าในการให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัย ขอขอบคุณอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ที่ให้ข้อมูลและตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งได้ให้ความร่วมมือและให้ความอนุเคราะห์แก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดียิ่ง

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ที่ได้ให้ทุนสนับสนุนในการทำวิจัยครั้งนี้

บรรณานุกรม

กมล ภู่ประเสริฐ. **การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : ทิปส์ พับบลิเคชั่น.๒๕๔๔.

ชัยยันต์ ฉิมกล่อม.ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูผู้สอนในอาเภอบางละมุง สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต ๓. **ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต** สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.๒๕๕๕

เดือนเพ็ญ บุญใหญ่เอก. การบริหารการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต ๓. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.๒๕๕๗.

ธานี ชั้นบุญ. ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประทุมธานี เขต ๒. **วิทยานิพนครุศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.๒๕๕๑.

ประคอง แสนจำหน่าย. ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.๒๕๔๘.

พระมหากานต์ ชาวดร.ทักษะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพ. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.๒๕๔๘

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. ๒๕๔๒-๒๕๔๓, พย.-กพ. **การปฏิรูปงานวิชาการ : แนวทางใหม่ของการปฏิรูปอุดมศึกษา.** ใน สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม (บรรณาธิการ). วารสารครุศาสตร์, หน้า๘๓-๙๒ . กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุจิรา กาญจนสาโรช. ความต้องการในการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสมุทรสาคร. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.๒๕๔๗

สัมพันธ์ ทรัพย์แตง. ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสานักงานเขตพื้นที่นครปฐมเขต ๒. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร. ๒๕๔๗

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒.** กรุงเทพมหานคร:ครุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๓

สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย.**ปฏิญญาโลกว่าด้วยการอุดมศึกษา : สาระและการดำเนินงาน.**กองวิเทศสัมพันธ์. (อัดสำเนา), ๒๕๔๒

Drake, T. L., & Roe, W. H. (19966). **The principalship**. New York: Macmillan.

Kaltz, Robert.(1995) **Skill of Effective Administrator.**Harvard Business Review.33(1) .34

แนวทางการพัฒนาศักยภาพและบทบาทผู้นำท้องถิ่น ในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์

The Way for Potential Development and Local Leader Role on Community Development in Nakhonsawan-tok Sub-district Administrative Organization, Nakhon Sawan Province

วิชญาภา เมธีวรฉัตร*

บทคัดย่อ

ในการวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพและบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์ ๒) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาศักยภาพและบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์

ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Method Research) ระหว่างการ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire)จำนวน ๓๙๐ ชุด เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพและบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Group Discussion) จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๗ ท่าน เพื่อศึกษาหาแนวทางการพัฒนาศักยภาพและบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์

ผลการวิจัยพบว่า

การพัฒนาศักยภาพผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์ ค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผู้นำท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเป็นอย่างดีมีการแสวงหาความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนอยู่เสมอผู้นำท้องถิ่นมีความซื่อตรงและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมีจิตใจดีคิดดีทำดีไม่คิดร้ายต่อสมาชิกในชุมชนทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ข่าวสารให้แก่ชุมชนได้ ส่วนการพัฒนาบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์ ค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีการส่งเสริมอาชีพตามความต้องการของชุมชน มีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม จัดโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสุขภาพจากการมีส่วนร่วมของชุมชนยังมีการส่งเสริมให้นำหลักธรรมทางศาสนาไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต มีการนำความรู้ใหม่มานำเสนอ

*สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ให้คนในชุมชนมีการวางแผนในการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่องนอกจากนั้นแล้วยังมีการกระตุ้นให้ชุมชนร่วมมือและดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของชุมชน

แนวทางการพัฒนาศักยภาพและบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์ มีกระบวนการต่างๆ จะเกิดพัฒนาการที่ดีได้นั้นจะต้องผ่านกระบวนการกลุ่ม คือผู้นำท้องถิ่นควรคิดหาวิธีให้ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่าง จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน พยายามชักจูงให้ทั้งผู้นำท้องถิ่นและชาวบ้านที่อาศัยในชุมชนมีเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนา ตรวจสอบ ติดตามผลการดำเนินการตามเป้าหมายที่วางไว้ นำผลการตรวจสอบมาปรับปรุงวิธีการและกระบวนการที่ต้องทำให้ดีขึ้น โดยไม่เน้นว่าผู้นำท้องถิ่นจะต้องเก่งแต่ตำราเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความยอมรับซึ่งกันและกันระหว่างผู้นำกับคนในชุมชน แลกเปลี่ยนความรู้ใหม่ๆให้แก่กันและกัน โดยที่คนในชุมชนจะไม่รู้สึกเลยว่าตนเองนั้นด้อยกว่าเพื่อน เพราะจะทำให้คนในชุมชนมีความร่วมมือกันแบ่งงานตามที่ตนถนัดเพื่อสร้างงานที่มีประสิทธิภาพให้กับกลุ่มของตัวเอง ทั้งนี้ถือเป็นการละลายพฤติกรรมด้วยการรวมกลุ่มการเรียนรู้และสร้างสัมพันธภาพที่ดีงามระหว่างคนในชุมชนอีกด้วย การเปิดโอกาสให้ผู้นำท้องถิ่นได้แสดงความรู้ความสามารถที่มีอยู่ในตนเองออกมาสู่สายตาชาวบ้านที่อาศัยในชุมชน เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ใหม่ๆให้แก่กันและกัน ร่วมมือกันรวมกลุ่มแบ่งงานตามที่ตนถนัดเพื่อสร้างงานที่มีประสิทธิภาพให้กับกลุ่มของตัวเองต่อไป

คำสำคัญ : การพัฒนา,ศักยภาพ,บทบาทผู้นำ,พัฒนาชุมชน

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the potential development and local leader role on community development in Nakhonsawan-tok Sub-district Administrative Organization, Nakhon Sawan Province, and 2) to find the way for the potential development and local leader role on the community development in Nakhonsawan-tok Sub-district Administrative Organization, Nakhon Sawan Province.

This research applied Mixed Method Research consisting of Quantitative Research and Qualitative Research. The tools of the research were 390 questionnaires for studying the potential development and local leader role on the community development in Nakhonsawan-tok Sub-district Administrative Organization, Nakhon Sawan Province and group discussion from experts for finding the guidelines for the potential development and local leader role on the community development in Nakhonsawan-tok Sub-district Administrative Organization, Nakhon Sawan Province.

Results of the Research

1. Overall, the potential development of local leaders in community development in Nakhonsawan-tok Sub-district Administrative Organization, Nakhon Sawan Province was at the middle level. The local leaders had the knowledge and capability in their role, and always had the knowledge acquisition useful to the community. The local leaders were honest and made the benefit to the public. Moreover, the local leaders had the positive thinking to the villagers and passed on the knowledge and news to the community. Moreover, overall, the development of r local leader role on the community development in Nakhonsawan-tok Sub-district Administrative Organization, Nakhon Sawan Province was at the middle level. It promoted the occupation to the demand of the community, managed the natural resource suitably, set the basic structure for the health, promoted the application of the Dhamma principles in the living, applied the new knowledge for the villagers, had the planning in the community development continuously, and encouraged the villagers in the cooperation and the security of the life and properties in the community.

2. The way for the potential development and the local leader role on the community development in Nakhonsawan-tok Sub-district Administrative Organization, Nakhon Sawan Province were : the local leaders should find the way to the villagers in doing the activities for the knowledge exchanging and persuading the local leaders and the villagers in the development, checking and following the working results. The local leaders improved the approach and process and exchanged the new knowledge. This made the villagers cooperating for the effective work. Moreover, the ice breaking happened with the learning grouping and making the good relationships between the villagers in the community. It should give the opportunity to the local leaders in presenting the knowledge and capability for the villagers to exchange the new knowledge for the effective work.

Keywords: Development, Potential, Leadership role , Community development

๑.บทนำ

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานที่เป็นระบบราชการส่วนสำคัญ ในการบริหารราชการผ่านดิน ซึ่งตามอำนาจหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นล้วนทำเพื่อประชาชนเพราะเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด เน้นการให้บริการประชาชนในแต่ละชุมในเขตของตนให้ประชาชนได้รับความพึงพอใจสูงสุด โดยมีอำนาจหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะในด้านต่าง ๆ เช่น

การให้บริการด้านไฟฟ้า ถนน สาธารณะสุข สิ่งแวดล้อม รวมถึงงานด้านสวัสดิการประชาชน จะเห็นได้ว่าขอบเขตภารกิจขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีหลายด้าน และมีความผูกพันกับวิธีชีวิตของประชาชน องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกรูปแบบหนึ่งของไทย ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้บริหารจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเพื่อสนองตอบความต้องการของประชาชนให้เกิดความพึงพอใจมากที่สุด ในการบริหารงานของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งต้องมีหน้าที่พัฒนาชุมในเขตที่ตัวเองรับผิดชอบให้ประชาชนอยู่ดีมีสุข

เนื่องจากปัจจุบัน สภาพเศรษฐกิจการเมือง และสังคมของไทยทุกวันนี้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในขณะเดียวกันปัจจัยทางเศรษฐกิจทำให้ครอบครัวมีขนาดเล็กลงทั้งในสังคมเมืองและสังคมชนบท ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวได้เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ทำให้เกิดปัญหา และการที่ภาครัฐให้ความสำคัญกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฉะนั้น ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้นำหมู่บ้าน จึงต้องมีบทบาทอย่างมากในการสร้างความเจริญและความผาสุกให้เกิดกับชุมชนในเขตปกครองของตน ความเป็นผู้นำเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อการพัฒนาแนวทางใหม่ เพราะแนวทางในเชิงรุกนั้นประชาชนและชุมชนต้องยกระดับเชิงคุณภาพการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาปัจเจกบุคคล ความเข้มแข็งของชุมชน และการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในระดับต่างๆ จึงเป็นการจัดการพัฒนาที่สำคัญ และทำให้เรื่องการบริหารการพัฒนาสังคมเกื้อหนุนกัน ถ้าผู้นำชุมชนขาดความรู้ในการพัฒนาชุมชนเพื่อให้ชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนนั้นก้อจะกลายเป็นชุมชนที่ด้อยพัฒนาและมีปัญหาเกิดขึ้นตามมา[๑]

ดังนั้น แล้วผู้นำท้องถิ่น ไม่เป็นเพียงแบบอย่างในการทำงานและดำเนินการแก้ไขปัญหาต่างๆเท่านั้น จะต้องเป็นผู้นำทางด้านความคิด และปลูกจิตสำนึกให้แก่ประชาชนให้ตระหนักถึงสิ่งที่มีค่าที่ชุมชนตนเองครอบครองอยู่และร่วมกันพัฒนาให้มันดียิ่งๆขึ้นไปชุมชนจะพัฒนาไปได้ต้องอาศัยผู้นำเป็นตัวการในการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาทุกด้านที่ทำให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และผู้นำที่จะทำให้เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้นจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถ มีคุณธรรม มีความยุติธรรม สามารถแก้ไขปัญหาของประชาชนตามความต้องการ เพราะการได้มาของผู้นำท้องถิ่นนั้นย่อมมีส่วนเกี่ยวพันกับประชาชนและให้ผู้นำได้นำพาท้องถิ่นพัฒนา ซึ่งผู้นำแต่ละยุคการเปลี่ยนแปลงไม่เหมือนกัน

ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก กลุ่มผู้นำได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชุมชนหลายด้าน เช่นการดำเนินงานด้านกิจกรรมการพัฒนาทุกรูปแบบ เช่น การจัดเวทีประชาคมของทุกหมู่บ้าน การประชุมข้อราชการหรือหารือปัญหาและความต้องการการมีส่วนร่วมเป็นจุดหนึ่งที่มีการกระตุ้นสร้างแรงจูงใจในการให้ความร่วมมือกับทุกภาคส่วน โดยเฉพาะผู้นำต้องพยายามช่วยเหลือเกื้อกูลดูแลคนในชุมชน ซึ่งผู้นำท้องถิ่นมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของประชาชนอย่างมากในระดับชุมชน และก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนอย่างหลากหลาย ผู้นำชุมชนยังไม่มีความ

---

[๑] ขนิษฐา กาญจนรังษีนนท์, **การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ฉบับชุมชน,(** กรุงเทพมหานคร : บริษัท บพิธการพิมพ์ จากัด, ๒๕๔๒), หน้า ๖๗.

กระตือรือร้นไม่เพียงพอที่จะปฏิบัติงานเพื่อความก้าวหน้าของชุมชนท้องถิ่น ผู้นำชุมชนยังไม่สามารถชักจูงให้เกิดการร่วมมือกันทำงานชุมชนท้องถิ่นได้ และผู้นำชุมชนไม่พร้อมจะให้คำแนะนำช่วยเหลือและยอมรับฟังความคิดของประชาชนในท้องถิ่นเป็นปัญหาที่ต้องการแก้ไขอย่างเร่งด่วนเพื่อการพัฒนาชุมชน[๒]

ตำบลนครสวรรค์ตกเป็นชุมชนที่อยู่ในเขตเมือง มีพื้นที่ บางแห่งติดกับเขตเทศบาลนครนครสวรรค์ และเป็นเขตที่อยู่อาศัยเป็นส่วนใหญ่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก ส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่และบางส่วนเป็นผู้อพยพมาจากแหล่งอื่น เพื่อประกอบอาชีพ เช่นรับราชการ รับจ้างในโรงงาน เป็นต้น มีทั้งหมด ๑๐ หมู่บ้าน ประชากรทั้งหมด ๑๕,๒๐๙ คน

สภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาการพัฒนาศักยภาพและบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์ว่าเป็นอย่างไรเพื่อหาแนวทางพัฒนาศักยภาพและบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อเป็นแนวทางเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นต่อไปในอนาคต

๒.วัตถุประสงค์ของวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพและบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์

๒.๒ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาศักยภาพและบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์

๓.วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง“แนวทางการพัฒนาศักยภาพและบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์” ผู้วิจัยได้จัดกระบวนการและขั้นตอนในการวิจัย (Research Process) ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Method Research) ระหว่างการ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพและบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการจัดสนทนากลุ่ม

---

[๒] สนธยา พลศรี, **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน,** พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๑๐๘.

(Group Discussion) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาศักยภาพและบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์

๔.ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยจำนวน ๒ ประการ ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพและบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์ ๒) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาศักยภาพและบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์ ดังนี้

ผลการวิจัยเชิงสำรวจ

๔.๑ การพัฒนาศักยภาพและบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์

ก. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานะผู้ตอบแบบสอบถาม โสด จำนวน ๑๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๐ สมรส จำนวน ๑๗๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๔ หม้ายจำนวน ๓๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๒ หย่าร้างจำนวน ๒๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๔ แยกกันอยู่จำนวน ๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๐

ผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นเพศชาย จำนวน ๒๔๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๑ และเพศหญิง จำนวน ๑๔๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๙

ช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม ช่วงอายุ ๒๑ - ๓๐ ปี จำนวน ๑๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๗ ช่วงอายุ ๓๑ – ๔๐ ปี จำนวน ๒๐๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๘ ช่วงอายุ ๔๑ – ๕๐ ปีจำนวน ๔๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๑ ช่วงอายุ ๕๑ – ๖๐ ปีจำนวน ๒๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๗.๔

ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๗๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๑ ปริญญาตรี จำนวน ๑๔๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๔ สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๗๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๕

อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม เกษตรกรรม จำนวน ๑๙๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๓ รับจ้าง จำนวน ๘๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๘ พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน ๑๐๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๙

ข. การวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาศักยภาพผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์

ผลการวิเคราะห์การพัฒนาศักยภาพผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์ ๑. การพัฒนาศักยภาพผู้นำท้องถิ่นด้านความรู้ ๒. การพัฒนาศักยภาพผู้นำท้องถิ่นด้านเจตคติ ๓. การพัฒนาศักยภาพผู้นำท้องถิ่นด้านทักษะ โดยรวม และรายด้าน พบว่า

การพัฒนาศักยภาพผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์ ค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณา

รายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า การพัฒนาศักยภาพผู้นำท้องถิ่นด้านความรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ การพัฒนาศักยภาพผู้นำท้องถิ่นด้านเจตคติ อยู่ในระดับปานกลาง และการพัฒนาศักยภาพผู้นำท้องถิ่นด้านทักษะ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจะ พบว่า

การพัฒนาศักยภาพผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์ การพัฒนาศักยภาพผู้นำท้องถิ่นด้านความรู้ มีค่าเฉลี่ย ซึ่งอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้นำท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเป็นอย่างดี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ มีการแสวงหาความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนอยู่เสมอ อยู่ในระดับมาก และ ผู้นำท้องถิ่นต้องเข้าใจเป้าหมายในการแก้ปัญหาชุมชน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง

การพัฒนาศักยภาพผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์ การพัฒนาศักยภาพผู้นำท้องถิ่นด้านเจตคติ ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้นำท้องถิ่นมีความซื่อตรงและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ผู้นำท้องถิ่นมีจิตใจดีคิดดีทำดีไม่คิดร้ายต่อสมาชิกในชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง และ ผู้นำท้องถิ่นมีอารมณ์หนักแน่น อัธยาศัยดีและพร้อมที่จะสนับสนุนสมาชิกในชุมชน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง

การพัฒนาศักยภาพผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์ การพัฒนาศักยภาพผู้นำท้องถิ่น ด้านทักษะ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้นำท้องถิ่นทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ข่าวสารให้แก่ชุมชนได้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ผู้นำท้องถิ่นสามารถพูดกระตุ้นให้คนในชุมชนมีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง และ ผู้นำท้องถิ่นมีการวางแผนการดำเนินงานของชุมชนอย่างเป็นขั้นตอน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง

ค. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์

ผลการวิเคราะห์การพัฒนาบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์ ๑. บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ ๒. บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ๓. บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนการส่งเสริม/ดูแลสุขภาพอนามัย ๔. บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนการอนุรักษ์ศาสนาวัฒนธรรมและประเพณี ๕. บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนพัฒนาความรู้คนในชุมชน ๖.บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนบริหารจัดการชุมชน ๗. บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยรวม และรายด้าน รายละเอียดดังนี้

การพัฒนาบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์ ค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณา

รายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับปานกลาง และบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจะพบว่า

การพัฒนาบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์ บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ย ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การส่งเสริมอาชีพตามความต้องการของชุมชน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ การส่งเสริมสินค้าของชุมชนตามความเหมาะสม อยู่ในระดับมากและ การส่งเสริมให้มีความรู้ความชำนาญในการประกอบอาชีพ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง

การพัฒนาบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์ บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติมี ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ มีการสร้างเสริมสภาพแวดล้อมที่ดี อยู่ในระดับมากและ มีการให้คนในชุมชนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง

การพัฒนาบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์ บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนการส่งเสริม/ดูแลสุขภาพอนามัย มีค่าเฉลี่ย ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการจัดโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสุขภาพจากการมีส่วนร่วมของชุมชน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของคนในชุมชน อยู่ในระดับมากและ มีการส่งเสริมให้คนประกอบอาชีพโดยไม่ทำลายธรรมชาติ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง

การพัฒนาบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์ บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนการอนุรักษ์ศาสนาวัฒนธรรมและประเพณี มีค่าเฉลี่ย ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการส่งเสริมให้นำหลักธรรมทางศาสนาไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ มีการส่งเสริมอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม อยู่ในระดับมากและ การจัดกิจกรรมส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง

การพัฒนาบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์ บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนพัฒนาความรู้คนในชุมชน มีค่าเฉลี่ย ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการนำความรู้ใหม่มานำเสนอให้คนในชุมชน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ .มีการจัดให้มีการแลกเปลี่ยน

ความรู้กับชุมชนอื่นๆ อยู่ในระดับมากและ มีการส่งเสริมให้คนในชุมชนได้เข้าอบรมความรู้ที่หน่วยงานต่างๆ จัดขึ้น มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง

การพัฒนาและบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์ บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนบริหารจัดการชุมชน มีค่าเฉลี่ย ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการวางแผนในการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อเป็นแกนนำในการพัฒนาหมู่บ้าน อยู่ในระดับมากและ มีมีการจัดสวัสดิการชุมชน เช่น จัดกองทุนหมู่บ้าน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง

การพัฒนาบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์ บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีค่าเฉลี่ย ซึ่งอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการกระตุ้นให้ชุมชนร่วมมือและดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของชุมชน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ มีการแจ้ง/ประกาศเตือนภัยธรรมชาติให้ทราบล่วงหน้า อยู่ในระดับมากและ มีการวางแผนในการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง

๔.๒ แนวทางการพัฒนาศักยภาพและบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์

กระบวนการต่างๆ จะเกิดพัฒนาการที่ดีได้นั้นจะต้องผ่านกระบวนการกลุ่ม คือผู้นำท้องถิ่นควรคิดหาวิธีให้ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่าง จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน พยายามชักจูงให้ทั้งผู้นำท้องถิ่นและชาวบ้านที่อาศัยในชุมชนมีเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนา ตรวจสอบ ติดตามผลการดำเนินการตามเป้าหมายที่วางไว้ นำผลการตรวจสอบมาปรับปรุงวิธีการและกระบวนการที่ต้องทำให้ดีขึ้น การเปิดโอกาสให้ผู้นำท้องถิ่นได้แสดงความรู้ความสามารถที่มีอยู่ในตนเองออกมาสู่สายตาของคนในชุมชน โดยไม่เน้นว่าผู้นำท้องถิ่นจะต้องเก่งแต่ตำราเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความยอมรับซึ่งกันและกันระหว่างผู้นำกับคนในชุมชน ผู้นำท้องถิ่นมีความสามารถต่างกันไป เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ใหม่ๆให้แก่กันและกันโดยที่คนในชุมชนจะไม่รู้สึกเลยว่าตนเองนั้นด้อยกว่าเพื่อน เพราะจะทำให้คนในชุมชนมีความร่วมมือกันแบ่งงานตามที่ตนถนัดเพื่อสร้างงานที่มีประสิทธิภาพให้กับกลุ่มของตัวเอง ทั้งนี้ถือเป็นการละลายพฤติกรรมด้วยการรวมกลุ่มการเรียนรู้และสร้างสัมพันธภาพที่ดีงามระหว่างคนในชุมชนอีกด้วย การเปิดโอกาสให้ผู้นำท้องถิ่นได้แสดงความรู้ความสามารถที่มีอยู่ในตนเองออกมาสู่สายตาชาวบ้านที่อาศัยในชุมชน เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ใหม่ๆให้แก่กันและกัน ร่วมมือกันรวมกลุ่มแบ่งงานตามที่ตนถนัดเพื่อสร้างงานที่มีประสิทธิภาพให้กับกลุ่มของตัวเอง ตั้งเป้าหมายเอาไว้แล้วว่า จะทำอะไร และดำเนินการพัฒนาไปสู่จุดหมายนั้น และมีเทคโนโลยีที่ครบครัน ผู้นำท้องถิ่นส่วนใหญ่มีการบริหารจัดการด้วยตัวเองโดยให้เป็นไปตามบริบทของตนเองที่เด่นชัด ดังนั้นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพและบทบาทก็คือ ควรมีการอบรมให้ความรู้แก่ผู้นำท้องถิ่นโดยเชิญวิทยากรมาบรรยายเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับผู้นำทุกระดับเกี่ยวกับการเพิ่มศักยภาพและบทบาทของผู้นำท้องถิ่นถิ่น

ผู้นำท้องถิ่นต้องทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ข่าวสารให้แก่คนชุมชนได้ เพราะบางครั้งคนในชุมชนเองฟังต่อๆกันมาอาจสื่อสารกันไม่ชัดเจน ผู้นำท้องถิ่นเองต้องรู้ลึกรู้จริงและสามรถนำมาถ่ายทอดหรืออธิบายให้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนได้เข้าใจอย่างละเอียด จึงต้องมีทักษะ ไหวพริบ พอควร อีกประการก็คือความปลอดภัยของคนในชุมชนสำคัญฉะนั้นผู้นำท้องถิ่นต้องมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนให้มีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีการส่งเสริมอาชีพตามความต้องการของชุมชน ถ้าชุมชนไหนมีสินค้า งานฝีมือต่างๆ ผู้นำท้องถิ่นควรจะมีการหาตลาดรองรับเพื่อสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นในชุมชน ผู้นำท้องถิ่นควรต้องมีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม เพื่อใช้ทรัพยากรที่ทีอยู่ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และคุ้มค่ามากที่สุด

๕.อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยในครั้งนี้ จะกล่าวถึง แนวทางการพัฒนาศักยภาพและบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์ โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจและนำมาอภิปรายผล ดังนี้

๕.๑ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

๑.การพัฒนาศักยภาพผู้นำท้องถิ่น ด้านความรู้

ผู้นำท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเป็นอย่างดี มีการแสวงหาความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนอยู่เสมอมีการแสวงหาความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนอยู่เสมอ ผู้นำท้องถิ่นจำเป็นต้องเรียนรู้เกี่ยวกับการทำมาหากินของคนในชุมชน รู้เรื่องความเป็นมา ศักยภาพของชุมชนมีการคิดการวางแผนในการพัฒนาชุมชนได้อย่างรอบคอบเป็นผู้ที่จำมูลของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี เข้าใจเป้าหมายในการแก้ปัญหาชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมมิตร ขันธการุญวงศ์[๓] ผลการศึกษา พบว่า ศักยภาพผู้นำท้องถิ่นกับการบริหารงานท้องถิ่น ด้านความเป็นผู้นำ เป็นผู้นำหรือผู้บริหารที่ส่งเสริมความร่วมมือ ความสามัคคีและให้ขวัญกำลังใจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา

๒. การพัฒนาศักยภาพผู้นำท้องถิ่นด้านเจตคติ

ผู้นำท้องถิ่นมีความซื่อตรงและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมีจิตใจดีคิดดีทำดีไม่คิดร้ายต่อสมาชิกในชุมชนมีความยุติธรรม แก่สมาชิกในชุมชนมีความตั้งใจและเต็มใจที่จะพัฒนาชุมชนมีความเสียสละทั้งกำลังกาย กำลังใจมีอารมณ์หนักแน่น อัธยาศัยดีและพร้อมที่จะสนับสนุนสมาชิกในชุมชน

---

[๓] สมมิตร ขันธการุญวงศ์, “ศักยภาพผู้นำท้องถิ่นกับการบริหารงานท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตกิ่งอำเภอพระทองคำ จังหวัดนครราชสีมา”,**วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต**, (สาขารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง), ๒๕๕๐.

สอดคล้องกับ ทองใบ สิงสีทา[๔] พบว่า ผู้นำชุมชนมีศักยภาพด้านเจตคติในการขับเคลื่อนชุมชนมีความตั้งใจพัฒนาชุมชน

๔. การพัฒนาศักยภาพผู้นำท้องถิ่นด้านทักษะ

ผู้นำท้องถิ่นทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ข่าวสารให้แก่ชุมชนได้สามารถพูดกระตุ้นให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมมีความคิดแปลกใหม่ หรือกลวิธีใหม่ๆเพื่อพัฒนาขับเคลื่อนชุมชนสามารถโน้มน้าวให้คนในชุมชนปฏิบัติตามได้ใช้ทักษะการเจรจาต่อรองเพื่อลดความขัดแย้งได้การวางแผนการดำเนินงานของชุมชนอย่างเป็นขั้นตอน

๕.๒ ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์

๑. บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ

มีการส่งเสริมอาชีพตามความต้องการของชุมชนส่งเสริมสินค้าของชุมชนตามความเหมาะสมคนในครอบครัวสามารถพึ่งตนเองได้ส่งเสริมให้มีความรู้ความชำนาญในการประกอบอาชีพ

๒. บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

มีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสมสร้างเสริมสภาพแวดล้อมที่ดีส่งเสริมให้คนประกอบอาชีพโดยไม่ทำลายธรรมชาติให้คนในชุมชนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

๓.บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนการส่งเสริม/ดูแลสุขภาพอนามัย

มีการจัดโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสุขภาพจากการมีส่วนร่วมของชุมชน ให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของคนในชุมชนส่งเสริมให้คนในชุมชนดูแลสุขภาพด้วยตนเอง.มีการแจ้งข้อมูลให้คนในชุมชนรับรู้การบริการสาธารณสุข

๔.บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนการอนุรักษ์ศาสนาวัฒนธรรมและประเพณี

มีการส่งเสริมให้นำหลักธรรมทางศาสนาไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ส่งเสริมอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม มีการแบ่งปันเอื้ออาทรให้กับคนในชุมชน.มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นไปในทิศทางเดียวกับแนวคิดของกรมการพัฒนาชุมชน[๕]ที่ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้นำชุมชนด้านศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี ผู้นาชุมชนส่งเสริมให้คนในชุมชนนับถือศาสนาที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน

๕.บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนพัฒนาความรู้คนในชุมชน

---

[๔] ทองใบ สิงสีทา, “การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง บ้านรางแจง หมู่ที่ ๙ ตำบลเขาดิน อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี), ๒๕๕๓.

[๕] กรมการพัฒนาชุมชน, **การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม เรื่อง รูปแบบและวิธีการสร้างมาตรวัดชุมชนเข้มแข็ง,** (กรุงเทพมหานคร : กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา, ๒๕๔๗), หน้า ๒๕๘.

มีการนำความรู้ใหม่มานำเสนอให้คนในชุมชนจัดให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้กับชุมชนอื่นๆการจัดการความรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเป็นประโยชน์ในชุมชนส่งเสริมให้คนในชุมชนได้เข้าอบรมความรู้ที่หน่วยงานต่างๆ จัดขึ้น

๖. บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนบริหารจัดการชุมชน

มีการวางแผนในการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อเป็นแกนนำในการพัฒนาหมู่บ้านคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารชุมชนจัดสวัสดิการชุมชน เช่น จัดกองทุนหมู่บ้าน

๗.บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

มีการกระตุ้นให้ชุมชนร่วมมือและดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของชุมชนป้องกัน/ดูแลแก้ไขปัญหายาเสพติดภายในชุมชนแจ้ง/ประกาศเตือนภัยธรรมชาติให้ทราบล่วงหน้าจัดตำรวจบ้านเพื่อดูแลความปลอดภัยของชุมชน เป็นไปในทิศทางเดียวกับแนวคิดของกรมพัฒนาชุมชน ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้นำชุมชนในการป้องกันรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของชุมชนและการป้องกันภัยธรรมชาติ

๖.ข้อเสนอแนะ

๖.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. แนวทางการพัฒนาศักยภาพและบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์ ผู้นำท้องถิ่นจะต้องให้ความสนใจหรือให้ความจริงจังในการจัดทำนโยบาย โครงการ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรม

๒. แนวทางการพัฒนาศักยภาพและบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์ ถ้าจะให้เกิดผลสำเร็จ จะต้องขยายผลจากการพัฒนาระดับนโยบายไปสู่ชุมชน

๖.๒ ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ

๑. ผู้นำท้องถิ่นทุกระดับควรมีส่วนรวมในการทำกิจกรรมต่างๆเกี่ยวกับชุมชน

๒. องค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตกควรจัดทำรูปแบบการฝึกอบรมให้ความรู้ที่เป็นมาตรฐานแก่ผู้นำท้องถิ่นเพื่อปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ

๓. ผู้นำท้องถิ่นควรดูแลเอาใจใส่ผู้อาศัยอยู่ในชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่คนในชุมชน

๖.๓ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพและบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งได้มีทั้งปัญหา-อุปสรรค แลข้อเสนอแนะที่หลากหลาย จึงได้ข้อคิดสำหรับผู้วิจัยที่จะดำเนินการวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

๑. ควรเปลี่ยนประชากรกลุ่มตัวอย่างและสถานที่ในการศึกษาวิจัย เพื่อเปรียบเทียบกับการวิจัยในครั้งนี้

๒. ควรศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาศักยภาพและบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนอื่นๆ

บรรณานุกรม

ขนิษฐา กาญจนรังษีนนท์. **การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ฉบับชุมชน.** กรุงเทพมหานคร : บริษัท บพิธการพิมพ์ จากัด, ๒๕๔๒.

สนธยา พลศรี. **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน,** พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๐.

สมมิตร ขันธการุญวงศ์.“ศักยภาพผู้นำท้องถิ่นกับการบริหารงานท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตกิ่งอำเภอพระทองคำ จังหวัดนครราชสีมา”.**วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต**.สาขารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐.

ทองใบ สิงสีทา. “การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง บ้านรางแจง หมู่ที่ ๙ ตำบลเขาดิน อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๕๓.

กรมการพัฒนาชุมชน. **การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม เรื่อง รูปแบบและวิธีการสร้างมาตรวัดชุมชนเข้มแข็ง.** กรุงเทพมหานคร : กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา, ๒๕๔๗.

ขนิษฐา กาญจนรังษีนนท์. **การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ฉบับชุมชน.** กรุงเทพมหานคร. บริษัท บพิธการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๒.

บัญชร แก้วสอง และคณะ. **การวางแผนงานสาธารณสุข.** ขอนแก่น : ภาควิชาบริหารงานสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๗.

ประเวศ วะสี. **ประชาคมตำบล.** พิมพ์ครั้งที่๒. กรุงเทพมหานคร : มติชน, ๒๕๔๑.

รูปแบบการบริหารงานบุคลากรอย่างยั่งยืนเชิงพุทธบูรณาการของค์กรธนาคารพาณิชย์

A MODEL OF INTEGRATED BUDDHIST SUSTAINABLE PERSONNELS ADMINISTRATION OF COMMERCIAL BANK ORGANIZATIONS

เสาวภา ชุติธีระวิทย์ *

บทคัดย่อ

ดุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ข้อ คือ ๑) เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพการบริหารงานบุคลากรขององค์กรธนาคารพาณิชย์ ๒) เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคลากรเชิงพุทธบูรณาการ ๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารงานบุคลากรอย่างยั่งยืนเชิงพุทธบูรณาการขององค์กรธนาคารพาณิชย์ ในการวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิควิเคราะห์ ๖Cs เพื่อยืนยันรูปแบบที่สังเคราะห์ได้

ผลการวิจัยพบว่า

สภาพการบริหารงานบุคลากรขององค์กรธนาคารพาณิชย์ ด้วยการทำแบบสอบถามอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๒ ในด้านวางแผนบุคลากรเมื่อมีปัญหา/อุปสรรค สามารถใช้ความอดทนในการบริหารงานจนสำเร็จลุล่วงได้ดี ในด้านการสรรหาบุคลากรได้กำหนดหน้าที่การปฏิบัติงานของแต่ละคนอย่างชัดเจน ในด้านการพัฒนาบุคลากรมีความยินดีในการให้คำแนะนำปรึกษาและมีการสนับสนุนส่งเสริมให้ร่วมกันพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกองค์กร ในด้านการประเมินผลงานและการปฏิบัติงานบุคลากรด้วยความเป็นกลาง

การใช้หลักบูรณาการ ๓ Cs คือ ร่วมมือของทุกฝ่าย ประสานงานอย่างมีระบบ และทำงานด้วยความสอดคล้อง มาใช้ในการบริหารงานบุคลากร ร่วมกับหลักพรหมวิหาร ๔ B ด้วยใจที่เต็มเปี่ยมด้วยพลังครองใจ ๔ C คือ สานใจ ได้ใจ จูงใจ เข้าใจ พบว่า ด้านเมตตา: ในยามที่ลูกน้องมีความสุข ควรใช้การสานใจ สนับสนุนให้บุคลากรได้มีความสุขกับชีวิตอย่างยั่งยืน ซักถามความเป็นอยู่ ทำให้รู้สึกว่าเอาใจใส่และห่วงใย บุคลากรจากใจจริง เกิดเป็นความสัมพันธ์ที่ดี ที่จะช่วยส่งเสริมให้การบริหารงานบุคลากรเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านกรุณา: ในยามที่ลูกน้องประสบปัญหา ควรใช้การได้ใจ ยื่นมือเข้าไปให้ความช่วยเหลือ เวลานี้เป็นเวลาที่บุคลากรต้องการการสนับสนุนมากที่สุด เพียงคำพูดที่สร้างแรงบันดาลใจหรือคำพูดที่ให้กำลังก็เป็นได้ สิ่งที่สำคัญไม่ทอดทิ้งกันในวันที่มีปัญหา ด้านมุทิตา: ในยามที่ลูกน้องประสบความสำเร็จทำผลงานได้ดีได้เลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง ควรใช้การจูงใจ แสดงความยินดีด้วยจากใจจริง อย่ากลัวว่าบุคลากร

---

* หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จะได้ดีขึ้นมาจนเหนือตนเอง ควรจะส่งเสริมอย่างเต็มที่ให้ได้รับความก้าวหน้า เหมาะสมกับความสามารถและความทุ่มเทที่เขามีให้กับองค์กร ด้านอุเบกขา: ในยามหวังดีควรใช้การเข้าใจ มีขอบเขตและตั้งอยู่บนความยุติธรรม หากสิ่งที่ทำเป็นสิ่งไม่ถูกต้อง ควรปล่อยให้ได้รับผลจากการกระทำไปตามที่ควรจะเป็น

สิ่งที่องค์กรจะบริหารงานบุคลากรเป็นเส้นทางเดียวกับสิ่งที่จะนำพาบุคลากรไปสู่ความต้องการและเป้าหมายชีวิต เพื่อให้บุคลากรอยู่ในองค์กรด้วยความสงบสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี ขับเคลื่อนให้องค์กรประสบความสำเร็จ อย่างมีความเป็นเอกภาพ เข้มแข็ง และยั่งยืน สังเคราะห์ได้รูปแบบการบริหารงานบุคลากรอย่างยั่งยืนเชิงพุทธบูรณาการขององค์กรธนาคารพาณิชย์ คือ PASIB Model = 3C4BC

คำสำคัญ : การบริหารงานบุคลากร, เชิงพุทธบูรณาการ, องค์กรธนาคารพาณิชย์

ABSTRACT

This dissertation has three objectives: 1) to analytically study the situations in personnel administration of commercial bank organizations, 2) to study the conceptual ideas of theories and Buddhadhamma about the integrated Buddhist personnel administration of commercial bank organizations, and 3) to propose a model of integrated Buddhist sustainable personnel administration of commercial bank organizations. In this research, the mixed methods, the quantitative and qualitative research were used. Through 6Cs Technique Analysis in order to verify such a proposed model.

The research findings were as follows:

With respect to the situations in personnel administration of commercial bank organizations, data gained from questionnaires were at high, its average was at 4.12, in the plan concerning personnel's problems and obstacles, it was found that they patiently handled such situations and got things done very well, in the process of recruitment of personnel, it was found that the clear-cut plan in dealing with it was set up, in the development of personnel, it showed that they were agreeably guided and supported in order to have internal and external sources of learning, in the evaluation of personnel's performance and practice, it clearly showed that there were no any bias.

Using the integrated principle of 3Cs means the utilization of co-ordination, co-operation, and consistency into the personnel administration through the four Brahmavihāra where one's mind is full of four powerful minds: collaboration, Inspiration, persuasion and understanding. In this matter, it was

found that Mettā should be exercised when one who has subordinate role is happy so as to make him/her happy in endless ways, in doing this, his/her daily life should be concerned with through recognition by administrators. Under this situation, he/she would feel comfortable to work for such organizations effectively. As regards Karunā, this should be exercised when the problems faced by one who has subordinate position; the administrators should warmly give a sea of help because at this time such help is most in need; only a word given by administrators would inspire him/her in a big way. In Muditā, it should be expressed when he/she becomes a successful one, getting promotion in a higher position, the sympathetic joy should be wholeheartedly shown by administrators without jealousness; he/she should be utmost supported in the way he/she could perform in working for organizations. For Upekkhā, it should be expressed when he/she is not doing the right thing, he/she should undergo what one has done.

As far as the personnel administration of commercial bank organizations is concerned, what the organizations are doing while administrating personnel are the same as what lead personnel to the need and goal of life. Therefore, in order to provide happiness and quality of life for personnel wherein the successfulness of the organizations would be met with in a unique, strong and sustainable manner, the synthesis gained from the model integrated Buddhist sustainable personnel administration of commercial bank organizations was made as PASIB Model = 3C4BC.

Keywords: Personals Administration / Integrated Buddhist / Commercial Bank Organizations

๑.บทนำ

องค์กรจัดตั้งขึ้นโดยกลุ่มบุคคลซึ่งมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานตามที่กำหนดไว้ ด้วยวิธีการแบ่งงานและหน้าที่ ช่วยกันทำตามสายงานที่กำหนด ตามลำดับชั้นอำนาจและหน้าที่ โดยมีลักษณะเป็นกระบวนการ ประกอบไปด้วยมิติโครงสร้าง มิติกระบวนการบริหาร มิติพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งในระดับเอกบุคคล ระหว่างบุคคลและระดับกลุ่ม ปัจจัยที่สำคัญที่สุดขององค์กรนั่นก็คือ “บุคลากร” ที่สามารถนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จและความล้มเหลวได้เช่นกัน “บุคลากร” จึงต้องได้รับการจัดการที่ดีและได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ความพึงพอใจของบุคลากรมีผลต่อความสำเร็จของงานและองค์กร เมื่อพนักงานมีความสุขในการทำงานก็ส่งผล

บวกต่อการปฏิบัติงานและผลงานก็มีคุณภาพ ดังนั้น หากองค์กรให้ความสำคัญกับการสร้างความผาสุกและความพึงพอใจในการทำงานก็มักจะได้ผลลัพธ์และผลการดำเนินการที่น่าพอใจ

ปัจจุบันพบว่า องค์กรธนาคารพาณิชย์หลายๆ แห่งประสบปัญหามากที่สุด ก็คือปัญหาในเรื่อง "บุคลากร" เพราะมนุษย์มีพฤติกรรมการแสดงออกที่แตกต่างกัน บุคลากรในองค์กรต้องเป็นผู้มีการเปลี่ยนแปลงและมีการบริหารงานบุคลากร อันได้แก่ การวางแผน การสรรหา/แต่งตั้ง การพัฒนา การประเมินผลการปฏิบัติงาน ตามแต่วิธีใดจะเหมาะสมเฉพาะในเรื่องต่างๆบุคลากรจึงนับว่าเป็นทรัพยากรทางการบริหารที่สำคัญที่สุด และมีความยากในการบริหารมากที่สุดที่จะนำพาให้องค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ เพราะสามารถจะทำให้องค์กรล้มเหลวหรือสำเร็จได้ไม่ว่าองค์กรนั้นจะมีกระบวนการจัดการที่ดีเลิศเพียงใดก็ตาม หากบุคลากรทำงานอย่างขาดประสิทธิภาพแล้วองค์กรย่อมประสบความล้มเหลว และบุคลากรอีกเช่นกันที่สามารถทำให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายได้

การบริหารงานบุคลากรจึงจำเป็นต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ เพื่อให้บุคลากรมีความพอใจในการทำงาน ปัจจัยต่างๆ เช่น ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ ประสบการณ์ การวางคนให้เหมาะสมกับงาน (Right man on the right job) คือหัวใจสำคัญของการบริหารงานบุคลากร หากผู้บริหารองค์กรสามารถบริหารงานบุคลากรในองค์กรให้ได้รับการตอบสนองตามความต้องการของบุคลากรได้ประสบความสำเร็จ จะส่งผลให้บุคลากรมีความรักในองค์กร เกิดความรู้สึกร่วมกันว่าทุกคนเป็นเจ้าขององค์กร ทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบและทุ่มเทในการทำงาน

ผู้วิจัยเห็นว่า หลักพรหมวิหาร ๔ เป็นหลักธรรมที่น่าสนใจศึกษาเพื่อการบริหารงานบุคลากร การเลือกหลักธรรมมาปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายว่าการจะเป็นบุคลากรที่เก่งและดีเราควรปฏิบัติธรรมอะไรบ้าง จึงจะสามารถแก้ปัญหานั้นได้อย่างเหมาะสม บุคคลากรในองค์กรจะทำงานเป็นทีมได้ดียิ่งขึ้นจะต้องมีบุคลากรที่ดีในทางธรรม คือ ต้องมีพรหมวิหารธรรม ๔ ประการ คือ

๑) เมตตา คือการมีความหวังดีที่ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข มีความรักและความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงานซึ่งความรักจะเกิดได้ถ้าบุคลากรรู้จักมองในแง่ดี หรือส่วนที่ดีของผู้ร่วมงาน ถ้าพบส่วนเสียในตัวเขาต้องรู้จักมองข้ามและให้อภัย เมื่อพบส่วนดีก็จดจำไว้เพื่อจะได้ใช้คนให้เหมาะสมกับลักษณะที่ดีของเขา

๒) กรุณา คือความสงสาร เห็นใจ ปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ เมื่อผู้ร่วมงานประสบเคราะห์กรรม บุคลากรต้องมีความสงสารและคิดหาทางช่วยให้เขาพ้นทุกข์นั้นความสงสารจะเกิดขึ้นได้เมื่อบุคลากรใจกว้างรับฟังปัญหา

๓) มุทิตา คือความรู้สึกชื่นชมยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี

๔) อุเบกขา คือ ความวางใจเป็นกลาง เที่ยงตรงไม่เอนเอียง

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญจึงต้องการทราบปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและกระทำการค้นคว้าหาความคาดหวังที่เกิดมีขึ้นของรูปแบบการบริหารงานบุคลากรอย่าง

ยั่งยืนเชิงพุทธบูรณาการขององค์กรธนาคารพาณิชย์ เพื่อจะได้นำข้อมูลที่ได้ศึกษามาเป็นแนวทางปรับปรุงและสร้างรูปแบบโดยใช้หลักธรรมในการบริหารงานบุคลากรมาบูรณาการให้องค์กรธนาคารพาณิชย์ต่างๆ มีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าเดิม ในการสร้างความพร้อมให้แก่บุคลากรทั้งร่างกาย จิตใจ และ เพื่อให้มีศักยภาพที่จะนำพา ไปสู่ความเป็นเลิศทางธุรกิจอย่างยั่งยืน

๒.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพการบริหารงานบุคลากรขององค์กรธนาคารพาณิชย์

๒.๒ เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคลากรเชิงพุทธบูรณาการ

๒.๓ เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารงานบุคลากรอย่างยั่งยืนเชิงพุทธบูรณาการสำหรับองค์กรธนาคารพาณิชย์

๓.วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) ระหว่าง การวิจัยเชิงคุณภาพ (Quantitative Research) และสนับสนุนด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑) รูปแบบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การเก็บข้อมูลเชิงเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๑๔ คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๑๓ รูป/คน

๒) รูปแบบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยเทคนิคการวิจัยแบบสำรวจ โดยการแจกแบบสอบถามแก่บุคลากรขององค์กรธนาคารพาณิชย์ จำนวน ๒๖๐ คน

ขั้นตอนที่ ๑ ผู้วิจัยทำการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเชิงทฤษฎีการบริหารงานบุคลากรและเทคนิคการสร้างบูรณาการ ได้แก่ ๑.การวางแผนบุคลากร (Personnels Planning) ๒.การสรรหาหรือการคัดเลือกบุคลากร (Personnels Recruitment) ๓. การพัฒนาบุคลากร (Personnels Development) ๔.การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร (Personnels Evaluation)

ขั้นตอนที่ ๒ ทำการวิเคราะห์สภาพการบริหารงานบุคลากรขององค์กรธนาคารพาณิชย์ได้แก่ ๑.การวางแผนบุคลากร (Personnels Planning) ๒.การสรรหาหรือการคัดเลือกบุคลากร (Personnels Recruitment) ๓. การพัฒนาบุคลากร (Personnels Development) ๔.การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร (Personnels Evaluation)

ขั้นตอนที่ ๓ ทำการสังเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ใช้ในการบริหารงานบุคลากรขององค์กรธนาคารพาณิชย์

ขั้นตอนที่ ๔ สร้างแบบสอบถามเพื่อสำรวจการบริหารงานบุคลากรอย่างยั่งยืนเชิงพุทธบูรณาการขององค์กรธนาคารพาณิชย์ และการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth Interview)

จำนวน ๑๔ คน นำไปทำการสังเคราะห์ด้วยการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๑๓ รูป/คนทั้งหมด ๗ ธนาคาร

๔.ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานบุคลากร ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ด้านการวางแผน ด้านการสรรหา ด้านการพัฒนา และด้านการประเมินผล ตามลำดับ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๒ ซึ่งสอดคล้องกับความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจาก บุคลากรผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าการบริหารงานบุคลากรขององค์กรธนาคารพาณิชย์ ในด้านวางแผนบุคลากรเมื่อมีปัญหา/อุปสรรค สามารถใช้ความอดทนในการบริหารงานจนสำเร็จลุล่วงได้ดี ในด้านการสรรหาบุคลากรได้กำหนดหน้าที่การปฏิบัติงานของแต่ละคนอย่างชัดเจน ในด้านการพัฒนาบุคลากรมีความยินดีในการให้คำแนะนำปรึกษาและมีการสนับสนุนส่งเสริมให้ร่วมกันพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกองค์กร ในด้านการประเมินผลงานและการปฏิบัติงานบุคลากรด้วยความเป็นกลาง

๔.๑ แนวทางการบริหารงานบุคลากรเชิงพุทธบูรณาการขององค์กรธนาคารพาณิชย์ดังนี้

๑. ด้านการใช้หลักเมตตา ผู้บริหารองค์กรควรส่งเสริมให้บุคลากร รู้จักเคารพรักกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ด้วยการแบ่งปันสิ่งที่เป็นประโยชน์เพื่อเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ทั้งการมอบความรัก ความไว้ใจ ความห่วงหาอาทร การเสียสละทั้งความคิดและความรู้ ต่อผู้อื่นให้มากยิ่งขึ้น

๒. ด้านการใช้หลักกรุณา ผู้บริหารควรให้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อบุคลากร ควรช่วยเหลือให้คำแนะนำปลอบใจบุคลากรเมื่อเจอปัญหาพร้อมที่จะเสียสละทั้งทรัพย์สินและแรงใจในการช่วยเหลือบุคลากร เมื่อเกิดความผิดพลาดในการบริหารงานผู้บริหารต้องช่วยเหลือดูแลแก้ไขไม่ปล่อยปะละเลย เห็นใจ ปลอบใจ แนะนำให้คำปรึกษาชี้แนวทางแก้ไขปัญหา ทำให้บุคลากรมีกำลังใจสบายใจพร้อมที่จะปฏิบัติงานเพื่อความเจริญก้าวหน้าขององค์กรและสังคมประเทศชาติต่อไป

๓. ด้านการใช้หลักมุทิตา ผู้บริหารควรสนับสนุน พลอยยินดีชื่นชมบุคลากรทุกคนที่ได้รับความสำเร็จและคอยให้กำลังใจยินดีในความสำเร็จของบุคลากร ควรจัดกิจกรรมแสดงความยินดีแก่บุคลากรในโอกาสที่ได้เลื่อนตำแหน่งควรให้ของขวัญแก่บุคลากรผู้ทำคุณประโยชน์แก่องค์กรช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ของกันและกันโดยมุ่งหวังให้บุคลากรประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานเพื่อก่อให้เกิดความสามัคคี สันติสุข และเจริญก้าวหน้าทั้งทางสังคมและบ้านเมือง

๔. ด้านการใช้หลักอุเบกขา ผู้บริหารควรมีความเป็นกลาง ไม่มีความลำเอียง ผิดก็ว่าไปตามผิด ถูกก็ว่าไปตามถูก มีความเที่ยงธรรม รักษามาตรฐานไว้ ซึ่งจะทำให้องค์กรในการบริหารงานประสบความสำเร็จในเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์การบริหารงานบุคลากรในองค์กร ตามหลักพรหมวิหาร ๔ เนื่องจากผู้บริหารมีความประพฤติเป็นกลาง เที่ยงตรง ไม่เอนเอียง เสมอต้น

เสมอปลาย จริงใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ให้ความเสมอภาค ร่วมทุกข์ร่วมสุข ตลอดจนการวางตนอย่างเหมาะสมในการบริหารบุคลากรอย่างเท่าเทียมกัน

๔.๒ ปัญหา และอุปสรรคการบริหารงานบุคลากรเชิงพุทธบูรณาการขององค์กรธนาคารพาณิชย์ดังนี้

๑. ปัญหาด้านเมตตา พบว่า ผู้บริหารเลือกปฏิบัติโดยปรารถนาอยากให้ผู้อื่นมีความสุข เฉพาะบุคคลที่ตนเองได้รับผลประโยชน์จากคนผู้นี้มากที่สุด ลักษณะการทำงานบุคลากรไม่ค่อยกล้าทำเนื่องจากถูกว่าต่อความผิดพลาด บุคลากรบางท่านเข้าใจผิดว่าความเมตตาจะต้องได้รับจากผู้บริหารเท่านั้น แต่ในความเป็นจริงแล้ว ผู้ใต้บังคับบัญชาก็ต้องมีความเมตตาต่อผู้บังคับบัญชาด้วย มีปัญหารายบุคคลเอาความคิดของตนเองเป็นใหญ่ ผู้บริหารคิดถึงถึงตัวเองมากกว่ากกไม่จัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ ไม่ส่งเสริมบุคลากรในด้านสวัสดิการสนับสนุนบุคลากรด้านกิจกรรม ด้านจริยธรรม น้อยเกินไป

๒. ปัญหาด้านกรุณา พบว่า บุคลากรเกรงกลัวต่อผู้บังคับบัญชาในการจะร้องทุกข์ ผู้บริหารเลือกปฏิบัติโดยปรารถนาอยากให้คนที่ตนรักได้รับผลประโยชน์มากที่สุด ผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชาต้องรู้จักหน้าที่และตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุโดยถ้าเกิดปัญหาต้องร่วมมือกันแก้ไข บุคลากรบางท่านคิดว่าความกรุณาจะต้องได้รับจากผู้บริหารเท่านั้น แต่ความเป็นจริงบุคลากรก็ให้ความกรุณาต่อเพื่อนร่วมงานได้ โดยไม่ใช่หน้าที่ของคนใดคนหนึ่ง

๓. ปัญหาด้านมุทิตา พบว่า ผู้บริหารเลือกแสดงความยินดีต่อบุคลากรบางท่าน

เท่านั้นโดยไม่แสดงความยินดีกับบุคลากรทุกคน บุคลากรไม่ค่อยยินดีในการเลื่อนตำแหน่งของบุคลากรคนอื่นเพราะได้ตำแหน่งสูงกว่าตน ผู้บริหารควรแสดงความยินดีอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอไม่ว่าความสำเร็จนั้นจะมากหรือน้อย ผู้บริหารไม่พลอยยินดีชื่นชมต่อบุคลากรที่ได้รับความสำเร็จและให้การสนับสนุนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน การแสดงความยินดีของผู้บริหารต่อผู้ใต้บังคับบัญชายังไม่เป็นที่พึงพอใจ

๔. ปัญหาด้านอุเบกขา พบว่า ผู้บริหารไม่พิจารณาถึงคุณและโทษตามความเป็นจริงเห็นแก่พวกพร้องมีอคติไม่วางใจเป็นกลาง บุคลากรมีการอิจฉาริษยาเห็นผิดเป็นถูก ไม่เคารพซึ่งกันและกัน ผู้บริหารวางตัวไม่เป็นกลาง ไม่มีความเป็นธรรม เลือกปฏิบัติเฉพาะต่อบุคลากรบางคนเท่านั้น ผู้บริหารขาดความยุติธรรม ส่งเสริมบุคลากรเฉพาะบางคนเท่านั้นให้ได้ตำแหน่งสูงขึ้นไป มีการเลื่อนตำแหน่งโดยขาดความยุติธรรม

การใช้หลักบูรณาการ ๓ Cs คือ ร่วมมือของทุกฝ่าย ประสานงานอย่างมีระบบ และทำงานด้วยความสอดคล้อง มาใช้ในการบริหารงานบุคลากร ร่วมกับคำสอนจากพุทธศาสนาอย่างพรหมวิหาร ๔ B ก็เป็นอีกหนึ่งสิ่งที่ผู้บริหารพึงมี เพื่อใช้ในการครองใจผู้ใต้บังคับบัญชา ประกอบไปด้วย เมตตา กรุณา มุทิตาและอุเบกขา

เมตตา : ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับความสุข

ในยามที่ลูกน้องมีความสุข หน้าที่การงานและชีวิตส่วนตัวดำเนินไปได้อย่างราบรื่น เจ้านายก็ควรสนับสนุน ส่งเสริมให้พวกเขาได้มีความสุขกับชีวิตอย่างยั่งยืน คอยหมั่นสังเกตและ

ซักถามความเป็นอยู่ของลูกน้อง จะทำให้พวกเขารู้สึกว่าหัวหน้าเอาใจใส่และห่วงใยพวกเขาจากใจจริง เกิดเป็นความสัมพันธ์ที่ดีที่จะช่วยส่งเสริมให้การบริหารเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กรุณา : ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้พ้นทุกข์

ในยามที่ลูกน้องประสบปัญหา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเรื่องงานหรือเรื่องส่วนตัว หัวหน้าก็ควรจะยื่นมือเข้าไปให้ความช่วยเหลือตามความเหมาะสม เวลานี้เป็นเวลาที่คนเราต้องการการสนับสนุนมากที่สุด ซึ่งหลายครั้งสิ่งที่พวกเขาต้องการอาจเป็นแค่เพียงคำพูดที่สร้างแรงบันดาลใจหรือคำพูดที่ให้กำลังก็เป็นได้ สิ่งที่สำคัญคือ หัวหน้าจะต้องไม่ทอดทิ้งกันในวันที่พวกเขามีปัญหา

มุทิตา : ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี

ในยามที่ลูกน้องประสบความสำเร็จ ทำผลงานได้ดี ได้เลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง เจ้านายก็ควรแสดงความยินดีด้วยจากใจจริง อย่ากลัวว่าลูกน้องจะได้ดีขึ้นมาจนเหนือตนเอง แต่กลับควรจะส่งเสริมอย่างเต็มที่และภาคภูมิใจเสียด้วยซ้ำว่าคนที่ตนเองดูแลมาตั้งแต่ต้นกำลังได้รับความก้าวหน้า เหมาะสมกับความสามารถและความทุ่มเทที่เขามีให้กับองค์กร

อุเบกขา:การรู้จักวางเฉยทำใจเป็นกลางไม่ปฏิบัติเอนเอียงด้วยความรักหรือชัง

ความหวังดีควรมีขอบเขตและตั้งอยู่บนความยุติธรรม มีหลายครั้งที่แม้หัวหน้าอาจจะเกิดความปรารถนาอยากช่วยเหลือลูกน้องในยามที่เดือดร้อน แต่หากสิ่งที่ลูกน้องทำเป็นสิ่งไม่ถูกต้อง เช่น มีการยักยอก คดโกงบริษัท ทำผิดกฎหมาย ในกรณีเช่นนี้ต่อให้เป็นลูกน้องคนสนิทก็ไม่ควรยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือควรปล่อยให้เขาได้รับผลจากการกระทำไปตามที่ควรจะเป็น

หลักพรหมวิหาร ๔ นี้ ครอบคลุมทุกสถานการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงกับทุกเรื่องในชีวิต ไม่ใช่เฉพาะกับเรื่องการทำงาน ไม่จำกัดเฉพาะคนที่เป็นผู้บริหาร แต่คนที่เป็นลูกน้องก็สามารถใช้หลักการนี้ในการดำเนินชีวิตได้เช่นกัน หากต่างฝ่ายต่างอยู่ร่วมกันด้วยความปรารถนาดีต่อกันเช่นนี้ ที่ทำงานและสังคมของเราคงจะเป็นสถานที่ที่อบอุ่นด้วยความสามัคคี ปรองดอง มีความสุขกันทุกฝ่าย

หลักในการครองใจ จากการสนทนากลุ่มเฉพาะใช้เป็น หลักธรรมชาติ หากเรารู้ธรรมชาติของมนุษย์ เราก็จะบริหารงานบุคลากรได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพ มนุษย์ทุกคนมีความต้องการและมีเป้าหมายชีวิตที่แตกต่างกัน บางคนอาจมีเป้าหมายชีวิตอยู่ที่ความร่ำรวยมีทรัพย์สินมากมาย บางคนอาจมีเป้าหมายชีวิตอยู่ที่การมีชื่อเสียง มีเกียรติประวัติเป็นที่ยอมรับของสังคม บางคนอาจต้องการใช้ชีวิตที่มีโอกาสค้นหาสิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ หรือบางคนอาจต้องการใช้ชีวิตอย่างสมถะ เหล่านี้ล้วนเป็นความแตกต่างของแต่ละปัจเจกบุคคล

นอกจากนั้นก็ยังมีระดับสูงต่ำที่มากน้อยแตกต่างกันด้วย แต่จุดหมายปลายทางไม่แตกต่างกันมากนัก นั่นก็คือ ความสุขและการมีคุณภาพชีวิตที่ดี หากเขาพบว่าสิ่งที่เราบริหารงานบุคลากร เป็นเส้นทางเดียวกับสิ่งที่จะนำพาเขาไปสู่ความต้องการและเป้าหมายชีวิตนั้น ทุกสิ่งทุกอย่างก็เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ด้วย “ใจ” ที่เต็มเปี่ยมด้วยพลัง ดังนั้น หลักในการบริหารงานบุคลากรอย่างยั่งยืนเชิงพุทธบูรณาการขององค์กรธนาคารพาณิชย์จากการสนทนากลุ่มเฉพาะใช้หลักการครองใจ ๔ Cintas ดังนี้

สานใจ (Collaboration)ในองค์กรประกอบด้วยคนจำนวนมาก มีหน้าที่แตกต่างกันไป หากได้นำเอาความรู้ความสามารถของแต่ละคนมาเกื้อกูลกันจะเกิดพลังขึ้นอย่างมาก ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ด้วยการจัดการทีมงานข้ามสายงานที่มีเป้าหมายร่วมกัน นอกจากการทำงานเป็นทีมโดยมี "งาน" เป็นตัวสานใจแล้ว เรายังสามารถใช้ "ความชอบ" ที่เหมือนกันของแต่ละคนมาเป็นตัวสานใจโดยผ่านการทำกิจกรรมร่วมกัน อาทิ คนที่ชอบเล่นดนตรี เมื่อเราจัดให้มีชมรมดนตรี มีเครื่องดนตรีครบครัน พวกเขาเหล่านั้นก็จะมารวมตัวกันเล่นดนตรีในเวลาที่เว้นว่างจากการทำงานได้ คนใดคนหนึ่งอาจมีหลาย "ความชอบ" ก็อาจร่วมกิจกรรมกับคนได้หลายกลุ่ม จึงเป็นการขยายขอบข่ายการสานใจให้กว้างขวางยิ่งขึ้น การทำงานเป็นทีมและการทำกิจกรรมร่วมกันยังช่วยส่งเสริมให้เกิดการ "เข้าใจ" และการ "จูงใจ" เป็นลูกโซ่ต่อเนื่องกันไปกับคนอื่นๆอีกด้วย

ได้ใจ (Inspiration) องค์กรที่มีความยั่งยืนจะต้องเป็นองค์กรที่มีชีวิต มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป และแน่นอนว่าในทุกช่วงเวลาที่ผ่านไปจะมีอุปสรรคอยู่บ้าง แต่สิ่งที่จะยึดเหนี่ยวให้ทุกคนในองค์กรร่วมแรงร่วมใจในการฝ่าฟันอุปสรรคเหล่านั้นไปได้ มีทุกข์ร่วมต้าน มีสุขร่วมเสพ ก็ด้วยใจที่ "รักและผูกพัน" ต่อองค์กรเสมือนครอบครัวเดียวกัน ผู้อาวุโสมากกว่าจะต้องมีความเมตตาผู้อาวุโสน้อยกว่าจะต้องมีความนับถือโดยทุกๆคน เป็นแบบอย่างที่ดี(Role Model) ต่อกันและกัน

จูงใจ (Persuasion**)** มนุษย์ทุกคนมีความสุขใจหรือความสะดวกใจที่จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดมากน้อยไม่เท่ากัน เราเรียกขอบเขตความสะดวกใจนั้นว่า "Comfort Zone" เมื่อเราเข้าใจเขาดีแล้ว เราก็จะรู้ว่า "Comfort Zone" ของเขาว่ามากน้อยเพียงใด และจะดีขึ้นมากถ้าคนเรามี "Comfort Zone" ที่ใหญ่ขึ้นเรื่อยๆ เมื่อเวลาผ่านไป ศักยภาพในการทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดก็จะมากขึ้นเรื่อยๆ การจูงใจนี้จึงประกอบด้วย ๕ ความกล้า กล่าวคือ กล้าเรียนรู้ กล้าคิด กล้านำเสนอ กล้าทำและกล้ารับผิดชอบ ปัจจุบันความรู้และวิทยาการต่างๆ ได้ถูกค้นคิดขึ้นใหม่อยู่ตลอดเวลา ประกอบกับการปฏิบัติงานให้สัมฤทธิ์ผลมีความซับซ้อนยิ่งขึ้น จำเป็นจะต้องใช้ความรู้ที่ผสมผสานกันหลายแขนง(Multidisciplinary Knowledge) วิศวกรอาจจะต้องใช้ความรู้ด้านบัญชีการเงินหรือวิทยาศาสตร์อาหารเพิ่มเติม นักการตลาดอาจจะต้องใช้ความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพิ่มเติมเป็นต้น การจูงใจให้กล้าที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองไม่ถนัด จะทำให้วันหนึ่งสิ่งนั้นกลายเป็นสิ่งที่รู้และถนัดขึ้นมาได้ ขอบเขตความสะดวกใจในความรู้ก็จะกว้างใหญ่ขึ้น รู้มากก็มีวัตถุดิบในการคิดมาก เราก็จูงใจให้เขากล้าคิด และกล้าที่จะนำความคิดนั้นมาแลกเปลี่ยนกับคนอื่นในองค์กร ความคิดนั้นอาจเอื้อประโยชน์ในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้กับผู้อื่นก็ได้ เมื่อความมั่นใจในสิ่งที่คิดมีมากขึ้น ขอบเขตความสะดวกใจในการนำเสนอก็ใหญ่ขึ้น และก็จะพัฒนาจากความกล้าเสนอไปสู่ความกล้าทำและกล้ารับผิดชอบในที่สุด เราจำเป็นที่จะต้องเปิดโอกาสให้เขาได้เกิด ๕ ความกล้านี้ ผลลัพธ์อาจมีถูกมีผิดได้ ถูกเป็นพลังใจ ผิดเป็นครู และจะถูกนำไปแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้นต่อไป แต่จะต้องไม่ถูกนำมาเป็นอุปสรรคปิดกั้นความกล้านี้ไป

เข้าใจ(Understanding) มนุษย์ทุกคนมีความแตกต่างกันทั้งทางสรีระ สติปัญญาและจิตใจ เราจึงจำเป็นจะต้องเข้าใจเขา ไม่ว่าจะเป็นจุดเด่น จุดด้อย ความรู้ ความสามารถ จริตอุดมการณ์ ความคิด พื้นฐานครอบครัว และอื่นๆ อีกมากมาย การเข้าใจความแตกต่างของมนุษย์ทำให้เราสามารถเลือกมอบหมายหน้าที่การงานให้ถูกต้องกับคนแต่ละประเภท เป็นการนำเอาความรู้ ความสามารถ ความเก่งกาจของเขาออกมาใช้ให้ได้ผลอย่างเต็มที่ ในขณะเดียวกันก็หลีกเลี่ยงการมอบหมายงานให้กับคนที่ไม่สามารถทำงานนั้น เพื่อจะได้ไม่เกิดผลลัพธ์อันไม่พึงประสงค์ขึ้นได้ คนที่ได้มีโอกาสทำงานในสิ่งที่ตนรัก ตนถนัด ย่อมจะทำงานนั้นอย่างมีความสุขและได้ผลงานที่มีคุณภาพ

แผนภูมิจากการสังเคราะห์ได้รูปแบบการบริหารงานบุคลากรอย่างยั่งยืน เชิงพุทธบูรณาการขององค์กรธนาคารพาณิชย์ (A Model of Integrated Buddhist Sustainable Personnels Administration of Commercial Bank Organizations)

PASIB Model = 3C4BC : by Saowapa

P= Personnels =บุคลากร A=Administration=การบริหารงาน

S= Sustainable =อย่างยั่งยืน I= Integrated =บูรณาการ B= Buddhist =เชิงพุทธ

โดยสรุปแล้ว การบริหารงานบุคลากรขององค์กรธนาคารพาณิชย์ เป็นรูปแบบที่สามารถนำไปใช้ได้กับองค์กรธนาคารพาณิชย์ทุกระดับ ทุกพื้นที่ เพื่อที่จะสามารถดึงหลักการที่เหมาะสมมาใช้ได้อย่างถูกที่ ถูกเวลาและถูกกับคน โดยใช้เทคนิคการสร้างบูรณาการ ๓ ประการ (๓Cs) ได้แก่ Co-ordination (ร่วมมือ), Co-operation (ประสาน), Consistency (สอดคล้อง) และคำสอนจากพุทธศาสนาอย่างพรหมวิหาร ๔ (๔ B) ได้แก่ ๑.เมตตา (Metta) ๒. กรุณา (Karuna) ๓.มุทิตา (Mudita)๔. อุเบกขา (Upekkha) ที่ผู้บริหารพึงมี เพื่อใช้ในการครองใจบุคลากรให้อยู่ในองค์กรอย่างมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี ขับเคลื่อนให้องค์กรประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน ก็เป็นอีกหนึ่งสิ่งที่ผู้บริหารพึงมี เพื่อใช้ในการครองใจบุคลากร หากเรารู้ธรรมชาติของมนุษย์ เราก็จะบริหารงานบุคลากรได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพ มนุษย์ทุกคนมีความต้องการและมีเป้าหมายชีวิตที่แตกต่างกัน บางคนอาจมีเป้าหมายชีวิตอยู่ที่ความร่ำรวยมีทรัพย์สินมากมาย บางคนอาจมีเป้าหมายชีวิตอยู่ที่การมีชื่อเสียง มีเกียรติประวัติเป็นที่ยอมรับของสังคม บางคนอาจต้องการใช้ชีวิตที่มีโอกาสค้นหาสิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ หรือบางคนอาจต้องการใช้ชีวิตอย่างสมถะ เหล่านี้ล้วนเป็นความแตกต่างของแต่ละปัจเจกบุคคล แต่จุดหมายปลายทางไม่แตกต่างกันมากนัก นั่นก็คือ ความสุขและการมีคุณภาพชีวิตที่ดี หากเขาพบว่าสิ่งที่เราบริหารงานบุคลากรเป็นเส้นทางเดียวกับสิ่งที่จะนำพาเขาไปสู่ความต้องการและเป้าหมายชีวิตนั้น ทุกสิ่งทุกอย่างก็เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ด้วย “ใจ” ที่เต็มเปี่ยมด้วยพลัง หลักในการบริหารงานบุคลากรอย่างยั่งยืนเชิงพุทธบูรณาการขององค์กรธนาคารพาณิชย์ ด้วยพลังครองใจ ๔ Cittas คือ สานใจ(Collaboration),ได้ใจ(Inspiration), จูงใจ(Persuasion), เข้าใจ (Understanding)” นำไปสู่รูปแบบการบริหารงานบุคลากรอย่างยั่งยืนเชิงพุทธบูรณาการ PASIB Model = ๓C๔ BC เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ (Unity) เข้มแข็ง(Strength) และยั่งยืน (Sustanability) ต่อไป.

๕.ข้อเสนอแนะ

๕.๑ ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์

๑) ด้านเมตตา ควรนำผลการศึกษานี้เป็นข้อมูลเพื่อประกอบในการศึกษาวิเคราะห์การบริหารงานบุคลากรให้มีการพัฒนาการบริหารงานบุคลากรในองค์กรให้มีคุณภาพ คุณธรรม และประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๒) ด้านกรุณา ควรนำผลการศึกษาเป็นข้อมูลสารสนเทศแก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับธนาคารไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร บุคลากร องค์กรภาคเอกชนและรัฐบาล อื่น ๆ ที่มีความสนใจเพื่อ

เป็นข้อมูลในการวางแผนในการบริหารบุคลากรในองค์กรตามหลักพรหมวิหาร ๔ ทางพระพุทธศาสนา

๓) ด้านมุทิตา ควรรายงานผลให้หน่วยงานที่รับผิดชอบในระดับที่สูงขึ้น ได้ทราบปัญหาต่าง ๆ ในการบริหารงานบุคลากรในองค์กร ตามหลักพรหมวิหาร ๔ และเพื่อให้มีการขยายวงกว้างในแวดวงธนาคาร เพื่อสนับสนุนองค์กรที่ยังขาดความพร้อมในด้านการบริหารด้วยปัจจัยต่าง ๆ ต่อการพัฒนาองค์กร และอำนวยความสะดวก ในด้านการประสานงานขอความช่วยเหลือจากเครือข่ายผู้อุปถัมภ์ต่าง ๆ ให้มากยิ่งขึ้น

๔) ด้านอุเบกขา ผู้บริหารควรปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเสมอภาค เมื่อเกิดปัญหาผู้บริหารควรให้มีการเจรจากันด้วยวาจาก่อน อาจมีการประนีประนอม บางอย่างอาจเกิดจากการเข้าใจผิด เพราะเมื่อเกิดการร้องเรียน ก็ต้องมีการตั้งกรรมการสายงานต่างๆ เสียเวลา เสียสุขภาพจิตกันทุกฝ่าย

๕.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรทำการศึกษาการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ในกลุ่มประชากรที่กว้างและหลากหลายมากขึ้น เช่นองค์กรเอกชนและองค์กรรัฐบาล เป็นต้น

๒) ควรศึกษาเปรียบเทียบการบริหารงานบุคลากรตามหลักพรหมวิหาร ๔ ใน ธนาคารพาณิชย์ ทั่วประเทศเพื่อนำผลการวิจัยมาใช้พัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารงานบุคลากรของผู้บริหารต่อไป

๓) ควรมีการเพิ่มเครื่องมือในการวิจัยให้กว้างมากขึ้น นอกเหนือจากการเก็บข้อมูลต่างๆด้วยแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก เช่น การสังเกตพฤติกรรม หรือการสนทนากลุ่มเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ให้ได้ผลตรงกับความเป็นจริงที่สุด

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.๒๕๓๙.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย,**พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับประชาชน.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

ราชบัณฑิตยสถาน,**พจนานุกรมศัพท์ศาสนาสากล อังกฤษ-ไทย ฉบับบัณฑิตยสถาน.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์,๒๕๔๘.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **การบริหารงานบุคคล.** พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร:ไทยวัฒนาพานิช,๒๕๕๐.

_____, **พุทธธรรม.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

_____, **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.** กรุงเทพมหานคร: เอส.อาร์.พริ้นติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑.

เนตรชนก โพธารามิก.. "วิธีการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ เพื่อการพัฒนาสังคม". **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

วิไลวรรณ์ ยะสินธ์,การบริหารงานบุคลากร โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ภายหลังการย้ายไปสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๒.

Cronbach Lee J. (1971). **Essentials of paschological testing.** 4th ed. New York: Harper & Row.

Krejcie R.V. and Morgan D. W. (1970). **Determining Sample Size for Research Activities. Education and Psychological measurement.** New York : Harper & Row.

Price Alan. (2004). **Human Resource Management. In a Business Context. 2 edition.** London: Thomson Learning.

William Ouchi. (1971). **Organization and Management.** Eaglewood Cliffs:PrenticeHill.

พุทธวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในวิชาพระพุทธศาสนา หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

Buddhist method of self-directed learning In Buddhism; the Scripture Course Department of General Education

พระอธิการสุชาติ จนฺทสโร*
ดิลก บุญอิ่ม**
ภารดี พูลประภา เอี่ยมเจริญ***

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง พุทธวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในวิชาพระพุทธศาสนา หลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาหลักการ วิธีการและเป้าหมายพุทธวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในวิชาพระพุทธศาสนา หลักสูตรปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ๒) เพื่อศึกษาพฤติกรรมปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในวิชาพระพุทธศาสนา หลักสูตรปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ของผู้เรียนตามพุทธวิธีที่กำหนด และ ๓) เพื่อศึกษารูปแบบพุทธวิธีที่เหมาะกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในวิชาพระพุทธศาสนา หลักสูตรปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณประกอบการสังเกต กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนโรงเรียนทิพย์ปาละวิทยานุสรณ์ ตำบลหัวเสือ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

ผลการวิจัย พบว่าหลักการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในวิชาพระพุทธศาสนา ได้แก่ การเลือกทักษะเพื่อการเรียนรู้ การแสวงหาคำตอบจากการเรียนรู้ ความรับผิดชอบต่อการเรียน การมีวินัยในตนเอง การทุ่มเทเพื่อการเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ ความริเริ่มเรียนรู้ด้วยตนเอง การฝึกตั้งคำถามเพื่อนำไปสู่ความรู้ที่ต้องการ การประเมินตนเองจากการเรียนรู้ และความอดทนในการแสวงหาความรู้ ส่วนวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในวิชาพระพุทธศาสนา ได้แก่ การใช้สัทธาพละ การใช้วิริยพละ การใช้สติพละ การใช้สมาธิพละ และการใช้ปัญญาพละ ขับเคลื่อนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เพื่อให้เกิดความตั้งใจในการเรียนรู้ เกิดความพยายามแสวงหาความรู้ เกิดจิตตื่นตัวที่จะเพิ่มพูนความรู้ เกิดจิตอุทิศตนเพื่อการเรียน และเพื่อให้เกิดความรู้ที่จะต่อยอดการเรียนรู้ โดยมีเป้าหมาย คือ ความรอบรู้ในวิชาพระพุทธศาสนา และสอบได้ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้

---

* หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

** สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

*** สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

พฤติกรรมปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในวิชาพระพุทธศาสนา ของกลุ่มตัวอย่างโดยรวมตามหลักการและวิธีการดังกล่าว มีระดับการปฏิบัติหลังกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในระดับมาก ซึ่งดีขึ้นกว่าก่อนการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ เมื่อวิเคราะห์การปฏิบัติหลังกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการใช้ปัญญาขับเคลื่อนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติการเรียนรู้สูงสุด อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติการเรียนรู้ต่ำสุด อยู่ในระดับมากเช่นกัน คือ ด้านการใช้สมาธิขับเคลื่อนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

รูปแบบพุทธวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในวิชาพระพุทธศาสนา หลักสูตรปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาที่เหมาะ ก็คือ การสร้างวินัยในตนเอง, การสร้างบรรยากาศ, การตั้งคำถาม, การประเมินตนเอง. และการฝึกความอดทน, โดยการใช้พลธรรม คือ สัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญาเป็นพลังขับเคลื่อน เพื่อเป้าหมาย คือ เกิดความรอบรู้และสอบผ่านวิชาพระพุทธศาสนาตามที่หลักสูตรกำหนด

คำสำคัญ : พุทธวิถี, การเรียนรู้ด้วยการนำตัวเอง, ปริยัติธรรมแผนกสามัญ

ABSTRACT

Research Buddhist method of self-directed learning In Buddhism the Scripture Course Department of General Education, This time, there are three objectives, include, 1) To study principles, method and goal of Buddhist method. 2) To study self-directed learning behavior. And 3) to study the Buddhist method that's right for self-directed learning In Buddhism Moral course Department of General Education. Quantitative research as well as observation sample group. He is a student at Tippala- watayanusorn School. Huasue parish, Maetha District, Lampang province

The research found that

Principles of self-directed learning In Buddhism, include, Selecting Skills for Learning, Seeking answers from learning, Responsibility for learning, Self-discipline, Dedication to learning, Creating an atmosphere of learning, Self-learning initiative, Practice questions to lead to the knowledge you want, Self-Assessment of Learning, And patience in pursuit of knowledge. The self-directed learning method, In Buddhism, include, The power of faith, the power of perseverance, the power of consciousness, the power of concentration, and the power of wisdom Drive self-directed learning, To achieve the intention to learn, Try to seek knowledge, Mental awareness to increase knowledge, Dedicated to dedication to learning, And to educate them on how to improve their learning, With the goal is Knowledge in Buddhism And the exam as prescribed.

Self-directed learning behavior in Buddhism of the sample Overall according to such principles and methods; There is a level of practice behind self-directed learning activities on a very high level, Which is better than before learning activities. When analyzing practice after learning activities with self-introduction, found, the use of intelligence-driven learning with self-introduction the sample had the highest learning performance in a very high level. On the low end of the field on a very level as well, is the use of concentration to drive self-learning.

Buddhist patterns, self-directed learning methods In Buddhism Moral course the ideal education department the ideal, it is self-discipline, creating atmosphere, asking questions, self-evaluation. And the practice of patience, By using fair play, include, Faith, perseverance, consciousness, meditation, and wisdom Is driving force For the goal is knowledgeable and passed Buddhism as prescribed by the curriculum.

KeyWord: Buddhist Method, Self-directed Learning, the Scripture Course
Department of General Education

๑.บทนำ

การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษารูปแบบหนึ่งของการศึกษาคณะสงฆ์เป็นการศึกษาที่รัฐกำหนดให้มีขึ้น ตามความประสงค์ของคณะสงฆ์ ซึ่งมีมูลเหตุสืบเนื่องมาจากการจัดตั้งโรงเรียนบาลีมัธยมศึกษา และบาลีวิสามัญศึกษา สำนักเรียนวัด กล่าวคือ ภายหลังจากการที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยทั้งสองแห่ง คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามงกุฎราชวิทยาลัย ซึ่งเปิดดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๓๒ และ พ.ศ. ๒๔๘๙ ตามลำดับ ได้เจริญก้าวหน้ามากขึ้น ทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจึงได้จัดแผนกมัธยมศึกษาขึ้นมาเรียกว่า โรงเรียนบาลีมัธยมศึกษา กำหนดให้มีการเรียนบาลี นักธรรม และความรู้ชั้นมัธยม โดยรับผู้ที่สำเร็จการศึกษาชั้นประถมปี ที่ ๔ ต่อมาเมื่อโรงเรียนบาลีมัธยมศึกษาได้แพร่ขยายออกไปยังต่างจังหวัดหลายแห่ง มีพระภิกษุสามเณรเรียนกันมาก ทางคณะสงฆ์โดยองค์การศึกษา จึงกำหนดให้โรงเรียนประเภทนี้ใหม่ว่า โรงเรียนบาลีวิสามัญศึกษาสำนักเรียนวัด โดยมติสังฆมนตรี และกระทรวงศึกษาธิการ ก็ได้ออกระเบียบกระทรวงให้โรงเรียนวิสามัญศึกษา สำนักเรียนวัดเปิดทำการสอบสมทบในชั้น ตัวประโยค คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ได้ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นต้นมา และเมื่อสอบได้แล้วก็ยังจะได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้พระภิกษุสามเณรนิยมเรียนกันเป็นจำนวนมาก โรงเรียนประเภทนี้ จึงแพร่หลายออกไปยังจังหวัดต่างๆ อย่างกว้างขวาง จนทำให้ทางการคณะสงฆ์เกรงว่าการศึกษาธรรมและบาลีจะเสื่อมลง เพราะพระภิกษุและสามเณรต่างมุ่งศึกษาวิชาทางโลกมากเกินไป เป็นเหตุให้ต้องละทิ้ง การศึกษาธรรมและบาลีเสีย แต่ทางการคณะสงฆ์ ก็ยังพิจารณา

เห็นความจำเป็นของวิชาทางโลกอยู่ ด้วยเหตุนี้แม่กองบาลีสนามหลวง[๑] พระธรรมปัญญาบดี (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ฟื้น ชุตินฺธโร จึงได้ตั้งคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีขึ้นใหม่ มีวิชาบาลี วิชาธรรมและวิชาทางโลก เรียกว่า บาลีศึกษาสามัญศึกษาและปริทัศน์ศึกษา และได้ประกาศใช้เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๗ พร้อมกับได้ยกเลิกระเบียบของคณะสังฆมนตรีว่าด้วยการศึกษาของโรงเรียนบาลีวิสามัญศึกษา สำนักเรียนวัดเสีย และกำหนดให้พระภิกษุสามเณรเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ที่คณะสงฆ์ได้จัดขึ้นใหม่ แต่การณ์ปรากฏต่อมาว่า การตั้งสำนักเรียนตามแบบโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีใหม่นี้มีน้อย นักเรียนก็นิยมเรียนกันน้อย เพราะพระภิกษุสามเณรส่วนใหญ่ยังพอใจที่จะเรียนโดยได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการอยู่ ดังนั้น นักเรียนในโรงเรียนดังกล่าว จึงได้พากันเข้าชื่อเป็นนักเรียนราษฎร์ของวัด ซึ่งตั้งขึ้นโดยระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ สมัครสอบเทียบบ้าง เข้าเป็นนักเรียนผู้ใหญ่บ้าง ทำให้การศึกษาคณะสงฆ์ในแต่ละช่วงเวลานั้น เกิดความสับสนเป็นอันมาก ขณะเดียวกัน ได้มีผู้แทนราษฎรได้ยื่นเรื่องราวขอให้กระทรวงศึกษาธิการเปิดการสอบสมทบ ตัวชั้นประโยคให้แก่พระภิกษุสามเณร แต่กรมศาสนากับกรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้พิจารณาลงความเห็นร่วมกันว่า ควรจะตั้งโรงเรียนขึ้นประเภทหนึ่ง เพื่อสนองความต้องการของพระภิกษุสามเณร โดยให้เรียนทั้งวิชาธรรมและวิชาสามัญศึกษาควบคู่กัน โดยไม่มีการสอบสมทบ แต่ให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการสอบเอง และโดยพระปรารภของสมเด็จพระอริวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (จวน อุฏฐายีมหาเถระ) ว่า การศึกษาทางโลกเจริญก้าวหน้ามากขึ้นตามความเปลี่ยนแปลงของโลก การศึกษาพระปริยัติธรรมจึงจำเป็นต้องอนุวัตรไปตามความเปลี่ยนแปลงของโลกบ้าง จึงเห็นสมควรที่จะมีหลักสูตรในการเรียนพระปริยัติธรรมเพิ่มขึ้นอีกแผนกหนึ่ง คือ หลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ศึกษาได้มีโอกาสบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ได้ ทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป ในที่สุดกระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาขึ้น เมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๑๔ และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๓๕ (ปัจจุบัน ใช้ระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้การศึกษาในโรงเรียนดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายศาสนจักรและฝ่ายบ้านเมือง กล่าวคือ ทางฝ่ายศาสนจักรก็จะได้ศาสนทายาทที่ดี มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง เป็นผู้ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ ดำรงอยู่ในสมณธรรม สมควรแก่ภาวะ สามารถธำรงและสืบต่อพระพุทธศาสนาให้เจริญสถาพรต่อไป และถ้าหากพระภิกษุสามเณรเหล่านี้ลาสิกขาไปแล้ว ก็สามารถเข้าไปศึกษาต่อในสถานศึกษาของรัฐได้ หรือเข้ารับราชการสร้างผลประโยชน์ให้ก้าวหน้าให้แก่ตนเองและบ้านเมืองสืบต่อไปเช่นเดียวกัน ในระยะแรกมีเจ้าอาวาส ๕๑ รูป รายงานเสนอจัดตั้ง ต่อกรมการศาสนา ปัจจุบัน การศึกษาประเภทนี้ได้เจริญก้าวหน้าขึ้น มา

---

[๑] กองพุทธศาสนศึกษา, **แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ การพัฒนาการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (พ.ศ. ๒๕๕๓ – พ.ศ.๒๕๖๒)**, สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, หน้า ๑๘.

โดยลำดับ มีโรงเรียนพระปริยัติธรรม ๔๐๑ โรง มีนักเรียน ๕๖,๑๐๙ รูป[๒] ปัจจุบัน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาทั่วประเทศ จำนวน ๑๔ กลุ่ม มีโรงเรียน จำนวน ๔๐๑ โรง มีบุคลากร จำนวน ๒,๐๑๒ รูป/คน มีนักเรียนจำนวน ๕๖,๑๐๙ รูป[๓]

แนวทางการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในข้อ ๑๐ ของระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ.๒๕๔๖ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ต้องจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช๒๕๔๔ สำหรับโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษาโดยมีนักเรียนไม่น้อยกว่า๔๐ รูป/คน นักเรียนที่จะเข้าเรียนต้องสำเร็จการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่าระดับที่เรียน คือ ในระดับมัธยมตอนต้นต้องสำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา หรือเทียบเท่า ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายต้องสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หรือเทียบเท่า การเปิดปิดภาคเรียนให้เป็นไปตามกำหนดวันเปิดภาคเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ[๔] ส่วนในด้านการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมนั้น ด้านตำราแบบเรียน เป็นอุปกรณ์ที่สำคัญ โดยทั่วไปโรงเรียนจะใช้แบบเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ใช้ โดยมีเนื้อหาสาระตรงตามหลักสูตร ด้านกระบวนการเรียนรู้ ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๒๔ การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

๑) จัดเนื้อ หาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

๒) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

๓) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

๔) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้ง ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

๕) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้ง สามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยากรประเภทต่างๆ

---

[๒] กองพุทธศาสนศึกษา, **แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ การพัฒนาการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (พ.ศ. ๒๕๕๓ – พ.ศ.๒๕๖๒),** หน้า๑๙.

[๓] เรื่องเดียวกัน , หน้า ๒๐.

[๔] สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, **ระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ.๒๕๔๖**, ประกาศ ณ วันที่ ๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๔๖, (นครปฐม, สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๖), (อัดสำเนา).

๖) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

โรงเรียนทิพย์ปาละวิทยานุสรณ์ เป็นโรงเรียนปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาแห่งหนึ่ง ตั้งอยู่ที่ชุมชนบ้านสามขา ตำบลหัวเสือ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง จัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ในภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๙ มีนักเรียน รวมทั้งสิ้น จำนวน ๘๖ คน ในภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๙ มีนักเรียน จำนวน ๙๒ คน มีครูผู้สอน จำนวน ๑๐ คน ผู้วิจัยเป็นผู้หนึ่งที่เป็นครูสอนรายวิชาพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร ได้พบปัญหาการเรียนของนักเรียน กล่าวคือ นักเรียนส่วนใหญ่ไปมุ่งเน้นการเรียนวิชาสามัญที่เป็นแกน คือ วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ

ในขณะอยู่ในชั้นเรียน เมื่อถึงเวลาเรียนวิชาพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับธรรมะ วินัย และรวมถึงวิชาบาลี นักเรียนไม่มีสมาธิเพียงพอในการเรียน ทำให้การเรียนมีผลสัมฤทธิ์ตกต่ำมาก มีผลการเรียนเกรดเฉลี่ยประมาณ ๒.๐๐ จึงจำเป็นต้องหาวิธีการจัดการเรียนในรูปแบบที่จะกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการที่จะศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล เมื่อพิจารณารอบด้านแล้ว เห็นว่าการจัดรูปแบบการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง จะเป็นวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมที่สุด ด้วยเห็นว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นวิธีการเรียนรู้ที่สำคัญยิ่งสำหรับผู้เรียนในยุคปัจจุบันที่จำเป็นต้องแสวงหาความรู้อยู่เสมอเพื่อให้ก้าวทันวิทยาการใหม่ๆ การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองนับเป็นวิธีการเรียนการสอนหลักที่สำคัญในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะความสามารถในการศึกษาค้นคว้าแสวงหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการเอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจึงเป็นคุณลักษณะสำคัญประการหนึ่งของการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเป็นแนวทางหนึ่งที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในสภาพปัจจุบัน เนื่องจากเป็นการเรียนที่ทำให้บุคคลมีการริเริ่มการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง วิเคราะห์ความต้องการของตนที่จะเรียนรู้ กำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ แสวงหาแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสม และประเมินผลการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง จึงเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถวางแผนด้วยตนเองตั้งแต่เริ่มต้นจนจบกระบวนการเรียนรู้ เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องรับผิดชอบตนเองมากขึ้นแต่ผลที่ตามมาจะสามารถสร้างให้คนมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต สนับสนุนสภาพ“สังคมแห่งการเรียนรู้”[๕]

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ที่พระพุทธเจ้าทรงแนะนำพระสาวกให้ใช้เป็นพลังขับเคลื่อนการศึกษาและปฏิบัติธรรมให้บรรลุผลที่ต้องการ นั่นคือ พลธรรม ๕ ประกอบด้วย สัทธา ความเชื่อมั่น วิริยะ ความเพียรพยายาม สติ ความระลึกรู้ สมาธิ ความตั้งใจแน่วแน่ และปัญญา ความรู้ในสิ่งที่ควรและไม่ควร ซึ่งพลธรรม ๕ นี้ หากผู้เรียนฝึกฝนให้ชำนาญและใช้เป็นพลังขับเคลื่อนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองแล้ว จะทำให้ผู้ได้

---

[๕] Knowles, อ้างใน สุนทรา โตบัว, **“การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล”**, การศึกษาดุษฎีนิพนธ์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ, ๒๕๔๖), หน้า ๒.

เรียนรู้อย่างมีหลักการ วิธีการ และเป้าหมายที่แฝงไว้ด้วยคุณธรรม เริ่มตั้งแต่ใช้เป็นพลังขับเคลื่อนการเรียนรู้ในเรื่อง การวิเคราะห์ความต้องการของตนเอง การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ การวางแผนการเรียนรู้ การศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งวิทยาการต่างๆ และ การประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตัดสินใจศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในวิชาพระพุทธศาสนา หลักสูตรปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา” ทั้งนี้ เพื่อศึกษาหลักการ วิธีการ และเป้าหมายพุทธวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในวิชาพระพุทธศาสนา หลักสูตรปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในวิชาพระพุทธศาสนา หลักสูตรปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ของผู้เรียนตามพุทธวิธีที่กำหนด และเพื่อศึกษารูปแบบพุทธวิธีที่เหมาะกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในวิชาพระพุทธศาสนา หลักสูตรปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา โดยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวข้องและหลักพุทธปัจจัยสำหรับเป็นฐานของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และได้กำหนดผู้เรียนเป็นสามเณรในโรงเรียนทิพย์ปาละวิทยานุสรณ์ ตำบลหัวเสือ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เป็นประชากรเพื่อการวิจัย ทั้งนี้ เพราะเห็นว่า ผลการศึกษาวิจัยที่ได้จากประชากรกลุ่มนี้ จะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอื่นๆ ของไทยได้ เนื่องจากเป็นระบบการจัดการศึกษาแบบเดียวกัน

๒.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาหลักการ วิธีการ และเป้าหมายพุทธวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในวิชาพระพุทธศาสนา หลักสูตรปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

๒.๒ เพื่อศึกษาพฤติกรรมปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในวิชาพระพุทธศาสนา หลักสูตรปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ของผู้เรียนตามพุทธวิธีที่กำหนด

๒.๓ เพื่อศึกษารูปแบบพุทธวิธีที่เหมาะกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในวิชาพระพุทธศาสนา หลักสูตรปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

๓.วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับหลักการ วิธีการ และเป้าหมายพุทธวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในวิชาพระพุทธศาสนา หลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในวิชาพระพุทธศาสนา หลักสูตรปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ของผู้เรียนตามพุทธวิธีที่กำหนด เพื่อศึกษารูปแบบพุทธวิธีที่เหมาะกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในวิชาพระพุทธศาสนา หลักสูตรปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นสามเณรนักเรียนโรงเรียนทิพย์ปาละวิทยานุสรณ์ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ในปีการศึกษา ๒๕๕๘ มีจำนวน ๙๒ รูป โดยคัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๗๖ รูป ตามตาราง

คำนวณกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่-มอร์แกน โดยใช้สถานที่ทำการศึกษา คือ โรงเรียนทิพย์ปาละวิทยานุสรณ์ ตำบลหัวเสือ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง และมีระยะเวลาดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนมิถุนายน ๒๕๕๘ ถึงเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ รวมเป็นระยะเวลา ๙ เดือน

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบสังเกตการณ์ จากการวิเคราะห์กลุ่มประชากรครั้งนี้ ได้แก่ สามเณรที่เป็นนักเรียนโรงเรียนทิพย์ปาละวิทยานุสรณ์ซึ่งเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ตั้งอยู่ตำบลหัวเสือ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง จำนวนทั้งสิ้น ๙๒ คน ในด้านผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ใช้วิธีคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตามตารางของ Krejcie and Morgan อีกทั้งยังเป็นแบบสอบถามปลายปิด แบบมาตราส่วน ๕ ระดับ โดยใช้หลักของ Likert Seale คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ใช้สอบถามพฤติกรรมปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในรายวิชาพระพุทธศาสนา หลักสูตรปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

๔.ผลการวิจัย

๑.หลักการ วิธีการ และเป้าหมายพุทธวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในวิชาพระพุทธศาสนา หลักสูตรปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

หลักการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในวิชาพระพุทธศาสนา ได้แก่ การเลือกทักษะเพื่อการเรียนรู้การแสวงหาคำตอบจากการเรียนรู้ ความรับผิดชอบต่อการเรียน การมีวินัยในตนเอง การทุ่มเทเพื่อการเรียนรู้การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ ความริเริ่มเรียนรู้ด้วยตนเอง การฝึกตั้งคำถามเพื่อนำไปสู่ความรู้ที่ต้องการการประเมินตนเองจากการเรียนรู้ และความอดทนในการแสวงหาความรู้ ส่วนวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในวิชาพระพุทธศาสนา ได้แก่ การใช้สัทธาพละ การใช้วิริยพละ การใช้สติพละ การใช้สมาธิพละ และการใช้ปัญญาพละขับเคลื่อนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เพื่อให้เกิดความตั้งใจในการเรียนรู้ เกิดความพยายามแสวงหาความรู้ เกิดจิตตื่นตัวที่จะเพิ่มพูนความรู้ เกิดจิตอุทิศตนเพื่อการเรียน และเพื่อให้เกิดความรู้ที่จะต่อยอดการเรียนรู้ โดยมีเป้าหมาย คือ รอบรู้และสอบผ่านวิชาพระพุทธศาสนา

๒. พฤติกรรมปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในรายวิชาพระพุทธศาสนา หลักสูตรปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ของผู้เรียนตามพุทธวิธีที่กำหนด

๒.๑ สรุปพฤติกรรมปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียน จากแบบสอบถาม

พฤติกรรมปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในวิชาพระพุทธศาสนา ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง ๕ ด้าน โดยรวม มีระดับการปฏิบัติหลังกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในระดับมาก ซึ่งดีขึ้นกว่าก่อนการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้เมื่อวิเคราะห์การปฏิบัติหลังกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นรายด้าน พบว่าด้านการใช้ปัญญาขับเคลื่อนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติการเรียนรู้สูงสุด อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติการเรียนรู้ต่ำสุด อยู่ในระดับมากเช่นกัน คือ ด้านการใช้สมาธิขับเคลื่อนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

พฤติกรรมปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในรายวิชาพระพุทธศาสนาของกลุ่มตัวอย่าง ด้านการใช้สัทธาพละขับเคลื่อนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองโดยรวม มีระดับการปฏิบัติ

หลังกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในระดับมากซึ่งดีขึ้นกว่าก่อนการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ เมื่อวิเคราะห์การปฏิบัติหลังกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่เชื่อมั่นว่าตนมีวินัยในตนเองในการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติการเรียนรู้สูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติการเรียนรู้ต่ำสุด อยู่ในระดับมาก คือ เชื่อในความอดทนของตนว่ามีเพียงพอในการแสวงหาความรู้ด้านวิชาพระพุทธ ศาสนาตามแผนการเรียนที่กำหนดไว้

พฤติกรรมปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในรายวิชาพระพุทธศาสนาของกลุ่มตัวอย่าง ด้านการใช้วิริยพละขับเคลื่อนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองโดยรวม มีระดับการปฏิบัติหลังกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในระดับมาก ซึ่งดีขึ้นกว่าก่อนการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ เมื่อวิเคราะห์การปฏิบัติหลังกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่ได้พยายามฝึกทักษะการอ่าน การเขียน การจดบันทึก การท่องจำ และได้เลือกทักษะที่ตนเห็นว่า ทำให้เข้าใจวิชาพระพุทธศาสนาได้ดีขึ้น กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติการเรียนรู้ต่ำสุด อยู่ในระดับมาก คือ ได้ทุ่มเทความพยายามเพื่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเต็มกำลังความสามารถ

พฤติกรรมปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในรายวิชาพระพุทธศาสนา(พุทธ ธรรม วินัย) ของของกลุ่มตัวอย่าง ด้านการใช้สติพละขับเคลื่อนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โดยรวม มีระดับการปฏิบัติหลังกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในระดับมาก ซึ่งดีขึ้นกว่าก่อนการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้เมื่อวิเคราะห์การปฏิบัติหลังกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่ได้ทบทวนประสบการณ์ที่ผ่านมาเพื่อให้สามารถริเริ่มหาวิธีการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาได้ด้วยตัวเอง กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติการเรียนรู้ต่ำสุด อยู่ในระดับมาก คือ ได้เตือนตนเองให้มีวินัย และสามารถบังคับตนเองไปสู่การเรียนรู้วิชาพระพุทธ ศาสนาได้ดีขึ้น

พฤติกรรมปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในรายวิชาพระพุทธศาสนาของของกลุ่มตัวอย่าง ด้านการใช้สมาธิพละขับเคลื่อนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โดยรวม มีระดับการปฏิบัติหลังกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในระดับมาก ซึ่งดีขึ้นกว่าก่อนการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้เมื่อวิเคราะห์การปฏิบัติหลังกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มุ่งเน้นตั้งคำถามแก่ตนเองในวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อกระตุ้นให้เกิดความมุ่งมั่นในการแสวงหาคำตอบที่ต้องการ กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติการเรียนรู้ต่ำสุด อยู่ในระดับมาก คือ ได้จัดสภาพแวดล้อมบริเวณโรงเรียนให้เป็นสุขลักษณะด้วยความเต็มร่วมกับเพื่อนๆ เพื่อให้เกิดบรรยากาศ

พฤติกรรมปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในรายวิชาพระพุทธศาสนา(พุทธ ธรรม วินัย) ของของกลุ่มตัวอย่าง ด้านการใช้ปัญญาพละขับเคลื่อนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองโดยรวม มีระดับการปฏิบัติหลังกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในระดับมาก ซึ่งดีขึ้นกว่าก่อนการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้เมื่อวิเคราะห์การปฏิบัติหลังกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นรายข้อ

พบว่า ข้อที่ได้เลือกสรรคำถาม เพื่อให้ตนได้ค้นคว้าหาคำตอบในวิชาพระพุทธศาสนา ตามที่ต้องการ กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติการเรียนรู้ต่ำสุด อยู่ในระดับมาก คือ ได้พัฒนาตนให้มีวินัยในตนเอง เพื่อไปสู่การเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาได้ดีขึ้น

๒.๒ สรุปพฤติกรรมปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียน จากการสังเกต

ด้านการใช้สัทธาพละขับเคลื่อนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสังเกตได้ว่า กลุ่มตัวอย่างแสดงความสนใจเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ใช้ความสามารถของตนในการค้นคว้าข้อมูลในรายวิชาที่เรียน รู้จักใช้เวลาว่างอ่านหนังสือในห้องสมุด แสดงอาการอยากรู้ในรายวิชาที่เรียน มีการดำเนินการตามแผนที่วางไว้ล่วงหน้า จึงเห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีพลังศรัทธาขับเคลื่อนการเรียนรู้

ด้านการใช้วิริยพละขับเคลื่อนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสังเกตได้ว่า กลุ่มตัวอย่าง มีความพยายามในการหาโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ได้จากประสบการณ์ต่างๆ กับเพื่อน มีความพยายามเรียนรู้ในสิ่งที่ต้องการให้ได้ มีความพยายามนำสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ไปทดลองใช้และมีความพยายามแสวงหาแหล่งความรู้ และสื่อที่ใช้ในการเรียนรู้จึงเห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีพลังความเพียรขับเคลื่อนการเรียนรู้

ด้านการใช้สติพละขับเคลื่อนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสังเกตได้ว่า กลุ่มตัวอย่าง มีการทบทวนการเรียนรู้ มีความริเริ่มในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ มีการยอมรับต่อผลที่ตามมา จากการกระทำของตนเองและรู้จักวิเคราะห์เนื้อหาสาระที่ได้จากการเรียนรู้ จึงเห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีพลังสติขับเคลื่อนการเรียนรู้

ด้านการใช้สมาธิพละขับเคลื่อนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสังเกตได้ว่า กลุ่มตัวอย่าง มีความสนใจในการสำรวจตรวจสอบปัญหาต่างๆมีความตั้งใจเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการอ่านหนังสือนอกแบบเรียนในหลักสูตรมีความมุ่งมั่นค้นหาวิธีการที่จะเข้าถึงสิ่งที่ต้องการเรียนรู้และและมีความเป้าหมายในการเรียนรู้ จึงเห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีพลังสมาธิขับเคลื่อนการเรียนรู้

ด้านการใช้ปัญญาพละขับเคลื่อนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสังเกตได้ว่า กลุ่มตัวอย่าง มีความสามารถตัดสินใจเรียนรู้สิ่งๆ ได้โดยไม่ลังเลสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง ในเรื่องที่ตนต้องการรู้ มีความสามารถค้นหาวิธีการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ได้หลายวิธีมีการประเมินผลการทำงานของตนเอง - รู้จักใช้สื่อและอุปกรณ์ต่างๆ ที่อยู่รอบตัวมาช่วยพัฒนาความรู้ และมีการวางแผนล่วงหน้าในการทำกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา จึงเห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีพลังปัญญาขับเคลื่อนการเรียนรู้

๓. รูปแบบพุทธวิธีที่เหมาะกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในรายวิชาพระพุทธศาสนา หลักสูตรปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

รูปแบบพุทธวิธีที่เหมาะกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในรายวิชาพระพุทธศาสนา หลักสูตรปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

กิจกรรมที่สำคัญ	พลังขับเคลื่อนกิจกรรม	เป้าหมาย
การสร้างวินัยในตนเองเพื่อการเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ การฝึกตั้งคำถามเพื่อนำไปสู่ความรู้ การประเมินตนเองจากการเรียนรู้ การฝึกความอดทนในการแสวงหาความรู้	กำลังศรัทธา กำลังความเพียร กำลังสติ กำลังสมาธิ กำลังปัญญา	รอบรู้และสอบผ่านวิชาพระพุทธศาสนา

๕.อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพฤติกรรมปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในรายวิชาพระพุทธศาสนา หลักสูตรปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ของผู้เรียนตามพุทธวิธีที่กำหนด ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในรายวิชาพระพุทธศาสนา(พุทธ ธรรม วินัย) ของกลุ่มตัวอย่าง ด้านการใช้สัทธาพละขับเคลื่อนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง พบว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ เชื่อมั่นว่า ตนมีวินัยในตนเองในการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ($\overline{X}$ =๔.๒๘) ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพเป็นสามเณรที่ต้องสำรวมตามเพศภาวะ และเมื่อมีกรอบกำหนดให้ทุกรูปต้องศึกษาเล่าเรียนนักธรรมชั้นตรี และชั้นโท เป็นอย่างต่ำ เพื่อให้ได้ตามเงื่อนไขที่จะสามารถจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สภาพเช่นนี้ ทำให้ผู้เรียนต้องฝึกฝนตนเองวิชาพระพุทธศาสนา ซึ่งมีเนื้อหาเช่นเดียวกันกับนักธรรม เมื่อกาลเวลาผ่านไประยะหนึ่ง กลุ่มตัวอย่างย่อมเกิดความรู้สึกเคยชินกับการบังคบตนเองในการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา และเกิดความรู้ความเข้าใจในสาระที่เรียนรู้ จนคาดว่าจะนำไปใช้ประโยชน์แก่ตนเองและสังคมส่วนรวมได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ **สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน** ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยการนาตนเอง หมายถึง การเรียนในลักษณะที่ผู้เรียนเป็นผู้ที่เสาะแสวงหา ขวนขวายศึกษาด้วยตนเองโดยไม่ต้องมีผู้ใดบังคับ เป็นการเรียนที่เกิดจากความพึงพอใจที่ได้รับ จากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียน เป็นแรงจูงใจภายในบุคคล[๖] ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติต่ำสุด อยู่ในระดับมาก ได้แก่ เชื่อในความอดทนของตนว่ามีเพียงพอในการแสวงหาความรู้ด้านวิชาพระพุทธศาสนาตามแผนการเรียนที่กำหนดไว้ ($\overline{X}$ =๓.๕๐) ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเด็กที่มาจากภาคอีสาน จำต้องไกลบ้านมาบวชเรียน จึงต้องพึ่งตนเองเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งต้องใช้ความอดทนอดกลั้นต่อความรู้สึกอ้างว้างจากเครือญาติ จนกลายเป็นสภาพเคยชิน ดังนั้น จึงมีความเชื่อมั่นในตนเองว่ามีความอดทนของตนว่ามีเพียงพอในการแสวงหาความรู้ด้านวิชาพระพุทธศาสนาตามแผนการเรียนที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Knowles ที่กล่าวไว้ตอน

---

[๖] สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน,**จิตวิทยาการเรียนการสอน,** (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖), หน้า ๒๖๒.

หนึ่งว่า คนที่เรียนรู้ด้วยการนำตนเองจะเรียนอย่างตั้งใจมีจุดมุ่งหมายและมีแรงจูงใจสูงสามารถใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ได้ดีกว่ายาวนานกว่าบุคคลที่รอรับคำสอนแต่เพียงอย่างเดียวชีวิต[๗]

การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในรายวิชาพระพุทธศาสนา(พุทธ ธรรม วินัย) ของกลุ่มตัวอย่าง ด้านการใช้วิริยพละขับเคลื่อนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง พบว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ได้พยายามฝึกทักษะการอ่าน การเขียน การจดบันทึก การท่องจำ และได้เลือกทักษะที่ตนเห็นว่า ทำให้เข้าใจวิชาพระพุทธศาสนาได้ดีขึ้น($\overline{X}$ =๔.๒๗) ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างได้รับการฝึกฝนและปลูกฝังหลักการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา คือ การเรียนรู้เกิดจากการฟัง การคิด การถาม และการเขียน ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างอาจฝึกทักษะโดยอาศัยหลักการเหล่านี้ เป็นหนทางสร้างความรู้ความเข้าใจในวิชาพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับแนวคิดของ **Treffinger** ที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ว่า การเรียนรู้นั้น หากผู้เรียนสามารถวางแผนและจัดการตนเองได้ดี จะทำให้มีโอกาสได้ทำงานตามระดับความก้าวหน้าของตนเอง นอกจากนี้ ยังมีโอกาสที่จะเลือกเนื้อหาประสบการณ์และเป้าหมายการเรียนตามความต้องการของตนเอง สิ่งเหล่านี้ เป็นปัจจัยที่จะทำให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียนมากขึ้น[๘]ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติต่ำสุด อยู่ในระดับมาก ได้แก่ได้ทุ่มเทความพยายามเพื่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเต็มกำลังความสามารถ ($\overline{X}$ =๓.๗๕) ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างอาจมีความรู้สึกว่า วิชาพระพุทธศาสนาที่ประกอบด้วยพุทธประวัติ ธรรมะ และวินัยมีเนื้อหาลึกซึ้ง และมีหลักปฏิบัติต่างๆ เป็นจำนวนมาก แต่สิ่งที่ตนมีความรู้ในขณะนี้ยังน้อยมาก จึงอาจทำให้เกิดความรู้สึกว่า ตนยังมีความพยายามที่จะศึกษาค้นคว้าไม่เพียงพอ ซึ่งเป็นเรื่องปกติของคนที่ยังไม่อิ่มในวิชาการทั้งหลาย สอดคล้องกับแนวคิดของ **Brookfield** (บรูคฟิวด์) ที่อธิบายว่าการเรียนรู้แบบนำตนเอง คือ การเป็นตัวของตัวเองการ มีความเป็นอิสระแยกตัวอยู่คนเดียว เป็นบุคคลที่เรียนโดยอาศัยความช่วยเหลือจากแหล่งภายนอกน้อยที่สุด และตนเองคือผู้ควบคุมการเรียนรู้[๙]

การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในรายวิชาพระพุทธศาสนา(พุทธ ธรรม วินัย) ของกลุ่มตัวอย่าง ด้านการใช้สติพละขับเคลื่อนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองพบว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ได้ทบทวนประสบการณ์ที่ผ่านมาเพื่อให้สามารถริเริ่มหาวิธีการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาได้ด้วยตัวเอง ($\overline{X}$ =๔.๓๑) ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างเริ่มมีการตื่นตัวต่อการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา และอาจมองเห็นเป้าหมายของการเรียนรู้ที่จำนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตได้อย่างแท้จริง จึงได้มีการทบทวนประสบการณ์แห่งการเรียนรู้ที่ผ่านมาเพื่อหาจุดอ่อนและจุดแข็งของตนเพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาให้สามารถเรียนรู้วิชา

---

[๗]Knowles, M. S. **Self-directed Learning: A Guide for Learners and Teachers.** [Englewood Cliffs: Prentice Hall/Cambridge, 1975], p. 4 – 17.

[๘]Treffinger, Donald J., **Self –directed Learning, In** Maker, C. June; & Nielson, Aleene B. Teaching Models in Education of the Gifted. 2nd ed. [Texas: PROED, Inc., 1995], p.325.

[๙]Brookfild, Stephen. D., **Self – Directed adult learning: A critical paradigm**. Adult Education Quarterly,1984, p. 61.

พระพุทธศาสนาได้ด้วยตนเองดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **Gibbon** ที่กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า ผู้ที่มีความสามารถใช้วิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองได้ต้องเป็นบุคคลที่เข้าเรียนด้วยแรงจูงใจของตนเองนั่นคือการผูกพันตนเองกับเนื้อหาวิชาที่ตนเลือกแม้จะพบว่ามีอุปสรรคก็ตามการศึกษาด้วยการนำตนเองเป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความต้องการและมีเป้าหมายของตนเองมากกว่าที่จะให้ผู้อื่นมาวางเป้าหมายให้ผู้อื่น[๑๐] ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติต่ำสุด อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ได้เตือนตนเองให้มีวินัย และสามารถบังคับตนเองไปสู่การเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาได้ดีขึ้น ($\overline{X}$ =๓.๕๖) ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างอยู่ในเพศบรรพชิต ซึ่งในชีวิตประจำวันจะต้องดำรงตนอยู่ในกรอบของวินัยตามสมณสารูปอยู่แล้ว จึงไม่ได้ตั้งสติระลึกถึงการเตือนตนเองให้มีวินัยมากนัก แต่จะมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่ต้องการ สอดคล้องกับแนวคิดของ **Rydell** ที่กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า บุคคลที่มีคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง จะเป็นผู้ที่มีความอยากรู้อยากเห็น มีระเบียบวินัยในตนเอง มีความมั่นใจในตนเอง มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะเรียนรู้และเห็นว่าอุปสรรคเป็นเรื่องท้าทายให้ค้นหาเรียนรู้[๑๑]

การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในรายวิชาพระพุทธศาสนา(พุทธ ธรรม วินัย) ของกลุ่มตัวอย่าง ด้านการใช้สมาธิพละขับเคลื่อนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง พบว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ มุ่งเน้นตั้งคำถามแก่ตนเองในวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อกระตุ้นให้เกิดความมุ่งมั่นในการแสวงหาคำตอบที่ต้องการ ($\overline{X}$ =๔.๒๑) ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่าง ในสถานภาพเป็นสามเณรซึ่งมีภารกิจที่จะต้องศึกษาเล่าเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ในฐานะเป็นศาสนทายาท อาจเห็นว่า ความรู้ในวิชาพระพุทธศาสนา จะเป็นหนทางให้ตนมีความก้าวหน้าในเพศบรรพชิต และจะสามารถนำไปใช้เทศน์ การสอน และการเผยแผ่หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาไปยังชุมชนต่างๆ ได้ จึงมุ่งที่จะหาคำตอบในประเด็นที่ตนยังไม่เข้าใจชัด ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ให้เกิดความรู้ใหม่ๆ และเกิดภูมิธรรมเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ สมบัติ **สุวรรณพิทักษ์** ที่กล่าวว่า การเรียนรู้แบบนำตนเอง เป็นกระบวนการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ และการพัฒนาทักษะที่ผู้เรียนจัดการเรียนด้วยตนเอง โดยรับความช่วยเหลือแนะนำและสนับสนุนจากผู้อื่น เช่น เพื่อนหรือครู และให้ความคิดเห็นว่า การเรียนรู้แบบนำตนเองนี้ผู้เรียนจะได้ทำกิจกรรมการเรียนร่วมกับผู้อื่นอย่างหลากหลาย เช่นครูผู้สอน ผู้ให้คำแนะนำ วิทยากรและเพื่อน[๑๒] ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติต่ำสุด อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ได้จัดสภาพแวดล้อมบริเวณโรงเรียนให้เป็นสุขลักษณะด้วยความเต็มใจร่วมกับเพื่อนๆ เพื่อให้เกิดบรรยากาศในการเรียนรู้ดีขึ้น($\overline{X}$ =๓.๕๐) ที่เป็นเช่นนี้ อาจ

---

[๑๐] Gibbon, อ้างใน สิริรัตน์สัมพันธ์ยุทธ,**"ลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนาตนเองของนักศึกษาในระบบทางไกล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช"**, ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่(คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,๒๕๔๐), หน้า ๒๑-๒๓.

[๑๑] Rydell, S. T., **Educational Materials Development and Use with Self-directed Learners,** in Wilson, J. P. (Ed), Materials for Teaching Adults: Selection, Development and Use, [San Francisco: Jossey – Bass, 1983], p. 62.

[๑๒] สมบัติสุวรรณพิทักษ์,**เทคนิคการสอนแนวใหม่,** (กองพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหา นคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๓), หน้า ๗.

เป็นเพราะกลุ่มผู้เรียน ซึ่งอยู่ในวัยรุ่น ความรู้สึกอาจจะไม่สนใจสภาพแวดล้อมรอบตัวมากนัก แต่อาจมุ่งเน้นไปที่การศึกษาวิชาการตามหลักสูตรที่ตนเรียนเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นสิ่งที่ตนตั้งความปรารถนาไว้ก่อนที่จะออกจากภูมิลำเนาบ้านเกิดเข้าสู่เพศบรรพชิตเพื่อสมัครเข้าเป็นนักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของกิ่งกาญจน์ ตั้งศรีไพรที่กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นวิธีการเรียนรู้แบบหนึ่งของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ส่วนผู้เรียนจะเลือกใช้วิธีใดขึ้นอยู่กับความต้องการของบุคคลอย่างแท้จริงและขึ้นอยู่กับเทคนิควิธีการของแต่ละบุคคลที่มีแตกต่างกันออกไปตามความถนัดของแต่ละบุคคล[๑๓]

การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในรายวิชาพระพุทธศาสนา(พุทธ ธรรม วินัย) ของกลุ่มตัวอย่าง ด้านการใช้ปัญญาพละขับเคลื่อนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง พบว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ได้เลือกสรรคำถาม เพื่อให้ตนได้ค้นคว้าหาคำตอบในวิชาพระพุทธศาสนา ตามที่ต้องการ($\overline{X}$ =๔.๒๒) ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นสามเณรมีเป้าหมายของการเรียนรู้ว่า ตนต้องการเรียนรู้อะไรบ้าง ในวิชาพระพุทธศาสนา ที่จะเกื้อกูลอนาคตของตนเองให้ประสบความรุ่งเรือง เนื่องจากบุคคลไม่อาจจะเรียนรู้และจำเนื้อหาสาระในคัมภีร์พระพุทธศาสนาได้ทั้งหมด จึงต้องเลือกสรรในเรื่องที่จะเป็นประโยชน์แก่ตนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับแนวคิดของเชาวลิต ตนานนท์ชัยที่กล่าวว่า การเรียนรู้ในปัจจุบันมุ่งเน้นที่การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญเนื่องจากความรู้และความจริงในสังคมเต็มไปด้วยข่าวสารและข้อมูลต่างๆมีมากมายและสังคมเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาผู้เรียนต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนของสังคมโดยพยายามค้นหาแสวงหาความรู้ให้เกิดขึ้นกับตนเอง[๑๔]ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติต่ำสุด อยู่ในระดับมาก ได้แก่ได้พัฒนาตนให้มีวินัยในตนเอง เพื่อไปสู่การเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาได้ดีขึ้น ($\overline{X}$ =๓.๕๒) ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างอาจเห็นว่า ตนตั้งอยู่ในกรอบข้อปฏิบัติของสามเณรอยู่แล้ว ซึ่งมีจริยวัตรที่เข้มกว่านักเรียนที่เป็นคฤหัสถ์วัยรุ่นในอายุรุ่นเดียวกัน อีกทั้งวิชาพระพุทธศาสนาก็เป็นวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้อยู่แล้ว ซึ่งเป็นความปรารถนามาแต่ต้น ดังนั้น จึงไม่ได้ตั้งเจตจำนงในการพัฒนาตนให้มีวินัยในตนเองมากนัก สอดคล้องกับแนวคิดของ สมคิด อิสระวัฒน์ที่กล่าวถึงคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนาตนเองของผู้เรียนไว้ว่า บุคคลที่มีคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสามารถพิจารณาได้จากการเป็นบุคคลที่สมัครใจร่วมกิจกรรมการเรียนด้วยตนเอง ไม่ได้เกิดจากการบังคับแต่มีเจตนาที่ต้องการเรียนเพราะความอยากรู้ความสนใจ จึงเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้[๑๕]

---

[๑๓]กิ่งกาญจน์ ตั้งศรีไพร, **"วิธีการเรียนรู้ด้วยการนาตนเองของนักการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญระดับมัธยมศึกษาตอนปลายวิธีการเรียนทางไกลในจังหวัดนนทบุรี"**, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่(คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์), ๒๕๔๒ หน้า ๒๐.

[๑๔]เชาวลิต ตนานนท์ชัย,การเรียนรู้ด้วยตนเอง : การเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับสังคมปัจจุบัน,**สยามรัฐ**,**ปีที่๔๕** ฉบับที่ ๒๕๒,หน้า ๗.

[๑๕]สมคิด อิสระวัฒน์,"**ลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนาตนเองของคนไทย**", รายงานการวิจัย**,** (ภาควิชาศึกษาศาสตร์คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์:มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๓๘, หน้า ๙.

๖. ข้อเสนอแนะ

การวิจัย“การจัดการทรัพยากรธรรมชาติกับการสร้างสุขภาวะชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดลำปาง” ผลการวิจัยครั้งนี้ ถือเป็นประโยชน์ต่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่มีทุนทางสังคมและเป็นการดำรงชีวิตที่สัมพันธ์กันระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะผลการวิจัย ดังนี้

๖.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พบข้อปฏิบัติเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองหลายข้อที่กลุ่มตัวอย่างได้ปฏิบัติต่ำกว่าข้ออื่นๆ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะผู้ที่มีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนให้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

ข้อว่า เชื่อในความอดทนของตนว่ามีเพียงพอในการแสวงหาความรู้ด้านวิชาพระพุทธศาสนาตามแผนการเรียนที่กำหนดไว้กลุ่มตัวอย่าง ขาดความมั่นใจในความอดทนของตนว่าอาจไม่เพียงพอต่อการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา เพราะเนื้อหาสาระวิชาพระพุทธศาสนาทั้งส่วนวิชาวินัยที่ว่าด้วยข้อบัญญัติให้ภิกษุยึดถือปฏิบัติ อันได้แก่ สิกขาบท ๒๒๗ ข้อ และข้อบัญญัติเกี่ยวกับมารยาท ตลอดถึงวิธีทำสังฆกรรมต่างๆ เป็นเรื่องที่ต้องจำ ส่วนที่เป็นวิชาธรรม ที่ว่าด้วย ข้อที่ควรปฏิบัติเพื่อความมีชีวิตที่ดีก็มีจำนวนมาก ส่วนวิชาพุทธประวัติก็เป็นเรื่องเล่าเหตุการณ์ของพระพุทธเจ้าและเหล่าสาวกซึ่งอาจเห็นได้ว่า ไม่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของผู้เรียน จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างไม่มีพลังใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาเท่าที่ควร ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยขอเสนอให้ทางโรงเรียนและครูผู้สอน หาวิธีจูงใจ ด้วยการตั้งรางวัลสำหรับผู้ที่เรียนดี มีการประกาศเกียรติประประวัติของนักเรียนที่เรียนดี หรือแนะแนวการนำผลการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาไปเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพเลี้ยงตนได้อีกทางหนึ่ง เช่น เป็นอาจารย์ วิทยากร เป็นต้น

ข้อว่า ได้ทุ่มเทความพยายามเพื่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเต็มกำลังความสามารถข้อนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า กลุ่มตัวอย่างไม่ได้ทุ่มเทความพยายามเพื่อการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาเท่าที่ควรอาจเป็นเพราะบริบทภายในโรงเรียนขาดสิ่งเร้าหรือไม่มีสิ่งที่กระตุนให้ผ็เรียนเกิดแรงจูงใจที่จะค้นคว้าหาความรู้ ดังนั้น โรงเรียนและครูควรจัดแหล่งเรียนรู้ให้หน้าสนใจที่จะเข้าใช้บริการ เช่น จัดห้องสมุดให้มีหนังสืออ่านประกอบวิชาพระพุทธศาสนาที่หลายหลาย เป็นตนว่า หนังสือนวนิยายอิงธรรมะ การ์ตูนที่สอดแทรกคุณธรรม นอกจากนี้ ควรมีการจัดการแข่งขันการเรียงความเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้จากการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา และมีรางวัลให้ผู้มีผลการเรียงความดีตามสมควรเช่นนี้ อาจจะช่วยกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดความพยายามเพื่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองได้ดีขึ้น

ข้อว่าได้เตือนตนเองให้มีวินัย และสามารถบังคับตนเองไปสู่การเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาได้ดีขึ้นข้อนี้เป็นเรื่องต้องหาทางแก้ไขในเบื้องตน เพราะการที่กลุ่มตัวอย่างมีวินัยในตนเองต่ำไม่อาจบังคับตนเองไปสู่การศึกษาเรียนรู้วิชาการที่เป็นรากฐานของชีวิต ก็จะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตต่อไปเมื่อเป็นผู้ใหญ่ การบังคับตนเองให้ตั้งอยู่ในกรอบหรือเงื่อนไขที่กำหนดหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือ รู้จักบังคับตนให้ดำเนินการต่างๆ ตามภารกิจอันเป็นหน้าที่ของตนให้สำเร็จ ไม่ทิ้งงาน ไม่ทิ้งการเรียนรู้ จะช่วยให้สิ่งที่ตนคาดหวังสำเร็จลงได้ ดังนั้น ผู้วิจัย จึงเห็นควรให้

โรงเรียนเน้นการฝึกผู้เรียนให้มีวินัยในตนเอง โดยการฝึกผู้เรียนทำงานที่ครูมอบหมายให้สำเร็จตามเงื่อนไข และเวลาที่กำหนด โดยการนำคะแนนจริยธรรมมาใช้ในกิจกรรมนี้ เช่น ผู้เรียนทำงานที่มอบหมายให้เสร็จด้วยความเรียบร้อย และตามเวลาที่กำหนดไว้ ก็ให้คะแนนจริยธรรมในส่วนนี้ เป็นต้น เมื่อดำเนินการไปเช่นนี้ อาจสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ได้ดีขึ้น

ข้อว่าได้จัดสภาพแวดล้อมบริเวณโรงเรียนให้เป็นสุขลักษณะด้วยความเต็มใจร่วมกับเพื่อนๆ เพื่อให้เกิดบรรยากาศในการเรียนรู้ดีขึ้นแสดงว่า กลุ่มฝึกการมีส่วนร่วมการทำงานเพื่อส่วนรวมยังไม่ดีพอ และให้ความสำคัญกับสถานที่อันเป็นแหล่งเรียนรู้ไม่ดีเท่าที่ควร หากเป็นเช่นนี้ต่อไป อาจเป็นผลกระทบต่อการเรียนรู้ที่กระทำการเป็นทีม หรือเป็นอุปสรรคต่อการทำงานใหญ่ที่ต้องการให้ทุกคนมีส่วนร่วม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นควรให้โรงเรียนฝึกฝนการเรียนรู้ในรายวิชาต่างๆ โดยให้ผู้เรียนได้รับผิดชอบร่วมกัน และให้คะแนนจิตพิสัยแก่ผู้เรียนที่อุทิศตนทำงานเพื่อส่วนรวมเป็นพิเศษ ซึ่งอาจทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักในความรับผิดชอบร่วมกันเพื่อความเจริญขององค์กรหรือส่วนรวม

ข้อว่าได้พัฒนาตนให้มีวินัยในตนเอง เพื่อไปสู่การเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาได้ดีขึ้นข้อนี้แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างยังมีการพัฒนาตนด้านการสร้างเสริมวินัยไม่ดีเท่าที่ควร ยังปล่อยตัวไปตามแรงปรารถนาที่นอกเหนือการเรียนรู้ ทำอะไรตามใจตัวเอง ยังมีความรับผิดชอบต่ออนาคตแห่งการศึกษาเรียนรู้เพื่อตนเองน้อย ซึ่งอาจทำให้เป็นอุปสรรคต่อกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพในการดำรงชีวิต ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นควรให้โรงเรียนเน้นการฝึกฝนผู้เรียนเรื่องความซื่อตรงต่อหน้าที่ ต่อบุคคล ต่อเวลา และต่อการงานที่รับผิดชอบ ฝึกฝนผู้เรียนให้เกิดความเคยชินจนเป็นนิสัย เช่นนี้ จะเป็นการสร้างศักยภาพของผู้เรียนให้สามารถนำพาตนเองสู่เป้าหมายสูงสุดที่ต้องการได้

๖.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในวิชาพระพุทธศาสนา หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา” ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีอีกหลายกรณีที่ควรทำการศึกษาวิจัยเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร เป็นต้นว่า

๑. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่เกื้อหนุนการเรียนวิชาภาษาบาลี หลักสูตรพระปริยัติธรรมให้สัมฤทธิผล” เนื่องจากการเรียนการสอนวิชาบาลีในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เชื่อมโยงกับการเข้าสอบบาลีสนามหลวง ซึ่งเป็นข้อสอบที่ยากมากสำหรับสามเณรที่เรียนพระปริยัติแผนกสามัญศึกษา หากการวิจัยเรื่องนี้แล้ว ได้พบปัจจัยใหม่ๆ ที่สามารถจูงใจให้ผู้เรียนบาลีมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้เพื่อสอบให้ได้ ก็จะเป็นการพัฒนากิจการพระพุทธศาสนาได้อีกทางหนึ่ง

๒. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง “ทัศนคติของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา” เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรพระปริยัติธรรม มีรายวิชาที่ต้องเรียนมากทั้งทางสายสามัญ และสายปริยัติธรรม และผู้ปกครองนักเรียน (สามเณร) มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจนำบุตรหลานของตนเข้ามาบรรพชา

เป็นสามเณร และเข้ารับการศึกษา หากโรงเรียนได้รับรู้ทัศนคติของผู้ปกครองเหล่านั้น ก็จะจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองเหล่านั้นได้มากขึ้น

๓. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดแหล่งการเรียนรู้ให้แก่นักเรียน" เนื่องจากแหล่งการเรียนรู้นอกโรงเรียนมีความสำคัญมาก ในการฝึกนักเรียนให้รู้จักการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เพื่อเพิ่มศักยภาพการเรียนในชั้นเรียนให้สูงขึ้น

บรรณานุกรม

กองพุทธศาสนศึกษา. **แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ การพัฒนาการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (พ.ศ. ๒๕๕๓ – พ.ศ.๒๕๖๒)**. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

สมบัติสุวรรณพิทักษ์. **เทคนิคการสอนแนวใหม่.** กองพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๓.

สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน. **จิตวิทยาการเรียนการสอน.** กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. **ระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ.๒๕๔๖**. ประกาศ ณ วันที่ ๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๖.นครปฐม, สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๖.

เชาวลิต ตนานนท์ชัย,การเรียนรู้ด้วยตนเอง : การเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับสังคมปัจจุบัน,**สยามรัฐ,ปีที่ ๔๕** ฉบับที่ ๒๕๒.

กิ่งกาญจน์ ตั้งศรีไพร. **"วิธีการเรียนรู้ด้วยการนาตนเองของนักการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญระดับมัธยมศึกษาตอนปลายวิธีการเรียนทางไกลในจังหวัดนนทบุรี"**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่(คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๒.

สมคิด อิสระวัฒน์. "**ลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนาตนเองของคนไทย**". รายงานการวิจัย**.** ภาควิชาศึกษาศาสตร์คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์:มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุนทรา โตบัว. **"การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล"**. การศึกษาดุษฎีนิพนธ์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ, ๒๕๔๖.

สิริรัตน์ สัมพันธ์ยุทธ**. "ลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนาตนเองของนักศึกษาในระบบทางไกลมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช"**. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่. คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๐.

Brookfild, Stephen. D.. **Self – Directed adult learning: A critical paradigm**. Adult Education Quarterly, 1984..

Knowles, M. S. **Self-directed Learning: A Guide for Learners and Teachers.** Englewood Cliffs: Prentice Hall/Cambridge, 1975.

Rydell, S. T.. **Educational Materials Development and Use with Self-directed Learners.** in Wilson, J. P. (Ed), Materials for Teaching Adults: Selection. Development and Use. San Francisco: Jossey – Bass, 1983.

Treffinger, Donald J.. **Self –directed Learning. In** Maker, C. June; & Nielson. Aleene B. Teaching Models in Education of the Gifted. 2nd ed. Texas: PROED, Inc., 1995.

การประเมินผลการให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาตามหลักไตรสิกขาที่มีต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและความเข้มแข็งทางจิตใจของเยาวชนที่ถูกคุมประพฤติ

The evaluation of buddhism psychologyp counseling Based on the threefold training on self-esteem and willpower of probation youths

มณี ศรีเรือง*

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ๒ ประการ คือ ๑. เพื่อการประเมินผลการให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยาตามหลักไตรสิกขาที่มีต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชนที่ถูกคุมประพฤติ ๒. เพื่อเสนอแนะปัญหาและอุปสรรคการประเมินผลการให้คำปรึกษาตามตามหลักไตรสิกขาที่มีต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและความเข้มแข็งทางจิตใจของเยาวชนที่ถูกคุมความประพฤติ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง การให้การปรึกษาตามหลักไตรสิกขาแบบรายบุคคล ๕ ครั้ง ในเวลา ๓ เดือน โดยคัดกรองเด็กและเยาวชนที่ประสบปัญหาในชีวิตและกระทำความผิดที่ได้รับการประกันตัว และรอการพิพากษาของศาล ณ ศูนย์ให้การปรึกษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลางโดยคัดเลือกเด็ก ๑๕ คนในการให้การปรึกษาใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษาด้วยหลักไตรสิกขา โดยใช้สถิติ Paired sample t-test

การศึกษาพบว่า ในระยะหลังการทดลอง ผู้เข้าร่วมการให้การปรึกษาตามหลักไตรสิกขามีคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและความเข้มแข็งทางจิตใจมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๑๐

ABSTRACT

This research has two objectives: 1) to study The Evaluation of Buddhist Psychology Counseling Based on The Threefold Training on Self- esteem of probation youths 2) to study probation of The Evaluation of Buddhist Psychology Counseling Based on The Threefold Training on Self- esteem and Willpower of probation youths Individual counseling with the Threefold Training on Self- esteem and Willpower of probation youths Quasi-experiment design (Individual counseling fifteen with pretest-posttest) have been used in this research. The fifteen of probation youths Central Juvenile and Family Court Chuttu Chauk, Chatuchak,

*หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Bangkok, of Individual counseling based on the Threefold Trainging through tree months. Paired sample t-test has been used to analyze data.

This study founded that after participated Individual counseling based on the Threefold Training , the participants have higher scores of on Self- esteem significantly at level 0.010

๑.บทนำ

จากสภาพปญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนเพิ่มสูงขึ้นทำให้ สาธารณชนให ความสนใจและมีความกังวลมากกว่าการกระทำผิดของผู้ใหญ่ โดยรัฐบาลไทยได ตระหนักถึง ความสำคัญของเยาวชนไทยอย่างไรก็ดีการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเกิดจากปัญหา ภายในครอบครัวเป็นอันดับหนึ่งซึ่งเป็นปัญหามาจากเกิดการเปลี่ยนแปลงสภาวะแวดล้อมของภาวะ ทางเศรษฐกิจสังคมการเมือง และวัฒนธรรม การศึกษาอย่างรวดเร็วทำให้เยาวชนยากแก การ ปรับตัวให้ทันต่อสภาวะการณ์ ดังกล่าวได จึงทำให้ไมสามารถที่จะดำรงชีวิตใน สังคมได อย่างเป็นสุข ทำให้เกิดปัญหาครอบครัวตามมา เช่น การที่ครอบครัวแตกแยก บิดามารดาทะเลาะกันหย่าร้างกัน การที่บิดามารดาประพฤติตัวไมเหมาะสม เล่นการพนัน เสพสุรา บุหรี่ หรือ ยาเสพติด การที่บิดา มารดาใช้อารมณ์รุนแรงกับบุตร ทำร้ายร่างกายเยาวชน การที่บิดามารดามี พฤติกรรมขาดความ สม่ำเสมอในการดูแลบุตรนอกจากนี้ยังมีอีกสาเหตุหนึ่งที่มีความสำคัญ คือ การมีเพื่อนจะมี ความสำคัญต่อเยาวชนมากเพราะการคบเพื่อนที่ไมดีจะทำให้เกิดความเสียหาย ร้ายแรงตามมา เนื่องจากปัญหาเรื่องการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเป็นปัญหาสำคัญที่ทวีความรุนแรง และน่าเป็นห่วงต่ออนาคตของชาติอย่างยิ่ง ปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในประเทศไทย นั้น นับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งและเป็นปัญหาที่ทุกภาคทุกส่วนจะต้องให้ความสนใจและ ดำเนินการแก้ไขโดยเร่งรีบซึ่งจะเห็นได้ว่า ในแต่ละปีนั้นมีจำนวนเป็นหมื่นๆราย อย่างเช่นในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ [๑] มีจำนวน ๓๓,๓๐๘ ราย และในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ มีจำนวน ๓๖,๐๘๐ ราย ในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ มีจำนวนถึง ๔๘,๒๔๘ ราย และในปีพ.ศ. ๒๕๕๐ มีจำนวนถึง ๕๑,๑๒๘ ราย[๑] เนื่องจากเด็กและ เยาวชนเหล่านี้นั้นเป็นวัยที่อยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อ (Transitional period) โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น คือ เป็นช่วงที่เชื่อมต่อระหว่างวัยเด็ก เข้าไปสู่วัยผู้ใหญ่ตอนต้น (อายุระหว่าง ๑๗-๒๕) ซึ่งช่วงอายุ ดังกล่าวนี้ในทางอาชญาวิทยาในกลุ่มของ Life-course theory ถือว่าเป็นช่วงอายุที่มีปัญหา มากกว่ากลุ่มอื่นๆ เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลง ทั้งด้านร่างกายและจิตใจและช่วงนี้เป็นช่วงที่มีการ กระทำผิดมากที่สุดหรือสูงที่สุดโดยเฉพาะกลุ่มที่มีอายุระหว่าง ๑๓-๑๘ ปี ฉะนั้นกลุ่มเด็กและ เยาวชนเหล่านี้จะต้องได้รับความสนใจและให้การดูแล ป้องกันแก้ไขเป็นพิเศษมากกว่ากลุ่มอื่นๆ เพื่อมิให้กลุ่มคนเหล่านี้กระทำผิดขึ้นอีกหรือเป็นปัญหาสังคมและจากสภาพสังคมไทยในปัจจุบันที่ได้

---

[๑] รีชีวีวัฒน์ หวานอารมณ์,ปัญหาทางกฎหมายในการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่ผ่าน กระบวนการ ประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน, มหาวิทยาลัยรามคำแหง **ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต,** ๒๕๕๐,หน้า ๔๓.

มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมายทั้งในด้านความรู้ทัศนคติและการดำเนินชีวิต ส่งผลให้เด็ก/เยาวชน ซึ่งเป็นวัยที่ด้อยทั้งคุณวุฒิและวัยวุฒิต้องตกเป็นเครื่องมือของความเจริญที่ขาดความสมดุล เหตุเพราะว่าความเจริญดังกล่าวเป็นความเจริญในด้านวัตถุซึ่งมิได้ควบคู่ไปกับความเจริญในทางคุณธรรมและจริยธรรมอันเป็นสิ่งที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกันของสมาชิกสังคม ประกอบกับภาวะความอ่อนแอของความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่เด็กและเยาวชนจะต้องเติบโตขึ้นท่ามกลางกระแสสังคมที่ผลักดันให้พ่อแม่ผู้ปกครองหันมาคร่ำเคร่งกับการทำมาหาเลี้ยงครอบครัว ขาดการปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว เด็กและเยาวชนซึ่งเคยเป็นศูนย์กลางของการดูแลและขัดเกลาของสังคมและครอบครัว จึงต้องแสวงหาแนวทางในการเรียนรู้พัฒนาความสามารถของตนเองโดยขาดผู้ดูแลให้การปรึกษาจนพลาดพลั้งหลงกระทำผิดเกิดเป็นปัญหาทางสังคม ที่ตามมาอย่างมากมายนอกจากนั้นเด็กและเยาวชนโดยทั่วไปแล้ว เมื่อเจอปัญหาเกิดขึ้นกับตนเอง มักจะมีความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองต่ำ ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง มักจะมองว่าตนไม่มีความสามารถและยังรู้สึกว่าตนเองไม่มีคุณค่าซึ่งจะส่งผลต่อการเรียนรู้อีกด้วย ซึ่งการมองว่าตนเองไม่มีคุณค่า (Low self-esteem) จะทำให้เด็กมักจะไม่ค่อยเชื่อมั่นในตนเอง มองว่าตนเป็นคนไม่ดี ไม่มีความสามารถ รู้สึกว่าตนมีปมด้อยไม่มั่นใจในตนเอง[๒]

Rogers[๓] ก็ได้กล่าวไว้ว่าเมื่อบุคคลสามารถที่จะยอมรับตนเองได้ ก็จะเกิดความรู้สึกว่าตนมีคุณค่า เนื่องจากเกิดความสอดคล้องระหว่างมโนภาพแห่งตนและประสบการณ์ที่เป็นจริงของบุคคล การที่บุคคลมีพฤติกรรมไม่สมเหตุสมผลนั้น เป็นเหตุเนื่องมาจากความไม่สอดคล้องนั่นเอง ทำให้บุคคลไม่สามารถปรับตัวได้ และไม่มีความสุข จากคำกล่าวข้างต้นทำให้เห็นได้ชัดว่า ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ถือเป็นตัวแปรสำคัญที่จะช่วยให้บุคคลได้พัฒนาศักยภาพของตนได้ในหลาย ๆ ด้านอย่างเต็มที่

เนื่องจากกระบวนการปรึกษาแบบบุคคลเป็นศูนย์กลางนั้น เน้นการสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้ให้การปรึกษาและผู้รับการปรึกษาโดยเน้นความเป็นกัลยาณมิตรในการปฏิบัติงานในหน้าที่ ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้จะได้นำหลักจิตวิทยาทางตะวันตกและการให้คำปรึกษาด้วยหลักไตรสิกขาแบบเดี่ยวมาสร้างเป็นฐานหลักของกระบวนการให้การปรึกษา จึงถือว่าเป็นสิ่งสำคัญมาก ซึ่งผู้วิจัยทำหน้าที่ผู้ให้คำปรึกษาของศูนย์ให้การปรึกษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลางจึงพยายามหาแนวทางช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่ประสบปัญหาในชีวิตและกระทำความผิดที่ได้รับการประกันตัวและรอการพิพากษาของศาลมีปัญหาดังกล่าวและพบว่า การให้เยาวชนได้เข้าใจและตระหนักรู้ตนเองในด้านพฤติกรรม อารมณ์ ครอบครัว ควรใช้การให้คำปรึกษาด้วยหลักไตรสิกขาแบบเดี่ยว เนื่องจากเป็นวิธีที่เน้นกระบวนการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้ให้การปรึกษาและผู้รับการปรึกษา

---

[๒]สุจิตรา แก้วสีนวล. “ประสิทธิผลของสื่อละครสร้างสรรค์ที่มีต่อการสร้างที่มีต่อการสร้างการมองเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กที่ถูกทารุณกรรม”, **ปริญญาวารสารศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๒

[๓]Rogers, C.R. On Becoming a Person. **A therapist's view of psychotherapy**. Boston: Houghton Miffin. (1961); PP 403.

โดยผู้ให้การปรึกษาจะช่วยด้วยการใช้คุณสมบัติและทักษะต่างๆ เพื่ออำนวยให้เยาวชนที่ได้รับ การปรึกษาได้ใช้ศักยภาพของตนสำรวจตัวเองเพื่อทำความเข้าใจ ค้นหาปัญหาสาเหตุ และความต้องการ ตลอดจนวิธีแก้ไขปัญหา ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจนปรับตัวให้ดีขึ้นด้วยตนเองแต่การให้คำปรึกษาด้วยหลักไตรสิกขาแบบเดี่ยว จำเป็นต้องใช้ทฤษฎีและวิธีการที่เหมาะสม ซึ่งมีหลายทฤษฎีในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้ทฤษฎีการให้การปรึกษาไตรสิกขาและใช้ทฤษฎีผู้รับการปรึกษาเป็นศูนย์กลาง เนื่องจากทฤษฎีนี้เชื่อว่าบุคคลมีศักยภาพมากพอที่จะแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเองหากได้รับการสร้างความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับเยาวชนที่มีความเข้าใจและตระหนักรู้ตนเองในด้านพฤติกรรม อารมณ์ ครอบครัว แสดงความสามารถ ด้วยการพึ่งตนเอง ด้วยเหตุและผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของบุคคลควบคู่ไปกับความเข้มแข็งทางจิตใจ จึงต้องการทดลองใช้เทคนิควิธีการให้คำปรึกษาด้วยหลักไตรสิกขาแบบเดี่ยวทฤษฎีการให้การปรึกษาแบบผู้รับการปรึกษาเป็นศูนย์กลาง เพื่อช่วยให้เยาวชนเข้าใจและตระหนักรู้ตนเองในด้านพฤติกรรม อารมณ์ ครอบครัว นอกจากนี้การใช้ทฤษฎีนี้ช่วยแก้ปัญหาได้มากน้อยอย่างไร ผลที่ได้รับจากการวิจัยสามารถนำไปใช้ในการให้ความช่วยเหลือเยาวชนที่มีปัญหาดังกล่าวให้เป็นผู้ที่มีเข้าใจและตระหนักรู้ตนเองในด้านพฤติกรรม อารมณ์ ครอบครัว ให้ดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม

๒.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อการประเมินผลการให้คำปรึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชนที่ถูกคุมประพฤติ

๒.๒ เพื่อเสนอแนะปัญหาและอุปสรรคการประเมินผลการให้คำปรึกษาตามตามหลักไตรสิกขาที่มีต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชนที่ถูกคุมความประพฤติ

๓.วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเรื่อง “การประเมินผลการให้คำปรึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชนที่ถูกคุมประพฤติ”เป็นงานวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) แบบ Pretest-posttest design

ศึกษาจากเอกสารรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิได้แก่พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและศึกษารวบรวมข้อมูลเอกสารชั้นทุติยภูมิได้แก่แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากหนังสือวิทยานิพนธ์งานวิจัยเอกสารความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและวารสารอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เยาวชนคุมความประพฤติ ณ ศูนย์ให้การปรึกษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง สำนักงานศาลจตุจักร ถนนกำแพงเพชร เขตจตุจักรกรุงเทพมหานค

ผู้เข้าร่วมการวิจัย

ผู้เข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้ คือ เยาวชนคุมความประพฤติ ณ ศูนย์ให้การปรึกษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง สำนักงานศาลจตุจักร ถนนกำแพงเพชร เขตจตุจักรกรุงเทพมหานคร ในระยะเวลา ๓ เดือน ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๘ ถึง กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ จำนวนเด็กที่รับเข้าการให้คำปรึกษา ๑๕ คน โดยการให้คำปรึกษาด้วยหลักไตรสิกขา ๕ ครั้ง

ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยจิตวิทยาการปรึกษาใช้ไตรสิกขาผสมผสานแนวคิดทฤษฎีผู้รับการปรึกษาเป็นศูนย์กลางซึ่งเป็นแบบสอบถามการประเมินความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ประกอบด้วย ๓ ส่วน ได้แก่

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ก่อนและหลังการเข้ารับการให้การปรึกษา ประกอบด้วยข้อคำถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ผู้ปกครอง ท่านอาศัยอยู่กับใคร สถานภาพสมรสของพ่อแม่ รายได้ของพ่อแม่รวมกันประมาณเดือนละเท่าไร ลักษณะของที่อยู่อาศัยของท่านก่อนกระทำความผิด เป็นอะไร สภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัยของท่านก่อนกระทำความผิด เป็นอะไร การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา จำนวนพี่น้องร่วมบิดา / มารดาเดียวกัน (รวมทั้งพี่น้องร่วมแต่บิดาหรือมารดากรณีบิดา / มารดาแต่งงานใหม่) การได้รับเงินเลี้ยงดูจากพ่อแม่หรือผู้ปกครอง ค่าเลี้ยงดูที่ได้รับเพียงพอต่อความต้องการหรือไม่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Ratingscale) ๕ ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปลานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของการเห็นคุณค่าในตนเอง มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Ratingscale) ๕ ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปลานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างกิจกรรม โดยใช้กิจกรรมรายบุคคลในการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง โดยกำหนดเนื้อหาและขั้นตอนการให้คำปรึกษาให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

โปรแกรมการพัฒนาจิต ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

การประยุกต์หลักธรรม ศีล สมาธิ ปัญญา ในการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองจุดประสงค์

๑. เพื่อให้เยาวชนได้รู้จัก เข้าใจ และยอมรับตนเอง ตามสภาพความเป็นจริง

๒. เพื่อให้เยาวชนมีพื้นฐานของการฝึกปฏิบัติจิตให้เกิดปัญญา จิตสำนึกที่ดี รู้ถึงบาป บุญ คุณ โทษและสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของตนเองได้

๓. เพื่อให้เยาวชนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ให้มีการพัฒนาพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์ทั้งทางด้านกาย วาจา และจิตใจ

๔. เพื่อให้เยาวชนรู้จักและเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่นมากขึ้น เพื่อรู้จักการแก้ปัญหาชีวิตได้ด้วยตนเอง

โปรแกรมแบบสรุป

๑	สร้างสัมพันธภาพ	รู้จักกัน ไว้วางใจ	แนะนำตัว สร้างสัมพันธภาพ รู้จักตัวเอง	๖๐ นาที
๒	การตระหนักรู้	สำรวจตนเอง รู้พฤติกรรม	ลดความทุกข์ ระบายสิ่งที่คั่งค้างคาใจ	๓๐ นาที

	ในตัวเอง	ตนเองความทุกข์ ความกังวล	สร้างการตระหนักรู้ในตนเองสภาวะปัจจุบัน	
๓	ศีล พฤติกรรมที่ปกติ	เพิ่มการตระหนักรู้ สร้างความกระจ่างกับความรู้สึกที่ขัดแย้งกับตนเอง	ในการเผชิญปัญหา ฝึกให้รับรู้ความรู้สึกและรับรู้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน	๓๐ นาที
๔	สมาธิ ความมั่นคงทางจิตใจ	สร้างความมั่นใจ รู้ความคิด ความรู้สึกและการกระทำของตนเอง	ในการเผชิญปัญหาและการจัดการกับปัญหา ฝึกให้รับรู้ความต้องการและความรู้สึกที่แท้จริงของตนเอง	๓๐ นาที
๕	ปัญญา ความชัดเจนในพฤติกรรมของตน (คุณธรรมคู่ชีวิต)	สร้างความสามารถในการรับผิดชอบต่อการจัดการปัญหา สรุปบทเรียนที่เรียนรู้มา ยุติการให้การปรึกษา	ฝึกให้รู้ความต้องการและความรู้สึกที่แท้จริงของตนเอง พฤติกรรมที่ตนเองดำเนินชีวิตในโรงเรียนหรือที่บ้าน	๓๐ นาที

โปรแกรมแบบเต็มรูปแบบ

ครั้งที่	วัตถุประสงค์	การดำเนินงาน
๑	สร้างสัมพันธภาพ เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีงามระหว่างผู้ให้การปรึกษาและผู้รับการปรึกษาเพื่อให้เกิดรู้จักกัน ไว้วางใจ	๑. ผู้ให้การปรึกษาแนะนำตัวและทักทายผู้รับการปรึกษา และแนะนำตนเอง แล้วให้ผู้รับการปรึกษาแนะนำตนเอง เพื่อสร้างความคุ้นเคยเป็นกันเองระหว่างผู้ให้การปรึกษาและผู้รับการปรึกษา ๒. ผู้ให้การปรึกษาชี้แจงถึงจุดประสงค์ในการให้การปรึกษาและกล่าวถึงข้อตกลงกับในการให้การปรึกษา เช่น การรักษาความลับในการให้การปรึกษา ยอมรับฟังความคิดเห็น หรือสนทนาและซักถามได้ในประเด็นที่อยากรู้ ตลอดระยะเวลาในโปรแกรมและสถานที่ในการให้การปรึกษา ๓. ผู้ให้การปรึกษาเปิดโอกาสให้ผู้รับการปรึกษาได้สนทนาเรื่องราวของตนเองเพื่อเรียนรู้ตนเอง ผู้ให้การปรึกษาใช้เทคนิคเพื่อผู้รับการปรึกษาได้ชัดเจนในตนเอง ๔ ผู้ให้การปรึกษาให้ผู้รับการปรึกษาเปรียบเทียบ

		ตนเองกับสัตว์หรือพืชชนิดใดก็ได้ แล้วบอกถึงเหตุผลว่าทำไมตนเองถึงเปรียบเทียบกับสิ่งนั้น เพื่อชัดเจนในความเป็นตัวตน ๕. ผู้ให้การปรึกษาให้ผู้รับการปรึกษาสรุปสิ่งที่ได้จากการสนทนาในครั้งนี้ ผู้ให้การปรึกษาสรุปเพิ่มเติมและนัดหมายการพบกันในครั้งต่อไป
๒	การตระหนักรู้ในตัวเอง ๑. เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาได้รู้จักและเข้าใจตนเอง เข้าใจลักษณะของการกระทำและพฤติกรรมของตน ๒. เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาได้เล่าประสบการณ์ของตนเองและทบทวนเรื่องราวของตน	๑. ผู้ให้การปรึกษาทักทายผู้รับการปรึกษา ๒. ผู้ให้การปรึกษาให้ผู้รับการปรึกษา ทำสมาธิกำหนดรู้ตัวเอง เพื่อเรียกสติให้อยู่กับตัวเองก่อนเพื่อสร้างความพร้อมในการให้การปรึกษา ประมาณ ๕ - ๑๐ นาที ๓. ผู้ให้การปรึกษาใช้คำถามปลายเปิดว่า “คุณมองตนเองอย่างไรและคุณมีความรู้สึกอย่างไรกับตัวเอง” เพื่อที่จะทำให้ให้ผู้รับการปรึกษาได้ค้นพบตัวเองและพิจารณาตัวเองได้ชัดเจนมากขึ้น ได้สำรวจตนเองรู้พฤติกรรมตนเองความทุกข์ ความกังวล ลดความทุกข์ ระบายสิ่งที่คั่งค้างคาใจ สร้างความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและความเข้มแข็งของจิตใจในตนเองสภาวะปัจจุบันโดยใช้เทคนิคการยอมรับและการสะท้อนความรู้สึก ๔. ผู้ให้การปรึกษาให้ ผู้รับการปรึกษาสรุปถึงสิ่งที่ตนได้ในการให้การปรึกษาครั้งนี้ นัดหมายการพบกันในครั้งต่อไป
๓	ศีล พฤติกรรมทีปกติ	๑. ผู้ให้การปรึกษาทักทายผู้รับการปรึกษา ๒. ผู้ให้การปรึกษาให้ผู้รับการปรึกษา ทำสมาธิกำหนดรู้ตัวเอง เพื่อเรียกสติให้อยู่กับตัวเองก่อนเพื่อสร้างความพร้อมในการให้การปรึกษา ประมาณ ๕-๑๐ นาที ๓. ผู้ให้การปรึกษาให้ผู้รับการปรึกษาสำรวจหาคุณค่าแห่งการมีชีวิตอยู่ โดยให้บอกถึงสิ่งที่ดีหรือสิ่งที่ตนเองประทับใจมากที่สุด หรือบุคคลที่ตนเองอยู่ด้วยแล้วอบอุ่นและปลอดภัย ให้บอกถึงเหตุว่าเพราะอะไรเพื่อเพิ่มความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและความเข้มแข็งของจิตใจสร้างความกระจ่างกับความรู้สึกที่ขัดแย้งกับตนเอง ๔. ผู้ให้การปรึกษาให้ทบทวนถึงสิ่งที่ดี ที่ผู้รับการปรึกษาประทับใจ และโยงเรื่องเข้ากับศีล ที่เป็นพฤติกรรมปกติของบุคคลที่ดำรงตนอย่างมีศีลแล้วมีความสุข เพื่อการเรียนรู้ในการเผชิญปัญหา ฝึกให้รับรู้ความรู้สึกและรับรู้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันโดยใช้เทคนิคการยอมรับและการสะท้อนความรู้สึก ๕. ผู้ให้การปรึกษาให้ ผู้รับการปรึกษาสรุปถึงสิ่งที่ตนได้ในการให้การปรึกษาครั้งนี้ นัดหมายการพบกันในครั้งต่อไป

๔	สมาธิ ความมั่นคงทางจิตใจ ๑. เพื่อให้ผู้รับการให้การปรึกษามีความเชื่อมั่นว่าตนเองมีความสามารถ เพื่อมุ่งไปสู่ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและความเข้มแข็งของจิตใจ ๒. เพื่อให้ผู้รับการให้การปรึกษาชัดเจนในการกำหนดทางเลือกในการดำเนินชีวิตของตนเองเพื่อบรรลุถึงความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและความเข้มแข็งของจิตใจ	๑. ผู้ให้การปรึกษาทักทายผู้รับการปรึกษา ๒. ผู้ให้การปรึกษาให้ผู้รับการปรึกษา ทำสมาธิกำหนดรู้ตัวเอง เพื่อเรียกสติให้อยู่กับตัวเองก่อนเพื่อสร้างความพร้อมในการให้การปรึกษา ประมาณ ๕-๑๐ นาที ๓. ผู้ให้การปรึกษาให้ผู้รับการปรึกษาได้เล่าถึงประสบการณ์ความเชื่อมั่นและคุณค่าในตนเอง และจดจำช่วงเวลาที่มีความสุข และความพร้อมที่จะดำเนินชีวิตตามที่วางไว้ ๔. ให้ผู้รับการปรึกษาได้ทบทวนและพูดถึงความสุข การมีคุณค่าที่เกิดขึ้น เพื่อสร้างความมั่นใจ รู้ความคิด ความรู้สึกและการกระทำของตนเอง มีความมั่นใจในการเผชิญปัญหาและการจัดการกับปัญหา ฝึกให้รับรู้ความต้องการและความรู้สึกที่แท้จริงของตนเอง ๕. ผู้ให้การปรึกษากล่าวความมั่นคงทางจิตใจว่าผู้รับการปรึกษาสามารถสร้างความมั่นคงทางด้านจิตใจได้ โดยใช้เทคนิคการยอมรับและการสะท้อนความรู้สึก ๖. ผู้ให้การปรึกษาให้ ผู้รับการปรึกษาสรุปถึงสิ่งที่ตนได้ในการให้การปรึกษาครั้งนี้ นัดหมายการพบกันในครั้งต่อไป
๕	ปัญญา ความชัดเจนในพฤติกรรมของตน ค้นหาความหมายของชีวิต ๑. เพื่อให้ผู้รับการให้การปรึกษาพบคุณค่าของการมีชีวิตและเลือกทางที่เป็นไปได้จากประสบการณ์ที่ผ่านมา ๒. เพื่อให้ผู้รับการให้การปรึกษาได้แสวงหาความหมายในการดำเนินชีวิต ๓. เพื่อให้รู้ความต้องการและความรู้สึกที่แท้จริงของตนเอง พฤติกรรมที่ตนเองดำเนินชีวิตในโรงเรียนหรือที่บ้าน	๑. ผู้ให้การปรึกษาทักทายผู้รับการปรึกษา ๒. ผู้ให้การปรึกษาให้ผู้รับการปรึกษา ทำสมาธิกำหนดรู้ตัวเอง เพื่อเรียกสติให้อยู่กับตัวเองก่อนเพื่อสร้างความพร้อมในการให้การปรึกษา ประมาณ ๕-๑๐ นาที ๓. ผู้ให้การปรึกษาให้ผู้รับการปรึกษาได้ทบทวนประสบการณ์ที่ผิดพลาดที่ผ่านมา และมาสร้างสรรค์ให้มีความหมายและมีคุณค่าในอนาคต ๔. ผู้ให้การปรึกษากล่าวคุณค่าของการดำเนินชีวิตให้ผู้รับการปรึกษารู้ถึงความสามารถของตนเพื่อนำไปสู่ความหมายของชีวิต โดยใช้เทคนิคการยอมรับและการสะท้อนความรู้สึก ๕. ผู้ให้การปรึกษาให้ ผู้รับการปรึกษาสรุปถึงสิ่งที่ตนได้ในการให้การปรึกษาครั้งนี้ ยุติการให้การปรึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

๑. นำแบบสอบถามมาตรวจสอบให้คะแนนแล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมทางคอมพิวเตอร์

๒. การวิเคราะห์ผลระดับการเห็นคุณค่าในตนเอง ของเยาวชนเยาวชนคุมความประพฤติ ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

๓. วิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเอง ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมเชิงพุทธต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการของการเห็นคุณค่าในตนเอง ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมเชิงพุทธต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลนั้นผู้วิจัยหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามโดยการใช้การประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ เสนอข้อมูล ดังนี้

๑) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อหาค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ใช้สำหรับอธิบายลักษณะข้อมูลทั่วไปของประชากร หาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ใช้อธิบายถึงพฤติกรรมการเห็นคุณค่าในตนเอง

๒) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) การวิเคราะห์ค่าคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองก่อนและหลังเปรียบเทียบความแตกต่าง t-test เพื่อทดสอบสมมติฐาน

๔.ผลการวิจัย

การให้คำปรึกษาตามหลักไตรสิกขามีผลต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชนที่ถูกคุมประพฤติ พบว่า กลุ่มตัวอย่างของเยาวชนที่ถูกคุมความประพฤติ ก่อนและหลังการให้การปรึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง พบว่า ค่าคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ๑๕ คน มีค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ก่อนเข้าร่วมการทดลองโดยรวมอยู่ในระดับ ๑๐๓.๖๐ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ ๑๕.๗๐ มีค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง หลังเข้าร่วมการทดลอง โดยรวมอยู่ในระดับ ๑๒๘.๘๖ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ ๓๘.๑๘ ค่าคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ก่อนและหลังเข้าร่วมการทดลอง แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ ๐.๐๑๐

วิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของสมมติฐานการให้คำปรึกษาตามหลักไตรสิกขามีผลต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชนที่ถูกคุมประพฤติกลุ่มทดลองในระยะหลังเข้าร่วมกิจกรรม พบว่าสูงกว่า การให้คำปรึกษาตามหลักไตรสิกขามีผลต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชนที่ถูกคุมประพฤติก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

๕.อภิปรายผล

จากผลการศึกษาพบว่า เยาวชนที่ถูกคุมความประพฤติก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมการให้การปรึกษาตามหลักไตรสิกขามีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับน้อยมาก หลังการเข้าร่วมโปรแกรมการให้การปรึกษาตามหลักไตรสิกขาความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับมากขึ้น แสดงให้เห็นว่า การเข้าใจและยอมรับตนเอง คือ การเข้าใจและยอมรับความเป็นจริงเกี่ยวกับตนเองทั้งด้านบวกและด้านลบเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในการเริ่มต้นเปลี่ยนแปลงตนเองส่งผลให้มี ความรู้ตัวมากขึ้น ยอมรับตัวเองได้มากขึ้นและเกิดผลหลายๆประการตามมา เช่น ตัดสินตัวเองน้อยลง เห็นความงามภายในตนเอง มีเมตตาต่อตนเองมากขึ้น รู้สึกเชื่อมั่นในตนเอง การเข้าใจและยอมรับตนเองมากขึ้นเป็นผลจากปัจจัยหลายๆด้าน เช่น การมีสติรู้ตัวการได้มองเห็นประเด็นที่ตนไม่เคยเห็น มาก่อน จากกิจกรรมหรือจากการสะท้อนการเรียนรู้จากการให้การปรึกษาแล้วนามาใคร่ครวญ และบรรยากาศที่มีใครสักคนที่เปิดกว้าง จริงใจและยอมรับเยาวชนได้เอื้อให้เยาวชนกล้าเปิดเผยตัวเองและยอมรับตนเองจึงทำให้เกิดการพัฒนาการของเยาวชนที่ถูกคุมความประพฤติได้เห็นคุณค่า

ในตนเอง การได้เรียนรู้ การได้รับความรัก ความไว้วางใจจากบุคคลใกล้ชิด บิดามารดา สมาชิกในครอบครัว กลุ่มเพื่อนทั้งที่บ้าน ที่โรงเรียน และครู จะช่วยสร้างเสริมความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย** ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล ชุด ๙๑ เล่ม.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

พระอุปติสสเถระ, **วิมุตติมรรค, แปลโดย พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และคณะ,** กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘,

พระพุทธโฆษาจารย์, **วิสุทธิมรรคแปล ภาค ๑ ตอน ๑,** พิมพ์ครั้งที่ ๘,กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

บุญมี แท่นแก้ว, **จริยศาสตร์,** กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๙.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม,** พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

----------,**พุทธธรรม (ฉบับเดิม)** พิมพครั้งที่ ๑๑, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพบริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๔.

----------,_**ธรรมนูญชีวิต,** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา กรมการศาสนา, ๒๕๔๐.

พุทธทาสภิกขุ,**การศึกษาสมบูรณ์แบบ:คือวงกลมที่คุ้มครองโลกถึงที่สุด,**กรุงเทพมหานคร :อุษาการพิมพ์, ธันวาคม ๒๕๔๙.

----------,**การศึกษาสมบูรณแบบ : คือวงกลมที่คุมครองโลกถึงที่สุด,**กรุงเทพมหานคร : อุษาการพิมพ, ธันวาคม ๒๕๔๙.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **หัวใจพระพุทธศาสนา,** พุทธจักร, ปีที่ ๖๑ ฉบับที่ ๕ (พฤษภาคม ,๒๕๕๐.

----------,**พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์,**พิมพ์ครั้งที่๑๐,กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส. อาร์ต พริ้นติง แมส โปรดกัส์ จำกัด , ๒๕๕๐.

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), **พุทธศาสตร์กับการแนะแนว,** กรุงเทพมหานคร: กองทุนวุฒิธรรมเพื่อการศึกษา และปฏิบัติธรรม, ๒๕๓๔.

พระครูวีรญาณสุนทร (จรินทร อาบคำ) “การพัฒนาทรัพยากรมนุษยตามหลักไตรสิกขา : กรณีศึกษา วัดตากฟ้า อำเภอตากฟา จังหวัดนครสวรรค” **วิทยานิพนธปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต,** บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔,

พัชรินทร์ อรุณเรือง, ผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มต่อความสามารถในการฟื้น พลัง และกลวิธีการเผชิญปัญหาของวัยรุ่นตอนต้น, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕

โสภณ ขำทัพ, เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาตนตามหลักไตรสิกขา, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ๑๐/๐๕/๕๔

รศ.วัชรี ทรัพย์มี, ทฤษฎีและกระบวนการให้บริการปรึกษา, กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๓.

สุจิตรา แก้วสีนวล,"ประสิทธิผลของสื่อละครสร้างสรรค์ที่มีต่อการสร้างที่มีต่อการสร้างการมองเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กที่ถูกทารุณกรรม", **ปริญญาวารสารศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๕.

สุนิพัจ เปรมอมรกิจ. "องค์ลักษณะของพลังเข้มแข็ง และ สร้างสรรค์ในนักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำกว่าระดับ "พอใช้": การศึกษากลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของ โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร" **ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต,** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.๒๕๔๓.

สุธนี ลิกขะไชย, "เรื่องผลของการใช้โปรแกรมต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓" **วารสารวิชาการศรีปทุมการศึกษามหาบัณฑิต,** สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา ๒๕๕๔.

นายสมพงษ์ อุมะวรรณ, "การพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองในการป้องกันสารเสพติด แบบมีส่วนร่วมของ นักเรียนกลุ่มเสี่ยงโรงเรียนอุเทนพัฒนา ปีการศึกษา ๒๕๕๓ โดยใช้กิจกรรมทักษะชีวิต" **รายงานการวิจัย อุเทนพัฒนา**, จังหวัดนครพนม, ๒๕๕๔.

สุทิน เจียมประโคน, "การพัฒนาคุณค่าในตนเองตามกระบวนการจิตตปัญญา ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ "**ปริญญาครุศาสตร์บัญฑิต** สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว :มหาวิทยาลัยราชเพชรบูรณ์,๒๕๕๔.

ความคิดเห็นของประชาชนต่อการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหว้าทอง อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น

The Opinion of People toward The Services of Tambol Wathong Health Promoting Hospital, Amphoe Phu Wiang, Khon Kaen Province

สิทธิพร เกษจ้อย*
พระวรชัด ทะสา**
พระมหาสัจจารักษ์ ไร่สงวน***

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวัตถุประสงค์ ๑. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชน ๒.เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการให้บริการและ ๓.เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับของประชาชนต่อการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหว้าทอง อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ๓๗๒ คน จากประชากรในเขตตำบลหว้าทองจำวน ๘ หมู่บ้าน นำมาวิเคราะห์ประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๓๗๒ คน ส่วนมากเป็นเพศหญิงร้อยละ ๕๒.๗๐ และเป็นเพศชายร้อยละ ๔๗.๓๐ มีอายุ ๔๗-๖๑ ปี ร้อยละ ๓๑.๗๐ จบการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ ๖๓.๒๐ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ ๕๙.๙๐ ค้าขายและรับจ้าง ร้อยละ ๒๒.๐๐ และส่วนมากร้อยละ๗๘.๘๐ มีรายได้ ๖,๐๐๑-๗,๐๐๐บาทต่อเดือน

๒. ความคิดเห็นของประชาชนต่อการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหว้าทอง อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น เมื่อพิจารณาโดยรวมทั้งหมด พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการให้บริการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= ๓.๗๘) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการให้บริการด้านของเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก($\bar{X}$= ๓.๘๓) ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการให้บริการด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก โดยรวมอยู่ในระดับมาก($\bar{X}$ = ๓.๗๓)

---

* สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จ.ขอนแก่น
** สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จ.ขอนแก่น
*** สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จ.ขอนแก่น

๓.ข้อเสนอแนะของประชาชนต่อการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหว้าทอง อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น มีดังนี้ ๑. ควรมีเจ้าหน้าสาธารณะสุขออกตรวจสุขภาพเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคและสิทธิในการรักษาโรค ๒. ควรมีอินเตอร์เน็ตไว้คอยบริการเพื่อเป็นช่องทางในการให้บริการและให้ความรู้เกี่ยวกับการรักษาพยาบาล รวมไปถึงการติดต่อสื่อสาร ๓. ควรเพิ่มที่จอดรถ เนื่องจากในแต่ละวันมีประชาชนมาใช้บริการเป็นจำนวนมากพอสมควร
คำสำคัญ: ความคิดเห็น, การบริการ, โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ

ABSTRACT

This study is survey research. The Researcher proposed to study; 1) the personal factors of the respondents ,2) the opinion of people towards the services of Tambol Wathong Health Promoting Hospital, Amphoe Phu Wiang , Khon Kaen province, and 3) the suggestions to develop the services of Tambol Wathong Health Promoting Hospital, Amphoe Phu Wiang , Khonkaen province. The researcher collected the data by using questionnaires from 372 sampling respondents in 8 villages in Tambol Wathong , and analyzed the data by arithmetic mean, percentage, and standard deviation statistics. The result were as follows; Most of the sampling respondents(52.70 percent) were female and 47.30 of the respondents were male. Majority percent(31.70) were age within 47-61 years old, and most of the sampling respondents were graduated primary school. Most of the sampling respondents(59.9 percent) were farmers, and 22.0 percent of the sampling respondents were merchants and labors. Most of the respondents(78.80 percent) have earned 6,001-7,000 bath/month.

The overall opinion of the people towards the services of Tambol Wathong Health Promoting Hospital, Amphoe Phu Wiang, Khon Kaen province was at high mean level($\bar{X}$= 3.78). While considering in each aspect, it was found that the aspect of officers was at high mean level($\bar{X}$= 3.83**),** and the aspect of building and infrastructure was at high mean level($\bar{X}$= 3.73).

There were 3 suggestions to develop the services of Tambol Wathong Health Promoting Hospital, Amphoe Phu Wiang , Khon Kaen province; 1) the public health officers should go out to give khowledge about health protection and health care right, 2) Tambol Wathong Health Promoting Hospital should establish internet service both in the area of hospital to be the way to connect with the people in the area and give the knowledge about health care services, and 3) Tambol

Wathong Health Promoting Hospital should provide enough car-parking for the clients because there are many people come to get the services from the hospital.
Keywords: Health Promoting Hospital,Opinion, Services

๑.บทนำ

ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข มีการกระจายอำนาจการปกครองและการบริหารประเทศออกเป็น ๓ ฝ่าย อันได้แก่ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารและฝ่ายตุลาการ ส่วนการกระจายอำนาจการปกครองของไทยนั้นแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน คือ ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น ซึ่งในส่วนกลางมีกระทรวงที่กำกับดูแลด้านต่างๆ ของประเทศทั้งหมด ๒๑ กระทรวง โดยมีรัฐมนตรีเป็นผู้กำกับดูแล กำหนดนโยบายและวางแผนในระดับกระทรวง โดยการออกกฎกระทรวงเพื่อใช้บังคับและเพื่อขับเคลื่อนยุทธ์ศาสตร์ของประเทศ ให้ไปสู่ความเจริญก้าวหน้าและมีความมั่นคงในประเทศ โดยดูแลด้านสวัสดิการต่างๆ เช่น ความเป็นอยู่ของประชาชนในทุกๆ ด้าน เช่น ด้านความมั่นคง ด้านการคมนาคม ด้านการเกษตร ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษาและด้านการรักษาทรัพยากรทางธรรมชาติต่างๆ ของประเทศ โดยเฉพาะด้านการสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน เช่น ด้านสุขภาพ อนามัย และให้การรักษาพยาบาลอย่างเท่าเทียมกันตามกฎหมายรัฐธรรมนูญที่ได้กำหนดไว้ โดยมีกระทรวงสาธารณสุขเป็นองค์กรที่กำกับดูแลรับผิดชอบโดยกำหนดนโยบายและวางแผนงานด้านสาธารณสุขของประเทศ เช่น การป้องกันโรคติดต่อ การรักษาพยาบาล โดยมีโรงพยาบาลของรัฐอยู่ทั่วทุกแห่ง เช่น จังหวัด อำเภอและตำบล ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงต่อกระทรวงสาธารณสุข โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐในทุกๆ ปี ซึ่งเป็นเงินภาษีจากประชาชน ดังนั้น ประชาชนทุกคนจะต้องได้รับการบริการจากสถานพยาบาลของรัฐอย่างเต็มที่ทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นการส่งเสริมการลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพอย่างเป็นองค์รวม โดยเสริมสร้างสุขภาวะคนไทย ให้มีความสมบรูณ์ ทั้งร่างกายและจิตใจ พัฒนาความรู้ทักษะในการดูแลสุขภาพของตนเอง ครอบครัว ชุมชน สร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบาย สาธารณะที่เอื้อต่อสุขภาพ ควบคู่กับการพัฒนาระบบบริการสาธารณะสุขให้มีคุณภาพ พร้อมทั้งส่งเสริมการแพทย์ทางเลือก การพัฒนาระบบฐานข้อมูลสุขภาพของประเทศ การพัฒนาบุคลากรสาธารณสุขให้เหมาะสมทั้งการผลิตและการกระจายบุคลากร ตลอดจนใช้มาตรการด้านการเงิน การคลัง เพื่อสุขภาพที่มีประสิทธิภาพ และยั่งยืนโดยนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในรัชกาลปัจจุบันมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต [๑]

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เป็นสถานพยาบาลที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนในชุมชนมากที่สุด จำเป็นต้องมีการพัฒนาคุณภาพการบริการเนื่องจากงานด้านรักษาพยาบาล เป็นงานที่ซับซ้อนและละเอียดอ่อน มีบุคลากรที่เกี่ยวข้องมากประกอบกับเป็นงานที่เร่งรีบ รอช้าไม่ได้

---

[๑] สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, อินเทอร์เน็ต, ม.ป.ป.) <www.nesdb.go.th/Portals/๐/news/plan/p๑๑/ Summaryplan ๑๑_thai.pdf>.

จึงมีโอกาสเกิดความผิดพลาดมากและเกิดความรู้สึกไม่พอใจ ความไม่เข้าใจของผู้รับบริการและทำให้เกิดกรณีร้องเรียนทางสื่อมวลชนต่างๆ การฟ้องร้องต่อองค์กรวิชาชีพ ทำให้เกิดปัญหาระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการกับประชาชนที่มารับบริการเกิดเสื่อมศรัทธาลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงพยาบาลชุมชนที่อยู่ในท้องถิ่น มีความคับแคบ แออัด ขาดแคลนครุภัณฑ์ทางการแพทย์ที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล ทำให้ภาพลักษณ์ของโรงพยาบาลไม่เป็นที่หน้าไว้วางใจและขาดความเชื่อมั่นของผู้ป่วยที่มารับบริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชน[๒]

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนต่อการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหว้าทองอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น เพื่อจะเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหว้าทอง อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ต่อไปในอนาคต

๒.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนในตำบลหว้าทอง อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

๒.๒ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่ การให้บริการด้าน อาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหว้าทอง อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น

๒.๓ เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหว้าทอง อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น

๓.วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ๓๗๒ คน จากประชากรในเขตตำบลหว้าทองจำวน ๘ หมู่บ้าน ซึ่งเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหว้าทอง อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น จำนวน ๕,๒๗๑ คน

ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ โดยใช้สูตรคำนวณหาค่าขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรทางสถิติของยามาเน่ (Taro Yamane)[๓]

$$n = \frac{N}{๑+Ne^2}$$

N = จำนวนของประชากรทั้งหมด ๕,๒๗๑

n = จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง

e = ขนาดของความคลาดเคลื่อนเท่ากับ ๕%

โดยกำหนดให้ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่างร้อยละ ๕ หรือ ๐.๐๕ มีค่าผลการคำนวณได้ดังนี้

$$n = \frac{๕,๒๗๑}{๑+๕๒๗๑\ (.๐๕)^2}$$

$$= \frac{๕,๒๗๑}{๑๔.๑๗๗๕}$$

ขนาดกลุ่มตัวอย่าง = ๓๗๒ คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบผสมผสานระหว่างแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) กับ

---

[๒] วิศิษฏ์ พิชัยสนิท.**เอกสารการสอนชุดวิชาการบริการโรงพยาบาล.** มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช-พิมพ์ครั้งที่๕. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,๒๕๓๘.

[๓] สำเริง จันทรสุวรรณและสุวรรณ บัวทวน, ๒๕๔๗, หน้า ๖๔.

แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ซึ่งการสร้างเครื่องมือได้ประยุกต์ใช้หลักการและวิธีการสร้างเครื่องมือของไลเคิอร์ท สเกล (Likert Scales) แบบสอบถามประกอบด้วย ๓ ขั้นตอน คือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าความคิดเห็น

๒.๑ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ

๒.๒ ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกนำเครื่องมือคือ แบบสอบถาม ที่สร้างเสร็จแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ ๓ ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง (Validity) ความเหมาะสมรวมทั้งตรวจสอบภาษาที่ใช้ เนื้อหาและปรับปรุงแก้ไข ทำการทดลอง (Try-out) จำนวน ๓๐ คน กับประชาชนที่มาใช้บริการที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านเรือ อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา(Coefficient Alpha) ของครอนบาค (Cronbach) และได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ๐.๘๔

๔.ผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๓๗๒ คน เป็นเพศหญิงร้อยละ ๕๒.๗๐ และเป็นเพศชายร้อยละ ๔๗.๓๐ อายุ ๔๗-๖๑ ปี ร้อยละ ๓๑.๗๐ อายุ ๓๒-๔๖ ปี ร้อยละ ๒๔.๒๐ อายุ ๑๗-๓๑ ปี ร้อยละ ๒๐.๒๐ อายุ ๖๒-๗๖ ปี ร้อยละ ๑๖.๙๐ อายุ ๗๗ ปีขึ้นไป ร้อยละ ๗.๐๐ จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ ๖๓.๒๐ มัธยมศึกษา/ปวช.ร้อยละ ๑๖.๑๐ ปวส. ร้อยละ ๘.๑๐ ต่ำกว่าประถมศึกษา ร้อยละ ๖.๗๐ ปริญญาตรี ร้อยละ ๕.๖๐ สูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ ๐.๓๐ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ ๕๙.๙๐ ค้าขาย/รับจ้าง ร้อยละ ๒๒.๐๐ ประกอบอาชีพอิสระ ร้อยละ ๑๒.๔๐ ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ ๕.๖๐

ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหว้าทอง อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการให้บริการอยู่ในระดับมาก($\bar{X}$= ๓.๘๓) ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการให้บริการอยู่ในระดับมาก($\bar{X}$= ๓.๗๓)

๕.อภิปรายผล

ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก($\bar{X}$= ๓.๘๓) ทั้งนี้เป็นเพราะว่า โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหว้าทอง เจ้าหน้าที่มีการให้บริการที่ดี เช่น เจ้าหน้าที่แต่งกาย สะอาด สุภาพ เรียบร้อย เกิดความน่าเชื่อถือ ยิ้มแย้ม แจ่มใส อารมณ์ดี มีความเป็นกันเอง ตรงต่อเวลา กระตือรือร้น คล่องแคล่ว ว่องไว ในการให้บริการ พูดจาไพเราะ สุภาพ นุ่มนวล ทักทายผู้มาใช้บริการ มีความรู้สามารถตอบข้อซักถาม ข้อสงสัย และให้คำปรึกษาได้เป็นอย่างดี มีจำนวนเพียงพอต่อการให้บริการ เอาใจใส่ต่อผู้มาใช้บริการ บริการตามลำดับ ก่อน-หลัง โดยการใช้บัตรเข้าคิว ให้ความเสมอภาคกับผู้มารับบริการทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน แนะนำขั้นตอนการให้บริการ โดยมีผังแสดงลำดับ และระยะเวลาให้บริการอย่างชัดเจน จึงทำให้ประชาชนมีความ

คิดเห็นต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **หิรัญ สองจันทร์**[๔]ได้กล่าวไว้ว่า หลักการให้บริการประชาชน แนวความคิดในเรื่องการบริการประชาชนถือเป็นนโยบายหลักของรัฐบาลที่จะบริการประชาชนให้ได้รับความสะดวกรวดเร็วจากทางราชการโดยตราพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการพุทธศักราช ๒๕๔๐ พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่พุทธศักราช ๒๕๓๙ และระเบียบสำนักงานนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการปฏิบัติราชการเพื่อประชาชนของหน่วยงานรัฐ พุทธศักราช ๒๕๓๒ เพื่อให้หน่วยงานของรัฐกำหนดขั้นตอนและระยะเวลาการปฏิบัติราชการเพื่อประชาชนสำหรับงานต่างๆ ให้ชัดเจน การบริการประชาชนนั้นต้องให้ประชาชนได้รับความสะดวก รวดเร็ว ถูกต้องเป็นธรรมโดยทั่วถึงกันและนำมาซึ่งความเชื่อถือศรัทธาของประชาชนต่อทางราชการ การให้บริการแก่ประชาชนถือเป็นภารกิจที่สำคัญของภาครัฐบาลและข้าราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาวะที่ประเทศไทยตกอยู่ในสภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ดังนั้นเพื่อทำให้ประเทศไทยเร่งฟื้นฟูทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง ตามแนวคิดเสรีนิยมซึ่งเป็นกระแสความคิดสากล ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๘ มุ่งเน้นการพัฒนาคนและการให้บริการสาธารณ แก่ประชาชนควบคู่กันทั้งนี้เพราะประชาชนที่พึงพอใจในเรื่องต่างๆ มีผลโดยตรงต่อการพัฒนาประเทศหากระบบราชการภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐ ไม่สามารถจัดการบริการได้อย่างสอดคล้องกับความต้องการของภาคเอกชนแล้ว ระบบราชการก็จะกลายเป็นอุปสรรคในการพัฒนา ดังนั้นการให้บริการประชาชนจึงเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับหน่วยราชการทุกหน่วย ทุกระดับ ในยุคปัจจุบันต้องเร่งปรับปรุงการให้บริการประชาชนมากยิ่งขึ้น

ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก ประชาชนมีความคิดต่อการให้บริการอยู่ในระดับมาก($\bar{X}$= ๓.๗๓) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหว้าทอง สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกที่ดี เช่น อาคาร สถานที่ กว้างขวางเพียงพอต่อผู้มารับบริการ จุดบริการมีแสงสว่างเพียงพอ จัดสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น เก้าอี้นั่งรอ มีบริการน้ำ ดื่มที่สะอาดและห้องสุขา อาคารสถานที่ สะอาด ปลอดภัย บรรยากาศเย็นสบาย มีการจัดโทรศัพท์สาธารณะไว้ให้บริการ และที่อ่านหนังสือรอ เวลามาใช้บริการ มีรถฉุกเฉินไว้คอยบริการ ตลอด ๒๔ ชั่วโมง มีเครื่องมือทางการแพทย์ อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้ จึงทำให้ประชาชนมีความคิดเห็นต่อ อาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ**สุวิมล คำย่อย** [๕] ได้กล่าวไว้ว่า การให้บริการด้านสถานที่ ที่มีความเหมาะสมอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการมีความปลอดภัย ระบายอากาศดี มีแสงสว่างเพียงพอ อุณหภูมิที่เหมาะสมไม่มีสิ่งรบกวน และมีความสะอาดซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้สามารถพัฒนาและปรับปรุงให้ได้ตามความต้องการของผู้ใช้บริการและสร้างให้เกิดความพึง

---

[๔] หิรัญ สองจันทร์. ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของศูนย์สุขภาพชุมชนบ้านทรัพย์บุญ อำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานี. **บัณฑิตวิทยาลัย** : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.๒๕๕๒.

[๕] สุวิมล คำย่อย. ความพึงพอใจของผู้มารับบริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลบ้านหยวก อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี. **บัณฑิตวิทยาลัย** : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ๒๕๕๕.

พอใจแก่ประชาชนที่มาใช้บริการ สอดคล้องกับ งานวิจัยของ**ธัญญา อุดชาชน**[๖] ได้เสนอแนะไว้ว่า สถานที่และสิ่งแวดล้อม ให้บริการแก่ผู้คนที่มาใช้บริการต้องมีความสะอาด เป็นระเบียบ มีที่นั่งเพียงพอสำหรับผู้รอใช้บริการ มีแสงสว่างเพียงพอในสำนักงาน มีอุปกรณ์และเครื่องมือที่ทันสมัยในการให้บริการ มีห้องน้ำสะอาดเพียงพอ มีน้ำดื่มที่สะอาดพอเพียง บรรยากาศในสำนักงานเย็นสบาย สำนักงานและบริเวณมีขนาดเหมาะสม และมีตู้แสดงความคิดเห็น เป็นต้น

๖.ข้อเสนอแนะ

๖.๑ ควรมีเจ้าหน้าสาธารณะสุขออกตรวจสุขภาพเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคและสิทธิในการรักษาโรค

๖.๒ ควรมีอินเตอร์เน็ตไว้คอยบริการเพื่อเป็นช่องทางในการให้บริการและให้ความรู้เกี่ยวกับการรักษาพยาบาล รวมไปถึงการติดต่อสื่อสารเพื่อให้สะดวกต่อการรับรู้ข่าวสารต่างๆ

๖.๓ ควรเพิ่มที่จอดรถ เนื่องจากในแต่ละวันมีประชาชนมาใช้บริการเป็นจำนวนมากพอสมควร

๗.กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พระมหาทองเชิด กตปุญฺโญ,ผศ.ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยญาณสังวร ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ของสถาบันวิจัยญาณสังวร ได้แก่ นายภูสิต วงศ์จอมหัวหน้าฝ่ายบริหารทั่วไป นายสมควร แก้วชาลุน หัวหน้าฝ่ายส่งเสริมการวิจัย นายวิโชค วิภูษิตวรกุล หัวหน้าฝ่ายประสานงานการวิจัย ผศ.ดร.ดำรงค์ เบญจคีรี นักวิจัย นายวสันต์ ฉายรัศมีกุล นักวิจัย น.ส. ชัชนันท์ สระสวย เจ้าหน้าที่วิจัย ที่ให้โอกาสในการเข้าอบรมและดำเนินการจัดอบรมขึ้น ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากต่อมหาวิทยาลัยและขอขอบคุณอย่างสุดซึ้งต่ออาจารย์ธเนศ ต่วนชะเอม ที่ปรึกษาที่ได้ให้ความกรุณาแนะนำชี้แนะแนวทางในการทำวิจัย ตลอดถึงทุกท่านที่ช่วยแนะนำในการเก็บข้อมูลและให้ข้อมูลได้แก่ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านเรือ อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการทดลองใช้เครื่องมือการวิจัย ตลอดจนประชาชนที่มาใช้บริการที่ได้ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยด้วยดีหวังว่างานวิจัยเรื่องนี้จะมีประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และพัฒนาการให้บริการให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งคุณความดีที่เกิดจากการวิจัยครั้งนี้ ขอน้อมบูชาคุณพระพุทธ คุณพระธรรม คุณพระสงฆ์ คุณบิดามารดา คุณครูอุปัชฌาย์อาจารย์ ตลอดถึงทุกๆท่านที่ได้อุปการคุณแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

---

[๖] ธัญญา อุดชาชน. ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการให้บริการของการเงินและการบัญชี. สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. **บัณฑิตวิทยาลัย** : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.๒๕๕๕.

บรรณานุกรม

ธัญญา อุดชาชน. ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการให้บริการของการเงินและการบัญชี. **บัณฑิตวิทยาลัย** : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.๒๕๕๕.

ระวีวรรณ ศิริสมบรูณ์. **แนวทางการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าในระยะเปลี่ยนผ่าน.** พิมพ์ครั้งที่๒. กรุงเทพมหานคร : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์. ๒๕๔๔.

วิศิษฏ์ พิชัยสนิท. **เอกสารการสอนชุดวิชาการบริการโรงพยาบาล.** มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชพิมพ์ครั้งที่๕. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๘.

สุวิมล คำย่อย. ความพึงพอใจของผู้มารับบริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลบ้านหยวก อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี. **บัณฑิตวิทยาลัย** : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ๒๕๕๕.

สำเริง จันทรสุวรรณและ สุวรรณ บัวทวน. **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์.** ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๗.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **“สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑”แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่๑๑.** ม.ป.ป. (๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๘). <www.nesdb.go.th/Portals/๐/news/plan/p๑๑/ Summaryplan ๑๑_thai.pdf>.

หิรัญ สองจันทร์. ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของศูนย์สุขภาพชุมชนบ้านทรัพย์-บุญชู อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี. **บัณฑิตวิทยาลัย** : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. ๒๕๕๒.

การสังเคราะห์งานวิจัยและผลงานวิชาการวิชาการ ในประเด็นพระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาวะ

Research Synthesis of the Development of Monk's Well-Being (Health)

ปฏิธรรม สำเนียง*
วิสุทธิ บุญญะโสภิต**
พระมหาอุดร อุตฺตโร***
อานนท์ เหล็กดี****
ปรียาภรณ์ สุโพธิ์*****
อาภาภรณ์ บุลสถาพร******

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์หลักในการวิจัยเพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันของงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ที่เกี่ยวกับพระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาวะ สังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยและประเด็นองค์ความรู้ที่ต้องการและจำเป็น ในการขับเคลื่อนงานด้านพระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาวะ ตั้งแต่ปีพ.ศ. ๒๕๔๐ – ๒๕๕๙

โดยจำแนกสุขภาวะออกเป็น ๔ ด้าน ได้แก่ กาย จิตใจ สังคม และปัญญา เป็นการวิจัยเชิงสังเคราะห์ โดยการรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ สุ่มคัดเลือกงานวิจัยและผลงานสร้างสรรค์จำนวน ๑๒๙ ฉบับ จากสถาบันการศึกษา องค์กรภาครัฐและเอกชน ๔๖ องค์กร เครื่องมือที่ใช้เพื่อการวิเคราะห์ ประกอบด้วย แบบบันทึกข้อมูลลักษณะงานวิจัย แบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร แบบบันทึกข้อมูลลักษณะงานสร้างสรรค์

ผลการวิเคราะห์พบองค์ความรู้ที่ปรากฏในด้านสุขภาวะพระสงฆ์ ดังนี้ ๑.ส่วนใหญ่อยู่ในด้านกาย จากผลงานสำรวจในระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับประเทศในปัจจุบันพระสงฆ์และสามเณรไทยถือเป็น ๑ ในกลุ่มเสี่ยงหลักที่มีโรคจากการบริโภคอาหารที่ญาติโยมนำมาถวาย

---

*มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
**มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
***มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
****มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
*****มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
******มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

และขาดการออกกำลังกาย ๓ อันดับโรคร้ายที่พบมากในกลุ่มพระสงฆ์และสามเณรไทย คือ เบาหวาน ความดันโลหิตสูง และโรคเกี่ยวกับระบบการย่อยและดูดซึมสารอาหาร ๒.ด้านจิตใจ พบการศึกษาในระดับพื้นที่ เช่น การศึกษาระดับความเครียดของพระสงฆ์ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า พระสงฆ์ส่วนใหญ่มีความเครียดในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๖ และพบว่าพระสงฆ์กลุ่มนี้แก้ความเครียดโดยใช้วิธีการจัดการปัญหา ๓.ด้านสังคมจำแนกเป็นสังคมสงฆ์ด้วยกันเองมีความสัมพันธ์กันในเชิงการปกครอง เชิงการร่วมปฏิบัติงานศาสนกิจ และเชิงการร่วมสถาบันการศึกษา และสังคมสงฆ์กับชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับวัดเห็นวัดเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ทำเกิดความสนิทสนมกันมาก เสมือนเครือญาติ แต่ในปัจจุบันความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนเริ่มห่างเหิน ๔.ด้านปัญญาพบว่า พระสงฆ์มีความตระหนักเรื่องจิตและวิญญาณในขันธ์ ๕ และมีการรับรู้ถึงเรื่องการเกิด แก่ เจ็บตาย โดยมีนัยยะแห่งการตายดี

คำสำคัญ: การสังเคราะห์งานวิจัย, การพัฒนาสุขภาวะ

ABSTRACT

The main objective of this study was to analyze the current situation of research and creative works during a ๒๐-year period (A.D. 1997-2016) associated with monks and health development. The study on the health was separated into 4 aspects including physical, mental, social, and intellectual health. This study was a synthetic research and collected quantitative and qualitative data. Researchers randomly sampled the 129 researches and creative works from 46 organizations in Thailand. The research instruments were record forms about document analysis, type of research, and creative works.

The results were found useful knowledge to drive and improve works or research associated with monks and health development in the future as follows. Most researches on the health in provincial, regional and national levels were the studies on physical health. The researches revealed that Thai monks and novices were one of the main risk groups for food-borne diseases because of food offerings from people and lack of exercise. The three most diseases among monks and novices are diabetes, hypertension, and diseases of the digestive system and nutrient absorption. The studies on mental health were found in provincial level only. For example, a study of the stress levels of monks in Bangkok was found that most monks had low stress levels of ๓๑.๖ percent and they solved using a problem-solving approach. The studies on social health were found that there were relationships in administration, religious affiliation,

school affiliation, and community. In the past, the relationships between the community and the temple had a lot of camaraderie. But the relationships at present began to be casual. Finally, the studies on intellectual health were found that the monks had mental and spiritual awareness in Five Aggregates and perception on the truth of life (birth, decay, sickness, and death) with the implication of good death.

Keywords: Research Synthesis, Well-Being (Health)

๑.บทนำ

พระพุทธศาสนาอยู่คู่กับสังคมไทยมานาน วิถีชีวิตของชาวไทยส่วนมากจะเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ชาวไทยร้อยละ ๙๕นับถือศาสนาพุทธ[๑]ได้นำหลักการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนามาเป็นแนวทางแห่งการดำเนินชีวิตจนกลายเป็นรากฐานทางวัฒนธรรม และเอกลักษณ์มรดกของชาติไทยคำสอนในพระพุทธศาสนาได้ซึมซาบอยู่กับวิถีชีวิตของคนไทยและเป็นแบบอย่างแห่งการดำเนินชีวิตจนก่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมขึ้นมา[๒]โดยมีพระภิกษุสงฆ์เป็นสื่อกลางในการนำพระธรรมคำสั่งสอนไปสู่การปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ เพื่อให้จิตใจปลอดโปร่งเบิกบานผ่องใสพระภิกษุสงฆ์ถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนคุณธรรม (ธรรมะ) ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้เป็นรูปธรรมในสังคมไทย พร้อมทั้งยังอบรมสั่งสอนประชาชนคนไทยอีกหกสิบกว่าล้านคนให้ตั้งตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงามของพระพุทธศาสนา และยังมีบทบาทในการช่วยส่งเสริม ผลักดัน คุณภาพชีวิตของประชาชนคนไทยให้หลุดพ้นจากความยากลำบากนานัปการ จากบทบาทอันสำคัญเหล่านี้ทำให้พระภิกษุสงฆ์กับประชาชนคนไทยเป็นเหมือนหนึ่งเดียวที่คอยช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกันมานับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

จากสภาพโครงสร้างของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน การพัฒนาต่างๆ เจริญก้าวหน้าอย่างก้าวกระโดด ประชาชนมุ่งสู่สังคมวัตถุนิยมมากขึ้น พระภิกษุสงฆ์ถูกปล่อยให้เผชิญกับปัญหาตามลำพัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการดูแลสุขภาพของพระภิกษุสงฆ์ นโยบายของรัฐบาลที่ผ่านมายังไม่สามารถตอบสนองกับการส่งเสริมสุขภาพและการแก้ไขปัญหาสุขภาพพระภิกษุสงฆ์ได้ รวมทั้งผลงานวิจัยต่างได้สะท้อนและตอกย้ำปัญหาได้อย่างชัดเจนในเรื่องการจัดการสุขภาพของพระภิกษุสงฆ์อย่างรอบด้าน และเพียงพอ[๓]กอบกับ

---

[๑]ครูพระดอทเนต. **ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทย.** มิถุนายน ๒๕๕๑. สืบค้นเมื่อวันที่๗ มิถุนายน ๒๕๕๒. จาก <http://www.kroophra.net/index.php>

[๒]ทินพันธุ์ นาคะตะ. **พระพุทธศาสนากับสังคมไทย.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์; ๒๕๔๓;๔-๖.

[๓]วีนัส จันมา. การทบทวนองค์ความรู้ สถานการณ์ นโยบาย และกฎหมายที่เกี่ยวข้องประเด็นสุขภาพของพระสงฆ์, ๒๕๕๔.

พระภิกษุสงฆ์ เป็นผู้ที่เข้ามาบวชในพุทธศาสนา ไม่สามารถที่จะประกอบกิจได้ดังฆราวาส เพราะเป็นการขัดต่อพุทธบัญญัติ จึงต้องอาศัยปัจจัยสี่ อันได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรคที่เป็นเครื่องดำรงชีวิตจากประชาชน การที่พระภิกษุสงฆ์บางส่วนจะต้องแยกตัวออกเด็ดขาดจากชุมชนและปลีกตัวอยู่โดยลำพัง เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างพระภิกษุสงฆ์กับสังคมโดยรอบ การอยู่แบบโดดเดี่ยวของพระภิกษุสงฆ์ย่อมเกิดความเสี่ยงหลายประการ โดยเฉพาะความเสี่ยงต่อการดูแลสุขภาพซึ่งสอดคล้องกับประเด็นตามธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๒ หมวด ๕ การป้องกันและควบคุมโรคและปัจจัยที่คุกคามสุขภาพอย่างมีมาตรฐาน ทันต่อเหตุการณ์ บนพื้นฐานแห่งดุลยภาพ ทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายส่งเสริมให้คนไทย มุ่งเน้นการสร้างเสริมสุขภาพมากกว่าการซ่อมแซมสุขภาพ ทำให้เกิดกระแสตื่นตัวในการดูแลสุขภาพ แต่ในขณะเดียวกันกลับพบว่า “พระสงฆ์” เป็นผู้ที่ให้ความสำคัญของการดูแลรักษาสุขภาพค่อนข้างน้อย โดยจะเข้ารับบริการสาธารณสุขก็ต่อเมื่อเกิดการเจ็บป่วยรุนแรงและแสดงอาการของโรคแทรกซ้อนต่างๆ เกิดขึ้นเท่านั้น ทำให้ภาครัฐต้องจัดสรรงบประมาณจำนวนมากเพื่อให้การดูแลรักษา

หลายปีที่ผ่านมามีการศึกษาวิจัยในประเด็นพระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาวะกันมากมาย เช่นมีการศึกษาสำรวจเพื่อตรวจคัดกรองสุขภาพพระภิกษุสงฆ์ทั่วประเทศจำนวน ๙๐,๒๕๐ รูป โดยกรมการแพทย์ในปี พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๐ พบว่า มีภาวะเจ็บป่วยร้อยละ ๓๐.๕๗ โดยป่วยเป็นโรคไขมันในเลือดสูง ความดันโลหิตสูง เบาหวาน โรคปอด และโรคหัวใจและหลอดเลือด มีภาวะน้ำหนักเกินร้อยละ ๔.๕ สูบบุหรี่ร้อยละ ๔๑.๓ ออกกำลังกายเฉลี่ยร้อยละ ๔๓.๑[๔] สอดคล้องกับรายงานผลการดำเนินงานโครงการหน่วยแพทย์พระราชทานเคลื่อนที่สำหรับพระภิกษุ สามเณรในพระราชูปถัมภ์ฯ เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ โดยมูลนิธิโรงพยาบาล ๕๐ พรรษา มหาวชิราลงกรณ ตรวจคัดกรองสุขภาพพระภิกษุสงฆ์จำนวน ๙๔,๙๒๘ รูป จาก ๗๗ จังหวัด ในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ พบว่าพระภิกษุสงฆ์มีค่าน้ำตาลในเลือดสูง (ตรวจเลือด ๔,๗๔๘ ราย พบผิดปกติ ๘๓๖ ราย หรือ ร้อยละ ๑๗.๖) มีประวัติเป็นเบาหวานร้อยละ ๕.๒๓ ความดันโลหิตสูงร้อยละ ๔.๐๑ สูบบุหรี่ ร้อยละ ๔๐[๕]

การวิจัยเป็นกระบวนการสำคัญของการพัฒนานโยบายต่างๆ เพราะนอกจากจะสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ปรับปรุงการบริหารจัดการแล้วยังเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานด้วย รายงานการวิจัยที่เกิดขึ้นนั้นไม่ว่าจะเป็นการศึกษาค้นคว้าเพื่อสร้างองค์ความรู้

---

[๔]สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. **ข้อมูลพื้นฐาน.** สืบค้นเมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๔๙. จาก http://www.onab.go.th.

[๕]มูลนิธิ ๕๐ พรรษามหาวชิราลงกรณ์. **รายงานผลการดำเนินงาน โครงการวิเคราะห์ข้อมูล การคัดกรองสุขภาพพระภิกษุ สามเณรในภาพรวม ๗๗ จังหวัด ทั่วประเทศ.** โครงการหน่วยแพทย์เคลื่อนที่สำหรับพระภิกษุ สามเณรในพระบรมราชูปถัมภ์ เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๗ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๔.

ทฤษฎีใหม่ หรือจะเป็นการแสวงหาคำตอบปัญหาวิจัยเพื่อสำรวจและพัฒนาหากต้องการเชื่อมโยงงานวิจัยดังกล่าวให้เห็นภาพรวม ควรมีการสังเคราะห์งานวิจัยเพื่อให้เห็นสภาวการณ์ภาพรวมอย่างแท้จริง

การสังเคราะห์งานวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการวิจัยแต่ละเรื่อง เป็นการทบทวนข้อค้นพบ หลักการและทฤษฎีที่มีอยู่ก่อนที่จะสร้างความรู้ใหม่ เพื่อเป็นการป้องกันการซ้ำซ้อนในการศึกษาและแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องของงานวิจัยที่ผ่านมาให้ได้ผลการวิจัยที่ถูกต้อง เมื่อมีการวิจัยปัญหาเรื่องเดียวกันเป็นจำนวนมาก จึงจำเป็นต้องสังเคราะห์ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อสรุปองค์ความรู้ของเรื่องนั้นๆ นอกจากการสังเคราะห์งานวิจัยจะมีความสำคัญต่อการวางแผนและจัดทำนโยบายแล้วยังมีความสำคัญต่อการทำวิจัยเพื่อแสวงหาความรู้ใหม่และการสรุปองค์ความรู้ในแต่ละประเด็นอีกด้วย สถานภาพการวิจัยและผลงานสร้างสรรค์ ด้านการพัฒนาสุขภาวะในประเทศไทยนั้น ยังไม่มีการสังเคราะห์งานวิจัยและงานสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาวะที่ครอบคลุมทั้งประเด็นการดูแลรักษาสร้างเสริมสุขภาวะของพระสงฆ์ และประเด็นพระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาวะชุมชน พระสงฆ์นั้นเปรียบเสมือนหัวใจสำคัญของสังคมไทย ในการเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ หากพระเจ็บป่วยแล้วใครจะเป็นที่พึ่งของศาสนิกชน ดังนั้นพระสงฆ์จะต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ทั้งการเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนาและการเป็นผู้ชี้นำเรื่องสุขภาพด้วย พระสงฆ์ไม่ใช่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป่ามนต์รักษาโรคได้ แต่ความรู้เรื่องโรคที่พระสงฆ์สั่งสอน จะเป็นกำลังสำคัญที่จะช่วยให้ประชาชนมีสุขภาวะที่ดีได้

โครงการสังเคราะห์งานวิจัยและผลงานสร้างสรรค์มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๓ข้อ ได้แก่ ๑ เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันของงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ ที่เกี่ยวกับพระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาวะ ๒ เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยและผลงานสร้างสรรค์ที่เกี่ยวกับพระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาวะ ๓ เพื่อสังเคราะห์ประเด็นองค์ความรู้ที่ต้องการและจำเป็น ในการขับเคลื่อนงานด้านพระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาวะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยเนื้อหาจากวิทยานิพนธ์และรายงานการวิจัยรวมถึงผลงานสร้างสรรค์ที่เกี่ยวกับพระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาวะ ของสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ๑. มหาวิทยาลัยมหิดล ๒. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๓. มหาจุฬาลงกรณราวิทยาลัย ๔. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ๕. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ๖. โรงพยาบาลสงฆ์ ๗. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ๘. กรมอนามัยและฐานข้อมูลออนไลน์ โดยเป็นงานวิจัยที่ตีพิมพ์ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๐ – ๒๕๕๙และงานสร้างสรรค์จากเครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนาทั้ง ๔ ภาค โดยใช้หลักการจาก พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่ชาติ ๒๕๕๒ และ แผนพัฒนาการขับเคลื่อนมติ พระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาวะ เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการจัดหมวดหมู่ของรายงานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์และคัดเลือกงานวิจัยและผลงานสร้างสรรค์ ทั้งหมดที่นำมา

สังเคราะห์ต้องมีคุณภาพที่อยู่ในระดับดี จากการประเมินคุณภาพตามแบบประเมินคุณภาพงานวิจัยและงานสร้างสรรค์

๒.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์หลักในการวิจัยเพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันของงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ที่เกี่ยวกับพระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาวะ สังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยและประเด็นองค์ความรู้ที่ต้องการและจำเป็น ในการขับเคลื่อนงานด้านพระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาวะ ตั้งแต่ปีพ.ศ. ๒๕๔๐ – ๒๕๕๙

๓.ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า สถานการณ์ปัจจุบันของงานวิจัยที่เกี่ยวกับพระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาวะ มีงานวิจัยด้านสุขภาวะที่สืบค้นได้มีจำนวน ๑๒๙ เรื่อง โดยภาพรวมของงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ เป็นมิติพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนและสังคมมากที่สุด จำนวน ๖๗ เรื่อง ส่วนมิติด้านสุขภาวะพระสงฆ์นั้นมีผลวิจัยด้านกายมากที่สุด จำนวน ๔๗ เรื่อง รองลงมาเป็นด้านจิต จำนวน ๘ เรื่อง ด้านสังคมและด้านปัญญา ด้านละ ๓ เรื่อง และด้านสุขภาวะองค์รวม ๑ เรื่อง เมื่อพิจารณาประเภทของการวิจัยส่วนใหญ่ เป็นงานวิจัยเชิงพรรณา ร้อยละ ๖๘.๙๙ การวิจัยเชิงทดลอง ร้อยละ ๖.๒๐ การวิจัยและพัฒนา มุ่งเน้นการสร้างรูปแบบและนวัตกรรมใหม่ ร้อยละ ๑.๕๕ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ร้อยละ ๔.๓๑ ผลงานสร้างสรรค์อื่นๆ เช่น คู่มือ หนังสือ ร้อยละ ๒๐.๑๖ จะเห็นได้ว่าการวิจัยประเภทที่ก่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่เช่นการวิจัยและพัฒนามีสัดส่วนน้อย อีกทั้งยังมีงานวิจัยที่เป็นกรณีศึกษาจำนวนมาก ผลวิจัยที่ได้เป็นการสรุปผลเฉพาะพื้นที่ ไม่สามารถแสดงผลในภาพรวมเพื่อเป็นประโยชน์ในการสร้างนโยบายได้ การนำผลจากงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ยังไม่เป็นที่แพร่หลายจำกัดอยู่เฉพาะกลุ่ม ขาดการต่อยอดองค์ความรู้ไปสู่นวัตกรรมใหม่ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้มีงานวิจัยเชิงนโยบายและ งานวิจัยและพัฒนา ด้านพระสงฆ์กับการส่งเสริมสุขภาวะ

ผลจากการสังเคราะห์พบว่า

(๑) ในปัจจุบันมีการทำการวิจัยเกี่ยวกับสุขภาพของพระสงฆ์มากพอสมควร แต่ส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นไปในเรื่องสุขภาพทางกาย ส่วนสุขภาพพระสงฆ์ทางจิตใจ ทางปัญญาหรือจิตวิญญาณ และมิติทางสังคมยังมีน้อยมาก

(๒) ข้อค้นพบจากผลงานวิจัยหลายฉบับที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับสถานการณ์หรือสถานะสุขภาพของพระสงฆ์ จะพบตรงกันว่า โรคประจำตัวของพระสงฆ์ทั้งในระดับภาค ระดับเขต ระดับจังหวัดและระดับชุมชน คือ โรคเรื้อรัง ได้แก่ โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง ไขมันในเลือดสูง และโรคเกี่ยวกับข้อเข่า ทั้งโรคปวดข้อและข้ออักเสบ ปวดหลัง ปวดเอว และโรคเก๊าท์ อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตประการหนึ่งคือการเป็นโรคประจำตัวของพระสงฆ์อาจเชื่อมโยงกับบริบทของพื้นที่ เช่น พระภิกษุสามเณรในพื้นที่เขตพัฒนาอุตสาหกรรม จะเป็นโรคเกี่ยวกับระบบ

ทางเดินหายใจ โรคผิวหนัง โรคเกี่ยวกับเลือด โรคหัวใจ โรคมะเร็งในอวัยวะต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ซึ่งการที่พระอาพาธเป็นโรคเรื้อรังนี้จะส่งผลให้คุณภาพชีวิตโดยรวมลดลงกว่าเดิมทั้งคุณภาพชีวิตทางกายและด้านสุขภาพจิต

(๓) มีผลงานวิจัยหลายฉบับที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยกำหนดสุขภาพของพระสงฆ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีที่ว่าปัจจัยกำหนดสุขภาพ ประกอบด้วย ปัจจัยระดับปัจเจกบุคคล ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม/สภาพแวดล้อมและปัจจัยด้านระบบบริการสาธารณสุข ในการศึกษาครั้งนี้พบปัจจัยระดับปัจเจกบุคคล ทั้งพฤติกรรมการฉัน พฤติกรรมการออกกำลังกาย เป็นส่วนใหญ่ ส่วนปัจจัยด้าน ปัจจัยระดับปัจเจกบุคคล ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม/สภาพแวดล้อม และปัจจัยด้านระบบบริการสาธารณสุขยังพบได้น้อย

สำหรับการออกกำลังกายนั้นเนื่องด้วยพระสงฆ์ส่วนใหญ่มักมีความเข้าใจว่าตนมีข้อจำกัดในการออกกำลังกาย ทั้งด้วยสมณสารูปหลักพระธรรมวินัย อย่างไรก็ตามพระพุทธเจ้าทรงยึดหลักการปรับเปลี่ยนอิริยาบถทั้ง ๔ คือ ยืน เดิน นั่ง นอน ให้มีความสมดุลในการดำเนินชีวิตแต่ละวัน ซึ่งรวมถึงทรงมีวิธีออกกำลังกายที่เหมาะสมกับสมณเพศ เช่น การเดินบิณฑบาตร การเดินจาริกเผยแผ่ธรรม การเดินจงกรม โดยเฉพาะการเดินจงกรมนั้น พระพุทธเจ้าทรงตรัสถึงอานิสงส์ของการเดินจงกรมไว้ถึง ๕ ประการ คือ ๑) เป็นผู้มีความอดทนต่อการเดินทางไกล ๒) เป็นผู้มีความอดทนต่อการบำเพ็ญ ๓)เป็นผู้มีอาพาธน้อย ๔) อาหารที่กิน เคี้ยว ดื่ม ลิ้มแล้วย่อยง่าย และ ๕) สมาธิที่ได้เพราะการเดินจงกรมตั้งอยู่ได้นาน[๖] จะเห็นได้การพฤติกรรมการออกกำลังกายของพระสงฆ์ขึ้นอยู่กับตัวพระสงฆ์เอง การสร้างความตระหนัก รณรงค์และกระตุ้นเตือนเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นในการส่งเสริมพฤติกรรมการออกกำลังกายที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและหลักการเปลี่ยนอิริยาบท ๔

นอกจากนี้ในปัจจุบันมีความพยายามของนักวิชาการในการพัฒนาแนวทางหรือคู่มือในการปฏิบัติตนของพระสงฆ์ที่เป็นโรคแล้ว เช่น คู่มือในการปฏิบัติตนของพระสงฆ์ที่อาพาธโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง แนวเวชปฏิบัติการให้โภชนบำบัดในพระสงฆ์อาพาธโรคเบาหวาน คู่มือความรู้สุขภาพจิตสำหรับพระสงฆ์ ๑๐ กลวิธีลดบุหรี่ในพระสงฆ์ เพื่อการดูแลสุขภาพของตนเอง รวมทั้ง คู่มือของประชาชนในการถวายอาหารและสังฆทาน เช่น โภชนปฏิบัติเพื่อสุขภาพพระสงฆ์ สงฆ์ไทยไกลโรค: โภชนบูรณาการสู่วิถีสงฆ์ ๔ ภูมิภาค

(๔) ทางจิตและปัญญาพบว่ายังมีงานวิจัยจำนวนน้อยมาก ซึ่ง ทางด้านสุขภาพจิตนั้นส่วนใหญ่ จะเป็นการศึกษาเกี่ยวกับความเครียดของพระสงฆ์ รูปแบบการเผชิญความเครียดและปัญหาสุขภาพจิต ซึ่งมีงานวิจัยพบว่า เมื่อพระสงฆ์เกิดความเครียดจะนำไปสู่พฤติกรรมอันตรายอื่นๆ เช่นการสูบบุหรี่ การฆ่าตัวตาย อย่างไรก็ตามพบงานวิจัยที่ถูกพัฒนาเป็นคู่มือ เรื่องความรู้สุขภาพจิตสำหรับพระสงฆ์ เป็นชุดความรู้ที่ถูกจัดทำขึ้นเพื่อการส่งเสริมป้องการปัญหาสุขภาพจิตของประชาชนโดยพระสงฆ์ แต่ยังไม่พบงานวิจัยหรือชุดความรู้ที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อการ

---

[๖] องฺ.ปญฺจก.(ไทย) ๒๒/๒๙/๔๑

ส่งเสริมป้องการปัญหาสุขภาพจิตของพระสงฆ์ ในหลักการทางพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงถือหลักปฏิบัติในการบริหารจิตด้วยหลักใหญ่ๆ ดังที่ตรัสไว้ในโอวาทปาติโมกข์ ๓ ประการ คือ “ละชั่ว ทำดี และทำจิตให้บริสุทธิ์”[๗]

สำหรับสุขภาวะทางปัญญา(จิตวิญญาณ) เป็นด้านพบงานวิจัยน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องจาก เป็นเรื่องที่ลึกซึ้ง ยากต่อการเข้าใจ แต่อย่างไรก็ตามมีความพยายามที่จะศึกษาระดับสุขภาวะทางจิตวิญญาของพระสงฆ์ที่อาพาธอยู่บ้าง เช่น งานวิจัยเรื่องการตายดีตามการรับรู้ของพระภิกษุ เรื่องการดูแลภิกษุอาพาธระยะสุดท้ายของชีวิต ซึ่งข้อค้นพบสะท้อนให้เห็นประเด็นในการพัฒนาสุขภาวะของพระสงฆ์ ๖ มิติดังนี้ ๑. การดูแลเพื่อปลดเปลื้องความทุกข์ทรมานทางกาย ๒. การดูแลเพื่อความสงบของจิตใจ ๓.การให้พระภิกษุผู้อุปัฐากและญาติธรรมร่วมดูแล ๔. การดูแลที่ละเลยมิติจิตวิญญาณ ๕.การดูแลที่มีอุปสรรค ๖.การดูแลที่ต้องพัฒนาสมรรถนะ

(๕) สำหรับสุขภาวะทางสังคมของพระสงฆ์ แม้จะมีงานวิจัยอยู่บ้างแต่ก็ยังมีการศึกษาในวงแคบ เช่น การศึกษาสภาพของวัด การอนามัยสิ่งแวดล้อม การใช้อินเตอร์เน็ตของพระสงฆ์ เท่านั้น ซึ่งในทางวิชาการ มิติทางสังคม มีขอบเขตที่กว้างขวาง เช่น นโยบายสาธารณที่มีผลต่อสุขภาพพระสงฆ์ ระดับความไม่เป็นธรรม/ความเหลื่อมล้ำของพระสงฆ์ในแต่ละพื้นที่หรือพระสงฆ์ที่มาจากพื้นฐานครอบครัวที่แตกต่างกันเป็นต้น

(๖) สำหรับข้อค้นพบเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนและสังคม พบว่า พระสงฆ์ยังคงปฏิบัติตามภาระกิจ ๖ ด้านของพระสงฆ์ คือ ๑.การสาธารณูปการ ๒. การปกครอง ๓. การศาสนศึกษา ๔.การเผยแผ่ ๕.การศึกษาสงเคราะห์ ๖.การสาธารณสงเคราะห์ อย่างไรก็ตามมีข้อค้นพบว่า ด้านการสาธารณสงเคราะห์ พระสงฆ์ในปัจจุบัน ได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชุมชนและสังคมด้านอื่นๆเพิ่มมากขึ้นได้แก่ บทบาทด้านการรักษาสุขภาพประชาชน โดยเฉพาะ การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการแพทย์แผนไทย บทบาทด้านการส่งเสริมสุขภาพจิตของประชาชน บทบาทด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บทบาทด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและชุมชนเข้มแข็ง บทบาทด้านการพัฒนาคน บทบาทด้านการแก้ปัญหาความขัดแย้งในสังคม บทบาทด้านการสร้างเครือข่าย บทบาทด้านการสื่อสารสาธารณะ รวมทั้งบทบาทด้านการพัฒนานโยบายสาธารณะ เป็นต้น

ส่วนที่ ๒ การสังเคราะห์ส่วนขาด

(๑) แม้ว่าจะมีผลการศึกษาวิจัยด้านสุขภายของพระสงฆ์เป็นจำนวนมาก แต่เป็นเพียงการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจเฉพาะโรคเฉพาะชุมชนพื้นที่เท่านั้น ฉะนั้นจะต้องจัดให้มีการสำรวจภาพรวมในลักษณะการสำมะโนพระสงฆ์ทั่วประเทศ โดยทำเป็นประจำทุก ๕ หรือ ๑๐ ปี อาจเชื่อมโยงกับการสัมมโนประชากรของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งทำการสำมะโนในเรื่องอื่นๆ อยู่แล้วและนำผลจากการสำมะโนมาวางแผนขับเคลื่อนการสร้างเสริมสุขภาวะพระสงฆ์ อีกทั้งควรมีการจัดทำเป็นฐานข้อมูลงานวิจัยเกี่ยวกับสุขภาพพระสงฆ์ไว้ให้เป็นหมวดหมู่เฉพาะ .

---

[๗] ที.ม. (ไทย) ๑๐/๕๔/๕๗;ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๒๔/๓๓

(๒) สำหรับปัจจัยด้านการบริการสาธารณสุขเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อสุขภาพ พบว่ามีงานวิจัยด้านนี้ค่อนข้างน้อย ควรเร่งลัดให้มีการจัดระบบบริการสาธารณะสุขสำหรับพระสงฆ์ที่เหมาะสม เช่น การจัดให้มีศูนย์สุขภาพภายในวัด โรงพยาบาลพระสงฆ์ประจำจังหวัด หรือภูมิภาคหรือจัดให้มีแผนกที่ดูแลพระสงฆ์อาพาธโดยเฉพาะ ควรมีการสร้างอาสาสมัครสาธารณะสุขประจำวัด (อสว.) ที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพให้สามารถปฏิบัติงานอาสาสมัครด้านสาธารณสุข

(๓) ควรมีการส่งเสริมให้มีการวิจัยทางจิต ปัญญา สังคม หรือสุขภาวะองค์รวมให้มากขึ้น โดยเฉพาะสุขภาวะทางปัญญา ซึ่งเป็นเรื่องลึกซึ้งเข้าใจยากอาจจำเป็นต้องเร่งพัฒนาให้คนมีความรู้เรื่องนี้มากขึ้น จากการศึกษาพบว่า งานวิจัยเรื่องรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะและการเรียนรู้ของสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา มีมุมมองว่าการที่จะส่งเสริมการเสริมสร้างสุขภาวะและการเรียนรู้ของสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา ควรมีการพัฒนากระบวนการและกลไกของคณะสงฆ์ ชุมชน และภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การเสริมสร้างสุขภาวะที่ดีของบุคคลและสังคมเพื่อให้บุคคลเป็นบุคคลแห่งการตื่นรู้และการสร้างประโยชน์สุขตามแนวพระพุทธศาสนา ในขณะที่สังคมมีความเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน

(๔) สำหรับสุขภาวะทางสังคมควรมีการศึกษาโดยการขยายขอบเขตให้กว้างขวางกว่างานวิจัยที่ทำอยู่ ในปัจจุบันที่สนใจสภาพการอนามัยสิ่งแวดล้อมของวัดเท่านั้น ควรขยายขอบเขตมิติด้านสังคมเช่นเช่น นโยบายสาธารณที่มีผลต่อสุขภาพพระสงฆ์ ระดับความไม่เป็นธรรม/ความเหลื่อมล้ำของพระสงฆ์ในแต่ละพื้นที่ หรือ พระสงฆ์ที่มาจากพื้นฐานครอบครัวที่แตกต่างกันเป็นต้น อย่างไรก็ตามในปัจจุบันในระบบสุขภาพยอมรับกันว่า สุขภาวะทั้ง ๔ มิติ กาย จิต ปัญญา สังคม มีความเชื่อมโยงกันเป็นองค์รวม จึงควรใช้แนวคิดนี้ในการพัฒนาสุขภาวะของพระสงฆ์ในลักษณะองค์รวมด้วย เช่น การจัดให้มีธรรมนูญสุขภาวะพระสงฆ์ครอบคลุมทั้งพฤติกรรมของสงฆ์และของประชาชนชาวพุทธ

พระสงฆ์ในปัจจุบันได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชุมชนและสังคมด้านอื่นๆเพิ่มมากขึ้นได้แก่ บทบาทด้านการรักษาสุขภาพประชาชน โดยเฉพาะ การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการแพทย์แผนไทย บทบาทด้านการส่งเสริมสุขภาพจิตของประชาชน บทบาทด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บทบาทด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและชุมชนเข้มแข็ง บทบาทด้านการพัฒนาคน บทบาทด้านการแก้ปัญหาความขัดแย้งในสังคม บทบาทด้านการสร้างเครือข่าย บทบาทด้านการสื่อสารสาธารณะ รวมทั้ง บทบาทด้านการพัฒนานโยบายสาธารณะ เป็นต้น เพราะฉะนั้นจึงควรจัดทำฐานข้อมูลและถอดบทเรียนพระสงฆ์ที่มีบทบาทดังกล่าวเพื่อเผยแพร่ในวงกว้าง โดยเฉพาะในประเด็นงานสร้างสรรค์จากเครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนาทั้ง ๔ ภาค มีหลายกรณีที่น่าสนใจ เช่น**“การสร้างพระแถวสอง”**ที่เป็นกระบวนการในการสร้างพระนักพัฒนาซึ่งทำกิจกรรมสร้างเสริมสังคมสุขภาวะเป็นกิจกรรมการเผยแผ่ศาสนาที่เชื่อมโยงมิติสุขภาวะเพื่อเข้าถึงชุมชน สังคม ได้อย่างเป็นประโยชน์เกื้อกูล **“กองบุญสุขภาวะ”**ที่เป็นการจัดสวัสดิการโดยพระสงฆ์เพื่อพระสงฆ์และเผื่อแผ่ถึงฆราวาส ประเด็นที่น่าสนใจคือการทำงานแบบเครือข่ายของ

พระสงฆ์กลุ่มนี้ ทำให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนงาน เนื่องจากมีต้นทุนทางสังคมด้านความเชื่อความศรัทธาเลื่อมใส แต่อย่างไรก็ตาม โครงการและกิจกรรมส่วนใหญ่ของเครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนายังขาดการจัดการความรู้และการติดตามผลเพื่อนำไปสู่การพัฒนาโครงการอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. **สถิติการอาพาธของพระสงฆ์ที่มารับการตรวจรักษา พ.ศ.๒๕๔๙.**โรงพยาบาลสงฆ์. งานเวชระเบียนและสถิติ.

ครูพระดอทเนต. **ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทย.** มิถุนายน ๒๕๕๑. สืบค้นเมื่อวันที่๗ มิถุนายน ๒๕๕๒. จาก http://www.kroophra.net/index.php

เดชา บัวเทศ จีรวรรณ ชงจังหรีด และธันวา หอมจันทร์. **สุขภาพพระสงฆ์ : รูปแบบการดูแลสุขภาพองค์รวมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานควบคุมโรคที่ ๒** จังหวัดสระบุรี.๒๕๕๔.

ทินพันธุ์ นาคะตะ. **พระพุทธศาสนากับสังคมไทย.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์; ๒๕๔๓.

เนาวรัตน์เจริญค้าและคณะ. **การสูบบุหรี่ของพระภิกษุสงฆ์ในประเทศไทย.** รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่; ๒๕๔๖.

ประเวศ วะสี, **การจัดการความรู้ : กระบวนการปลดปล่อยมนุษย์สู่ศักยภาพ เสรีภาพ และความสุข,** กรุงเทพมหานคร : สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม, ๒๕๔๘.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์,** กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓).

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **“สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ”**, พุทธจักร, ปีที่ ๕๙ ฉบับที่ ๑๑ (พฤศจิกายน /๒๕๔๘).

พระภิกษุ สามเณรในภาพรวม ๗๗ จังหวัด ทั่วประเทศ. โครงการหน่วยแพทย์เคลื่อนที่สำหรับพระภิกษุ สามเณร มูลนิธิ ๕๐ พรรษามหาวชิราลงกรณ์. รายงานผลการดำเนินงานโครงการวิเคราะห์ข้อมูล การคัดกรองสุขภาพ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย **พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฏกํ ๒๕๕๐.**กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๓๕.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.**พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย** กรุงเทพ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙.

โรงพยาบาลสงฆ์ กรมการแพทย์. **ผลการดำเนินการโครงการพัฒนาสุขภาพพระสงฆ์-สามเณรให้ยั่งยืนแบบองค์รวมเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาส**

งานฉลองสิริราชสมบัติ ครบ ๖๐ปี (ระยะที่ ๑ ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ -มิถุนายน ๒๕๔๙)

วีนัส จันมา. การทบทวนองค์ความรู้ สถานการณ์ นโยบาย และกฎหมายที่เกี่ยวข้องประเด็นสุขภาพของพระสงฆ์ ๒๕๕๔.สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพและสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การศึกษาแนวทางการสร้างเสริมสุขภาวะพระสงฆ์ เพื่อทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา **เอกสารงานวิจัย.**มิถุนายน ๒๕๕๕

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. **ข้อมูลพื้นฐาน.** สืบค้นเมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๔๙. จาก http://www.onab.go.th.

สำนักนโยบายและแผน สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. **การสนับสนุนให้พระภิกษุสงฆ์สามารถเข้าถึงบริการด้านสาธารณสุข.**เอกสารวิชาการ.มีนาคม๒๕๕๔.

อัญชลี ประคำทอง และอรพรรณ สุนทวง. **การประเมินผลโครงการดำเนินงานสุขภาพจิตโดยพระสงฆ์ โรงพยาบาลมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม.** เอกสารประกอบการประชุมวิชาการกรมสุขภาพจิต ครั้งที่ ๗ วันที่ ๕–๗ กันยายน ๒๕๔๔.

อุทัย สุดสุข. **สาธารณสุขในพระไตรปิฎก:บูรณาการสู่สุขภาพดี ชีวีมีสุข.** ๒๕๔๔: ๓๐๙-๓๑๒. สืบค้นจาก http://www.who.int/about/definition/en/print.html.World Health Organization. (๑๙๔๖).

ทัศนคติของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์

Attitude of Faculty of Humanities and SocialScience Students in Nakornsawan Rajabhat University towards administration of Local Administration Organizations in Nakornsawan province

ธนันท์ธร โสภณดิลก*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาระดับทัศนคติของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ ๒) เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ที่มีต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์

ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน ๓๓๖ ชุดเพื่อศึกษาทัศนคติของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์

ผลการวิจัยพบว่า

๑.ทัศนคติทัศนคติของนักศึกษาต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ โดยรวมและรายด้าน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก ๓ ด้าน โดยเรียงอันดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการสาธารณสุข และสังคมสงเคราะห์ด้านการศึกษาและการกีฬา และด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

๒. การเปรียบเทียบระดับทัศนคติของนักศึกษาต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ ตามคุณลักษณะส่วนบุคคล จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการท่องเที่ยวและด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

๓.การเปรียบเทียบระดับทัศนคติของนักศึกษาต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ ตามคุณลักษณะส่วนบุคคล จำแนกตามเพศ อายุ ชั้นปี และสาขาวิชาโดยภาพรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : ทัศนคติของนักศึกษา, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

---

*สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์,

ABSTRACT

The purposes of this study were : 1) to investigate a degree of students' attitude of Faculty of Humanities and Social Science, Nakornsawan Rajabhat University towards administration of Local Administration Organizations in Nakornsawan province, 2) to compare students' attitude towards administration of Local Administration Organizations.

This research applied Quantitative Research. The tools of the research were 336 questionnaires for studying attitude towards the administration of local government organizations in the perspective of faculty of humanities and social science students in Nakornsawan Rajabhat University.

The findings were as follows :

1.Students' attitude towards administration of Local Administration Organizations, Nakornsawan province as a whole and each aspect was at high level . Considering it by aspect, 3 of them were at high as arranged in order from higher to lower ranks. They were the aspects of public health and social welfare , of education and sports) and of the environment and natural resources.

2.The comparison of Student' attitude towards administration of Local Administration Organizations, Nakornsawan province according to the personal background of sex as a whole was found not different. Considering it by aspect, it was found that the aspects of tourism and of the environment and natural resources were different at the .01 level of significance.

3.The comparison of Students' attitude towards administration of Local Administration Organizations, Nakornsawan province as classified by gender ,age, and class major and each aspect was found not different.

Keywords : Students' attitude, Local Administrative Organizations, Nakornsawan Rajabhat University.

๑.บทนำ

การปกครองท้องถิ่น (Local Government) ถือเป็นรูปแบบการปกครองที่สำคัญและเหมาะสมกับสังคมไทย ด้วยเหตุผลของความกว้างใหญ่ของพื้นที่และความแตกต่างหลากหลายของเรื่องราวต่าง ๆ ในแต่ละพื้นที่ เช่น ประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ศาสนา ประเพณี ความเชื่อ ฯลฯ การปกครองพื้นที่เหล่านี้รัฐบาลกลางไม่สามามารถจะดูแลได้อย่างทั่วถึง และไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ครบถ้วนทันท่วงที

จึงได้มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เพื่อให้ท้องถิ่นแต่ละแห่งได้จัดตั้งองค์กร คัดเลือกผู้บริหารท้องถิ่น มาทำหน้าที่ดูแลจัดบริการสาธารณะ มีอำนาจจัดเก็บภาษี ทำให้มีรายได้ มีงบประมาณของตนเองในการสร้างความเจริญ เพื่อสนองความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ เนื่องจากความใกล้ชิด สภาพปัญหา และความต้องการ ในขณะที่รัฐส่วนกลางไม่สามารถเข้าไปดูแลได้อย่างทั่วถึง[๑] นอกจากนี้ยังทำให้ประชาชนได้มีโอกาสเรียนรู้การปกครองตนเอง ไม่ว่าจะโดยการสมัครรับเลือกตั้ง เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเลือก เพื่อเข้าไปทำหน้าที่ฝ่ายบริหารหรือฝ่ายนิติบัญญัติของหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นก็ตาม การปฏิบัติหน้าที่ที่แตกต่างกันนี้ มีส่วนในการส่งเสริมการเรียนรู้ของกระบวนการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระดับชาติได้เป็นอย่างดี โดยนครินทร์ เมฆไตรรัตน์ ได้ศึกษาถึงโครงสร้างภายในของหน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง ๕ แบบไว้ ดังนี้

๑.องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) การจัดโครงสร้างภายในขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.๒๕๔๐ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) บริหารงานออกเป็น ๒ ส่วน คือ สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ทำหน้าที่นิติบัญญัติ และนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร เทศบาล ถือว่าเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นของไทยที่เก่าแก่ที่สุด คือ เริ่มมีการสถาปนา ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๔๗ เทศบาลของไทยแบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล ตามเกณฑ์รายได้และประชากรในพื้นที่ โดยแบ่งโครงสร้างออกเป็น ๒ ส่วน คือ สภาเทศบาลฝ่ายนิติบัญญัติ และคณะเทศมนตรีหรือนายกเทศมนตรีเป็นฝ่ายบริหาร

๒.กรุงเทพมหานคร เป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ มีฐานะเป็นนิติบุคคล จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชกรุงเทพมหานคร และผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

๓.เมืองพัทยา เป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ จัดตั้งโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารเมืองพัทยา พ.ศ.๒๕๒๑ โครงสร้างภายในของเมืองพัทยา แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ สภาเมืองพัทยาและปลัดเมืองพัทยา

๔. องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับการยกฐานะมาจากสภาตำบล ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.๒๕๓๗ ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๓๘ สำหรับโครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบลในปัจจุบันเกิดจากการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติและองค์การบริหารส่วนตำบล ในปี พ.ศ.๒๕๔๒ (ฉบับที่ ๓) และ พ.ศ.๒๕๔๖ (ฉบับที่ ๔) คือ มีฝ่ายนิติบัญญัติ คือ สภาองค์การบริหารส่วนตำบล และฝ่ายบริหาร คือ คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล[๒]

---

[๑] สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, **การศึกษาเรื่องการปกครองท้องถิ่น**,(กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์:, ๒๕๔๙), หน้า ๒๓.

[๒] นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, **กระบวนการกระจายอำนาจในประเทศไทย,**(กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๔๒.

จากสถานการณ์ของโลกในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วอยู่ตลอดเวลาและในอนาคตจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดยั้ง สภาพสังคมโดยรวมเต็มไปด้วย การแข่งขัน การเมือง สภาพเศรษฐกิจ สังคมที่เปลี่ยนไปล้วนส่งผลต่อการปรับตัว อีกทั้งเทคโนโลยีทางการสื่อการคมนาคม (Telecommunication) เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) การคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ทำให้การดำเนินการต่าง ๆ ทำได้ง่ายขึ้น และส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานขององค์กรภาครัฐและภาคเอกชน โดยรวมทั้งประเทศ และระหว่างประเทศที่เรียกว่า “โลกไร้พรมแดน” เป็นผลให้องค์กรภาครัฐ และภาคเอกชนต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ วิธีการบริหารองค์กรใหม่ ๆ ตามสภาพแวดล้อม เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้ โดยเฉพาะภาครัฐมีการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ เรื่อง เช่น การปฏิรูประบบราชการ การกระจายอำนาจการบริหารราชการจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น การปรับกระบวนการบริหารภายใน เพื่อให้บริการที่ดีมีคุณภาพ ในระดับมาตรฐานสากล การปรับเปลี่ยนมุมมองที่มุ่งเน้นความสำคัญของประชาชน (Customer Centric) การปรับขนาดกำลังพลภาครัฐ การมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ (Result Based Management : RBM) เป็นต้น

พบว่า กระบวนการบริหารจัดการภายในองค์กร ไม่ว่าองค์กรนั้นจะเป็นองค์กรขนาดเล็กหรือองค์กรขนาดใหญ่ เป็นหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจหรือเอกชนก็ตาม สามารถดำเนินการให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์กรได้ ต้องปฏิบัติงานในเชิงรุก โดยขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ แต่ปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการบริหารจัดการงานต่าง ๆ ที่จะนำพาองค์กรมุ่งสู่ความสำเร็จได้ กระบวนการบริหารจัดการภายใน เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามระบบอย่างมีระเบียบแบบแผน สามารถตรวจสอบ และควบคุมได้ เพื่อให้การบริหารจัดการเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องใช้มาตรการในเชิงรุกในการบริหารจัดการงานจึงจะช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จอย่างแท้จริง เนื่องจากเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องในด้านของการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ หรือค่านิยมในการปฏิบัติราชการในด้านต่าง ๆ ต้องมีการยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้ ในการที่องค์กรจะประสบความสำเร็จได้ องค์กรในฐานะที่อยู่ในระบบ การปรับตัว เพื่อความอยู่รอดขององค์กร ย่อมส่งผลกระทบซึ่งกันและกันได้ จึงมีกระบวนการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กรอย่างเป็นระบบ ซึ่งผู้บริหารต้องนำหลักทางการบริหารมาใช้ ๔ ประการ คือ การวางแผน การจัดองค์กร การนำ และการควบคุมซึ่งในกระบวนการดังกล่าวผู้บริหารต้องเป็นผู้รับผิดชอบที่จะทำให้การปฏิบัติงานเป็นอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งในกระบวนการกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง จำเป็นต้องใช้ความรู้และทรัพยากรมารวมกัน โดยใช้คน เงิน วัสดุ และอุปกรณ์ต่าง ๆ และการจัดการจะทำให้การปฏิบัติงานนำไปสู่ความสำเร็จอย่างมีระบบแบบแผน

โดยเหตุที่มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นและได้ผลิตบัณฑิตออกไปรับใช้สังคม ชุมชน ท้องถิ่นเป็นหลัก จึงเห็นสมควรทำการศึกษาวิจัยถึงทัศนคติของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ที่มีต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้มีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ต่อสถานการณ์ของ

ปัญหาที่แท้จริงของชุมชนท้องถิ่น ก่อนที่จะสำเร็จการศึกษาออกมาเป็นบัณฑิตที่ทำงานเพื่อชุมชนท้องถิ่นต่อไป

๒.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาระดับทัศนคติของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่มีต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ที่มีต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล

๓.วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง "ทัศนคติของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์" ผู้วิจัยได้จัดกระบวนการและขั้นตอนในการวิจัย (Research Process) ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Method) ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อศึกษาทัศนคติของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์

๔.ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยจำนวน ๒ ประการดังนี้ ๑)เพื่อศึกษาระดับทัศนคติของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่มีต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๒)เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ที่มีต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล ดังนี้

๔.๑ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ จำนวน ๓๓๖ คน เมื่อจำแนกตามเพศพบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน ๑๙๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๕๕ มีอายุ ๑๙ ปี จำนวน ๖๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๖๔ เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ ๒ จำนวน ๑๐๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๖๕ และส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์ จำนวน ๑๓๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๒๙

๔.๒ ทัศนคติทัศนคติของนักศึกษาต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = ๓.๖๒) และ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับทัศนคติของนักศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงจากมากไปหาน้อย

จำนวน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านการสาธารณสุข และสังคมสงเคราะห์ ($\overline{X}$ = ๓.๘๐) ด้านการศึกษาและการกีฬา ($\overline{X}$ = ๓.๗๕) และด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ($\overline{X}$ = ๓.๖๖)

๔.๓ การเปรียบเทียบระดับทัศนคติของนักศึกษาต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ ตามคุณลักษณะส่วนบุคคล จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการท่องเที่ยวและด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

๔.๔ การเปรียบเทียบระดับทัศนคติของนักศึกษาต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ ตามคุณลักษณะส่วนบุคคล จำแนกตามอายุ ชั้นปี และสาขาวิชา โดยภาพรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน

๕.อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยในครั้งนี้ จะกล่าวถึง ทัศนคติของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์และเปรียบเทียบระดับทัศนคติของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ที่มีต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจและนำมาอภิปรายผล ดังนี้

๕.๑ ทัศนคติของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ที่มีต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ โดยรวมและรายด้าน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อมรรัตน์ ชัยขรรค์เมือง[๓] ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนย่อยภายในเขตเทศบาลตำบลแหลมฉบัง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านการร่วมค้นหาปัญหามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนพบว่า อายุ รายได้ต่อเดือน การเป็นสมาชิกกลุ่ม ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ความคิดเห็นด้านภาวะผู้นำ การติดต่อสื่อสาร บทบาทของข้าราชการและนโยบายของรัฐ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๕.๒ การเปรียบเทียบระดับทัศนคติของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ที่มีต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ ตามคุณลักษณะส่วนบุคคล จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการท่องเที่ยวและด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ แตกต่างกันอย่างมี

---

[๓] อมรรัตน์ ชัยขรรค์เมือง, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนย่อยภายในเขตเทศบาลตำบลแหลมฉบัง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี”,**วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (สาขาการบริหารทั่วไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา), ๒๕๔๗.

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประภัสสร อะวะดี[๔] ได้ศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริการสาธารณะของเทศบาลตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า ๑) ระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริการสาธารณะของเทศบาลตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ๒) ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริการสาธารณะของเทศบาลตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ที่จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน พบว่าแตกต่างกันทั้ง ๓ ตัวแปร

๕.๓ การเปรียบเทียบระดับทัศนคติของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ที่มีต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามเพศ อายุ ชั้นปี และสาขาวิชา โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัดดา ภีระ[๕] ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลเมืองชลบุรี พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกกลุ่ม และความรู้ ความเข้าใจในการปกครองท้องถิ่น ส่วนปัจจัยด้านอายุ อาชีพ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลและการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น

๖.ข้อเสนอแนะ

๖.๑ ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

๑.ในด้านการท่องเที่ยว จะเห็นว่านักศึกษายังมีทัศนคติต่อการบริหารงานในระดับปานกลาง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรนำผลที่ได้ไปพัฒนาการดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

๒.ในด้านการศึกษาและการกีฬา มีประเด็นของการสนับสนุนและพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้สำคัญและสนับสนุนงบประมาณในส่วนนี้ด้วย

๓.ด้านเศรษฐกิจและการส่งเสริมอาชีพ พบว่าประเด็นการส่งเสริมความสามารถของเกษตรกรในการสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ควรให้ความสำคัญ

---

[๔] ประภัสสร อะวะดี, “ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริการสาธารณะของเทศบาลตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย”,**วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม), ๒๕๕๐.

[๕] ลัดดา ภีระ, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลเมืองชลบุรี”,**วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาการบริหารทั่วไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๕.

๔.ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ในเรื่องการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมลพิษทางน้ำ ทางอากาศ เกี่ยวกับการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ควรให้การสนับสนุนและถือเป็นนโยบายสำคัญในการดำเนินงาน

๕.ด้านศาสนาและศิลปวัฒนธรรม เกี่ยวกับการสนับสนุนและปลูกฝังให้เยาวชนและประชาชนสนใจในหลักธรรมทางศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมไทย

๖.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทัศนคติของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งได้มีทั้งปัญหา-อุปสรรค แลข้อเสนอแนะที่หลากหลาย จึงได้ข้อคิดสำหรับผู้วิจัยที่จะดำเนินการวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

๑. ควรมีการศึกษาวิจัยตัวชี้วัดระดับทัศนคติของนักศึกษาให้ชัดเจนและครอบคลุม เพื่อใช้เป็นกรอบและแนวทางในการพัฒนาจัดบริการสาธารณะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นองค์กรของประชาชนเพื่อที่จะแก้ไขปัญหาของประชาชนได้อย่างแท้จริง และมีประสิทธิภาพ

๒.ควรวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาทัศนคติของนักศึกษาแบบเจาะลึก โดยการสัมภาษณ์การสนทนา เพื่อให้ทราบถึงรายละเอียดของข้อมูลเชิงลึกได้ตรงตามที่ต้องการและทั่วถึง

บรรณานุกรม

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. **กระบวนการกระจายอำนาจในประเทศไทย.** กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.

ประภัสสร อะวะดี. “ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริการสาธารณะของเทศบาลตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย”.**วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.** สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๐.

ลัดดา ภีระ.“การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลเมืองชลบุรี”.**วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.** สาขาการบริหารทั่วไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๕.

สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. **การศึกษาเรื่องการปกครองท้องถิ่น.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๙.

อมรรัตน์ ชัยขรรค์เมือง.“การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนย่อยภายในเขตเทศบาลตำบลแหลมฉบัง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี”.**วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.** สาขาการบริหารทั่วไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๗.

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติกับการสร้างสุขภาวะชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดลำปาง

The Management on Natural Resources and Buddhist Community Health in Lampang Province

สมจันทร์ ศรีปรัชยานนท์*

บทคัดย่อ

การวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาแนวคิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติกับสุขภาวะตามวิถีพุทธ ๒) เพื่อศึกษากระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติกับการสร้างสุขภาวะในชุมชนตามวิถีพุทธ ๓) วิเคราะห์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติกับการสร้างสุขภาวะในชุมชนตามวิถีพุทธของจังหวัดลำปาง โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างกลุ่มประชากร ๕๓ คนและสัมภาษณ์เชิงลึกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชนและประชาชน เพื่อนำมาวิเคราะห์ถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติกับการสร้างสุขภาวะชุมชนตามวิถีพุทธ

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า

การบริหารจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติกับการสร้างสุขภาวะตามวิถีพุทธเป็นการสร้างความสุขให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและปัญญา การสร้างความสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติที่มีความสมดุลในมิติต่างๆ อาทิ ความสมดุลระหว่างการพัฒนาทางด้านกายและจิตใจ ความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม การจัดการทรัพยากรธรรมชาติจึงเป็นการสร้างความสุขที่ตอบสนองความต้องการของตนเอง ชุมชนและสังคมจากความสัมพันธ์กันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เป็นบ่อเกิดความสุขทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ โดยอาศัยปัญญาร่วมกันพิจารณาในทรัพยากรในชุมชน เพื่อให้เป็นการพัฒนาอย่างแท้จริงที่มีผลต่อความสุขของบุคคล ชุมชน และประเทศชาติ นอกจากนั้น ผู้วิจัยได้พบว่า ยังปัจจัยที่มีต่อการบริหารจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติกับการสร้างสุขภาวะตามวิถีพุทธในจังหวัดลำปาง

จากการศึกษาพบว่ามีปัจจัยที่มีผลการบริหารจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติกับการสร้างสุขภาวะตามวิถีพุทธ มีดังนี้ ๑) ทุนทางสังคม/ทรัพยากรธรรมชาติ (Social Capital) คือทรัพยากรธรรมชาติที่เกื้อหนุนต่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ๒) คติ/ความเชื่อ (Thinking/Faithfulness)อันเป็นกรอบและแนวทางในการอนุรักษ์ผ่านพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาหรือพิธีกรรมของชุมชน ๓) คุณค่า (Valuable) ตระหนักถึงผลกระทบจากภัยทางธรรมชาติที่จะส่งผลต่อชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดตระหนักเห็นถึงคุณค่าในการสร้างเกิดความสมดุลต่อธรรมชาติและสังคม ๔) วิถีชีวิตชุมชน (Social Folk) ความเชื่อและอาชีพของชุมชนมีความสัมพันธ์

---

*สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

กับธรรมชาติ ๕) การอนุรักษ์ของชุมชน (Social Conservation) อาศัยพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา การปลูกป่าเพิ่มเติม และการสร้างกติกาสังคมให้การควบคุมดูแลมิให้เกิดการบุกรุกหรือทำลายทรัพยากร ๖) กติกาสังคม (Social Role) ระเบียบและบรรทัดฐานทางสังคมที่ร่วมกันต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรบนพื้นฐานทุนทางสังคม ๗) การมีส่วนร่วม (Participation) ป้องกันมิให้เกิดความเข้าใจผิด ขจัดความขัดแย้ง สร้างความเห็นตรงกัน ๘) การปลูกจิตสำนึก/สร้างจิตสำนึก (Awareness) สร้างความรู้ ความเข้าใจแก่เยาวชนให้เกิดความหวงแหนต่อทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนตนเอง ๙) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecological Tourism) เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยาทำให้เกิดรายได้ภายชุมชนและเป็นการให้ความรู้แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ๑๐) การพัฒนาระบบนิเวศยั่งยืน (Sustainable Ecological Development) รักษาธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ไม่ทิ้งขยะมูลฝอย เศษอาหารหรือการทำลายขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นที่มีต่อธรรมชาติ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อชุมชนและธรรมชาติ

ดังนั้น การจัดการทรัพยากรธรรมชาติกับการสร้างสุขภาวะชุมชนตามวิถีพุทธถือได้ว่าเป็นแนวสร้างความสมดุลต่อบุคคล ชุมชน สังคมและประเทศชาติ โดยการตระหนักถึงคุณค่าและสร้างจิตสำนึกต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่สร้างรูปแบบการดำเนินกิจกรรมจนกลายวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามในชุมชน

คำสำคัญ : การจัดการทรัพยากร, สุขภาวะชุมชน, วิถีพุทธ

ABSTRACT

The purposes of this research are: 1) To study the concept of natural resource management on the Buddhist Way 2) To study the process of natural resource management and the enhancing to community health on the Buddhist Way. 3) An analyze natural resource management and community health in Lampang Province. This Research is used the quantitative and qualitative Method. The sampling researching are the leaders, organizations and local government in the city of Lampang Province by using 53 populations of sampling and in depth interview Local government, leader in community and population who are involved for analyzing to the process of natural resource management and the enhancing to community health on the Buddhist Way

The result of study is found that:

The natural resources management and the enhancing to community healthy on Buddhist way is the creating the happiness on a real joyfulness on the body, mind and wisdom. To make the balancing on human and nature as well as on other dimensions such as; balancing between physical and mental development, balancing between economic, society and environment so it can be

made and demanded to individual, community and social need that are related between human and nature. The happiness of physical and mind are regarded to wisdom on consideration in community resources for real developing and to be impacted to individual community and nation. In addition, the researcher found that the factors are affected to the natural resources management and the enhancing to community healthy on Buddhist Way in Lampang Province.

There are factors that to be impacted to the management on natural resources and enhancing the community health on Buddhist Way as; 1) Social Capital is the resource to support the human life in community. 2) Thinking or Faithfulness is the role that using to Buddhist ritual or social ritual. 3) Valuable is the consideration of the nature's impacting that can be used for making the value in community and making the balance of nature and society. 4) Social Folks are faith and occupation the related to community and nature. 5) Social Conservation are the Buddhist ritual, cultivating trees and social role for performing and protecting the resource in community. 6) Social Role is the role and social convention to conserve the social capital and 7) Participation is the right understanding, protecting the misunderstanding and release the problem in community. 8) Awareness; getting the right information and making the right understanding to youth in the resource. 9) Ecological Tourism; developing the process of conservation to be on ecological tourism that can be gotten the income and getting information to others and 10) Sustainable Ecological Development; to keep and clean the environment in community as not throws the dust, keeping the social culture.

So, the management on natural resources and enhancing the community health on Buddhist Way is the process for making balance to individual, community, society and nation. It should be considered the nature's value and making the awareness for keeping the environment on the local knowledge that was be been the social culture in the present time.

Keyword: of natural resource management, Community Health, Buddhist Way.

๑.บทนำ

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นถือได้ว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อสิ่งมีชีวิตทุกชนิดในโลก เพราะทุกชีวิตล้วนเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาจากธรรมชาติ คือ ป่าและอาศัยป่านั้นในการพัฒนาการเรียนรู้ รวมถึงการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆให้เกิดเป็นวัฒนธรรมอันดีงามของแต่ละสังคม นอกจากนั้นมนุษย์และ

สัตว์ทั้งหลายต่างก็อาศัยประโยชน์จากป่าในการดำรงชีวิตและการสืบพันธุ์ ดังนั้น เราจะพบว่ามนุษย์และสัตว์ต่างมีความสัมพันธ์กับป่าอย่างใกล้ชิดและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องการฟื้นฟู การรักษาป้องกันหรือสงวน[๑] ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้อยู่กับสังคม

สำหรับพระพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นองค์กรทางศาสนาก็มีพัฒนาการทั้งด้านความเป็นมา และมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับป่าไม่แตกต่างไปจากสิ่งมีชีวิต หรือองค์กร หรือสังคมอื่น ๆ ดังจะพบว่าการแสวงหาโมกขธรรม คือ การหลุดพ้นขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ก็ทรงเริ่มต้นที่การมุ่งตรงสู่ป่าเพื่ออาศัยความสงบจากป่านั้นในการพัฒนาจิต หรือแม้กระทั่งการตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณของพระพุทธองค์ก็มีขึ้นภายใต้ต้นไม้ในป่า[๒] และเมื่อตรัสรู้แล้วการแสดงธรรมครั้งแรกเพื่อประกาศพระสัทธรรมก็ทรงแสดง ณ ท่ามกลางแห่งป่า คือ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน[๓]แม้แต่วัดหรืออารามเป็นที่พักอาศัยของพระสงฆ์ทั้งหลายก็ล้วนแต่อยู่ในป่า โดยเฉพาะการกำหนดเขตในการทำกิจของสงฆ์ก็ต้องกำหนดเอาชายป่าเป็นสำคัญ[๔] ทั้งนี้ก็เพราะการอยู่ในป่านั้นย่อมถือว่าเป็นวัตรที่ดีในการพัฒนาจิตใจตนเองตามหลักของการธุดงควัตร[๕] ดังนั้น เราจึงจะพบว่าพระพุทธศาสนามีความผูกพันกับธรรมชาติที่ให้ความสุข เป็นมิตรไมตรีต่อกันและเกื้อกูลกันและกัน[๖] เพราะเหตุนั้นพระพุทธองค์จึงทรงสอนให้พุทธศาสนิกชนได้มีความรักและรู้จักบุญคุณของป่า[๗] ซึ่งหลักคำสอนดังกล่าวนั้นปรากฏอยู่ในหลักโอวาทปาฏิโมกข์ที่ว่าด้วยการปฏิบัติตนของ

---

[๑] เกษม จันทร์แก้ว และคณะ, **สิ่งแวดล้อมเทคโนโลยีและชีวิต**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๑), หน้า ๙๙.

[๒] ดังปรากฏในข้อความว่า "สมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้า เมื่อแรกตรัสรู้ ประทับอยู่ ณ ควงต้น โพธิพฤกษ์ ใกล้ฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา เขตตำบลอุรุเวลา" แสดงให้เห็นว่าการตรัสรู้ก็มีขึ้นในป่า ดู **วิ.ม.**(ไทย) ๔/๑/๓.๒ วิ.ม.(ไทย) ๔/๑๒-๑๓/๓๓.

[๓] **วิ.ม.(ไทย)** ๔/๑๒-๑๓/๓๓.

[๔] นิมิตหรือเครื่องหมายเหล่านี้สามารถใช้เป็นเขตแดนในการทำสังฆกรรมของพระสงฆ์ได้ ปัพพตนิมิต (นิมิตคือภูเขา) ปาสาณนิมิต (นิมิตคือแผ่นหิน)

วนนิมิต (นิมิตคือป่า) รุกขนิมิต (นิมิตคือต้นไม้)
มัคคนิมิต (นิมิตคือหนทาง) วัมมิกนิมิต (นิมิตคือจอมปลวก)
นทีนิมิต (นิมิตคือแม่น้ำ) อุทกนิมิต (นิมิตคือน้ำ) ดู **วิ.ม.(ไทย)** ๔/๒๑/๓๒.

[๕] **ขุ.สุ.**(ไทย) ๔๗/ ๓๐๐-๓๐๑, พระธรรมปิฎก [ป. อ. ปยุตฺโต], **พจนานุกรม พุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๑๔.

[๖] พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) , **การพัฒนาที่ยั่งยืน**, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๔๒),หน้า ๑๙๑.

[๗] พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส อินฺทปญฺโญ). **พระสงฆ์กับการอนุรักษ์ป่า,** ในนิตยสารเสขิยธรรม ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๙ (มกราคม-กุมภาพันธ์, ๒๕๓๕) หน้า๑๘.

พระภิกษุผู้เป็นศาสนทายาทของพระพุทธศาสนาว่า จะต้องละชั่ว ทำดี ทำจิตให้ผ่องแผ้ว ท้ายสุดก็ทรงเน้นย้ำว่า จะต้องยินดีในเสนาสนะอันสงัด[๕] คือ มุ่งให้พระเข้าไปสู่ป่าเพื่อบำเพ็ญสมณธรรม

อย่างไรก็ตามเราจะพบว่าในปัจจุบันนี้สถานการณ์ของทรัพยากรธรรมชาติของประเทศไทยนั้นกำลังอยู่ในขั้นวิกฤต เพราะมีการทำลายป่ากันเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ก็เพราะมีสาเหตุมาจากความไม่รู้และความอยากหรือตัณหาของมนุษย์ด้วยการนำเอาต้นไม้มาทำประโยชน์เพื่อสนองความต้องการ(ตัณหา)ของตนในรูปแบบต่างๆ ทำให้พื้นที่หรือจำนวนของป่าไม้ลดลงเป็นอย่างมาก ซึ่งผลจากการที่ป่าไม้ถูกทำลายนั้นก็ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อโลกและธรรมชาติมากมาย ทำให้มนุษย์ได้รับความเดือดร้อนและในประเทศไทยสถานการณ์ของพื้นที่ป่าไม้ก็ถูกทำลาย ไม่แตกต่างไปจากพื้นที่อื่นๆ ของโลกมากนัก ซึ่งผลจากการทำลายป่า ก็ทำให้เกิดปัญหาทางสิ่งแวดล้อมมากมาย เช่น เกิดภาวะฝนแล้ง ดินเค็มเสีย เกิดน้ำท่วมอย่างรุนแรง เกิดปรากฏการณ์ดินถล่ม เป็นต้น

จังหวัดลำปาง ถือได้ว่าเป็นจังหวัดหนึ่งในเขตภาคเหนือตอนบนที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรป่าไม้และแร่ธาตุมากมาย จึงเป็นเหตุให้ชาวบ้าน นายทุน ผู้มีอิทธิพล เข้าไปสัมปทานทำเหมืองแร่เข้าทำลายป่าหรือจับจองที่ดินเพื่อใช้ประโยชน์เป็นจำนวนมาก ทำให้ทรัพยากรป่าไม้ที่เคยอุดมสมบูรณ์มีจำนวนลดลง ด้วยเหตุดังกล่าว แต่ในชุมชนบ้านแตะ ตำบลบ้านแลง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ซึ่งถือได้ว่ามีป่าชุมชนที่ทำการอนุรักษ์ให้ลูกหลานจากรุ่นสู่รุ่น โดยการสร้างกฎกติกาภายในชุมชนเพื่อเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังมีการทำงานเพื่อสืบสานประเพณีที่มีอยู่ในชุมชน เช่น การทำพิธีสืบชะตาป่า และกิจกรรมอื่น ๆ อีกมากมาย เพื่อปลูกจิตสำนึกให้รักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติจนเป็นผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งคณะผู้วิจัยเห็นว่า ควรจะนำกระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและการสร้างสุขภาวะของชุมชนตามวิถีพุทธเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมที่อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข ซึ่งเกิดจากความสุขที่เกิดจากธรรมชาติ สุขเกิดกับแต่ละบุคคลและสังคมที่อยู่อาศัยร่วมกันอย่างปกติและผาสุกต่อไป

๒.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาแนวคิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติกับสุขภาวะตามวิถีพุทธ

๒.๒ เพื่อศึกษากระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติกับการสร้างสุขภาวะในชุมชนตามวิถีพุทธ

๒.๓ วิเคราะห์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติกับการสร้างสุขภาวะในชุมชนตามวิถีพุทธของจังหวัดลำปาง

---

[๕] **ที.ม.**(ไทย) ๑๐/๙๐/๑๒๐. นอกจากนั้นข้อความนี้ยังแสดงให้เห็นชัดเจนในเรื่องการสนับสนุนให้พระอยู่ป่าเป็นวัตรหรืออาศัยป่าในการปฏิบัติธรรม จนให้ถือว่าการอยู่ป่านั้นเป็นนิสัยหรือเป็นวัตรที่ภิกษุผู้บวชใหม่หรือเก่า จะพึงถือเป็นวัตรคือให้ถือ(๑)บิณฑบาต (๒)นุ่งห่มผ้าบังสุกุล (๓) อยู่โคนต้นไม้(อยู่ป่า) (๔) ฉันยาดองด้วยน้ำมูตรเน่า ดู **วิ.ม.**(ไทย) ๔/๗๓/๒๕.

๓.วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยผสานวิธีทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีเนื้อหาครอบคลุมเรื่องแนวคิดการจัดการป่าชุมชนและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน พระพุทธศาสนากับธรรมชาติ กับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การสร้างสุขภาวะ สุขภาวะตามหลักพระพุทธศาสนา การศึกษาบริษัทพื้นฐานชุมชนบ้านแตะ แผนงาน/แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับการสร้างสุขภาวะ สำรวจภาคสนามบริเวณพื้นที่ทำการวิจัย การประชุมกลุ่มย่อยเพื่อกำหนดแผน/โครงการ/กิจกรรม สรุปข้อมูลจากการศึกษา

รูปแบบในการศึกษากลุ่มตัวอย่างออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ

๑. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการสุ่มตัวอย่างสอบถามสมาชิกในชุมชนบ้านแตะ ตำบลบ้านแลง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จำนวน ๕๓ คน เพื่อความมั่นใจในเครื่องมือในการออกแบบสัมภาษณ์การวิจัย เพื่อให้เกิดความมั่นใจในเครื่องมือในการวิจัย

๒. การสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อวิเคราะห์และประเมินกระบวนการการจัดการทรัพยากรธรรมชาติกับการสร้างสุขภาวะชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดลำปาง โดยผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างประกอบจำนวน ๑๗ รูป/คน ประกอบด้วย

๒.๑ สัมภาษณ์เจ้าอาวาสวัดในชุมชนบ้านแตะ จำนวน ๑ รูป

๒.๒ สัมภาษณ์นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแลง จำนวน ๑ คน

๒.๓ สัมภาษณ์สมาชิกองค์บริหารส่วนตำบลบ้านแลง จำนวน ๑ คน

๒.๔ สัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๖ จำนวน ๑ คน

๒.๕ สัมภาษณ์ผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชน จำนวน ๒ คน

๒.๖ สัมภาษณ์ประชาชนในชุมชน จำนวน ๑๐ คน

โดยมีขอบเขตของพื้นที่ คือ ชุมชนบ้านแตะ ตำบลบ้านแลง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ซึ่งมีการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อมกับการสร้างสุขภาวะแก่ชุมชน และถือได้ว่าเป็นพื้นที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จากการสร้างกฎกติกาชุมชนในการปกครอง ดูแล และอนุรักษ์ป่าไม้ ลำธาร และอาศัยความเชื่ออันเป็นมิติทางด้านพระพุทธศาสนาทั้งความเชื่อ ตำนานและจารีตของคนท้องถิ่น ซึ่งส่งผลให้สมาชิกในชุมชนยึดถือและปฏิบัติกันมาจนกระทั่งปัจจุบัน อีกทั้งยังมีพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาที่เป็นแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เช่น การดำเนินงานการปลูกป่า สืบชะตาป่า บวชป่า และทำแนวการป้องกันไฟป่า ฯลฯ

การวิจัยเริ่มตั้งแต่ วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ – ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๐ใช้ระยะเวลาในการทำวิจัยทั้งสิ้น ๑๒ เดือน

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัยโดยแบ่งออกตามรูปแบบการวิจัย ได้แก่

๑.เครื่องมือวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการศึกษาด้านเนื้อหาแนวคิดการจัดการจัดการป่าชุมชน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน แนวคิดพุทธนิเวศ พระพุทธศาสนากับธรรมชาติ พระพุทธศาสนากับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การสร้างสุขภาวะ แนวคิดสุขภาวะตามหลักพระพุทธศาสนา ข้อมูลพื้นฐานและบริบทพื้นที่ในการวิจัย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการหาในการสร้างเครื่องมือเชิงปริมาณ (Quantitative Research) หรือแบบสอบถาม

๒. เครื่องมือวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) เพื่อเป็นการวิเคราะห์ถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติกับการสร้างสุขภาวะชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดลำปาง โดยการศึกษากรอบทางด้านเนื้อหา ทฤษฎีเพื่อนำไปสู่การสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๑๗ รูป/คน และการสังเกตการณ์ (Observation) บริบทพื้นที่ที่วิจัย ว่ามีปัจจัย เงื่อนไงและกระบวนการอย่างไรในการนำไปสู่การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติกับการสร้างสุขภาวะในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔.ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การจัดการทรัพยากรธรรมชาติกับการสร้างสุขภาวะชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดลำปาง” ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งอกเป็น ๒ อย่าง คือ ๑) แบบสอบถามและ ๒) การสัมภาษณ์เชิงลึก ผลจากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรค และข้อเสนอแนะจากการออกแบบสอบถาม ดังนี้

๔.๑ ผลการจากแบบสอบถาม พบว่า การจัดการทรัพยากรธรรมชาติกับการสร้างสุขภาวะชุมชน มีค่าเฉลี่ยรวม = ๔.๗๔ โดยความรู้ความเข้าเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ = ๔.๘๗ รองลงมาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีผลต่อจิตใจ = ๔.๘๒ รองลงมาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีผลต่อชุมชน = ๔.๗๘ รองลงมาทรัพยากรธรรมชาติที่มีผลต่อการสร้างแบบแผน กฎ กติกาในชุมชน = ๔.๗๔ รองลงมาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต = ๔.๗๔ รองลงมาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีผลต่อวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น = ๔.๗๔ รองลงมาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีผลต่อสังคม = ๔.๗๑ และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีผลต่อหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้อง = ๔.๕๑

๔.๒ ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า การการจัดการทรัพยากรธรรมชาติกับการสร้างสุขภาวะชุมชนตามวิถีพุทธของชุมชนบ้านแตะ ตำบลบ้านแลง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ประกอบด้วย *๑) ความเชื่อ* วิถีชุมชนหรือวิถีประชาเป็นการดำเนินชีวิตบนหลักจารีตอันเป็นบรรทัดฐานที่กำหนดให้แก่สมาชิกในสังคมเพื่อนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติ โดยคนในสังคมนั้นถือว่าแบบแผนการปฏิบัติดังกล่าวเป็นสิ่งดีสิ่งงาม ผู้ละเมิดเป็นคนผิดคนชั่ว หลักจารีตประเพณีในชุมชน *๒) วิถีชีวิต* ที่อิงอาศัยประเพณีและความเชื่อที่ให้การเคารพ นับถือผี เกิดประเพณีในการบนบานต่อสิ่งศักดิ์อันเป็นเทพาอารักษ์พื้นป่าชุมชนที่ประพฤติปฏิบัติกันอยู่เป็นประจำทุกปี *๓) ทรัพยากรหรือทุนทางสังคม* ที่มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติอันเป็นแห่งกำเนิดน้ำที่เกิดเองตามธรรมชาติ ชุมชนให้ความสำคัญและมีความร่วมมือที่จะพัฒนาชุมชนจากการเล็งเห็นถึงคุณค่าของธรรมชาติที่มีต่อชุมชน *๔) คุณค่า* สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่อยู่รอบตัวมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของคน พืช และสัตว์ การตระหนักถึงคุณค่าของธรรมชาติที่มีต่อชุมชน *๕) การอนุรักษ์*

ส่งเสริมและมุ่งเน้นให้ร่วมกันดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีรูปแบบกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา กฎกติกาสังคม ที่คอยปกป้องรักษาไม่ให้เกิดการทำลายทรัพยากรชุมชน *๖) กติกาสังคม* แบบแผนการประพฤติปฏิบัติ มิให้ผู้ใดฝ่าฝืน หากกระทำผิดจะต้องมีการรับโทษตามกฎชุมชนหรือการลงประชามติจากความเห็นคนในชุมชน *๗) การสร้างจิตสำนึก* มุ่งเน้นส่งเสริม ปลูกสร้างจิตสำนึกให้แก่เยาวชนในชุมชนได้มีความรู้ สร้างความเข้าใจถึงคุณค่าทรัพยากรธรรมชาติและแนวทางการอนุรักษ์

จากการศึกษาผลการจัดการทรัพยากรธรรมชาติกับการสร้างสุขภาวะชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดลำปาง จะเห็นได้ว่าชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจจากความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต สังคมและประเทศชาติ ตระหนักและปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนและผลักดันให้เกิดเป็นชุมชนต้นแบบ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่คนทั่วไป

๕.อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ จะได้กล่าวถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติกับการสร้างสุขภาวะชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดลำปาง โดยผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงประเด็นที่สำคัญและนำมาอภิปรายผล ดังนี้

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ เป็นแนวทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติกับการสร้างสุขภาวะชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดลำปาง โดยผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงประเด็นที่สำคัญและนำมาอภิปรายผล ดังนี้

การบริหารจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติกับการสร้างสุขภาวะตามวิถีพุทธเป็นการสร้างความสุขให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและปัญญา การสร้างความสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติที่มีความสมดุลในมิติต่างๆ อาทิ ความสมดุลระหว่างการพัฒนาทางด้านกายและจิตใจ ความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม การจัดการทรัพยากรธรรมชาติจึงเป็นการสร้างความสุขที่ตอบสนองความต้องการของตนเอง ชุมชนและสังคมจากความสัมพันธ์กันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เป็นบ่อเกิดความสุขทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ โดยอาศัยปัญญาร่วมกันพิจารณาในทรัพยากรในชุมชน เพื่อให้เป็นการพัฒนาอย่างแท้จริงที่มีผลต่อความสุขของบุคคล ชุมชน และประเทศชาติ นอกจากนั้น ผู้วิจัยได้พบว่า ยังปัจจัยที่มีต่อการบริหารจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติกับการสร้างสุขภาวะตามวิถีพุทธในจังหวัดลำปาง ดังแผนภาพข้างล่างดังนี้

กระบวนการการจัดการทรัพยากรธรรมชาติกับการสร้างสุขภาวะชุมชนตามวิถีพุทธ

๑) ทุนทางสังคม/ทรัพยากรธรรมชาติ (Social Capital) การบริหารจัดการทรัพยากรเป็นอนุรักษ์ทุนทางสังคมหรือทรัพยากรธรรมชาติที่เกื้อหนุนต่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน โดยชุมชนสังคมได้เล็งเห็นถึงผลกระทบอันอาจจะเกิดจากการทำลายทรัพยากรธรรมชาติจนได้ร่วมมือป้องกัน คุ้มครองการบุกรุกจากบุคคลภายในและภายนอก

๒) คติ/ความเชื่อ (Thinking/Faithfulness) คติ/ความเชื่อท้องถิ่นถือได้ว่าเป็นกรอบและแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพราะความเกรงกลัวต่อสิ่งศักดิ์ ภูผี ปีศาจ จนชุมชนให้การเคารพและเป็นแนวทางการอนุรักษ์ผ่านพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาหรือพิธีกรรมของชุมชน

๓) คุณค่า (Valuable) ทรัพยากรทางธรรมชาติถือได้ว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่า ชุมชนตระหนักถึงผลกระทบจากภัยทางธรรมชาติ เช่น ไฟป่า น้ำท่วม ฯลฯ และส่งผลต่อการประกอบอาชีพของชุมชนและชุมชนใกล้เคียงได้รับความเดือนร้อนด้วย การเกื้อกูลอาศัยระหว่างธรรมชาติกับมนุษย์ทำให้ชุมชนเกิดตระหนักเห็นถึงคุณค่าในการสร้างเกิดความสมดุลต่อธรรมชาติและสังคม

๔) วิถีชีวิตชุมชน (Social Folk) การดำเนินชีวิตทั้งด้านความเชื่อและอาชีพของชุมชนมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติทั้งด้านความเชื่อ วิถีชีวิตล้วนแต่อาศัยธรรมชาติ หากเกิดการทำลายหรือวิกฤตการณ์ทางธรรมชาติก็ย่อมจะส่งผลต่อการทำลายวิถีชีวิตสังคมด้วย

๕) การอนุรักษ์ของชุมชน (Social Conservation) การอนุรักษ์เพื่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์เพิ่มมากขึ้นทั้งการดูแลรักษา โดยอาศัยพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา การปลูกป่าเพิ่มเติม และการสร้างกติกาสังคมให้การควบคุมดูแลมิให้เกิดการบุกรุกหรือทำลายทรัพยากร

๖) ระเบียบ/กฎ/กติกาสังคม (Rule, Role and Social Role) ระเบียบและบรรทัดฐานทางสังคมที่ร่วมกันประพฤติปฏิบัติย่อมมีผลต่อการจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติในชุมชน เป็นแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลบนพื้นฐานทุนทางสังคม ผลการศึกษาสอดคล้องการวิจัยเรื่อง “การจัดการทรัพยากรป่าชายเลน กรณีศึกษาชุมชนบ้านหนองสมาน ตำบลหาดสำราญ อำเภอหาดสำราญ จังหวัดตรัง” ที่มีทุนทางสังคมหรือทุนของชุมชน โดยให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันได้ภายใต้ข้อตกลง กติการ่วมกันของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและการมีส่วนร่วม

ในกระบวนการตัดสินใจ[๙] เพื่อให้การอนุรักษ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจนเกิดประสิทธิผลปัจจัยหลักคือการร่วมมือกันออกกฎ ระเบียบอันเป็นแนวทางต่อการปฏิบัติต่อทุนทางสังคมตนเองคือธรรมชาติที่มีความเกื้อหนุนต่อวิถีชีวิตและสังคม

๗) การมีส่วนร่วม (Participation) การพัฒนาชุมชนปัจจัยหลักคือการร่วมมือของคนในชุมชนเพื่อป้องกันมิให้เกิดความเข้าใจผิด ขจัดความขัดแย้ง สร้างความเห็นตรงกัน ผลการศึกษามีความสอดคล้องงานวิจัย เรื่อง “การศึกษาสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตตำบลสามบัณฑิต : ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในตำบลสามบัณฑิต” ที่มุ่งเน้นให้เกิดการมีส่วนร่วม การบำรุงรักษา มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม[๑๐] อีกทั้งการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเพื่อป้องกันมิให้เกิดความเข้าใจผิด ขจัดความขัดแย้ง สร้างความเห็นตรงกัน ต่างฝ่ายต่างร่วมกันคิดแล้วร่วมกันปฏิบัติเพื่อให้ชุมชนเข้มแข็ง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติดำเนินไปอย่างจริงจังและมีผลก็ต่อเมื่อคนในชุมชนได้เห็นความสำคัญและมีส่วนร่วมในการออกความ เพื่อนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติร่วมกัน

๘) การปลูกจิตสำนึก/สร้างจิตสำนึก (Awareness) คุณค่าทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีผลกระทบต่อมนุษย์ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ โดยการปลูกฝังให้เยาวชนคนรุ่นหลังได้มีความรู้ ความเข้าใจและเกิดความหวงแหนต่อทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนตนเอง

๙) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecological Tourism) ความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติถือได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยา ทำให้เกิดรายได้ภายชุมชน เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การขายสินค้าพื้นเมืองแก่นักท่องเที่ยว และเป็นการให้ความรู้แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

๑๐) การพัฒนาระบบนิเวศยั่งยืน (Sustainable Ecological Development) การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติอันเป็นทุนทางสังคม โดยมีการส่วนร่วมของคนในชุมชนที่ตระหนักเห็นถึงความสำคัญทางธรรมชาติจนเป็นชุมชนต้นแบบที่ให้ความรู้เชิงนิเวศแก่นักท่องเที่ยวหรือคนทั่วไป โดยมีรูปแบบการท่องเที่ยวนิเวศวิทยาแบบยั่งยืน รักษาธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ไม่ทิ้งขยะมูลฝอยเศษอาหารหรือการทำลายขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นที่มีต่อธรรมชาติ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อชุมชนและธรรมชาติ

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติกับการสร้างสุขภาวะชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดลำปาง ถือได้ว่าเป็นแนวสร้างความสมดุลต่อบุคคล ชุมชน สังคมและประเทศชาติ โดยการตระหนักถึงคุณค่าและสร้างจิตสำนึกต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน อีกทั้งยังเป็นการรักษาเจตนารมณ์ที่

---

[๙] นิเวศน์ อรุณเบิกฟ้า, “การจัดการทรัพยากรป่าชายเลน”, **วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ (ม.ค. – มิ.ย.๒๕๕๓): หน้า ๒๕-๒๗.

[๑๐] ณัฐวรรธน์ สุนทรวริทธิโชติและคณะ, **“การศึกษาสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตตำบลสามบัณฑิต : ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในตำบลสามบัณฑิต”**, รายงานการวิจัย, (คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๕๖)

บรรพบุรุษได้สรรสร้างดูแลรักษาไว้จากภูมิปัญญาตนเอง จนเป็นรูปแบบวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามเกิดจนถึงปัจจุบัน

๖.ข้อเสนอแนะ

การวิจัย“การจัดการทรัพยากรธรรมชาติกับการสร้างสุขภาวะชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดลำปาง” ผลการวิจัยครั้งนี้ ถือเป็นประโยชน์ต่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่มีทุนทางสังคมและเป็นการดำรงชีวิตที่สัมพันธ์กันระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะผลการวิจัย ดังนี้

๖.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) ส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้ชุมชนเกิดความหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนตนเอง

๒) ส่งเสริมและพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชน เพื่อให้เกิดระบบนิเวศที่สมบูรณ์

๓) ส่งเสริมการทำงานร่วมกันหน่วยงาน องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนมากยิ่งขึ้น เพื่อให้เข้าใจและเล็งเห็นถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติกับการสร้างสุขภาวะตามวิถีพุทธ

๔) ส่งเสริมชุมชนให้เกิดจิตสำนึกต่อธรรมชาติ ร่วมมือกันดูแล รักษาและป้องกันมิให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนตนเอง

๖.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

แนวทางเพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรมในการส่งเสริมการจัดการทรัพยากรธรรมชาติกับการสร้างสุขภาวะชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดลำปาง คือ

๑) ควรประสานกับหน่วยงาน องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติกับการสร้างสุขภาวะชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดลำปาง

๒) ควรมีการจัดทำแผนส่งเสริมให้มีการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ชัดเจน และสรรหางบประมาณในการส่งเสริม สนับสนุนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติกับการสร้างสุขภาวะชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดลำปาง รวมถึงการติดตามผลและประเมินผล

๓) ควรมีการทำงานร่วมกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนมากยิ่งขึ้น เพื่อทุกภาคส่วนได้เข้าใจและเห็นคุณค่าการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

๔) ควรมีแรงกระตุ้นเพื่อให้สร้างชุมชนต้นแบบในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติกับการสร้างสุขภาวะชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดลำปาง

๕) ควรมีการศึกษาดูงานในพื้นที่ที่มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีลักษณะเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน เพื่อวิเคราะห์หารูปแบบและแนวทางในกรอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติกับการสร้างสุขภาวะได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

๖) ควรมีการส่งเสริมเชิงปฏิบัติการแก่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง และให้ครอบคลุมทุกพื้นที่

๖.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติกับการสร้างสุขภาวะชุมชนในแต่ละพื้นที่

๒) ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเพื่อพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติกับการสร้างสุขภาวะชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดลำปาง เฉพาะพื้นที่ที่ตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่การสร้างชุมชนต้นแบบต่อไป

๓) ควรมีการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยในแต่ละพื้นที่ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติกับการสร้างสุขภาวะชุมชนตามวิถีพุทธ เพื่อให้เห็นความแตกต่างทางด้านปัจจัย เงื่อนไข และรูปแบบในการดำเนินงานในแต่ละพื้นที่

บรรณานุกรม

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎกํ ๒๕๐๐**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

เกษม จันทร์แก้ว และคณะ. **สิ่งแวดล้อมเทคโนโลยีและชีวิต.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๑.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). **การพัฒนาที่ยั่งยืน**. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๔๒.

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส อินฺทปญฺโญ). **พระสงฆ์กับการอนุรักษ์ป่า.** ในนิตยสารเสขิยธรรม ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๙ (มกราคม-กุมภาพันธ์, ๒๕๓๕).

นิเวศน์ อรุณเบิกฟ้า, “การจัดการทรัพยากรป่าชายเลน”, **วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ ม.ค. – มิ.ย.๒๕๕๓.

ณัฐวรรธน์ สุนทรวริทธิโชติและคณะ, **“การศึกษาสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตตำบลสามบัณฑิต : ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในตำบลสามบัณฑิต”**, รายงานการวิจัย, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๕๖.

ประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปี พ.ศ.๒๕๕๙ – ๒๕๖๑ ของเทศบาลตำบลทรายขาว อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

Implementation Evaluation of Sai Khao Sub-District Municipality Three-Year Development Plan B.E. 2559-2561, Soi Dao district, Chanthaburi Province

ชิตพล ชัยมะดัน*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปีพ.ศ. ๒๕๕๙ - ๒๕๖๑ เทศบาลตำบลทรายขาว ด้านสภาวะแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต และ ๒)เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคจากการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปีพ.ศ. ๒๕๕๙ – ๒๕๖๑ เทศบาลตำบลทรายขาว เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๐ คนและประชาชน จำนวน ๔๐๐ คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาและสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปี พ.ศ.๒๕๕๙ - ๒๕๖๑ ของเทศบาลตำบลทรายขาว พบว่า ด้านสภาวะแวดล้อมมีความสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชน ด้านปัจจัยนำเข้าไม่สอดคล้องกับการดำเนินงาน ด้านกระบวนการมีความเหมาะสม และด้านผลผลิตจากผลการศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานตามแผนพัฒนาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ปัญหาอุปสรรคจากการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปี พ.ศ.๒๕๕๙ – ๒๕๖๑ ได้แก่ ๑) ปัญหาด้านทรัพยากรการบริหารจัดการด้านบุคลากรงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยี ๒) ปัญหาการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและ๓) ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชน

คำสำคัญ : ประเมินผล/การดำเนินงาน/แผนพัฒนา

ABSTRACT

The purposes of this research were as follows: 1) To study the implementation of the three-year development plan B.E. 2559-2561 of Sai Khao Sub-District Municipality, context, Input, process and product. and 2) to examine problems and obstacles of the implementation of the three-year development

* วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

plan B.E. 2559-2561 of Sai Khao Sub-District Municipality. The research instruments were a structured interview and questionnaires. The data were collected by interviews with 10 key informants and were analyzed by content analysis, and surveyed from 400 people and were analyzed by descriptive statistics, frequencies, percentage, mean and standard deviation.

The research found that the context was consistent with the problems and needs of the people, the input was inconsistent with operation results, the process were appropriate and the products, the people were satisfied with the implementation of development plan at high level.

For the problems and obstacles from the results of the three-year development plan B.E. 2559-2561 were found as follows : (1) the problem of resources management in personnel, budget and materials, and technology. (2) the problem of public information. and 3) the problem of public participation.

Keywords: Evaluation /Implementation / Development Plan

๑.บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่โดยทั่วไปในการดูแลและจัดบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นภายใต้พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.๒๕๔๒ มาตรา ๑๖ (๑) ได้บัญญัติให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นตนเอง โดยระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๖ ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องจัดทำแผนพัฒนาออกเป็น ๒ ประเภท คือ (๑) แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเป็นแผนระยะยาว (๒) แผนพัฒนาสามปี เป็นแผนพัฒนาแบบหมุนเวียน(Rolling Plan) ที่ต้องมีการทบทวนและจัดทำทุกปีซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ศักดา ศิลปะดอนบม, ๒๕๕๓)

ภายใต้อำนาจหน้าที่ดังกล่าวองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องมีการจัดทำแผนพัฒนาสามปีเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชน ซึ่งแผนพัฒนาสามปีเป็นการแปลงแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาไปสู่การปฏิบัติ โดยมีหลักคิดที่ว่า ภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาหนึ่งๆ จะมีแนวทางการพัฒนาได้มากกว่าหนึ่งแนวทางและภายใต้แนวทางการพัฒนาหนึ่ง จะมีโครงการ/กิจกรรมได้มากกว่าหนึ่งโครงการ/กิจกรรม ที่จะต้องนำมาดำเนินการเพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการในแต่ละยุทธศาสตร์การพัฒนา ซึ่งจะมีผลต่อวัตถุประสงค์เป้าหมาย จุดมุ่งหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน และวิสัยทัศน์อีกทั้งแผนพัฒนาสามปียังเป็นแผนที่มีความใกล้ชิดกับงบประมาณรายจ่ายประจำปี กล่าวคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้การวางแผน

พัฒนาเป็นเครื่องมือในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี โดยนำโครงการ/กิจกรรมจากแผนพัฒนาสามปี ในปีที่จะจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีไปจัดทำงบประมาณ เพื่อให้กระบวนการจัดทำงบประมาณเป็นไปด้วยความรอบคอบและผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, ๒๕๕๒) แต่ทั้งนี้การพัฒนาตามแผนพัฒนาสามปีจะบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้ จำเป็นต้องมีการประเมินผลตามแผนพัฒนาสามปี ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการปรับปรุงประสิทธิภาพของแผนพัฒนาที่ดำเนินการอยู่ ซึ่งผลที่ได้จะนำไปใช้ในการปรับปรุง แก้ไข การขยายขอบเขต หรือการยุติการดำเนินการ และเป็นสิ่งบ่งชี้ว่าแผนงานที่กำหนดไว้นำไปสู่ความสำเร็จตามที่กำหนดหรือไม่ หากมีการประเมินผลที่ดี จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ สามารถสร้างระบบเพื่อที่จะนำไปสู่การปรับปรุง แก้ไข เชิงการบริหารแผนพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เทศบาลตำบลทรายขาว ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ได้รับการเปลี่ยนแปลงฐานะจากสุขาภิบาลเป็นเทศบาล เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๒ เทศบาลตำบลทรายขาว มีพื้นที่ทั้งหมด ๓๘ ตารางกิโลเมตร สภาพพื้นที่เป็นที่ราบเชิงเขา มีพื้นที่ครอบคลุม ๒ ตำบล ๖ หมู่บ้าน คือ ตำบลปะตง หมู่ที่ ๑ และตำบลทรายขาว หมู่ที่ ๑ ๓ ๕ ๙ และ ๑๒ แบ่งออกเป็น ๒๓ชุมชน เป็นศูนย์กลางของอำเภอสอยดาว ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพด้านเกษตรกรรมและรับจ้าง มีบางส่วนประกอบอาชีพค้าขาย และมีชาวต่างชาติเข้ามาประกอบอาชีพรับจ้างทำไร่ทำสวน ปัจจุบันมีประชากรจำนวน ๑๑,๓๒๘ คน (เทศบาลตำบลทรายขาว, ๒๕๕๙) เทศบาลตำบลทรายขาวมีบทบาทหน้าที่สำคัญในด้านการจัดบริการสาธารณะให้กับประชาชนในท้องถิ่น ด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ โดยมีแผนพัฒนาสามปี พ.ศ. ๒๕๕๙ -๒๕๖๑ ได้ขับเคลื่อนภายใต้วิสัยทัศน์วิสัยทัศน์ “เทศบาลตำบลทรายขาวก้าวหน้า ประชาอยู่ร่วมกันเป็นสุข โครงสร้างพื้นฐานดี สืบสานประเพณีวัฒนธรรม ส่งเสริมการศึกษา พัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง คุณธรรมนำใจ ยึดหลักธรรมาภิบาลบริหารจัดการ”โดยมียุทธศาสตร์ ๗ ด้าน (๑)ด้านการบริหาร (๒)ด้านโครงสร้างและสาธารณูปโภคพื้นฐาน

(๓)ด้านเศรษฐกิจ (๔)ด้านสังคม (๕)ด้านการสาธารณสุข ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมและการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (๖)ด้านการศึกษา และส่งเสริมศาสนาศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีท้องถิ่นและการท่องเที่ยว และ (๗)ด้านการประสานงานการพัฒนาระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานของรัฐ ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานตามแผนฯ เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปี พ.ศ.๒๕๕๙ - ๒๕๖๑ของเทศบาลตำบลทรายขาว เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปเป็นข้อมูลและแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลทรายขาวให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามแผนฯ และนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของเทศบาลตำบลทรายขาวอย่างยั่งยืนต่อไป

๒.วัตถุประสงค์การวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปี พ.ศ.๒๕๕๙ - ๒๕๖๑ เทศบาลตำบลทรายขาว ด้านสภาวะแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิต

๒.๒ เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคจากการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปี พ.ศ.๒๕๕๙ – ๒๕๖๑เทศบาลตำบลทรายขาว

๓.วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปี พ.ศ.๒๕๕๙ - ๒๕๖๑ ของเทศบาลตำบลทรายขาว โดยการนำแบบจำลองซิป (CIPP Model) ของ สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam, ๑๙๗๑) ด้านสภาวะแวดล้อม (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) และด้านผลผลิต (Product) โดยเป็นการวิจัยผสานวิธี(Mixed Methods) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ(Quantitative Research)และการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ๒ กลุ่ม ดังนี้

(๑) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ(Key Informant) ได้แก่ คณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนฯผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปี พ.ศ.๒๕๕๙ - ๒๕๖๑จำนวน ๑๐ คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure view) เก็บรวบรวมข้อมูลในการประเมิน ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้าและด้านกระบวนการและวิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นการศึกษา(Content Analysis)

(๒) ประชาชนที่มีชื่ออยู่ในสำเนาทะเบียนบ้านในเขตเทศบาลตำบลทรายขาว จำนวน ๑๑,๓๒๘ คน(เทศบาลตำบลทรายขาว, ๒๕๕๙) โดยทำการกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของทาโร่ยามาเน่ (Taro Yamane, ๑๙๖๗)ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๔๐๐ คน และทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างการวิจัยด้วยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ(Stratified Sampling) ตามสัดส่วนของประชาชนทั้ง ๒๓ ชุมชน โดยใช้แบบสอบถามตามแนวทางของคู่มือการติดตามและประเมินผลการจัดทำและแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น(กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, ๒๕๔๘) และวิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติเชิงพรรณนา(Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

๔.สรุปผลการวิจัย

๑.ผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปี พ.ศ.๒๕๕๙ - ๒๕๖๑ ของเทศบาลตำบลทรายขาว ด้านสภาวะแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิต

๑.๑ ด้านบริบท ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปี พ.ศ. ๒๕๕๙ - ๒๕๖๑ ของเทศบาลตำบลทรายขาว แผนงาน โครงการและกิจกรรมมีความเหมาะสมกับบริบทสภาพแวดล้อมของเทศบาล รวมถึงสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ เนื่องจากเทศบาลได้ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา ได้มีการเสนอปัญหาและ

ความต้องการและมีการจัดลำดับความสำคัญของโครงการ แต่ยังพบบางประเด็นที่การดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปียังไม่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริงในบางพื้นที่ เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค(ถนนน้ำประปา)และปัญหาการจัดการขยะ เป็นต้น

๑.๒ ด้านปัจจัยนำเข้า ผลการศึกษาพบว่า เทศบาลตำบลทรายขาวมีการจัดการทรัพยากรเพื่อให้การดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปี ไม่เหมาะสมและสอดคล้องกับการดำเนินงานตามแผนฯ โดยพบว่า มีข้อจำกัดในการดำเนินงานตามแผนฯที่เกิดจาก บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยี มีไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน เนื่องจากงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด จึงทำให้เทศบาลไม่สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการให้บริการประชาชนและการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปี

๑.๓ ด้านกระบวนการ ผลการศึกษาพบว่า การวางแผน การประชาสัมพันธ์ การประสานงานการดำเนินงานกับประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ยังพบปัญหาในการดำเนินการซึ่งผลต่อการดำเนินงานตามแผนสามปี ดังนี้

๑) การวางแผน พบว่า การวางแผนดำเนินการตามแผนงาน กิจกรรม โครงการต่างๆนั้น เทศบาลมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนทั้งจากผู้บริหาร บุคลากร ภาคเอกชนและประชาชน แต่ยังพบปัญหาการดำเนินงานตามแผนงาน กิจกรรม โครงการไม่เป็นตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ ซึ่งอาจเกิดจากข้อจำกัดทางด้านทรัพยากรทางการบริหารทั้ง บุคลากร งบประมาณ อุปกรณ์และเทคโนโลยีที่มีอย่างจำกัด

๒) การประชาสัมพันธ์ พบว่า การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์การดำเนินงานและการพัฒนาท้องถิ่นตามแผนฯนั้น เทศบาลมีสื่อประชาสัมพันธ์หลากหลายช่องทางและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เช่น เสียงตามสาย รถประชาสัมพันธ์ ป้ายประชาสัมพันธ์และสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook เป็นต้น แต่มีปัญหาของการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารไม่ทั่วถึงในบางพื้นที่ซึ่งประชาชนเห็นว่าควรให้ผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินงานตามแผนงาน กิจกรรม โครงการลงพื้นที่ให้ข้อมูลเพิ่มขึ้น

๓) การประสานงาน พบว่า การประสานงานการดำเนินงานตามแผนฯกับประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้นมีความเหมาะสม สามารถบูรณาการการทำงานตามแผนฯกับหน่วยงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่พบปัญหาในการประสานงานร่วมกับชุมชนและประชาชนในบางพื้นที่โดยเฉพาะในด้านการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน

๑.๔ ด้านผลผลิต การประเมินผลด้านผลผลิตผู้วิจัยได้ทำการสำรวจความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเทศบาลตำบลทรายขาว ผลการศึกษาพบว่า

๑) ความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปี พ.ศ.๒๕๕๙-๒๕๖๑ ของเทศบาลตำบลทรายขาว ในภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการ/กิจกรรม เป็นอันดับหนึ่ง รองลงมา คือ

การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลของโครงการ/กิจกรรม ส่วนอันดับสุดท้าย คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนตรวจสอบการดำเนินโครงการ/กิจกรรม (ดังตารางที่ ๑)

ตารางที่ ๑ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจในภาพรวม

การดำเนินงาน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
๑. การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการ/ กิจกรรม	๒.๖๖	๐.๗๕	มาก	๑
๒. การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลของโครงการ/ กิจกรรม	๒.๖๐	๐.๗๘	มาก	๒
๓. การเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นในโครงการ/ กิจกรรม	๒.๕๔	๐.๗๗	มาก	๔
๔. การรายงานผลการดำเนินงานของโครงการ/กิจกรรมต่อสาธารณะ	๒.๔๗	๐.๗๔	น้อย	๗
๕. การเปิดโอกาสให้ประชาชนตรวจสอบการดำเนินโครงการ/ กิจกรรม	๒.๔๖	๐.๗๖	น้อย	๙
๖. การดำเนินงานเป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด	๒.๕๒	๐.๗๙	มาก	๕
๗. ผลการดำเนินงานโครงการ/ กิจกรรมนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของประชาชนในท้องถิ่น	๒.๔๗	๐.๗๘	น้อย	๘
๘. การแก้ไขปัญหา และการตอบสนองความต้องการของประชาชน	๒.๔๘	๐.๗๘	น้อย	๖
๙. ประโยชน์ทีประชาชนได้รับจากการดำเนินโครงการ/กิจกรรม	๒.๕๙	๐.๘๑	มาก	๓
รวม	**๒.๕๓**	**๐.๖๔**	**มาก**	

๒) ความพึงพอใจของประชาชนต่อผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปี พ.ศ.๒๕๕๙ - ๒๕๖๑ ของเทศบาลตำบลทรายขาวในแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนา พบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปี พ.ศ.๒๕๕๙ - ๒๕๖๑ ของเทศบาลตำบลทรายขาวในทุกยุทธศาสตร์ อยู่ในระดับพึงพอใจน้อยและเมื่อจัดอันดับในแต่ละยุทธศาสตร์การพัฒนา พบว่า อันดับที่ ๑ ยุทธศาสตร์ที่ ๖ ด้านการศึกษา และส่งเสริมศาสนาศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีท้องถิ่นและการท่องเที่ยว รองลงมาได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ ๔ ด้านสังคม ยุทธศาสตร์ที่ ๗ ด้านการประสานงานการพัฒนาระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานของรัฐและอื่น ๆ อันดับที่ ๔ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ด้านการบริหาร ยุทธศาสตร์ที่ ๕ ด้านการสาธารณสุข ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมและการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ยุทธศาสตร์ที่ ๓ ด้านเศรษฐกิจ และยุทธศาสตร์ที่ ๒ ด้านโครงสร้างและสาธารณูปโภคพื้นฐาน(ดังตารางที่ ๒) ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่เห็นว่า ยุทธศาสตร์ที่ ๖ ด้านการศึกษา และส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีท้องถิ่นและการท่องเที่ยว มาเป็นอันดับแรก เนื่องจากประชาชนเห็นภาพการจัดกิจกรรมที่โดดเด่น ชัดเจน และได้รับทราบข้อมูลการจัดกิจกรรม

ต่าง ๆ ส่วนยุทธศาสตร์ที่ ๒ ด้านโครงสร้างและสาธารณูปโภคพื้นฐาน มาเป็นอันดับสุดท้าย เนื่องจากยังมีปัญหาในเรื่องของถนนและน้ำประปา เพราะเทศบาลยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาและความต้องการของประชาชนได้ แต่มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญบางส่วนเห็นว่ายุทธศาสตร์ที่ ๔ ด้านสังคมมาเป็นอันดับหนึ่ง เพราะเทศบาลมีการดูแลผู้สูงอายุมาตลอดเป็นอย่างดี และยุทธศาสตร์ที่ ๓ ด้านเศรษฐกิจ การจัดกิจกรรมการสร้างอาชีพและรายได้ การส่งเสริมอาชีพให้แก่ประชาชนยังไม่เพียงพอ

ตารางที่ ๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละของความพึงพอใจตามประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนา

ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนา	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ	อันดับ
๑. ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ด้านการบริหาร	๒.๕๑	๐.๖๘	มาก	๔
๒. ยุทธศาสตร์ที่ ๒ ด้านโครงสร้างและสาธารณูปโภคพื้นฐาน	๒.๒๘	๐.๖๔	น้อย	๗
๓. ยุทธศาสตร์ที่ ๓ ด้านเศรษฐกิจ	๒.๓๘	๐.๗๓	น้อย	๖
๔. ยุทธศาสตร์ที่ ๔ ด้านสังคม	๒.๖๑	๐.๖๙	มาก	๒
๕. ยุทธศาสตร์ที่ ๕ ด้านการสาธารณสุข ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมฯ	๒.๕๐	๐.๖๔	น้อย	๕
๖. ยุทธศาสตร์ที่ ๖ ด้านการศึกษา และส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีท้องถิ่นและการท่องเที่ยว	๒.๖๗	๐.๖๘	มาก	๑
๗. ยุทธศาสตร์ที่ ๗ ด้านการประสานงานการพัฒนาระหว่าง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานของรัฐและอื่น ๆ	๒.๕๙	๐.๗๘	มาก	๓
รวม	**๒.๕๐**	**๐.๖๐**	**น้อย**	

๒.ปัญหาอุปสรรคจากการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปี พ.ศ.๒๕๕๙ – ๒๕๖๑ เทศบาลตำบลทรายขาว

๑) ปัญหาด้านทรัพยากรในการบริการจัดการด้านบุคลากรไม่เพียงพอ งบประมาณและวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่มีอย่างจำกัด

๒) ปัญหาการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปีไม่ทั่วถึงและต่อเนื่องส่งผลให้ประชาชนไม่รับทราบข้อมูลของการดำเนินงานฯ

๓) ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเข้ามาส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น

๔) ปัญหาการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนมีความล่าช้า เช่น ด้านถนน ไฟฟ้าสาธารณะและการจัดการขยะมูลฝอย เป็นต้น

๕.อภิปรายผล

๑.ผลการศึกษาการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปี พ.ศ.๒๕๕๙ - ๒๕๖๑ ของเทศบาลตำบลทรายขาว ด้านสภาวะแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิต ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลดังนี้

๑.๑ ด้านบริบท ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปี พ.ศ.๒๕๕๙ - ๒๕๖๑ ของเทศบาลตำบลทรายขาว ภาพรวามส่วนใหญ่ของแผนงาน โครงการและกิจกรรมมีความเหมาะสมกับบริบท สภาพแวดล้อมของเทศบาลรวมถึงสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ เนื่องจากเทศบาลได้ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาได้มีการเสนอปัญหาและความต้องการและมีการจัดลำดับความสำคัญของโครงการแต่ยังบางประเด็นที่การดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปียังไม่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริงในบางพื้นที่ เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค(ถนนน้ำประปา)และปัญหาการจัดการขยะ เป็นต้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของรวีนันท์ ป๋าป่าสัก(๒๕๕๕) ได้ทำการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปีพ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๕๕ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเรือน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินงานตามแผนแผนพัฒนาสามปี ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเรือนกับสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่สามารถแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้น้อย แต่ไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของภิญญูดา พู่ศิริถิรพร(๒๕๕๓) ได้ทำการประเมินผลแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลกองดิน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ผลการศึกษาพบว่า ด้านสภาวะแวดล้อมในส่วนของโครงการมาจากหลายแหล่งทั้งประชาคมหมู่บ้าน นโยบายผู้บริหารและนโยบายประเทศ ซึ่งวัตถุประสงค์ของแผนไม่มีความเหมาะสม

๑.๒ ด้านปัจจัยนำเข้า ผลการศึกษาไม่สอดคล้องกับการดำเนินงานตามแผนฯ มีข้อจำกัดในการดำเนินงานตามแผนฯที่เกิดจาก บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานเนื่องจากงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด จึงทำให้เทศบาลไม่สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการให้บริการประชาชนและการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปีสอดคล้องกับผลการศึกษาของบุญเพ็ง สวนกิจ(๒๕๕๓)ได้ทำการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนการดำเนินงานประจำปี ๒๕๕๒ ของเทศบาลตำบลหนองบัวลาย อำเภอบัวลาย จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า การบริหารงานตามแผนงานโครงการมีปัญหาในด้านของงบประมาณที่มีจำนวนจำกัด ด้านบุคลากรในการดำเนินงานบางโครงการขาดบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญการเฉพาะด้านและด้านวัสดุอุปกรณ์บางอย่างมีจำนานไม่เพียงพอและยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของภิญญูดา พู่ศิริถิรพร(๒๕๕๓) ได้ทำการวิจัยเรื่องการประเมินผลแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลกองดิน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ผลการศึกษาพบว่า หน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการได้รับงบประมาณไม่เพียงพอ

๑.๓ ด้านกระบวนการ ผลการศึกษาพบว่า (๑)การวางแผนดำเนินการตามแผนงาน กิจกรรม โครงการต่างๆนั้น เทศบาลมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนทั้งจากผู้บริหาร บุคลากร ภาคเอกชนและประชาชน แต่ยังพบปัญหาการดำเนินงานตามแผนงาน กิจกรรม โครงการไม่เป็นตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ (๒)การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์การดำเนินงานและการพัฒนาท้องถิ่นตามแผนฯนั้น เทศบาลมีสื่อประชาสัมพันธ์หลากหลากช่องทางและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เช่น เสียงตามสาย รถประชาสัมพันธ์ ป้ายประชาสัมพันธ์และสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook

เป็นต้น และ(๓)การประสานงานการดำเนินงานตามแผนฯกับประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้นมีความเหมาะสม สามารถบูรณาการการทำงานตามแผนฯกับหน่วยงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการศึกษาของเภสัช ผุยเจริญ(๒๕๕๑) ได้ทำการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเทศบาลตำบลไชยปราการ อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. ๒๕๔๕ – ๒๕๔๗ พบว่าผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเทศบาลตำบล ๓ ปี ในการแก้ไขปัญหาของชุมชน/หมู่บ้านในพื้นที่เทศบาลตำบลไชยปราการ ประสบความสำเร็จตามแผนในระดับมาก โดยมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามแผนฯหากเทศบาลตำบลไชยปราการจัดทำแผนเป็นไปตามขั้นตอนและระเบียบปฏิบัติการจัดทำแผน มีการรับฟังความคิดเห็นที่เกิดจากมติเสียงส่วนใหญ่ของคนในชุมชน และมีการติดตาม/ตรวจสอบกระบวนการจัดทำแผนบุคลากรของเทศบาลตำบลไชยปราการมีความรับผิดชอบในภาระงานและหน้าที่รับผิดชอบตามแผน มีความรู้ ความเข้าใจในหลักเกณฑ์การจัดทำแผน ระบบการจัดสรรงบประมาณมีความเป็นธรรม โปร่งใส คล่องตัว มีการประสานงานเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมีระบบการตรวจสอบกระบวนการจัดทำแผนทุกขั้นตอนอย่างเปิดเผย และมีหลายฝ่ายเข้าร่วมดำเนินการจัดทำแผน จะทำให้ผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเทศบาลตำบล ๓ ปีสามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนและหมู่บ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๑.๔ ด้านผลผลิต จากผลการศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปี พ.ศ.๒๕๕๙-๒๕๖๑ ของเทศบาลตำบลทรายขาว ในภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากพบว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการ/กิจกรรม เป็นอันดับหนึ่ง รองลงมา คือ การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลของโครงการ/กิจกรรม ส่วนอันดับสุดท้าย คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนตรวจสอบการดำเนินโครงการ/กิจกรรม ทั้งนี้เนื่องจากเทศบาลมีสื่อประชาสัมพันธ์หลากหลากช่องทางและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่แต่ยังมีบางพื้นที่เข้าไม่ถึงข้อมูลข่าวสารอาจเกิดจากปัจจัยอื่นๆเช่น ความขัดแย้งการเมืองท้องถิ่นในพื้นที่ และความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อบทบาทในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น เป็นต้น

ส่วนผลการศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปี พ.ศ.๒๕๕๙ - ๒๕๖๑ ของเทศบาลตำบลทรายขาวในแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนา พบว่าประชาชนมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปี พ.ศ.๒๕๕๙ - ๒๕๖๑ ของเทศบาลตำบลทรายขาวในทุกยุทธศาสตร์ อยู่ในระดับพึงพอใจน้อยและเมื่อจัดอันดับในแต่ละยุทธศาสตร์การพัฒนา พบว่า อันดับที่ ๑ ยุทธศาสตร์ที่ ๖ ด้านการศึกษา และส่งเสริมศาสนาศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีท้องถิ่นและการท่องเที่ยว รองลงมาได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ ๔ ด้านสังคม ยุทธศาสตร์ที่ ๗ ด้านการประสานงานการพัฒนาระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานของรัฐและอื่น ๆ อันดับที่ ๔ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ด้านการบริหาร ยุทธศาสตร์ที่ ๕ ด้านการสาธารณสุข ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมและการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ยุทธศาสตร์ที่ ๓ ด้านเศรษฐกิจ และยุทธศาสตร์ที่ ๒ ด้านโครงสร้างและสาธารณูปโภคพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของรวีนันท์ ป่าป่าสัก(๒๕๕๕) ได้ทำการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปี

พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๕๕ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเรือน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน พบว่า การจัดบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ อยู่ในระดับปานกลางและการจัดบริการสาธารณะด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการส่งเสริมสุขภาพและคุณภาพชีวิต และด้านการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบรรลุผลในระดับน้อย

๒.ผลการศึกษาปัญหาอุปสรรคจากการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปี พ.ศ.๒๕๕๙ – ๒๕๖๑ ของเทศบาลตำบลทรายขาว พบว่า มีปัญหาด้านทรัพยากรการบริการจัดการด้านบุคลากร งบประมาณและ วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยี ปัญหาการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปีไม่ทั่วถึง ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนและปัญหาการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนมีความล่าช้า สอดคล้องกับผลการศึกษาของรวีนันท์ ป๋าป่าสัก(๒๕๕๕) ได้ทำการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปีพ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๕๕ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเรือน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบริการสาธารณะตามแผนพัฒนา ๓ ปีขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเรือน ได้แก่ ปัญหาการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดทำโครงการแต่ละอย่างและการติดตามประเมินผล การปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของเภสัช ผุยเจริญ(๒๕๕๑) ได้ทำการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเทศบาลตำบลไชยปราการ อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. ๒๕๔๕ – ๒๕๔๗ พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเทศบาลตำบลไชยปราการในการแก้ไขปัญหาชุมชนและหมู่บ้านได้แก่ การให้บริการสาธารณูปโภค สาธารณูปการที่เทศบาลดำเนินการยังไม่มีคุณภาพ ประชาชนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบล จึงมีผลให้ประชาชนยังไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลงบประมาณที่ยังไม่พอเพียงกับกิจกรรมพัฒนาชุมชน ปัญหาที่ประชาชนประสบอยู่ได้รับการแก้ไขเพียงบางส่วน ประชาชนยังไม่ให้ความสำคัญในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเท่าที่ควร เป็นต้น

๖.ข้อเสนอแนะ

๑.ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

๑.๑ จากผลการศึกษาด้านบริบทพบว่าแผนพัฒนาสามปียังไม่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริงในบางพื้นที่ เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค (ถนนน้ำประปา) และปัญหาการจัดการขยะ เป็นต้น ดังนั้น เทศบาลควรปรับปรุงกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตั้งแต่การเริ่มทำประชาคมเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น รวมถึงการพิจารณาแผนงาน โครงการและกิจกรรม ควรให้ประชาชนมีตัวแทนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นเพื่อให้การแก้ไขปัญหาและความต้องการของประชาชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๑.๒ จากผลการศึกษาด้านปัจจัยนำเข้ามีข้อจำกัดในการดำเนินงานตามแผนฯที่เกิดจากบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยี มีไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานเนื่องจากงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด ดังนั้น เทศบาลควรให้ความสำคัญในการทำงานแบบบูรณาการจากทุกภาคส่วนตามแนวทางประชารัฐของรัฐบาลเพื่อแก้ไขปัญหาทรัพยากรการบริหารที่ไม่เพียงพอ โดยเฉพาะการบูรณาการความร่วมมือกับภาคเอกชนและประชาชนเพื่อเพิ่มการทำงานตามแผนพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

๑.๓ จากผลการศึกษาพบว่าเทศบาลมีสื่อประชาสัมพันธ์หลากหลายช่องทางและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เช่น เสียงตามสาย รถประชาสัมพันธ์ ป้ายประชาสัมพันธ์และสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook เป็นต้น แต่มีปัญหาของการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารไม่ทั่วถึงในบางพื้นที่ ดังนั้น เทศบาลควรพัฒนากระบวนการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารขององค์กรให้ความมีความทั่วถึงทุกพื้นที่ โดยการจัดทำแผนการประชาสัมพันธ์และการลงพื้นที่รับฟังความคิดเห็นประชาชนที่เดือน โดยมอบหมายให้สมาชิกเทศบาลและบุคลากรจัดทีมงานรับในแต่ละชุมชนและมีการติดตามผลทุกเดือน

๒.ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๒.๑ การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาในรอบการดำเนินงานตามแผนพัฒนาปี ๒๕๕๙ เท่านั้น ในการศึกษาครั้งต่อไปควรทำการศึกษาเปรียบเทียบผลการดำเนินงานตามแผนฯอย่างน้อย ๒ ปีย้อนหลัง เพื่อให้ทราบพัฒนาการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปีขององค์กรเป็นอย่างไร

๒.๒ การศึกษาครั้งนี้ในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพทำการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากกลุ่มของคณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนฯเท่านั้นเนื่องข้อจำกัดด้านระยะเวลา ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรเพิ่มระยะเวลาในการศึกษาและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในส่วนของผู้ปฏิบัติงานและผู้นำชุนชนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและหลากหลายเพิ่มขึ้น

บรรณานุกรม

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. **คู่มือการติดตามและประเมินผลการจัดทำและแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ**. กองพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.๒๕๔๘เข้าถึงได้จาก http://www.dla.go.th/servlet/EbookServlet. เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๙.

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. **คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแผนพัฒนาสามปี แผนปฏิบัติการและการติดตามประเมินผล**.๒๕๕๒ ส่วนแผนพัฒนาท้องถิ่น กองพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น . เข้าถึงได้จาก http://www.dla.go.th/servlet/EbookServlet. เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๙.

เทศบาลตำบลทรายขาว.**แผนพัฒนาสามปี พ.ศ.๒๕๕๙-๒๕๖๑**. สำนักปลัดเทศบาลเทศบาลตำบลทรายขาว. อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี.(เอกสารอัดสำเนา).๒๕๕๙

ประทีป อังศุธรกุล. **การประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปีเทศบาลตำบลทุ่งยาว อำเภอปะเหลียนจังหวัดตรัง**. รายงานการศึกษาอิสระ ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.๒๕๕๒

บุญเพ็ง สวนกิจ. **การประเมินผลการดำเนินงานตามแผนการดำเนินงานประจำปี ๒๕๕๒ ของเทศบาลตำบลหนองบัวลาย อำเภอบัวลาย จังหวัดนครราชสีมา.** รายงานการศึกษาอิสระ ปริญญาปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.๒๕๕๓

ภิญญดา พู่ศิริถิรพร. **การประเมินผลแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลกองดิน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง**.รายงานการศึกษาอิสระ,ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ๒๕๕๓

เภสัช ผุยเจริญ. **การประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเทศบาลตำบลไชยปราการ อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๔๗**. การค้นคว้าอิสระ ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.๒๕๕๑

รวีนันท์ ป๋าป่าสัก. **ประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปีพ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๕๕ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเรือน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน.**การค้นคว้าอิสระ ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.๒๕๕๕

ศักดา ศิลปะดอนบม. **การติดตามความก้าวหน้าและประเมินผลแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น.** รายงานการศึกษาอิสระ ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.๒๕๕๓

Stufflebeam, D.L., et al. (1971). **Educational Evaluation and Decision Making**. Itasca. Illinois : Peacock Publishing.

Yameme, Taro.(1967) .Statistice : An in troduction analysis (3nd.). New York : Harper & Row.

ผลการให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามแนวอริยสัจ ๔ เพื่อเพิ่มความเข้าใจความจริงของชีวิตในผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเวช ที่มีภาวะซึมเศร้า

The Effect of Group Counseling Based on Four Noble Truths to Increasing the Understanding Reality of Life and Decrease Depression in Psychiatric Patient Care Givers

แม่ชีณัฐธยาน์ ไชยนนทพัฒน์*

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑.เพื่อศึกษาหลักการแนวคิดทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามหลักอริยสัจ ๔ เพื่อเพิ่มความเข้าใจความจริงของชีวิตและลดภาวะซึมเศร้าในผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเวช ๒. เพื่อศึกษากระบวนการให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มประยุกต์ร่วมกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาตามหลักอริยสัจ ๔ เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมเชิงพุทธที่เพิ่มความเข้าใจความจริงของชีวิตและลดภาวะซึมเศร้าในผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเวช ๓. เพื่อศึกษาผลของกิจกรรมดังกล่าวมีผลเพื่อเพิ่มความเข้าใจความจริงของชีวิตและลดภาวะซึมเศร้าในผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเวช การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง โดยผู้ทดลองได้คัดกรองผู้เข้าร่วมโปรแกรม ๘ คน ผ่านการคัดกรองด้วยแบบประเมินภาวะซึมเศร้าของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุขมี ๙ คำถาม (๙Q) โดยมีคะแนนแปรผล เท่ากับ ๑๘ หรือน้อยกว่า ๑๘ วัดภาวะซึมเศร้าและความเข้าใจความจริงของชีวิตก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมดังกล่าว ผู้เข้าร่วมโปรแกรม คือ ผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเวชที่มีภาวะซึมเศร้าของศูนย์การแพทย์ปัญญานันทภิกขุ จำนวน ๘ คน โดยใช้สถิติ Paired sample t-test เปรียบเทียบก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม

ผลการวิจัยพบว่า ในระยะก่อนและหลังการทดลอง ผู้เข้าร่วมการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามแนวอริยสัจ ๔ เพื่อความเข้าใจความจริงของชีวิต มีคะแนนความเข้าใจความจริงของชีวิตเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .๐๐๑ หมายความว่า มีความเข้าใจความเป็นจริงของชีวิตมากขึ้น และมีคะแนนภาวะซึมเศร้าลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .๐๑ หมายความว่า มีภาวะซึมเศร้าลดลง

คำสำคัญ : การให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามหลักอริยสัจ ๔, ความเข้าใจความจริงของชีวิต,ผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเวช, ภาวะซึมเศร้า

---

*หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Email: metoyui@yuihotmail.com

ABSTRACT

This research has three objectives: 1) to study principles, concepts and theories related to group counseling based on the four noble truths for Increasing understanding reality of life and decrease depression in psychiatric patient care givers, 2) to study process of group counseling integrated with the four noble truths to develop a set of Buddhist activities Increasing understanding reality of life and decrease depression in psychiatric patient care givers 3) to study the effects of Buddhist activities to Increasing understanding reality of life and decrease depression in psychiatric care givers.

Quasi-experiment design (one group with pretest-posttest) have been used in this research. The eight of psychiatric care givers with depression who come for services of Panyananda Bhikkhu Buikkhu medical center, and all of them have 18 or higher scores of depression assessment form (9Q) developed by mental health division of ministry of public health and lower scores of understanding the reality of life, were selected to participate eight sessions of group counseling based on the four noble truths through two months. Paired sample t-test has been used to analyze data.

This study founded that before and after participating the group counseling based on the four noble truths, the participants have higher scores of understanding the reality of life significantly at level 0.01 to improver reality of life and have lower scores of depression significantly at level 0.01 decrease depression

Key word: Group counseling, Improver understanding reality of life, four noble, Depression

๑.บทนำ

การที่บุคคลต้องเผชิญกับเหตุการณ์ต่างๆใน ชีวิตประจำวัน เช่น การต้องรับภาระบางอย่าง ความเครียดในชีวิต การประสบปัญหาทางเศรษฐกิจรวมไปถึงการไม่สมหวังในสิ่งคาดหวังไว้ เป็นปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อจิตใจทำให้บุคคลนั้นเกิดความรู้สึกสูญเสียผิดหวังเครียด ส่งผลให้เกิดอารมณ์เศร้าหรือมีภาวะซึมเศร้าตามมา ปัจจัยเสี่ยงสำคัญที่มีผล ต่อการเกิดภาวะซึมเศร้า คือ ปัจจัยด้านชีววิทยา เช่น พันธุกรรม ความผิดปกติของสารสื่อประสาท และความผิดปกติของฮอร์โมน สารสื่อประสาทในสมองเกิดความไม่สมดุล ความไม่สมดุลของสื่อประสาทก่อให้เกิดโรคซึมเศร้า แม้ว่าจะไม่มีเหตุการณ์สะเทือนใจแล้วก็ตามความหดหู่และความซึมเศร้าเป็นสภาวะอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้กับ ทุกๆคน มากน้อยแตกต่างกันออกไปตามสภาพแวดล้อม ในระยะเริ่มแรกจะไม่เรียกว่าเป็นโรคซึมเศร้า แต่ถ้ามีอาการอื่นๆ เกิดขึ้นตามมาด้วยในระยะ ๑ – ๒ สัปดาห์

หรือมีอารมณ์เศร้าที่เกิดขึ้นนั้นเป็นอยู่นานไม่มีทีท่าจะดี ขึ้น จึงเรียกว่า “โรคซึมเศร้า” (รศ.ดร., สายฝน เอกวรางกูร, ๒๕๕๓ : ๖) โรคซึมเศร้าเป็นปัญหาสาธารณสุขสำคัญ (นพ.ณรงค์ สหเมธาพัฒน์ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข (ออนไลน์) คนไทยเป็นโรคซึมเศร้าถึง ๑.๕ ล้านคน หรือปัจจุบันประเทศไทยมีผู้ป่วยโรคซึมเศร้าอยู่ประมาณร้อยละ ๕ ของประชากรทั้งหมด ซึ่งเป็นความชุกที่ใกล้เคียงกับระดับสากลพบหญิงเป็นมากกว่าชาย ๒ เท่า แต่อัตราการเข้าถึงบริการน้อยเพียง ๒๙ % ของผู้ป่วย เพราะประชาชนไม่รู้ตัวว่าป่วยและมีอคติไม่อยากพบจิตแพทย์ หวั่นคนรอบข้างหาว่าเป็นบ้า แพทย์วินิจฉัยแล้วว่าไม่ใช่โรคที่น่าอับอาย มียารักษาหาย ทำให้คนไทยเสียชีวิตก่อนวัยอันควรจากการฆ่าตัวตาย ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภาวะซึมเศร้า จะส่งผลการดำรงชีวิตของผู้ป่วยและผู้ดูแลผู้ป่วยทำให้ความสามารถในการทำงานด้านร่างกายลดลง การดูแล ตนเอง ความสามารถในการปฏิบัติงานลดลง ทำ ให้เป็นภาระแก่ผู้อื่นทำให้มีระดับการพึ่งพาผู้อื่นสูงขึ้น ทำให้ผู้ป่วยมีอัตมโนทัศน์ เชิงลบและภายหลังที่มีการเจ็บป่วยของสมาชิกในครอบครัวอาจต้องมีการปรับตัวเพื่อรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยมีการกระทำบทบาททดแทนส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตในทุกๆ ด้าน ทำให้ผู้ป่วยและผู้ดูแลผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตของลดลง ที่ยิ่งไปกว่านั้น การที่ผู้ป่วยและผู้ดูแลผู้ป่วยต้องเผชิญกับภาวะซึมเศร้า เป็นสาเหตุสำคัญ ที่นำไปสู่การฆ่าตัวตาย

โรคซึมเศร้ารักษาได้ (ทวี ตั้งเสรี,ออนไลน์) วิธีการรักษาโรคซึมเศร้าที่ดีที่สุดก็คือการให้ยา โดยปัจจุบันมียารักษาโรคซึมเศร้าที่ให้ผลดี และออกฤทธิ์เร็วกว่าในอดีตมาก โดยอดีตต้องใช้ระยะเวลาประมาณ ๖-๘ สัปดาห์ยาจึงจะออกฤทธิ์ ในขณะที่ปัจจุบันใช้ระยะเวลาเพียง ๒-๓ สัปดาห์ยาก็จะออกฤทธิ์เต็มที่ และช่วยให้ผู้ป่วยกลับมามีสภาวะอารมณ์ใกล้เคียงคนปรกติทั่วไป นอกจาการรักษาด้วยยา สถานพยาบาลบางแห่งอาจพิจารณาใช้การบำบัดทางจิตและพฤติกรรมบำบัดร่วมด้วยซึ่งก็จะทำให้การรักษาได้ผลดีขึ้นและหายเร็วขึ้น การดูแลผู้ป่วยเรื้อรังที่บ้าน (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วารี กังใจ,ออนไลน์) ผู้ดูแลต้องใช้พลังและทุ่มเทเวลาให้อย่างต่อเนื่อง และยาวนานเพราะภาระกิจในการดูแลผู้ป่วยนั้น ต้องทำด้วยความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของความเจ็บป่วยรวมทั้งต้องใช้ทักษะความชำนาญหลายด้าน เช่น การดูดเสมหะการทำแผล ที่เกิดจากการกดทับ ตลอดจน การจัดการกับภาวะวิกฤตที่อาจเกิดขึ้นกับผู้ป่วยเวลาใดก็ได้ สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลให้ผู้ดูแลเกิดความเหนื่อยล้า คับข้องใจ และความเครียดตามมาได้ ความเครียดของผู้ดูแล (ศรีรัตน์ คุ้มสิน, ๒๕๔๖) มีสาเหตุหลากหลายประการ คือ ๑. มีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและกิจวัตรประจำวันของครอบครัว การที่ครอบครัวหนึ่งต้องดูแลผู้ป่วยเรื้อรังที่อยู่ในภาวะต้องพึ่งพาผู้อื่นนั้นทั้งผู้ดูแลและ/หรือสมาชิกในครอบครัว ต้องถูกแบ่งเวลาทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ๒. ผู้ดูแลขาดความเข้าใจและมั่นใจในการดูแล ในการดูแลผู้ป่วยนั้นผู้ดูแลมักเกิดความไม่แน่ใจในสิ่งที่ทำให้กับผู้ป่วยเนื่องจากขาดความรู้ที่ลึกซึ้งพอที่จะบอกได้ว่าควรหรือไม่ควรทำสิ่งใดให้ผู้ป่วย ๓. สภาพอารมณ์และพฤติกรรมของผู้ป่วย ๔. ปริมาณงานมากเกินไป เกิดจากการที่ผู้ดูแลต้องทำหน้าที่หลายบทบาทในเวลาเดียวกับ ๕. สุขภาพของผู้ดูแลไม่ดี บางกรณี พบว่า ผู้ดูแลมีสุขภาพไม่ดี แต่ต้องรับภาระในการดูแลผู้ป่วยที่อยู่ในครอบครัวด้วยเหตุผลความจำเป็นหลายประการที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ทำให้ผู้ดูแลไม่สามารถดูแลสุขภาพตนเองได้เพียงพอ ๖. ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นกับ

ผู้ป่วยไม่ว่าจะเป็นความเจ็บป่วยเฉียบพลันหรือความเจ็บป่วยเรื้อรังล้วนทำให้ครอบครัวต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษา เป็นต้น

จากการสังเกตการณ์ผู้ดูแลป่วยจิตเวชที่มีภาวะซึมเศร้า เมื่อต้องพาผู้ป่วยจิตเวชมารักษาที่โรงพยาบาลหรือพักรักษาตัวที่โรงพยาบาลหรือไม่ก็เข้า-ออกโรงพยาบาลเป็นระยะเวลาต่อเนื่องกันนานๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าการรักษาผู้ป่วยจิตเวชไม่ก้าวหน้าจะส่งผลต่อผู้ดูแลผู้ป่วยในขณะที่ตนเองก็มีภาวะซึมเศร้า ซึ่งมีอาการซึมเศร้า หดหู่ ท้อแท้ เบื่อหน่าย สิ้นหวัง และรู้สึกไร้ค่าอย่างไรก็ตามผู้ดูแลป่วยจิตเวชแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ในอาการที่เกิดขึ้นดังกล่าวสำหรับผู้ที่เข้าใจและยอมรับสภาพความเจ็บป่วยจิตเวชได้ก็จะไม่ทุกข์ร้อนอะไรมาก สำหรับผู้ดูแลป่วยจิตเวชที่ขาดความเข้าใจความจริงของชีวิตจะทุกข์มากจนเพิ่มภาวะซึมเศร้าส่งผลต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตของตนเสียคุณภาพชีวิต

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พุทธธรรม (ชมพูนุท ศรีจันทร์นิล, ๒๕๕๒ : ๑๘๙) ถือเป็นบรมสัจจะหรือความจริงอันประเสริฐเกี่ยวกับโลกและชีวิตที่ชี้ให้เห็นถึงรากเหง้า ของความทุกข์ที่บีบคั้นจิตใจมนุษย์ซึ่งปรากฏอยู่ อย่างซ่อนเร้นเห็นได้ยากแต่ส่งผลกระจายอยู่ในทุกๆมิติของชีวิตไม่ว่าจะเป็นชีวิตส่วนตัวการงานอาชีพสัมพันธภาพระหว่างมนุษย์กับมนุษย์และกับ สิ่งแวดล้อมทั้งหมดพร้อมทั้งได้เสนอวิธีแห่งการ ชำระชีวิตและจิตใจให้พ้นจากความทุกข์ทั้งปวงนำมาผสมผสานกับกระบวนการให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มพบว่าผลจากกระบวนการกลุ่มและการเข้ากลุ่มดังกล่าวสมาชิกในกลุ่มมักจะได้รับการส่งเสริมให้มีโอกาสได้พบเพื่อนสมาชิกคนอื่นๆ ได้รับกำลังใจรวมทั้งได้สังเกตต้นแบบที่ดีในการปฏิบัติตนอย่างเป็นสุขเพิ่มประสิทธิภาพการดูแลผู้ป่วยจิตเวชให้มีความสุขมากขึ้น

จิตวิทยาแนวพุทธจึงเป็นการศึกษาธรรมชาติของจิตใจมนุษย์จากหลักพุทธธรรมอันเป็นแหล่งรวบรวมความรู้การวิเคราะห์จิตใจของมนุษย์ไว้อย่างละเอียดสาระสำคัญของจิตวิทยาแนวพุทธคือ การเสนอถึงหลักการตามธรรมชาติของ กระบวนการเกิดและดับทุกข์ ทั้งนำเสนอถึง วิธีการปฏิบัติหรือวิธีดำเนินชีวิตให้บรรลุถึงการดับ ทุกข์หรือปัญหาในจิตใจที่เกิดขึ้นให้หมดสิ้นไป

อริยสัจ ๔ เป็นหลักธรรมที่เป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้มนุษย์ เข้าใจถึงสาเหตุของความทุกข์และประจักษ์แจ้งถึงแนวทางในการดับทุกข์ เป็นหลักธรรมสำคัญที่ครอบคลุมคำสอนทั้งหมดในพุทธศาสนาและเป็นหลักธรรมที่เป็นแก่นสำคัญ ความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งในหลักอริยสัจ ๔จะช่วยนำพาผู้ที่ศึกษาเข้าใจถึงกระบวนการแห่ง ความทุกข์ที่เกิดขึ้นในชีวิตและจิตใจตั้งแต่จุดเริ่มต้น ไปจนถึงจุดสิ้นสุดของความทุกข์อย่างละเอียดและ ลึกซึ้ง ซึ่งความเข้าใจเช่นนี้จะช่วยเปลี่ยนแปลงวิธีการมองโลกอันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงความคิด และการกระทำของบุคคลทั้งภายในจิตใจของตนเอง และในสัมพันธภาพที่มีต่อผู้อื่นและต่อสรรพสิ่งรอบตัว

การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามแนวอริยสัจ ๔ เพื่อความเข้าใจความจริงของชีวิตสามารถช่วยให้ผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเวชที่มีภาวะซึมมีความมั่นคงทางอารมณ์มากขึ้น เมื่อเผชิญความทุกข์ก็สามารถพิจารณาได้อย่างเข้าใจและแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมและยังได้รับการฝึกทักษะเพื่อ

พัฒนาจิตใจตนเองเพื่อเผชิญต่อภาระหน้าที่ที่หนักและระยะเวลายาวนานได้น่าจะส่งผลดีต่อตนและส่งผลต่อการรักษาพยาบาลผู้ป่วยที่ตนดูแล

๒.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาหลักการแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบกลุ่มตามหลักอริยสัจ ๔ เพื่อเพิ่มความเข้าใจความจริงของชีวิตและลดภาวะซึมเศร้าในผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเวช

๒. เพื่อศึกษากระบวนการให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มประยุกต์ร่วมกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาตามหลักอริยสัจ ๔ เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมเชิงพุทธเพื่อเพิ่มความเข้าใจความจริงของชีวิตและลดภาวะซึมเศร้าในผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเวช

๓. ศึกษาผลของกิจกรรมดังกล่าวมีผลเพื่อเพิ่มความเข้าใจความจริงของชีวิตและลดภาวะซึมเศร้าในผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเวช

๓.วิธีดำเนินการวิจัย

๑.ประชากร

ประชากรที่ใช้ในงานวิจัย คือ ผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเวชที่มีภาวะซึมเศร้าโดยพาผู้ป่วยจิตเวชมรับการบริการที่แผนกจิตเวชของศูนย์การแพทย์ปัญญานันทภิกขุชลประทาน ติดต่อกันเป็นระยะเวลานานอย่างน้อย ๖ เดือน ในระหว่างเดือนมิถุนายน ๒๕๕๘ ถึงเดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๘ มีความวิตกกังวลอยู่ในระดับความซึมเศร้าน้อยถึงระดับซึมเศร้าปานกลาง โดยผ่านการคัดกรองภาวะซึมเศร้าจากแบบคัดกรองผู้มีภาวะซึมเศร้า

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การคัดกรองด้วยแบบประเมินภาวะซึมเศร้าและแบบสอบถามปลายปิดเพื่อวัดความเข้าใจความจริงของชีวิตเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลโดยมีเนื้อหาดังนี้

๑. การคัดกรองด้วยแบบประเมินภาวะซึมเศร้าของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข มี ๙ คำถาม (๙Q) โดยมีคะแนนแปรผล เท่ากับ ๑๘ หรือน้อยกว่า ๑๘

๒. แบบสอบถาม (Questionnaire) ปลายปิดเพื่อวัดความเข้าใจความจริงของชีวิตที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้าง และเนื้อหาแบบสอบถามดังต่อ ไปนี้

เนื้อหาของแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ดังนี้

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย อายุ สถานภาพการสมรส อาชีพ ระดับการศึกษาสูงสุด และรายได้ต่อเดือนและความเข้าใจความจริงของชีวิต ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามความเข้าใจความจริงของชีวิต แบ่งเป็นแบบสอบถาม ๓ ส่วน วัดความเข้าใจความจริงของชีวิตโดยใช้แนวไตรลักษณ์ ประกอบไปด้วย ๓ ส่วนคือ

วัดความเข้าใจความจริงของชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ๑๐ ข้อ

วัดความเข้าใจความจริงของชีวิตมีความทุกข์ทนได้ยาก ๑๐ ข้อ

วัดความเข้าใจความจริงของชีวิตไม่สามารถควบคุมให้เป็นไปตามที่เราต้องการได้ ๑๐ ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

๑) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ(Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation

๒) วิเคราะห์ระดับการเพิ่มความเข้าใจความจริงของชีวิตและลดภาวะซึมเศร้าของผู้ดูแลผู้ป่วยโดยคำนวณค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำค่าเฉลี่ยมาตัดสินตามเกณฑ์ที่กำหนด

๓) วิเคราะห์เปรียบเทียบการเพิ่มความเข้าใจความจริงของชีวิตและลดภาวะซึมเศร้า โดยวัดจากก่อนและหลังการให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามหลักอริยสัจ ๔ เพื่อเพิ่มความเข้าใจความจริงของชีวิตและลดภาวะซึมเศร้า ใช้สถิติ paired samples test เพื่อเปรียบเทียบก่อนหลั

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยค้นคว้าข้อมูลเรื่อง “ผลการให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามหลักอริยสัจ ๔ เพื่อเพิ่มความเข้าใจความจริงของชีวิตและลดภาวะซึมเศร้าของผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเวช” โดยมีผู้เข้าร่วมโปรแกรม ๘ คน แจกแบบสอบถามวัดความเข้าใจความจริงก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมทั้งหมด ๑๖ ชุด และแบบคัดกรองภาวะซึมเศร้าก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมรวม ๑๖ ชุด โดยสรุปผลว่าหลังการเข้าร่วมโปรแกรมผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเวชเพิ่มความเข้าใจความจริงของชีวิตมากขึ้นและลดภาวะซึมเศร้าตามสมมุติฐาน โดยสรุปผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแยกออกเป็น ๓ ส่วน

๑. การสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปผู้เข้าร่วมโปรแกรม ผู้เข้าร่วมโปรแกรมเป็นผู้มีอายุ ๓๐-๔๐ ปี ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕ เป็นผู้มีอายุมากกว่า ๔๐ ปีขึ้นไป ๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๕ ผู้เข้าร่วมโปรแกรมเป็นผู้การศึกษามัธยมต้น ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๕ เป็นผู้การศึกษาระดับมัธยมปลาย ๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๕.๐ เป็นผู้การศึกษาระดับปริญญาตรี ๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๕ ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีสถานโสด ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕ มีสถานแต่งงานแล้ว ๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐ มีสถานหม้าย หย่า แยกกันอยู่ ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕ ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีอาชีพธุรกิจส่วนตัว ๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๕ มีอาชีพแม่บ้าน ๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๕ ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า ๑๕,๐๐๐ บาท ๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๕ มีรายได้ต่อเดือน ๑๕,๐๐๑-๒๐,๐๐๐ บาท ๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๐ มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า ๒๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๕ ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีความสัมพันธ์กับผู้ป่วยเป็นบุตร ๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๕ มีความสัมพันธ์กับผู้ป่วยเป็นพี่ น้อง ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๐ มีความสัมพันธ์กับผู้ป่วยเป็นญาติ ๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๕ ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีโรคประจำตัว ๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๕ ผู้เข้าร่วมโปรแกรมไม่มีโรคประจำตัว ๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๒.

๒. ค่าคะแนนความเข้าใจความจริง ในการศึกษาผลการให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามหลักอริยสัจ ๔ เพื่อเพิ่มความเข้าใจความจริงของชีวิตและลดภาวะซึมเศร้าในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ประเมินผลค่าคะแนนความเข้าใจความจริงของชีวิต ก่อนร่วมโปรแกรมและเมื่อสิ้นสุดโปรแกรม มีรายละเอียดดังนี้

ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม พบว่า ผู้เข้าร่วมโปรแกรม ๘ คน มีความเข้าใจความจริงของชีวิตมีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) โดยรวมอยู่ในระดับเท่ากับ ๑๕.๓๘ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๔.๙๓ และค่าคะแนนความเข้าใจความจริง มีค่าเฉลี่ย($\overline{X}$) คะแนนความเข้าใจความจริงของชีวิตหลังเข้าร่วมโปรแกรม โดยรวมอยู่ในระดับเท่ากับ ๒๒.๓๘ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)เท่ากับ ๒.๘๓ ค่าคะแนนเข้าใจความจริงของชีวิตก่อนและหลังทดลองผู้เข้าร่วมโปรแกรมการให้การปรึกษาแบบกลุ่มแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ ๐.๐๑ หมายความว่า หลังการทดลองผู้เข้าร่วมโปรแกรมการให้การปรึกษาแบบกลุ่มมีค่าคะแนนความเข้าใจความจริงของชีวิตเพิ่มมากขึ้น การที่ผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเวชมีความเข้าใจความจริงของชีวิตเพิ่มมากขึ้นหลังเข้าร่วมโปรแกรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ โสรีช์ โพธิแก้ว. (๒๕๕๔ :บทคัดย่อ) การวิจัยเรื่องการประยุกต์อริยสัจ ๔ ของพระพุทธศาสนา กับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาและจิตรักษาผล การศึกษาพบว่า ๑. การนำอริยสัจ ๔ ของพระพุทธศาสนา และผสานเข้าสู่กระบวนการปรึกษาเชิง จิตวิทยาและจิตรักษา นักจิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธต้องผ่านกระบวนการฝึกฝนใน ๓ ด้าน คือ ความเข้าใจโลกและชีวิต คุณภาพของจิตใจ และความสามารถในการทำงานการปรึกษาเชิงจิตวิทยาภายใต้โครงความคิดของอริยสัจ ๔ การฝึกฝนของนักจิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธจะเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และมีแนวทางเป็นลำดับขั้น คือ ๑) เข้าใจอริยสัจ ๔ และกระบวนการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ๒) เรียนรู้การเป็นสมาชิกกลุ่ม และ ๓) การฝึกประสบการณ์การเป็นผู้นำกลุ่ม โดยมีครูผู้สอนซึ่งเป็นผู้ชำนาญ (๒) ประสิทธิภาพของกระบวนการปรึกษาเชิงจิตวิทยาและจิตรักษา ที่วางรากฐานอยู่บนหลักอริยสัจ ๔ สามารถเอื้อให้บุคคลได้บรรลุศักยภาพที่มีประสิทธิภาพ สามารถแก้ไขปัญหาด้านจิตใจด้วยตนเอง และสามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างสอดคล้องกับความเป็นจริงด้วยปัญญา โดยการวิจัยได้แสดงว่า กระบวนการการปรึกษาเชิงจิตวิทยาและจิตรักษา ส่งผลต่อตัวแปร ทั้งตัวแปรทางตะวันออกที่อิงหลักพุทธธรรม เช่น ศีล ปัญญา สันติภาวะ เมตตา สันโดษ เป็นต้น และตัวแปรทางตะวันตก อาทิเช่น ความเอื้อเฟื้อ ความรู้สึกสอดคล้องกลมกลืนในชีวิต ความสามารถในการฟื้นพลัง การเพิ่มความเข้มแข็งอดทน และการยกระดับสุขภาวะทางจิต เป็นต้น และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉัตรสุมาลย์ ศรีทองอุ่น การวิจัยเรื่องประสบการณ์ของนักจิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธ : การดำเนินชีวิตและการงานบนฐานอริยสัจ ๔. ผลการวิจัยพบว่าผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถแบ่งได้เป็น ๔ ประเด็น คือ

๑) การดำเนินชีวิตและการงานบนฐานความเข้าใจในอริยสัจ ๔ ได้แก่ ความเข้าใจในโลกและชีวิต การอยู่กับปัจจุบันและความจริง และการตระหนักถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยง สิ่งเหล่านี้เป็นความเข้าใจที่ผู้ให้ข้อมูลใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและการทำงาน

๒) การเรียนรู้อริยสัจ ๔ อย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การเรียน การรับรู้คุณค่าความสำคัญของอริยสัจ ๔ ในการดำเนินชีวิตและการงาน การใช้ชีวิตตนเองเป็นพื้นที่ในการศึกษาทำความเข้าใจ

อริยสัจ ๔ โดยมีสิ่งที่ช่วยในการเรียนรู้และเข้าใจอริยสัจ ๔ คือ การสังเกต การใคร่ครวญ และการตระหนักรู้ นอกจากนี้ยังมีการเพิ่มพูนความเข้าใจอริยสัจ ๔ ผ่านประสบการณ์ใน การให้บริการปรึกษา และประสบการณ์ชีวิต

๓) การประยุกต์ความเข้าใจอริยสัจ ๔ มาใช้ในการดำเนินชีวิตและการงาน ได้แก่ การประยุกต์ความเข้าใจอริยสัจ ๔ มาใช้ในชีวิต ทั้งการประยุกต์ใช้ในชีวิตส่วนตัวและในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น และการประยุกต์ความเข้าใจอริยสัจ ๔ มาใช้ในงานด้านการให้บริการปรึกษา

๔) การพัฒนาตน ได้แก่ การพัฒนาทางด้านจิตใจและพฤติกรรม ความสามารถในการจัดการปัญหา และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสอดคล้อง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิรัชศักดิ์ รัชนีวงศ์ (๒๕๕๖ : หน้า ๓๑-๓๔**).** การวิจัยเรื่องการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ด้วยวิถีเชิงพุทธ ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาในการใช้วิธีคิด แบบวิถีเชิงพุทธช่วยบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด คือ การนำนโยบายไปปฏิบัติและการจัดการกิจกรรมการฟื้นฟูปัญหาการใช้วิธีคิดแบบวิถีพุทธในการบำบัดรักษาภายใต้มิติ คือ การจัดการโครงการวิถีพุทธและปัญหาการใช้วิธี คิดแบบวิถีเชิงพุทธไปบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดภายใต้มิติการจัดการคือ ปัญหาการประสานงานและปัญหาการจัดการแบบวิถีชีวิตพระใช้แนวทาง การแก้ไขปัญหาตามหลักอริยสัจ ๔ ประกอบด้วย ปัญหา (ทุกข์)สาเหตุของปัญหา(สมุทัย) วัตถุประสงค์ (นิโรธ) และแนวทางปฏิบัติ (มรรค) ซึ่งตรงตามสมมุติฐานที่ ๑ ด้วยความเชื่อมั่นทางสถิติ ๐.๐๐๑ กล่าวคือ ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมมีความเข้าใจความจริงของชีวิตน้อย หลังเข้าร่วมโปรแกรมมีเข้าใจความจริงของชีวิตมากขึ้น

๓.ค่าคะแนนภาวะซึมเศร้า

ในการศึกษาผลการให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามหลักอริยสัจ ๔ เพื่อเพิ่มความเข้าใจความจริงของชีวิตและลดภาวะซึมเศร้าในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ประเมินผลค่าเฉลี่ยคะแนนภาวะซึมเศร้าก่อนร่วมโปรแกรมและเมื่อสิ้นสุดโปรแกรม มีรายละเอียดดังนี้

ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม พบว่า ผู้เข้าร่วมโปรแกรม ๘ คน คะแนนเฉลี่ย ($\overline{X}$) ภาวะซึมเศร้าโดยรวมอยู่ในระดับเท่ากับ ๑๐.๓๘ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)เท่ากับ ๓.๒๙ และค่าคะแนนภาวะซึมเศร้าเมื่อสิ้นสุดโปรแกรมมีค่าเฉลี่ย($\overline{X}$) คะแนนภาวะซึมเศร้า โดยรวมอยู่ในระดับ เท่ากับ ๖.๒๕ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)เท่ากับ ๒.๑๙ ค่าคะแนนภาวะซึมเศร้าก่อนและหลังเข้าร่วมการทดลอง แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ ๐.๐๓ หมายความว่า หลังการทดลองมีค่าคะแนนภาวะซึมเศร้าลดลง การที่ผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเวชมีภาวะซึมเศร้าลดลงหลังเข้าร่วมโปรแกรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สวิตตา ธงยศ (๒๕๕๗ : หน้า ๓๘๑-๓๙๓). ได้ศึกษาเรื่อง ผลของการให้คำปรึกษาแนวพุทธธรรมในผู้พยายามฆ่าตัวตายที่มีภาวะซึมเศร้า โรงพยาบาลเรณูนคร จากการศึกษาพบว่า การให้คำปรึกษาแนวพุทธธรรมนั้นสามารถลดระดับภาวะซึมเศร้าและลดอัตราการพยายามฆ่าตัวตายซ้ำของผู้ที่พยายามฆ่าตัวตายได้ เนื่องจากภาวะซึมเศร้าและความความคิดหรือการพยายามฆ่าตัวตายเป็นเรื่องที่เกิดจากภายในสภาพจิตใจของผู้ป่วยที่มีความทุกข์ใจเกี่ยวกับการไม่ยอมรับกับการเปลี่ยนแปลงในชีวิต การยึดมั่นถือมั่น การให้การปรึกษาแนวพุทธธรรม สอดคล้องกับวิธีคิด ความเชื่อ ของคนไทยที่ส่วนมากนับถือศาสนาพุทธให้มีการดำเนินชีวิตตามหลักอริยมรรคแปด ที่มีหลักใน

การพัฒนาชีวิตอย่างถูกต้อง สามารถแก้ไขปัญหาชีวิต รู้จักฝึกฝนตนเอง ให้มีจิตใจที่เข้มแข็งและทนต่อสภาวะอารมณ์ต่างๆได้ และการเข้าใจในหลักคำสอนอริยสัจ ๔ และไตรลักษณ์ อันเป็นหลักความจริงของชีวิตจะสร้างกำลังใจให้แก่ผู้ที่พยายามฆ่าตัวตายให้สามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติอีกครั้ง ซึ่งตรงตามสมมุติฐานที่ ๒ ด้วยความเชื่อมั่นทางสถิติ ๐.๐๑ กล่าวคือ ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมกิจกรรมมีมีภาวะซึมเศร้ามาก หลังเข้าร่วมโปรแกรมมีภาวะซึมเศร้าลดลง

ผลของการวิจัยพบว่า การให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามหลักอริยสัจ ๔ เพื่อเพิ่มความเข้าใจความจริงของชีวิตมีผลต่อผู้ดูแลผู้ป่วยเข้าใจความจริงของชีวิตมากขึ้นและลดภาวะซึมเศร้า

ผลสัมฤทธิ์ของโปรแกรมมีความเด่นชัด ๒ ประเด็น คือ ผู้ดูแลผู้ป่วยมีความเข้าใจความจริงของชีวิตมากขึ้น และลดภาวะซึมเศร้า มีการปฏิบัติดูแลผู้ป่วยอย่างเข้าใจมากขึ้น และสนใจในการพัฒนาตนเองดีขึ้น

โปรแกรมการให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามหลักอริยสัจ ๔ เพื่อเพิ่มความเข้าใจความจริงของชีวิตและลดภาวะซึมเศร้ามีผลต่อความเข้าใจความจริงของชีวิต โดยประจักษ์ว่า ชีวิตคือความทุกข์ มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และไม่สามารถควบคุมบังคับให้เป็นดังใจหวังไม่ได้ และสามารถนำความความเข้าใจความจริงของชีวิตมาเป็นประเด็นสำคัญเพื่อการพัฒนาชีวิตของตนเองทั้งในส่วนที่เป็นส่วนตัวและความสัมพันธ์กับครอบครัวหรือบุคคลรอบข้าง

รูปแบบของโปรแกรมการให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มผสมผสานกระบวนการอริยสัจ ๔ เป็นลักษณะเด่นของโปรแกรม ซึ่งกระบวนการอริยสัจ ๔ เป็นกระบวนการที่สืบหาสาเหตุแห่งความทุกข์อย่างชัดเจนและเพื่อการเกิดปัญญาในการเห็นความทุกข์และดับทุกข์อย่างถาวร และเป็นกระบวนการที่เมื่อนำมาผสมผสานกับการให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มทำให้เกิดการพัฒนากระแสกลุ่มและกระแสบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งความสัมพันธภาพ การพิจารณารอยแยก และการแก้ปัญหาอย่างเข้าใจจริงและอบอุ่น ส่งผลให้เกิดการประทับใจซึ่งกันและกันสามารถนำความรู้ที่ได้มาเป็นแบบอย่างที่ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

หลักคำสอนตามแนวอริยสัจ ๔ เป็นการสอนถึงกระบวนการสืบหาความทุกข์ที่ต้นเหตุอย่างแท้จริง และมีความสัมพันธ์กับหลักของไตรลักษณ์ที่ต้องมองเห็นทุกสรรพสิ่งเป็นของไม่เที่ยงเป็นทุกข์และเสื่อมสลายไปในที่สุด เป็นกระบวนการที่เมื่อมีการพัฒนาอย่างถูกวิธีแล้วสามารถเอื้อประโยชน์ในการดำเนินชีวิตทั้งของตนเองและความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

อภิปรายผล

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า หลักอริยสัจ ๔ เป็นหลักธรรมที่สำคัญเป็นความจริงอันประเสริฐเกี่ยวกับโลกและชีวิตที่ชี้ให้เห็นถึงรากเหง้าของความทุกข์ที่บีบคั้นจิตใจมนุษย์ อริยสัจ ๔ เป็นกระบวนการที่สามารถสืบค้นหาความทุกข์ของมนุษย์แม้จะปรากฏอยู่อย่างซ่อนเร้นเห็นได้ยากกระจายอยู่ในทุกๆมิติของชีวิตไม่ว่าจะเป็นชีวิตส่วนตัวการงานอาชีพสัมพันธภาพระหว่างมนุษย์กับ

มนุษย์และกับสิ่งแวดล้อมก็ตาม อริยสัจ ๔ มีวิธีแห่งการชำระชีวิตและจิตใจให้พ้นจากความทุกข์ทั้งปวงแล้วนำมาผสมผสานกับการให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มซึ่งผลจากกระบวนการกลุ่มและการเข้ากลุ่มดังกล่าวสมาชิกในกลุ่มมักจะได้รับการส่งเสริมให้มีโอกาสได้พบเพื่อนสมาชิกคนอื่นๆ ได้รับกำลังใจรวมทั้งได้สังเกตต้นแบบที่ดีในการปฏิบัติตนอย่างเป็นสุขเพิ่มประสิทธิภาพการดูแลผู้ป่วยจิตเวชให้มีความสุขมากขึ้นด้วย ฉะนั้นเมื่อผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเวชมีสภาวะทุกข์บีบคั้น สูญเสียความมั่นคงทางอารมณ์ ได้มีการเรียนรู้ในด้านการเพิ่มพูนความเข้าใจความจริงของชีวิตตามแนวอริยสัจ ๔ เมื่อเผชิญความทุกข์ก็สามารถพิจารณาได้อย่างเข้าใจและแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเวชที่มีภาวะซึมเศร้าสามารถมีภาวะซึมเศร้าลดลง คือ หลังจากการเข้าร่วมโปรแกรมมีการเปลี่ยนแปลงความคิดที่เข้าใจโลกและชีวิตตามความเป็นจริง รู้เท่าทันอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด มีการปรับทัศนคติต่อผู้ป่วยจิตเวช มีความเข้าใจสภาวะของผู้ป่วยจิตเวชมากขึ้น ยอมรับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เมื่อมีความเข้าใจความจริงของชีวิตชัดเจนภาวะซึมเศร้าก็ลดลง

ผู้วิจัยได้แบ่งการอภิปรายเป็น ๓ ประเด็น คือ ๑. ผู้ให้การปรึกษา ๒. โปรแกรมการให้การปรึกษา ๓. ผู้รับการปรึกษา มีรายละเอียดดังนี้

๑. ผู้ให้การปรึกษา คุณสมบัติผู้ให้การปรึกษาเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในผู้ดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะซึมเศร้า โดยคุณสมบัติที่สำคัญที่สุด คือ การเป็นกัลยาณมิตร ที่สามารถช่วยเหลือ แนะนำ ชี้แนวทางแห่งปัญญาในกระบวนการกลุ่ม มีความเป็นกัลยาณมิตร เป็นจุดเชื่อมโยงที่สำคัญ ในการริเริ่มเข้าสู่กระบวนการอริยสัจ ๔ ซึ่งเป็นการค้นหาความทุกข์ที่ซ่อนเร้นอยู่ในหัวใจ ผู้ให้การปรึกษาต้องเข้าใจหลักอริยสัจ ๔ และเข้าใจหลักไตรลักษณ์ซึ่งเป็นตัววัดความเข้าใจความจริงของชีวิต ต้องมีสติสัมปชัญญะ สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ สามารถอยู่ร่วมการให้การปรึกษาได้ตลอดเวลาเพื่อทำให้เข้าใจปัญหาอย่างแท้จริง และสามารถควบคุมสถานการณ์กลุ่มได้ สร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นในกลุ่มได้เพื่อให้กลุ่มเกิดความอบอุ่น ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดบรรยากาศที่ปลอดภัยทำให้สมาชิกในกลุ่มกล้าเปิดใจ จึงทำให้เกิดการเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาซึ่งกันและกัน

๒. โปรแกรมการให้การปรึกษาแบบกลุ่มตามหลักอริยสัจ ๔ เป็นการนำหลักธรรมคืออริยสัจ ๔ ผสมผสานกับกระบวนการให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยา มาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาหรือความทุกข์ที่เกิดมีขึ้น มีขั้นตอนชัดเจน เข้าใจง่ายเป็นหลักเหตุผลที่เอาผลมาแสดงก่อนเหตุ ทำให้เกิดความเร้าใจอยากรู้ อยากทำตามเนื่องจากเมื่อแต่ละคนผู้ถึงปัญหาเรื่องราวของตนเองหรือสิ่งมีตนเองกระทบอยู่ ซึ่งเป็นสิ่งที่มองเห็นอยู่ในปัจจุบันคนก็สนใจอยากรู้ อยากแก้ปัญหา แล้วสืบหาราวเรื่องว่าปัญหาเกิดจากอะไร คือ สมุทัย เมื่ออยากกำจัดเหตุแล้วพูดถึงจุดมุ่งหมายว่าดีอย่างไร คือ นิโรธ การดับปัญหา ดับทุกข์ คนก็อยากไปจุดนั้น แล้วจึงบอกวิธีปฏิบัติ คือ มรรค ทำให้ผู้รับคำปรึกได้เข้าใจแนวทางการแก้ไขปัญหาหรือความทุกข์อย่างง่าย และสนใจที่จะเรียนรู้ร่วมกัน และแนวทางแห่งมรรคเป็นแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน ไม่ตึงเกินไปทำให้ผู้ให้การปรึกษาสามารถปฏิบัติได้ โดยเน้นเราของการพัฒนาปัญญา ปรับความเห็นให้เป็นสัมมาทิฏฐิ คือ ฝึกให้เห็นตามความเป็นจริงว่า

ชีวิตเป็นของไม่เที่ยง มีสภาวะบีบคั้น และไม่มีความหมายแห่งตัวตน ทำให้เกิดความเข้าใจความจริงของชีวิตมากขึ้น ทำให้เกิดการแสดงออก หรือการประพฤติตนออกมาอย่างถูกต้องดีงาม เกื้อกูลกัน จนนำไปสู่การดับทุกข์หรือการแก้ไขปัญหาได้

จากการวิจัยผู้เข้าร่วมโปรแกรม การให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามหลักอริยสัจ ๔ เพื่อเพิ่มความเข้าใจความจริงของชีวิตและลดภาวะซึมเศร้านี้ พบกัน ๓ ครั้ง มี ๘ โปรแกรม การออกแบบโปรแกรมมีจุดประสงค์ ๑. เพื่อพัฒนาจิตให้มีความมั่นคงทางอารมณ์ ๒. เพื่อพัฒนาปัญญาเพื่อความเข้าใจความจริงของชีวิต มีการสร้างสัมพันธภาพ ทำให้"รู้เขารู้เรา"ระหว่างผู้ให้คำปรึกษาและสมาชิกในกลุ่มนำไปสู่บรรยากาศให้สมาชิกทุกคนเกิดความรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย คุ้นเคยเป็นกันเอง รู้จักกันมากขึ้นและไว้วางใจซึ่งกันและกัน การได้สำรวจตนเองในแง่มุมต่างๆๆของชีวิตในการดูแลผู้ป่วย ได้เปิดเผยเรื่องราวเกี่ยวกับตนเองในแง่มุมต่างๆๆของชีวิตในการดูแลผู้ป่วยให้ผู้อื่นทราบเพื่อการเรียนรู้ปัญหาซึ่งกัน ได้ร่วมกันคิดหาวิธีการแก้ความทุกข์ ได้เปิดเผยว่าตนเองคาดหวังสิ่งใดสิ่งที่คาดหวังเป็นไปได้หรือไม่ คือ (เหตุแห่งความทุกข์) เรียนรู้สาเหตุแห่งความทุกข์ ทำให้เกิดกระบวนการคิดทบทวนย้อนมองตนเองว่า "ต้องการอะไรในชีวิต อะไรคือสิ่งที่เราควรเป็น" เรียนรู้วิถีทางการดำเนินชีวิตของตนควรเป็นอย่างไร การได้เรียนรู้ซึ่งกันและกันเกิดมีความประทับใจกัน "เข้าใจและยอมรับ"ได้เรียนรู้ความดีของกันและกัน เมตตา ได้ให้อภัยกัน เมื่อจิตมีความอ่อนโยนมีเมตตา เข้าใจ ยอมรับทุกสถานการณ์ของชีวิตความทุกข์ที่มีก็คลี่คลายไป เกิดการเรียนรู้จะวางจิตแบบไหนจึงมีความสุข ดังนั้นการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามแนวอริยสัจ ๔ เพื่อเพิ่มความเข้าใจความจริงของชีวิต สามารถช่วยให้ผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเวชที่มีภาวะซึมมีความมั่นคงทางอารมณ์มากขึ้น สามารถเผชิญความทุกข์ได้อย่างมีความสุขในระดับหนึ่งได้ สอดคล้องงานวิจัยของ เสาวณี เตชะพัฒนาวงษ์ (๒๕๕๓ : บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง ผลของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง ที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมการให้คำปรึกษาแบบ กลุ่มตามทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง ผู้สูงอายุมี การเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อพิจารณาคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการกล้าเปิดเผยตนเอง ด้านการเชื่อมั่นในตนเอง ด้านการยอมรับตนเองและผู้อื่นและด้านความต้องการ กระทำตนให้เป็นประโยชน์ ต่อสังคมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนด้านการยอมรับสถานการณ์ที่ทำให้รู้สึกผิดหวัง ท้อแท้ใจเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

๓. **ผู้รับการปรึกษา** ในส่วนของผู้รับการปรึกษามีการเปลี่ยนแปลง ๒ ด้าน คือมีการพัฒนาความคิดและมีการพัฒนาด้านปัญญา ปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ผู้ดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะซึมเศร้า มีภาวะซึมเศร้าลดลง คือ การพัฒนาปัญญาปรับทัศนคติในการมองให้เห็นความจริงของชีวิต โดยใช้กระบวนการอริยสัจ ๔ สืบค้นหาความทุกข์ เหตุแห่งทุกข์ และหนทางปฏิบัติเพื่อความดับทุกข์ เพื่อความดับทุกข์อย่างแท้จริง โดยใช้หลักไตรลักษณ์ คือ ทุกสรรพสิ่งมีการเกิดขึ้น มีความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่สามารถให้เป็นดั่งใจหวังได้ เพื่อความเข้าใจความจริงของชีวิต เมื่อมีความเข้าใจความจริงของชีวิตทำให้เกิดการกระทำที่ถูกต้อง ทำให้ภาวะซึมเศร้าลดลง สอดคล้องกับงานวิจัย พระมหาพร

เทพ อุตตฺโม (เดชประสาท) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาวิธีบำบัดโรคซึมเศร้าตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาท ผลการศึกษาพบว่า หลักธรรมและวิธีทางพระพุทธศาสนามีส่วนช่วยในการป้องกัน และบำบัดโรคซึมเศร้าได้ จากการมีผลงานวิจัยที่บุคคลากรทางการแพทย์ พยายามหาวิธีการบำบัดรักษาผู้ป่วยโรคซึมเศร้าตามแนวพระพุทธศาสนาในรูปแบบของการแพทย์ทางเลือก เช่น การฝึกสติให้ผู้ป่วยรู้ถึงสภาวะที่เกิดขึ้นกับตัวผู้ป่วยเอง และการกำหนดรู้เท่าทันสภาวะนั้นๆ ตลอด ถึงการจัดการปัญหานั้น โดยไม่ยึดติดกับเรื่องหรือปัญหานั้นด้วยการคิดพิจารณาตามหลักกฎ ไตรลักษณ์บ้าง กฎแห่งกรรมบ้าง ตามหลักอริยสัจ ๔ บ้างเป็นต้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของศุลีพร ปรมาภูติ (๒๕๕๕) การวิจัยเรื่อง ผลของกลุ่มจิตวิทยาพัฒนาตนและการปรึกษาแนวพุทธด้วยการใช้ รูปภาพเป็นสื่อต่อปญญาในภาวะความสัมพันธ์เชื่อมโยงและภาวะ ความเปลี่ยนแปลงในบุคคลภายหลังการรักษามะเร็งเต้านม ผลงานวิจัยพบว่า องค์ความรู้เกี่ยวกับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธแบบกลุ่มผู้ป่วยมะเร็ง เต้านมการใช้รูป ภาพ เปนสื่อ และปัญญา จากนั้นจึงพัฒนาโปรแกรมกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธด้วยการใช้รูปภาพเปนสื่อต่อปญญาในภาวะความสัมพันธ์เชื่อมโยงและภาวะความเปลี่ยนแปลงโดยมีเปาหมายเพื่อเอื้อให้สตรีหลังการรักษา มะเร็งเต้านมที่อาจประสบกับความวิตกกังวลและความเครียดเรื้อรัง เช่น รู้สึกถึงความสูญเสีย ชีวิต อยู่กับความไม่ แน่นอน ความคิดจดจ่อกับความตาย กระทบเอกลักษณ์ทางเพศ ตลอดสูญเสียความหมาย และความรู้สึกที่ดีต่อ ตนเองให้ค่อย ๆ มองเห็นความธรรมดาของความเปนจริงอย่างอ่อนโยน ผ่านกระบวนการการปรึกษาเชิงจิตวิทยา กลุ่มละ ๗ - ๑๐ คน ประกอบดว้ย สมาชิกที่มีประสบการณ์คล้ายกัน และผู้นำกลุ่มที่มีประสบการณ์การทำกลุ่มแนวพุทธไม่ต่ำกว่า ๖๐๐ ชั่วโมง กระบวนการกลุ่มทั้ง ๖ ช่วง มีกิจกรรม เช่น วาดภาพ ถ่ายภาพ เลือกรูปภาพ ฯลฯ ผู้นำกลุ่มจะเอื้อให้สมาชิกเปรียบรูปภาพกับตนเองหรือเหตุการณ์ในชีวิตให้ตรงที่สุด จากนั้นจึงนำมาสนทนากัน ในกลุ่ม โดยผู้นำกลุ่มจะเอื้อให้เกิดบรรยากาศที่อบอุ่น ปลอดภัย เข้าใจ และยอมรับ ทำให้สมาชิกรู้สึกผ่อนคลาย ที่จะเปดเผยประสบการณ์ และเอื้อให้เห็นความเปนจริงของชีวิตสะท้อนผ่านการใช้รูปภาพ เช่น การเริ่มต้นใหม่ ความหวัง การเปลี่ยนแปลง การอิงอาศัยความไม่สมบูรณ์ที่มีอยู่ในทุกชีวิตเป็นต้น เมื่อใจยืดหยุ่นต้อนรับกับความเปนจริง ความหม่นหมองก็จะเบียดเบียนใจได้น้อยลง

ข้อเสนอแนะ

๑. แบบประเมินการวิจัยสะท้อนถึงหลักและวิธีการอย่างเหมาะสม ใช้กระบวนการตามหลักอริยสัจ ๔ เพื่อการแก้ปัญหาและใช้หลักไตรลักษณ์เป็นมุมมองเพื่อพิจารณาให้เห็นตามความเป็นจริงของชีวิตอย่างแท้จริง แต่แบบประเมินการวิจัยมีข้อคำถามจำนวนมากทำให้ยากต่อการทำ จึงควรปรับปรุงเมื่อจะนำไปใช้ต่อไป

๒ ควรมีการวิจัยอย่างต่อเนื่องเกี่ยวการให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาผสมผสานกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสตร์ ในสาขาภาควิชาจิตวิทยา เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้มีความทุกข์อย่างแท้จริง

๓. ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนส่งเสริมการวิจัยที่นำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมซึ่งหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามีศักยภาพในการแก้ปัญหาชีวิตของบุคคลและสังคมจริงๆ จากงานวิจัยนี้เป็นการนำหลักธรรมอริยสัจ ๔ ซึ่งเป็นกระบวนการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบสืบหาต้นตอแห่งปัญหาชัดเจนพร้อมกับหลักไตรลักษณ์เพื่อมุมมองทุกสรรพสิ่งตามความเป็นจริงอย่างเข้าใจผสมผสานกับการให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยา ทำให้เกิดการเรียนรู้ปัญหาและมุมมองอย่างเข้าใจตามความเป็นจริงทำให้เกิดการแก้ปัญหาได้อย่างถาวรและสามารถพัฒนาการดำเนินชีวิตได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑. กิจกรรมในการให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาตามลักอริยสัจ ๔ สามารถนำมาต่อยอดหรือทำกิจกรรมนี้กับผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเวชหรือผู้ป่วยจิตเวช เพื่อสามารถบรรเทาความทุกข์ของผู้ดูแลผู้ป่วยได้

๒ กิจกรรมดังกล่าวสามารถพัฒนามาทำกับผู้ป่วยเองได้ด้วย ผู้วิจัยเชื่อว่ากิจกรรมสามารถช่วยในการปรับกระบวนการดูแลตัวเองของผู้ป่วยจิตเภทให้มีคุณภาพดีขึ้นได้อย่างมีนัยสำคัญทั้งต่อตัวผู้ป่วยเองและผู้ดูแลผู้ป่วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรทำการทดลองที่มีรูปแบบที่ซ้ำซ้อนมากกว่านี้เพื่อได้มีผลที่ละเอียดลึกซึ้งมากว่านี้ เช่น มีกลุ่มควบคุม การทดลองที่มีปัจจัยเพื่อความเข้าใจความจริงของชีวิต

๒ วิธีการวัดภาวะซึมเศร้า มีกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เข้ามาร่วมด้วย เช่น การรับประทานยาต้านเศร้า

เอกสารอ้างอิง

ฉัตรสุมาลย์ ศรีทองอุ่น, ประสบการณ์ของนักจิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธ : การดำเนินชีวิตและการงานบนฐานอริยสัจ ๔, **รายงานการวิจัย** , สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา, กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔

ชมพูนุท ศรีจันทร์นิล. (๒๕๕๒). จิตวิทยาแนวพุทธ: แนวทางเพื่อการเยียวยาและพัฒนาจิตใจมนุษย์. **วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.** ๒๙ ฉบับที่ ๔, (ตุลาคม – ธันวาคม ๒๕๕๒): ๑๙๔.

สายฝน เอกวรางกูร, **รู้จัก เข้าใจ ดูแล ภาวะซึมเศร้า**, กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอเชีย-เพรส จำกัด ๑๙๙๘.

ณรงค์ สหเมธาพัฒน์ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข (สธ.), **โรคซึมเศร้าคุกคามคนไทย** (ออนไลน์) , แหล่งที่มา http://www.manager.co.th (๒๗ พ.ค.๒๕๕๘).

ทวี ตั้งเสรี, **โรคซึมเศร้า,** รองอธิบดีกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, แหล่งที่มา (ออนไลน์) http://www.prema.or.th/patient.php?CId=๑&Id=๑๔๔&menu= ๒๗ พ.ค. ๒๕๕๘

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วารี กังใจ, **ความเครียดในผู้ดูแล,** คณะพยาบาลศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา, (ออนไลน์) แหล่งที่มา http://www.eldercarethailand.com ๒๗ พ.ค. ๒๕๕๘

ศรีรัตน์ คุ้มสิน, "ประสิทธิผลของโปรแกรมการเสริมพลังอำนาจต่อการรับรู้พลังอำนาจและระดับความเครียดผู้ดูแลผู้สูงอายุโรคหลอดเลือดสมองเสื่อม", **วิทยานิพนธ์-หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต,** สาขาการพยาบาลผู้สูงอายุ, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๖.

อภิรัชศักดิ์ รัชนีวงศ์, "การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ด้วยวิถีเชิงพุทธ", **วารสารสำนักงาน ป.ป.ส. งานวิจัยและวิชาการ,** ธันวาคม ๒๕๕๕-มีนาคม ๒๕๕๖ : หน้า ๓๑-๓๔.

การศึกษาภูมิปัญญาเครื่องดนตรีปริ: กรณีศึกษาครูปัง เครือมุกธิเบศร์ และครูเตือน บุญอินทร์บ้านห้วยล้อม ตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน

A study of Pri Musical Instruments: A Case Study of Master Pang Khrueamukthibet and Master Tuean Bunin at Ban Huailom, Phu Fa sub-district, Bo Kluea District, Nan Province

เชิงกล งามปลอด*

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ ๑) ศึกษาชีวประวัติและผลงานของครูปัง เครือมุกธิเบศร์ และครูเตือน บุญอินทร์ ๒) ศึกษาภูมิปัญญาเครื่องดนตรีปริ ของครูปัง เครือมุกธิเบศร์ และครูเตือน บุญอินทร์ จากการศึกษาข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ สัมภาษณ์ และการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า

๑.ครูปัง เครือมุกธิเบศร์ และครูเตือน บุญอินทร์ เป็นชาวลั๊วะที่มีภูมิหลังในชีวิตเหมือนกัน ทั้งมีความรู้ความสามารถในด้านเครื่องดนตรีปริของชาวลั๊วะเป็นคู่ร่วมแสดงที่บรรเลงคู่กันมานาน ออกแสดงในงานต่างๆทั้งในจังหวัดน่านและต่างจังหวัดรวมถึงเป็นวิทยากรเผยแพร่และอนุรักษ์เครื่องดนตรีปริ

๒. ครูปัง เครือมุกธิเบศร์ และครูเตือนบุญอินทร์ มีภูมิปัญญาในเครื่องดนตรีปริ ปริเป็นเครื่องดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวลั๊วะ สร้างจากไม้ไผ่ชนิดหนึ่งที่เรียกว่า ไผ่เฮี๊ยะ มีลักษณะพิเศษคือมีปล้องยาว ปริแบ่งออกเป็น ๒ แบบ คือปริแบบ ๗ ชิ้น และปริแบบ ๕ ชิ้น ปริแต่ละแบบนั้นจะมีบทเพลงเฉพาะของตนเอง รูปแบบของบทเพลงเป็นบทเพลงสั้นๆที่บรรเลงวนซ้ำไปมาหลายรอบ ทั้งนี้ชาวลั๊วะมีคติที่ว่า ปริเป็นเครื่องดนตรีที่จะนำมาบรรเลงเพื่อให้สนุกสนานผ่อนคลายและบรรเลงในงานที่เป็นมงคลรวมถึงงานพิธีที่สำคัญ

คำสำคัญ : เครื่องดนตรี; ปริ; อนุรักษ์

ABSTRACT

The purpose of this research is to study about 1) master Pang Khrueamukthibet and master Tuean Bunin's biography and music works. 2) to study about master Pang Khrueamukthibet and master Tuean Bunin's wisdom of music instruments Pri. The results of data collection from documents,interviews and analysisfound that :

*คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

1. Pang Khrueamukthibet and Tuean Bunin are Lua tribal.There are both of them have a similar life backgrounds. They both have knowledge and talented in Lua music instruments and have music showed together for a long time. The show held in Nan Province and other province and they also been a lecturer who broadcast and conserve Lua music instruments.

2. Pang Khrueamukthibet and Tuean Bunin are a specialist who have skilled and wisdom perfectly in music instruments Pri, Pri is an instrument that show Lua people's identity. Pri made from a type of bamboo that call Hia bamboo. Hia bamboo has a special feature with a longer articulate than other bamboo. Pri are divided in 2 type: 1) 7 pieces of Pri 2) 5 pieces of Pri .Each piece of Pri has it's own song with a short sentences and repeatedly playing. So that Pri is an instruments that play for relief and fun including of auspicious ceremony and important rituals.

Key word: Instruments; Pri; Conservation

๑.บทนำ

กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในเขตประเทศไทยนั้นมีมากมายหลายกลุ่ม กระจายอยู่ในเกือบทุกภูมิภาคทั้งภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันตก ภาคใต้ และภาคกลาง ซึ่งจะมีความหลากหลายความแตกต่างในด้านชาติพันธุ์กันออกไป อาทิเช่น ในภาคเหนือซึ่งมีภูมิประเทศเป็นภูเขาสูงก็จะมีกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ อาศัยอยู่เช่น กระเหรี่ยง มูเซอ เย้า ลีซอ ไทใหญ่ ลั๊วะ ฯล ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมี ภูไท ไทยทรงดำ ส่วย ทางภาคตะวันตกจะมี กระเหรี่ยง มอญ และภาคใต้จะมีมอร์แกน มลายู เป็นต้น กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้อาจจะอาศัยอยู่และพบได้เพียงเขตพื้นที่เดียวหรืออาจจะพบกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันแต่มีถิ่นที่อยู่อาศัย ห่างไกลกันมากก็ได้ เช่น ชาวกระเหรี่ยงที่มีที่อยู่อาศัยในจังหวัดกาญจนบุรี สามารถพบได้ที่จังหวัดทางภาคเหนือได้อีก กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ล้วนมีเอกลักษณ์วัฒนธรรมของตนเอง ทั้งการแต่งกาย ลักษณะทางสังคม อาหารการกิน บ้านเรือน พิธีกรรมความเชื่อขนบธรรมเนียมประเพณี การละเล่นต่างๆ ซึ่งรวมถึงวัฒนธรรมทางดนตรีด้วย

ชาวลั๊วะเป็นอีกกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยทางภาคเหนือโดยเฉพาะจังหวัดที่มีเขตแดนติดต่อกับประเทศลาว เช่น น่าน เชียงราย เป็นต้น และยังพบกลุ่มชาติพันธุ์ชาวลั๊วะที่ประเทศลาวอาศัยอยู่แถบตะวันตกของแขวงไชยบุรี ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ฝั่งประเทศลาวจะเรียกตัวเองว่า พ่าย หรือ ลั๊วะ (Lua) ซึ่งมีความสอดคล้องกับชาวลั๊วะที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยที่จะออกเสียงว่า ปรัย หรือ ลั๊วะปรัย และยังมีอีกกลุ่มหนึ่งที่เรียกตนเองว่า มัล หรือ ลั๊วะมัล อีกด้วย ชาวลั๊วะนั้นมีภาษาพูดเป็นของตนเองซึ่งถูกจัดอยู่ในกลุ่มย่อยมอญ-เขมร ในกลุ่มออสโตเอเชียติก มี

วัฒนธรรม พิธีกรรมขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นของตนเองที่เป็นเอกลักษณ์ที่มีคุณค่าเป็นมรดกเชิงวัฒนธรรม วิถีชีวิตในแบบเดิมของชาวลั๊วะนั้นมีความผูกพันกับธรรมชาติเป็นหลัก พึ่งพาอาศัยธรรมชาติทั้งการสร้างที่อยู่อาศัย การทำมาหากินด้วยการปลูกพืชไร่ และการเลี้ยงสัตว์ป่าที่เป็นวิถีเฉพาะของชาวลั๊วะด้วยการนำมาใช้งานเป็นฤดูกาลและปล่อยคืนสู่ป่าเมื่อไม่ได้ใช้งาน รวมถึงความศรัทธาความเชื่อของชาวลั๊วะที่นับถือว่าธรรมชาติเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งจะมีพิธีกรรมบวงสรวงเจ้าป่าเจ้าเขาเพื่อความอุดมสมบูรณ์ในการทำมาหากินซึ่งเป็นกุศโลบายแฝงของบรรพบุรุษที่ต้องการสอนให้คนอยู่ร่วมกับธรรมชาติ พึ่งพาอาศัยและดูแลรักษาเพื่อความอุดมสมบูรณ์อย่างยั่งยืน(ศราวุธ ศิลป์ท้าว, ๒๕๕๕)

มนุษย์ทุกเผ่าพันธุ์ไม่ว่าเป็นเผ่าพันธุ์ที่ล้าหลังหรือเผ่าที่อารยธรรมสูญสิ้นชาติพันธุ์ไปแล้วหรือยังสืบทอดเผ่าพันธุ์อยู่ในยุคปัจจุบัน ต่างมีวัฒนธรรมทางดนตรีซึ่งมีความแตกต่างกันออกไปตามองค์ประกอบทางสังคมและวัฒนธรรมของตน (พูนพิศ อมาตยกุล, ๒๕๒๙) พัฒนาการต่างๆ ทางดนตรีของชนเผ่าต่างๆ จะสัมพันธ์กับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของชนเผ่าเหล่านั้นด้วยลักษณะความเป็นพื้นเมืองของดนตรีในแต่ละท้องที่ ส่วนใหญ่จะเป็นคนกลุ่มเล็กๆเช่น หมู่บ้าน ตำบล อำเภอหรือจังหวัดใดจังหวัดหนึ่งที่มีการปฏิบัติตามข้อตกลงของคนในถ้องถิ่นนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นลักษณะการขับร้อง ท่วงทำนอง จังหวะ หรือแม้กระทั่งเครื่องดนตรีที่นำมาใช้ล้วนเป็นสิ่งที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นนั้นๆ ลักษณะที่บ่งบอกว่าดนตรีใดเป็นดนตรีพื้นเมืองก็คือ “ความเข้าใจความซาบซึ้งในดนตรีเหล่านั้น จะเกิดขึ้นได้กับบุคคลในท้องถิ่นมากกว่าบุคคลอื่นๆ” หาได้เป็นที่นิยมชมชอบและเข้าใจกันทั่วทั้งประเทศ มีดนตรีท้องถิ่นบางแห่งซึ่งได้พัฒนาตัวเองไปไกลจนเป็นที่เข้าใจและนิยมกันในวงกว้างทั่วทั้งชาติ ดนตรีที่ว่านี้มักเป็นดนตรีท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งของเมืองหลวง เป็นดนตรีที่ได้รับความนิยมจนนำไปบรรเลงกันในราชสำนัก และมีผู้นิยมชมชอบหรือเผยแพร่ไปอย่างกว้างขวางมีการอบรมสั่งสอนสืบต่อกัน มีวิวัฒนาการที่สืบเนื่องไปในที่สุดก็เป็นที่ยอมรับของคนทั่วทุกถิ่นในชาติ ดนตรีที่ว่านี้คือดนตรีประจำชาติ สำหรับดนตรีประจำชาติไทยก็คือ “ดนตรีไทย” นั้นเอง ดนตรีไทยเป็นดนตรีคลาสสิค ซึ่งเกิดจากความสามารถ เกิดจากมันสมองและความรู้สึกนึกคิดของชนชาติไทยมีวิวัฒนาการจากดนตรีดั้งเดิมดนตรีท้องถิ่น(ปัญญา รุ่งเรือง, ๒๕๓๑). กล่าวได้ว่าดนตรีนั้นเป็นสิ่งที่ถือกำเนิดขึ้นมาพร้อมๆ กับเผ่าพันธุ์ของมนุษย์ เนื่องจากการร้องรำทำเพลง การเคาะจังหวะ เป็นสิ่งที่มนุษย์กระทำอยู่เสมอและมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ให้เห็นได้ชัดเจน อย่างไรก็ตามข้อบันทึกทางดนตรีที่เป็นหลักฐานแน่นอน สามารถบอกได้ไม่ง่ายนักที่พอจะมีหลักฐานแน่ชัด(ณรุทธ์ สุทธจิตต์, ๒๕๔๖). โดยรวมแล้วดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่เป็นสมบัติของสังคม มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมออันเป็นผลมาจากพฤติกรรมของคนในสังคมที่อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข(สุมาลี นิมมานุภาพ, ๒๕๓๕)

ชาวลั๊วะนั้นมีเครื่องดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์ของตนอยู่ชิ้นหนึ่งทำขึ้นจากไม้ไผ่ชนิดหนึ่งที่เรียกว่าไม้ไผ่เฮี๊ยะ ชาวลั๊วะเรียกเครื่องดนตรีของตนชิ้นนี้ต่างกันออกไปตามภาษาของเผ่าของตนเอง โดยชาวลั๊วะมัลนั้นจะออกเสียงเรียกเครื่องดนตรีนี้ว่า “พิ๊” หรือ “ปิ๊” ส่วนชาวลั๊วะปรัยจะออกเสียง

ว่า “ปริ”หรือ“เปราะห์” ซึ่งความแตกต่างของเครื่องดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ลั๊วะชิ้นนี้อยู่ที่การสร้างเครื่องดนตรีที่มีลักษณะแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย และยังใช้บรรเลงในโอกาสที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังมีชาวลั๊วะอีกเผ่าหนึ่งที่เรียกเครื่องดนตรีชนิดนี้ว่า “อีเก้ง” ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกันอีกเช่นเดียวกัน จึงกล่าวได้ว่าเครื่องดนตรีประเภทนี้เป็นเครื่องดนตรีประจำชาวลั๊วะที่ นิยมเล่นกันในทุกๆ เผ่า แม้จะมีชื่อเรียกที่อาจจะแตกต่างกันไปบ้าง มีลักษณะทางกายภาพที่ไม่เหมือนกันทุกประการ โอกาสที่ใช้ในการบรรเลงที่แตกต่างออกไปตามวัฒนธรรมสังคมของแต่ละเผ่าอาทิเช่น ชาวลั๊วะมัลจะเล่นเครื่องดนตรี “พิ๊” ในงานพิธีประจำปีเพื่อบูชาขวัญข้าวหลังจากการ เก็บเกี่ยวซึ่งจะมีเป็นประจำทุกปี ส่วนชาวลั๊วะปรัยมักจะนิยมเล่นเครื่องดนตรีชนิดนี้เวลาที่ไปเก็บเกี่ยวข้าวไร่ ซึ่งมักจะมีระยะทางไกลจึงได้คิดนำเอาเครื่องดนตรีชนิดนี้มาเล่นระหว่างทางเพื่อให้ผ่อนคลายจากความเหนื่อยล้า

ปัจจุบันความนิยมในการเล่นเครื่องดนตรีชนิดนี้ได้ลดความนิยมลงไป มากเนื่องจากวิถีชีวิตของชาวลั๊วะในปัจจุบันเปลี่ยนไปจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม จึงมีการละทิ้งอาชีพเดิมและไปหางานทำในเขตเมือง จึงทำให้การเล่นเครื่องดนตรีปรินี้ซึ่งจะบรรเลงเวลาที่ไปเก็บเกี่ยวผลผลิตการเกษตรจึงหายไปด้วย และอีกทั้งปัจจุบันนี้ชาวลั๊วะได้รับเอาศาสนาต่างๆมานับถือแทนความเชื่อเดิมที่นับถือธรรมชาติและผีบรรพชน ซึ่งทำให้พิธีกรรมที่มีเครื่องดนตรีปริเป็นส่วนประกอบได้ถูกยกเลิกไป แต่ยังมีชาวลั๊วะที่ยังคงทำหน้าที่สืบทอดภูมิกลุ่มชาติพันธุ์ลั๊วะชิ้นนี้อยู่ โดยได้ดัดแปลงปรับเปลี่ยนการเล่นให้มีอิสระมากขึ้น ไม่ยึดติดกับการเล่นเพื่อพิธีกรรมหรือการเล่นในระหว่างไปเกี่ยวข้าวที่ไร่อีกต่อไป

ครูปัง เครือมุกธิเบศร์ และ ครูเตือน บุญอิทร์ ชาวลั๊วะที่ บ้านห้วยล้อม หมู่ที่ ๕ ตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน เป็นผู้ที่มีภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการเล่นเครื่องดนตรีปริของชาวลั๊วะที่อำเภอบ่อเกลือครูปังและครูเตือนเป็นคู่แสดงการบรรเลงปริที่ร่วมบรรเลงด้วยกันมากว่า ๒๐ ปี และมีบ้านพักอาศัยที่อยู่ติดกัน ครูปังและครูเตือนเป็นบุคคลที่ชาวลั๊วะบ้านห้วยล้อมและหมู่บ้านชาวลั๊วะที่อยู่ใกล้เคียงให้การยอมและนับถือว่าเป็น “ครูเพลงปริ” ของชาวลั๊วะ ด้วยเป็นผู้ที่มีภูมิปัญญาในเครื่องดนตรีปริอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ และยังอนุรักษ์ภูมิปัญญานี้ไว้ด้วยการสอนต่อให้กับเด็กๆในหมู่บ้านและเป็นวิทยากรพิเศษให้กับสถานศึกษาต่างๆ เพื่อสืบทอดมรดกทางดนตรีชิ้นนี้ไว้ไม่ให้สูญหาย

การศึกษาค้นคว้าวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาภูมิปัญญาเครื่องดนตรีปริ ของชาวลั๊วะที่บ้านห้วยล้อม หมู่ที่ ๕ ตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน ซึ่งมีครูปัง เครือมุกธิเบศร์ และครูเตือน บุญอินทร์ เป็นกรณีศึกษา ซึ่งจากการที่ครูปังและครูเตือนมีประสบการณ์และภูมิปัญญาในเครื่องดนตรีปริที่ได้รับการยอมรับจากชาวลั๊วะด้วยกันและยังได้รับเกียรติให้ไปแสดงการบรรเลงปริในโอกาสต่างๆอยู่เป็นประจำ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาเพื่อเป็นการเก็บรวบรวมองค์ความรู้ดังกล่าวเอาไว้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาในวัฒนธรรมทางดนตรีของชาวลั๊วะและเป็นการช่วยสืบสานวัฒนธรรมทางดนตรีอันมีค่านี้ให้ยังคงอยู่อีกทางหนึ่ง

๒.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. ศึกษาชีวประวัติของครูปัง เครือมุกธิเบศร์ และครูเตือน บุญอินทร์

๒. ศึกษาภูมิปัญญาเครื่องดนตรีปริของครูปัง เครือมุกธิเบศร์ และครูเตือน บุญอินทร์

๓.วิธีการศึกษา

๑. ศึกษาชีวประวัติและผลงานของครูปัง เครือมุกธิเบศร์ และครูเตือน บุญอินทร์

๑.๑ ศึกษาประวัติชีวิตส่วนตัว

๑.๒ ศึกษาการเรียนเครื่องดนตรีปริ

๑.๓ ศึกษาหน้าที่ในการบรรเลงปริ

๑.๔ ศึกษาผลงานการแสดง

๒. ศึกษาภูมิปัญญาด้านเครื่องดนตรีปริ ของครูปัง เครือมุกธิเบศร์ และครูเตือน บุญอินทร์

๒.๑ ศึกษาภูมิปัญญาการผลิตเครื่องดนตรีปริ ของครูปัง เครือมุกธิเบศร์ และครูเตือน บุญอินทร์

๒.๑.๑ การเลือกวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตเครื่องดนตรีปริ

๒.๑.๒ วิธีการทำและการตั้งเสียงเครื่องดนตรีปริ

๒.๑.๓ ลักษณะทางกายภาพของเครื่องดนตรีปริ

๒.๒ ศึกษาการบรรเลงเครื่องดนตรีปริ ของ ครูปัง เครือมุกธิเบศร์ และครูเตือน บุญอินทร์

๒.๒.๑ การจับและการวางตำแหน่งเครื่องดนตรีปริ

๒.๒.๒ กลวิธีการบรรเลงเครื่องดนตรีปริ

๒.๒.๓. โอกาสที่ใช้ในการบรรเลงเครื่องดนตรี

๒.๓ ศึกษาระบบเสียงของเครื่องดนตรีปริ

๒.๓.๑ ระบบเสียงของเครื่อง ดนตรีปริแบบ ๗ ชิ้น

๒.๓.๒ ระบบเสียงของเครื่องดนตรีปริแบบ ๕ ชิ้น

๒.๔ ศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาเครื่องดนตรีปริของครูปัง เครือมุกธิเบศร์ และครูเตือน บุญอินทร์

๒.๔.๑ ศึกษาการถ่ายทอดการบรรเลงเครื่องดนตรีปริ

๒.๔.๒ ศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาวิธีผลิตเครื่องดนตรีปริ

๒.๕ ศึกษาบทเพลงสำหรับเครื่องดนตรีปริของครูปัง เครือมุกธิเบศร์ และครูเตือน บุญอินทร์

๒.๕.๑ บทเพลงปริ แบบ ๗ ชิ้น

๒.๕.๒ บทเพลงปริ แบบ ๕ ชิ้น

๔.สรุปผลการวิจัย

การศึกษาภูมิปัญญาเครื่องดนตรีปริ กรณีศึกษาครูปัง เครือมุกธิเบศร์ และครูเตือน บุญอินทร์ บ้านห้วยล้อม ตำบล ภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน มีผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

๑.ชีวประวัติและผลงานของครูปัง เครือมุกธิเบศร์ และครูเตือน บุญอินทร์

๑.๑ ชีวประวัติส่วนตัว

ครูปัง เครือมุกธิเบศร์ และครูเตือน บุญอินทร์ เป็นชาวลั๊วะโดยกำเนิดซึ่งมีภูมิหลังคล้ายคลึงกัน ตั้งถิ่นที่อยู่อาศัยปัจจุบันอยู่ที่บ้านห้วยล้อม ตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน ครูปัง สมรสกับนายกาด เครือมุกธิเบศร์ มีบุตร-ธิดารวม ๘ คน ครูเตือน สมรสกับนายเฉลิม บุญอินทร์ มีบุตร-ธิดารวม ๓ คน ปัจจุบันครูปังประกอบอาชีพขายก๋วยเตี๋ยวและทำการเกษตรบ้างเป็นครั้งคราว ส่วนครูเตือน ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทั้งสองมีบ้านพักอาศัยอยู่ใกล้เคียงกันและรับงานแสดงปริตามการว่าจ้าง

๑.๒ ศึกษาการเรียนเครื่องดนตรีปริ

ครูปัง เครือมุกธิเบศร์ ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านเครื่องดนตรีปริจากนายวง และนางแหวนผู้เป็นตายาย โดยเริ่มฝึกฝนตั้งแต่อายุ ๙ ขวบ ส่วนครูเตือน บุญอินทร์ ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านเครื่องดนตรีปริมาจากนางคัน บุญอินทร์ ผู้เป็นป้าตอนอายุได้ ๗ ขวบ โดยเรียนตั้งแต่การผลิตเครื่องดนตรีปริซึ่งประกอบไปด้วยขั้นตอนต่างๆเช่น การเลือกไม้ไผ่เฮี๊ยะ การตัดแบ่งท่อนไม้ไผ่เฮี๊ยะ การผ่าและฝานเนื้อไม้เพื่อตั้งเสียง รวมไปถึงการฝึกบรรเลงปริ

๑.๓ ศึกษาหน้าที่การบรรเลง

การแสดงปริในแต่ละครั้งจะต้องประกอบไปด้วยคนอย่างน้อย ๒ คนขึ้นไปเพื่อรับหน้าที่บรรเลงแม่ปริ ๑ คนและคนที่รับหน้าที่บรรเลงลูกปริอีก ๑ คน โดยที่ในการแสดงปริส่วนใหญ่ครูปัง เครือมุกธิเบศร์ จะรับหน้าที่บรรเลงลูกปริ ส่วนครูเตือน บุญอินทร์ รับหน้าที่บรรเลงแม่ปริ แต่ทั้ง ๒ ท่านก็สามารถบรรเลงสลับตำแหน่งกันได้เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้วยกันทั้งคู่

๑.๔ ศึกษาผลงานการแสดง

ครูปัง เครือมุกธิเบศร์ และครูเตือน บุญอินทร์ ได้รับเชิญไปแสดงในงานประจำปีของจังหวัดน่านเป็นประจำทุกปี รวมถึงการไปแสดงในงานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์และรายการโทรทัศน์ต่างๆ เช่น พันแสงรุ้ง อีกทั้งเคยได้แสดงการบรรเลงปริถวาย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามมงกุฎราชกุมารี วาระที่เสด็จมาประทับ ณ พระตำหนักภูฟ้า

๒. ศึกษาภูมิปัญญาเครื่องดนตรีปริของครูปัง เครือมุกธิเบศร์ และครูเตือน บุญอินทร์

๒.๑ ศึกษาภูมิปัญญาการผลิตเครื่องดนตรีของครูปัง เครือมุกธิเบศร์ และครูเตือน บุญอินทร์

๒.๑.๑ การเลือกวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตเครื่องดนตรีปริ

ปริเป็นเครื่องดนตรีที่ทำขึ้นจากไผ่ชนิดหนึ่งที่เรียกว่า “ไผ่เฮี๊ยะ” โดยไผ่เฮี๊ยะที่สามารถนำมาทำเครื่องดนตรีปริได้จะต้องมีอายุระหว่าง ๓-๕ ปี ซึ่งอยู่ในช่วงที่ดีที่สุดไม่อ่อนและไม่แก่จนเกินไปแหล่งที่ดีที่สุดในการเลือกไม้เป็นยอดเขาสูงที่มีอากาศเย็นตลอดปี

๒.๑.๒ อุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตเครื่องดนตรีปริ

การสร้างเครื่องดนตรีปรินั้นใช้อุปกรณ์ ๑ ชิ้น คือ มีด ๑ เล่ม ซึ่งใช้ตั้งแต่การตัดต้นไผ่เฮี๊ยะที่ถูกคัดเลือกมาแล้ว และยังใช้ในทุกขั้นตอนการผลิตอาทิเช่น การตัดแบ่งท่อนปริแต่ละชิ้น การตัดส่วนปลายให้เป็นทรงปากฉลาม การเริ่มฝานเนื้อไม้ออกเพื่อตั้งเสียง การทดสอบระดับเสียงด้วยการใช้สันมีเคาะที่ตัวปริตลอดจนถึงการตกแต่งลบเหลี่ยมคมต่างๆ

๒.๑.๓ วิธีการทำและการตั้งเสียงเครื่องดนตรีปริ

นำไม้ไผ่เฮี๊ยะมาตัดแบ่งเป็นท่อนได้ ๗ ท่อน ความยาวประมาณท่อนละ ๔๐ เซนติเมตร ไม้ส่วนที่เหลือตัดแบ่งออกให้เท่ากันอีก ๒ ท่อน เพื่อใช้ทำไม้สำหรับตี ต่อมาใช้มีดฝานเนื้อไม้ตรงบริเวณกึ่งกลางตัวปริไปหาส่วนปลาย แล้วตัดส่วนปลายให้เป็นทรงปากฉลาม ในระหว่างฝานต้องคอยใช้สันมีดเคาะเพื่อทดสอบระดับให้ได้ตามต้องการโดยเริ่มทำจากตัวเมปริก่อน หลังจากนั้นจึงนำเมปริเป็นเสียงหลักในการตั้งเสียงปริตัวอื่นๆ

๒.๑.๔ ลักษณะทางกายภาพของเครื่องดนตรีปริ

เครื่องดนตรีปรินั้นมีทั้งหมด ๗ ตัว คือ เมปริ เมเด๊ง เมเด๊ะ ควั่นปริ ควั่นล๊อง ควั่นเด๊ก และควั่นเด๊ะ ทั้งหมดมีลักษณะทางกายภาพที่เหมือนกันคือ เป็นรูปทรงกระบอก ตรงโคนกระบอกเป็นข้อต่อปล้อง ด้านปลายตัดเป็นรูปทรงแหลมคล้ายปากฉลามและจากจุดกึ่งกลางถึงส่วนปลายจะฝานเนื้อไม้ออกเป็นร่อง มีขนาดความยาวแตกต่างกันออกไป ปริมีอายุการใช้งานน้อยและมีการเสื่อมสภาพเนื่องจากไม้หดตัวการยืดอายุเพื่อให้ปริใช้งานได้นานมากขึ้นคือการนำไปแช่น้ำ ซึ่งจะยืดอายุปริได้ประมาณ ๒ อาทิตย์

๒.๒ การศึกษาภูมิปัญญาการบรรเลงเครื่องดนตรีปริของครูปัง เครือมุกธิเบศร์ และครูเตือน บุญอินทร์

๒.๒.๑. การจับและการวางตำแหน่งเครื่องดนตรีปริ

การจับปรินั้นใช้วิธีการหนีบปริไว้ระหว่างนิ้วมือข้างซ้ายแต่ละนิ้ว โดยหนีบที่โคนปริให้สูงขึ้นมาจากบริเวณที่หนีบประมาณ ๑๐ เซนติเมตร หรือตรงจุดที่ทดสอบด้วยการเคาะแล้วเสียงดังกังวานที่สุด ส่วนไม้ตีนั้นใช้มือขวาจับในลักษณะของการใช้นิ้วประคองไม้ตีไว้ไม่กำไม่จนแน่นเกินไป

๒.๒.๒ กลวิธีการบรรเลงเครื่องดนตรีปริ

การบรรเลงใช้ท่ายืน แขนซ้ายแนบชิดลำตัวและสามารถเคลื่อนข้อศอกให้ไปได้ทั้งซ้ายและขวา นิ้วมือข้างซ้ายหนีบเครื่องดนตรีปริให้สูงขึ้นมาจากบริเวณที่หนีบและเคาะได้เสียงกังวานไพเราะ มือข้างขวาถือไม้ตีโดยจับให้นิ้วโป้งอยู่ด้านล่างส่วนนิ้วที่เหลืออยู่ด้านบนทั้งหมด เวลาบรรเลงสามารถเคลื่อนข้อศอกของแขนซ้ายไปมาเพื่อให้สามารถบรรเลงได้สะดวก

๒.๒.๓ โอกาสที่ใช้ในการบรรเลง

ปริเป็นเครื่องดนตรีที่ถูกนำมาบรรเลงเพื่อความผ่อนคลายเวลาไปเก็บเกี่ยวผลผลิตการเกษตรหรือเฉพาะในงานที่เป็นงานรื่นเริงสนุกสนาน หรืองานพิธีกรรมที่งานมงคลเช่น พิธีแต่งงาน พิธีขึ้นบ้านใหม่ พิธีบูชาขวัญข้าว(โสลดหลวง) เท่านั้นและไม่นิยมบรรเลงในงานอวมงคล และในปัจจุบันมีการรับเป็นการแสดงเพื่ออนุรักษ์เชิงวัฒนธรรม

๒.๓ ศึกษาระบบสียงของเครื่องดนตรีปริ

๒.๓.๑ ระบบเสียงของเครื่องดนตรีปริแบบ ๗ ชิ้น

ปริ แบบ ๗ ชิ้นหรือปริจุมซีในภาษาลั๊วะประกอบด้วยตัวเครื่องทั้งหมด ๗ ชิ้น มีเสียงทั้งหมด ๖ เสียง แบ่งออกเป็น ๒ ชุด คือ ชุดแม่ มี ๓ ตัว คือ เมปริ เมเดิ๊ง และเมเด๊ะ และชุดลูก มี ๔ ตัว คือ ควั่นปริ ควั่นล๊อง ควั่นเด๊ก ควั่นเด๊ะ โดยเปรียบเทียบกับความถี่เสียงสากลและเทียบเคียงระดับเสียงโดยอนุโลมได้ดังนี้

ตารางที่ ๑ ความถี่ปริจุมซีเทียบกับความถี่สากล

ชื่อ	ความถี่(Hz)	ความถี่สากล(A4=440Hz)	ค่าความแตกต่าง	ระดับเสียง
เมปริ	352	349.2	-14 Cents	F 4
เมเด๊ะ	391	392.0	-4 Cents	G 4
เมดิ๊ง,ควั่นปริ	467	466.1	3 Cents	A#4,Bb
ควั่นล๊อง	518	523.2	-17 Cents	C 5
ควั่นเด๊ะ	586	587.3	-4 Cents	D 5
ควั่นเด๊ะ	660	659.2	2 Cents	E 5

เสียงที่ต่ำที่สุดคือเมปริ ความถี่ ๓๕๒ Hz (F๔) ไปหาโน้ตเสียงที่สูงที่สุดคือ ควั่นเด๊ก ความถี่ ๖๖๐ Hz (E๕) ห่างกันเป็นระยะเท่ากับ ๕ เสียงครึ่ง มีความถี่เสียงห่างกัน ๓๐๘.๘ Hz. และมีระยะห่างของคู่เสียงในระบบเซนต์เท่ากับ ๑๐๘๘.๒๖ Cents

ภาพที่ ๑แสดงระยะห่างของเสียง ปริ แบบ ๗ ชิ้น

๒.๓.๒. ระบบเสียงของเครื่องดนตรีปริ แบบ ๕ ชิ้น

ปริ แบบ ๕ ชิ้นหรือปริแผละอานในภาษาลั๊วะ เป็นการประยุกต์มาจากปริ แบบ ๗ ชิ้น โดยการตัดเอาปริที่มีขนาดใหญ่ที่สุดและเล็กที่สุดคือ เมปริ และควั่นเด๊ก ออกทำให้เหลือเพียง ๕ ชิ้น

การแบ่งเสียงดนตรีทางวิทยาศาสตร์	ระดับเสียงดนตรี	G	A#,Bb	C	D
	ความถี่เสียง (Hz)	384	461.32	512	576
เสียงเครื่องดนตรีปริ	ชื่อระดับเสียง	เมเด๊ะ	เมเดิ้ง, ควั่นปริ	ควั่นล๊อง	ควั่นเด๊ะ
	ความถี่เสียง (Hz)	391	467	518	586

ตารางที่ ๒ ความถี่ปริแผละอานเทียบกับความถี่สากล

เสียงที่ต่ำที่สุดคือ เมเด๊ะ ความถี่ ๓๙๑ Hz (G๔) ไปหาโน้ตเสียงที่สูงที่สุดคือ ควั่นเด๊ะ ความถี่๕๘๖ Hz (D๕) ห่างกันเป็นระยะเท่ากับ ๓ เสียงครึ่ง มีความถี่เสียงห่างกัน ๑๙๕ Hz. และมีระยะห่างของคู่เสียงในระบบเซนต์เท่ากับ ๗๐๐.๔๗Cents

ภาพที่ ๒ แสดงระยะห่างของเสียง ปริ แบบ ๕ ชิ้น

๒.๔ ศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาเครื่องดนตรีปริของครูปัง เครือมุกธิเบศร์ และครูเตือน บุญอินทร์

๒.๔.๑ ศึกษาการถ่ายทอดการบรรเลงเครื่องดนตรีปริ

การสืบทอดการบรรเลงเครื่องดนตรีปริของกลุ่มชาติพันธุ์ลั๊วะในสมัยก่อนจะเป็นไปในลักษณะของการถ่ายทอดให้กับลูกหลานในครอบครัวเท่านั้น ไม่นิยมสอนต่อให้กับคนนอก ผู้ฝึกเล่นปรินั้นจะต้องเริ่มจากการฝึกตีตัวแม่ปริก่อน เนื่องจากมีทำนองที่สั้นกระชับง่ายต่อการฝึกฝนและต้องฝึกฝนให้ได้อย่างชำนาญดีแล้วจึงสามารถฝึกตีตัวลูกปริได้ การสอนนั้นผู้สอนจะใช้วิธีสาธิตแล้วให้ผู้ฝึกทำตามโดยมักเริ่มจากบทเพลงสั้นๆที่มีรูปแบบจังหวะง่ายและซ้ำไปมาเพื่อให้เกิดความชำนาญ

๒.๔.๒ ศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาวิธีผลิตเครื่องดนตรีปริ

การถ่ายทอดวิธีการผลิตเครื่องดนตรีปรินั้นผู้สอนจะใช้วิธีเดียวสาธิตและให้ผู้ฝึกทำตามตั้งแต่ขั้นตอนการเลือกไม้ การตัดแบ่งท่อน การฝานเนื้อไม้เพื่อตั้งเสียงและการดูแลรักษาปริ ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ต้องใช้ระยะเวลานานกว่าที่จะสามารถทำได้ เนื่องจากไม้ไผ่เฮี๊ยะที่เป็นวัสดุในการสร้างนั้นมีลำต้นที่บางมากกว่าไผ่ชนิดอื่นๆ หากออกแรงในการตัดหรือฝานเนื้อไม้มากเกินไปจะทำให้ตัวกระบอกนั้นแตกได้ และการฝานเนื้อไม้เพื่อตั้งเสียงต้องคอยเคาะฟังเสียงโดยผู้สอนจะเคาะปริที่ทำเสร็จแล้วให้ผู้ฝึกได้ฟังเสียงแล้วฝานเนื้อไม้ออกเพื่อเทียบให้เสียงตรงกัน

๒.๕ ศึกษาบทเพลงสำหรับเครื่องดนตรีปริของครูปัง เครือมุกธิเบศร์ และครูเตือน บุญอินทร์

๒.๕.๑ บทเพลงปริ แบบ ๗ ชิ้น

จาการศึกษาบทเพลงปริ แบบ ๗ ชิ้น พบว่าเป็นรูปแบบเพลงท่อนเดียวที่มีความยาวไม่มาก มีลักษณะการบรรเลงเป็นการวนซ้ำไปมาและไม่มีจำนวนรอบในการวนซ้ำที่แน่นอน ซึ่งการจบเพลง ผู้บรรเลงจะดูจากองค์ประกอบของงานเช่น มีผู้คนออกมาเต้นรำกันผู้บรรเลงจะวนซ้ำไปเรื่อยๆ จนกว่าการรำนั้นจะหยุดลง หรือหากผู้บรรเลงเห็นว่าควรจบเพลงแล้วจะให้สัญญาณกับคู่บรรเลง ด้วยการบอกคำเป็นภาษาลั๊วะว่า บร๊วด แปลว่าจบเพลง

ปริแบบ ๗ ชิ้นมีโครงสร้างของเสียงที่มีกลุ่มโน้ตจำนวน ๖ เสียงเป็นองค์ประกอบคือ ฟา ซอล ที แฟลท โด เร และ มี (F G B^b C D E) โดยมีเสียงสำคัญมีปรากฏอยู่คือเสียง ทีแฟลท (B^b) ปรากฏอยู่ทั้งตัวแม่ปริและลูกปริ ดังนี้

๑. โน้ตเสียงทีแฟลท (B^b) ที่อยู่ในปริชุดแม่คือ เมเด๊ง
๒. โน้ตเสียงทีแฟลท (B^b) ที่อยู่ในปริชุดลูกคือ ควั่นปริ

ภาพที่ ๓ ลักษณะจังหวะที่มักปรากฏในบทเพลงปริ แบบ ๗ ชิ้น

๒.๕.๒ บทเพลงปริ แบบ ๕ ชิ้น (ปริแผละอาน)

จาการศึกษาบทเพลงปริ แบบ ๕ ชิ้น พบว่าเป็นรูปแบบเพลงท่อนเดียวที่มีความยาวไม่มาก มีลักษณะการบรรเลงเป็นการวนซ้ำไปมาและไม่มีจำนวนรอบในการวนซ้ำที่แน่นอน ซึ่งการจบเพลง ผู้บรรเลงจะดูจากองค์ประกอบของงานเช่น มีผู้คนออกมาเต้นรำกันผู้บรรเลงจะวนซ้ำไปเรื่อยๆ จนกว่าการรำนั้นจะหยุดลง หรือหากผู้บรรเลงเห็นว่าควรจบเพลงแล้วจะให้สัญญาณกับคู่บรรเลง ด้วยการบอกคำเป็นภาษาลั๊วะว่า บร๊วด แปลว่าจบเพลง

ปริแบบ ๕ ชิ้นมีโครงสร้างของเสียงที่มีกลุ่มโน้ตแตกต่างจากปริแบบ ๗ ชิ้น คือ มีเสียงจำนวน ๔ เสียงเป็นองค์ประกอบคือ ซอล ทีแฟลท โด และเร (G B^b C D) โดยมีเสียงสำคัญมีปรากฏอยู่คือเสียง ทีแฟลท (B^b) ปรากฏอยู่ทั้งตัวแม่ปริและลูกปริ ดังนี้

๑. โน้ตเสียงทีแฟลท (B^b) ที่อยู่ในปริชุดแม่คือ เมเด๊ง
๒. โน้ตเสียงทีแฟลท (B^b) ที่อยู่ในปริชุดลูกคือ ควั่นปริ

ภาพที่ ๔ ลักษณะจังหวะที่มักปรากฏในบทเพลงปริ แบบ ๕ ชิ้น

๕.สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาภูมิปัญญาเครื่องดนตรีกรณีศึกษาครูปัง เครือมุกธิเบศร์ และครูเตือน บุญอินทร์ ผู้วิจัยได้ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลทั้งเอกสารวิชาการข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์และสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เพื่อนำมาวิเคราะห์ตามจุดมุ่งหมายของงานวิจัย ได้ผลสรุปที่สามารถนำมาอภิปรายเพิ่มเติมได้ดังนี้

ครูปัง เครือมุกธิเบศร์ และครูเตือน บุญอินทร์เป็นชาวลั๊วะที่มีภูมิปัญญาเครื่องดนตรีอย่างมากและได้รับการยอมรับจากชาวลั๊วะด้วยกันให้เป็น “ครูเพลงปริ” ได้รับการเชิญไปแสดงในงานต่างๆอยู่เป็นประจำและยังรับแสดงตามการว่าจ้างทั้งในจังหวัดน่านและจังหวัดอื่นๆ

ปริ เป็นเครื่องดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวลั๊วะแม้มีชื่อเรียกและลักษณะรวมถึงบทเพลงที่แตกต่างกันออกไปตามเผ่านั้นๆ แต่โดยจุดมุ่งหมายของการเล่นนั้นมีความคล้ายคลึงกันคือ เป็นเครื่องดนตรีที่เล่นเพื่อความสนุกสนาน เล่นเพื่อประกอบงานรื่นเริง งานมงคล และในพิธีกรรมความเชื่อ ไม่นิยมนำมาเล่นในงานอวมงคลเนื่องจากชาวลั๊วะมีคติว่าปรินั้นถูกคิดค้นมาเพื่อเล่นเพื่อให้สนุกสนานผ่อนคลายเท่านั้น จึงไม่ควรนำมาเล่นในงานอวมงคลเช่น งานศพ เป็นต้น

วัฒนธรรมการเล่นเครื่องดนตรีปริของชาวลั๊วะในปัจจุบันหาพบได้น้อยมาก เนื่องจากวิถีชีวิตที่มีเครื่องดนตรีปริเข้าไปเกี่ยวข้องนั้นถูกลด ความสำคัญลง เช่น พิธีโสลด ซึ่งพิธีนี้ปัจจุบันหาดูได้ยากเต็มที การบรรเลงในระหว่างกลับจากไร่นั้นก็พบว่าในปัจจุบันไม่มีให้เห็นแล้วในเขตบ้านห้วยล้อมและหมู่บ้านใกล้เคียง เพราะผู้คนใช้ยานพาหนะสัญจรซึ่งสะดวกรวดเร็วกว่าไปมาระหว่างบ้านและไร่ เครื่องดนตรีปริในปัจจุบันจึงลดบทบาทมาเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงแสดงเฉพาะงานเท่านั้น

ครูปัง เครือมุกธิเบศร์ และครูเตือน บุญอินทร์ จึงเป็นผู้ที่รักษาวัฒนธรรมดนตรีของชาวลั๊วะชิ้นนี้โดยการรับงานไปแสดงการเล่นปริในสถานที่ต่างๆตามที่พอจะมีเวลา และถ่ายทอดให้กับคนลั๊วะรุ่นใหม่ๆในหมู่บ้าน และผู้อื่นที่สนใจศึกษาเครื่องดนตรีปริ อีกทั้งยังเป็นวิทยากรในงานวิชาการทางดนตรีชาติพันธุ์ต่างๆ ซึ่งจะเป็นการช่วยสืบสานวัฒนธรรมดนตรีปริต่อไป

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาภูมิปัญญาเครื่องดนตรีปริ กรณีศึกษาครูปัง เครือมุกธิเบศร์ และครูเตือน บุญอินทร์ บ้านห้วยล้อม ตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน ทำให้ผู้วิจัยได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมต่างๆ ของชาวลั๊วะอย่างมากมาย จึงมีข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่สนใจศึกษาหาความรู้หรือสนใจที่จะทำวิจัยต่อไปดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

   ๑.๑ ควรศึกษาเครื่องดนตรีของชาวลั๊วะเผ่าอื่นๆ ที่แตกต่างออกไป

   ๑.๒ ควรศึกษาความเกี่ยวข้องของดนตรีกับพิธีกรรมความเชื่อของชาวลั๊วะ

บรรณานุกรม

ณรุทธ์ สุทธจิตต์, **ดนตรีศึกษาในประเทศไทย:การปฏิรูปเพื่อกระจายอำนาจ.** วารสารคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๓๑(๓), ๕๓-๖๘, ๒๕๔๖

ปัญญา รุ่งเรือง, **แนวทางการส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านไทย.**กรุงเทพ:สำนักพิมพ์-คุรุสภา, ๒๕๓๑

พูนพิศ อมาตยกุล, **ดนตรีวิจักษ์:ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับดนตรีไทยเพื่อความชื่นชม.**กรุงเทพฯ: คณะแพทย์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๙

ศราวุธ ศิลป์ท้าว, **ชนเผ่าลัวะกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น.**น่าน:สภาวัฒนธรรมจังหวัดน่าน, ๒๕๕๕

สุมาลี นิมมานุภาพ, **ดนตรีวิจักษ์.**กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๕

สมรรถนะหลักและความพึงพอใจในงานที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย

core competency and job satisfaction
Impinging upon effectiveness of subdistrict administrative organizations in provincial group zones of the lower northern region of Thailand

ขรรชัย สมสร*
จินต์ วิภาตะกลัศ**
กฤษณะ ดาราเรือง***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาระดับสมรรถนะหลัก ความพึงพอใจในงานและประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย ๒) เปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อปัจจัยของสมรรถนะหลัก ความพึงพอใจในงานและประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ฯ จำแนกตาม ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และค่าตอบแทน ๓) วิเคราะห์ตัวแปรสำคัญของสมรรถนะหลักและความพึงพอใจในงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ฯ และ๔) นำเสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ฯ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นพนักงานส่วนตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย จำนวน ๒,๑๙๗ คน จากจำนวนทั้งสิ้น ๘,๐๖๓ คน โดยการเลือกสุ่มแบบหลายขั้นตอน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณแบบทางเดียวและการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ถดถอยพหุคูณแบบสเต็ปไวซ์

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ระดับสมรรถนะหลัก ความพึงพอใจในงาน และประสิทธิผล ฯ ในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับสูง (P<.05)

๒. บุคลากรมีความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านสมรรถนะหลักปัจจัยด้านความพึงพอใจในงานและประสิทธิผล ฯ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๓. มี ๓๕ ตัวแปรจาก ๕๕ ตัวแปร เป็นตัวแปรสำคัญของสมรรถนะหลัก ความพึงพอใจในงานที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ฯ โดยตัวแปรดังกล่าวสามารถทำนายตัวแปรตามหรือประสิทธิผล ฯ ได้ร้อยละ ๖๒.๔๐ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

---

* หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการพัฒนาองค์การ มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา
** หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการพัฒนาองค์การ มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา
*** หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการพัฒนาองค์การ มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา

๔. มี ๙ แนวทางในการพัฒนาประสิทธิผล ฯ ประกอบไปด้วย ๑) การพัฒนาด้านจริยธรรมในองค์การ ๒) การพัฒนาการสร้างแรงจูงใจ ๓)การจัดการอย่างเป็นระบบ ๔) การพัฒนาการให้บริการด้วยหัวใจ ๕) การพัฒนาด้านการสร้างทีมงาน ๖) การพัฒนาสู่การเป็นองค์การสมรรถนะสูง ๗) การพัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิผลการปฏิบัติงาน ๘)การวิจัยและประเมินผลเพื่อการปฏิบัติงาน และ๙)การจัดการเรียนรู้

คำสำคัญ : สมรรถนะหลัก, ความพึงพอใจในงาน, ประสิทธิผล, องค์การบริหารส่วนตำบล

ABSTRACT

The purposes of this research were to : 1) study core competency, job satisfaction, and effectiveness of Sub-district Administrative Organizations in provincial group zones in the lower northern region of Thailand; 2) compare personnel opinions of core competency and job satisfaction affecting the effectiveness of Sub-district Administrative Organizations in provincial group zones in the lower northern region of Thailand classified by such socioeconomic characteristics as educational level, position, length of service, and compensation; and ๓) analyze such important variables of the core competency as job satisfaction affecting the effectiveness of Sub-district Administrative Organizations in provincial group zones in the lower northern region of Thailand. The samples used in the research included Sub-district Administrative Organization staff in provincial group zones in the lower northern region of Thailand of 2,197 persons out of a total of ๘,๐๖๓ persons, selected by way of multistage sampling. Statistics used in data analysis are mean , standard deviation , one-way analysis of multiple variance, and stepwise multiple regression correlation coefficient analysis. It was found form the research that : 1) overall core competency, job satisfaction , and effectiveness of Sub-district Administrative Organizations in provincial group zones in the lower northern region of Thailand are at on high level; 2) personnel have different opinions upon factors involving core competency, job satisfaction, and effectiveness of Sub-district Administrative Organizations in provincial group zones in the lower northern region of Thailand; and 3) out of 55 variables, 35 are important variables that have influences on the effectiveness of Sub-district Administrative Organizations in provincial group zones in the lower northern region of Thailand. Such variables can be used to predict dependent variables or the effectiveness of Sub-district Administrative Organizations in provincial group zones in the lower northern region of Thailand at 62.40 percent, with .05 level of statistical significance.

There exist nine appropriate approaches that were able to develop the effectiveness of Sub-district Administrative Organizations in provincial group zones in the lower northern region of Thailand They are namely : 1) Development of ethics in organization. 2) Motivation 3) Systematic Management 4) Service Mind 5) Team Work 6) High Performance Organization. 7) Development Work Efficiency and Effectiveness 8) Research and Evaluation 9) Knowledge Management

Keyword : Core Competency, Job Satisfaction, Effectiveness, Sub- District Administrative Organization

๑.บทนำ

นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๔ เป็นต้นมา องค์การบริหารส่วนตำบลได้รับการถ่ายโอนภารกิจการให้บริการสาธารณะจากราชการส่วนกลางไปดำเนินการเองตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.๒๕๔๒ บัญญัติไว้ซึ่งภารกิจที่องค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องรับถ่ายโอนไปดำเนินการตามพระราชบัญญัติดังกล่าว มีทั้งสิ้น ๖ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ๒) ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ๓) ด้านการจัดระเบียบชุมชน/สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย ๔) ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุนพาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว ๕) ด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และ๖) ด้านศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น[๑] องค์การบริหารส่วนตำบลจึงอยู่ในความสนใจของหลายฝ่าย โดยความคาดหวังว่าจะเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด และควรมีการดำเนินงานหรือบริหารจัดการที่มีประสิทธิผลอันจะทำให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์อย่างแท้จริง

จากสภาวการณ์ในโลกปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาทำให้ระบบราชการจำเป็นจะต้องมีการปรับตัวเพื่อให้สามารถบริหารประเทศให้อยู่รอดและเจริญก้าวหน้าไปได้ เช่นเดียวกับองค์การบริหารส่วนตำบลที่ต้องมีการปรับตัวขององค์กร โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานภาครัฐให้คล่องตัวมากขึ้น เพื่อจัดบริการสาธารณะให้สอดคล้องกับความต้องการและเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลจำเป็นต้องเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานทั้งภายในและภายนอกองค์กร โดยมีพนักงานส่วนตำบลเป็นกลไกสำคัญในการที่จะขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้[๒]

---

[๑] สถาบันพัฒนาบุคลากรท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, **คู่มือฝึกอบรมบุคลากรท้องถิ่น**, กรุงเทพมหานคร, ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๓ หน้า ๑๗๕.

[๒] สำนักงานคณะกรรมการมาตรฐานการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น, **รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาข้าราชการส่วนท้องถิ่น**, สำนักงาน ก.ถ. กรุงเทพฯ, ๒๕๕๕ หน้า ๔.

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ปัจจัยด้านสมรรถนะหลัก และปัจจัยด้านความพึงพอใจในงาน ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลฯ อันจะทำให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์อย่างแท้จริงจากการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อไป

๒.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะหลัก ความพึงพอใจในงาน และประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย

๒. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อสมรรถนะหลัก ความพึงพอใจในงาน และประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย จำแนกตามระดับการศึกษา ตำแหน่ง ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และค่าตอบแทน

๓. เพื่อวิเคราะห์ตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย

๔. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย

๓.วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นพนักงานส่วนตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ของประเทศไทยทั้งสิ้นจำนวน ๖๕๖ แห่ง จำนวน ๘,๐๖๓ คนได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๒,๑๙๗ คน การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางสำเร็จรูปของเคร็จซี่และมอร์แกน ที่ระดับความเชื่อมั่น ๙๕% ได้มาโดยการสุ่มแบบการสุ่มหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling)[๓]

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นจากการสังเคราะห์ข้อมูลและแนวคิดทฤษฎีตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผ่านการทดสอบความตรง (Validity) ของเครื่องมือ (Item Objective Congruence: IOC) ผลการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องระหว่างเนื้อหากับสิ่งที่ต้องการศึกษา โดยการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง ๕ คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องระหว่าง ๐.๘๐-๑.๐๐ และทดสอบความเที่ยง (Reliability) โดย (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน ๔๐ คนได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงแบบอัลฟ่า (Alpha-reliability Coefficient) ทั้งฉบับเป็น .๙๖๑

---

[๓] สุทธนู ศรีไสย์, **สถิติประยุกต์สำหรับงานวิจัยทางสังคมศาสตร์,** (พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑)

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยใช้แบบสอบถามกับประชากร จำนวน ๒,๑๙๗ คน ตั้งแต่เดือนกันยายน ถึง เดือนตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๙ ได้รับข้อมูลคืนจำนวน ๒,๑๙๗ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปค่าสถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณแบบทางเดียว (One-way Multivariat Analysis Variance หรือ One-way MANOVA) และทดสอบภายหลัง (Post Hoc.) เพื่อหาคู่ที่แตกต่างกันโดยใช้วิธีของเซฟเฟ่ (Scheffe's Method) และวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ถดถอยพหุคูณแบบสเต็ปไวซ์ (Stepwise- Multiple Regression Correlation Coeffcient)

๔.สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ "ศึกษาระดับสมรรถนะหลัก ความพึงพอใจในงานและประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย" พบว่า ภาพรวมของสมรรถนะหลัก ความพึงพอใจในงานและประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย อยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๙, ๓.๙๙ และ ๔.๓๗ ตามลำดับ

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ "เปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อปัจจัยของสมรรถนะหลัก ความพึงพอใจในงานและประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย จำแนกตาม ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และค่าตอบแทน" พบว่า บุคลากรมีความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านสมรรถนะหลัก ปัจจัยด้านความพึงพอใจในงาน และประสิทธิผล ฯ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๓ "วิเคราะห์ตัวแปรสำคัญของสมรรถนะหลักและความพึงพอใจในงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย" โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ถดถอยพหุคูณแบบสเต็ปไวซ์ พบว่า มี ๓๕ ตัวแปรจาก ๕๕ ตัวแปร เป็นตัวแปรสำคัญของสมรรถนะหลัก ความพึงพอใจในงานที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย โดยตัวแปรดังกล่าวสามารถทำนายตัวแปรตามหรือประสิทธิผล ฯ ได้ร้อยละ ๖๒.๔๐ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ในขณะเดียวกันสามารถจัดเรียงลำดับค่าอำนาจการทำนายจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดได้ดังนี้ คือ ๑) ท่านทดลองวิธีการปฏิบัติหน้าที่ราชการแบบใหม่ที่คาดว่าจะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ราชการมีคุณภาพมากขึ้น ๒)ท่านมีความสนใจในการศึกษาองค์ความรู้ใหม่ๆที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ราชการ ๓)ท่านให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์แก่ผู้รับบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของผู้รับบริการ ๔)ท่านปฏิบัติหน้าที่ราชการบนพื้นฐานความถูกต้องโปร่งใสตามกฎ ระเบียบของทางราชการ ๕)ท่านได้รับการยอมรับจากเพื่อน

ร่วมงานและผู้บังคับบัญชาเมื่อท่านแสดงความคิดเห็น ๖)ท่านได้รับคำแนะนำและความช่วยเหลือจากเพื่อนร่วมงาน ๗)ท่านได้รับการส่งเสริมการเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม ศึกษาดูงาน เพื่อเพิ่มพูนทักษะความรู้ความสามารถในการปฏิบัติราชการ๘)ท่านมีจิตสำนึกความเป็นข้าราชการยึดมั่นในหลักการ และจรรยาข้าราชการไม่เบี่ยงเบนด้วยอคติหรือผลประโยชน์ กล้ารับผิดชอบ ๙)ท่านและเพื่อนร่วมงานมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างเต็มกำลังความสามารถ ๑๐)ท่านปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความสุจริต ไม่เลือกปฏิบัติ ถูกต้องตามกฎหมาย และวินัยข้าราชการ ๑๑)ท่านให้บริการแก่ผู้รับบริการอย่างเสมอต้นเสมอปลาย ๑๒)ท่านแจ้งให้ผู้รับบริการทราบความคืบหน้าในการดำเนินเรื่องหรือขั้นตอนงานต่างๆ ที่ให้บริการอยู่ ๑๓)ท่านสามารถบูรณาการความรู้และประสบการณ์เพื่อการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ราชการได้เป็นอย่างดี ๑๔)ท่านปฏิบัติหน้าที่ราชการภายใต้ระบบงานที่เอื้อประโยชน์และมีมีความพร้อมในด้านวัสดุอุปกรณ์ ๑๕)ท่านและเพื่อนร่วมงานมีโอกาสในการพบปะสังสรรค์อย่างไม่เป็นทางการ ๑๖)ท่านปฏิบัติหน้าที่ราชการตามหลักจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ ๑๗)ท่านประเมินผลได้ผลเสียเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ ๑๘)ท่านพัฒนาระบบ ขั้นตอน วิธีการปฏิบัติหน้าที่ราชการเพื่อให้ได้ผลงานที่โดดเด่นหรือแตกต่างอย่างที่ไม่เคยมีผู้ใดทำได้มาก่อน ๑๙)ท่านสามารถนำหลักวิชาการ ความรู้ มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ราชการได้เป็นอย่างดี ๒๐)ท่านและเพื่อนร่วมงานมักจะร่วมกันแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน ๒๑)ท่านคำนึงถึงประโยชน์ของผู้รับบริการ และพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขขั้นตอนการให้บริการ เพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้รับบริการ ๒๒)ท่านดูแลให้ผู้รับบริการได้รับความพึงพอใจและนำข้อขัดข้องในการให้บริการไปพัฒนาการให้บริการให้ดียิ่งขึ้น ๒๓)ท่านบริหารจัดการและอุทิศเวลา ตลอดจนทรัพยากรเพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุดต่อภารกิจของหน่วยงานตามที่วางแผนไว้ ๒๔)ท่านและเพื่อนร่วมงานจะได้รับการยกย่องชมเชยจากหน่วยงานเมื่อมีผลการดำเนินงานที่ดี ๒๕)ท่านสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ราชการ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานราชการ ๒๖)ท่านเคารพการตัดสินใจของเพื่อนร่วมงานและดำเนินงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ๒๗)ท่านได้รับความไว้วางใจให้ปฏิบัติงานที่สำคัญของหน่วยงาน ๒๘)ท่านและเพื่อนร่วมงาน เคารพรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ๒๙)ท่านยืนหยัดพิทักษ์ผลประโยชน์ของชาติแม้อยู่ในสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อความมั่นคงในตำแหน่งหน้าที่หรืออาจเสี่ยงภัยต่อชีวิต ๓๐)ท่านได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่มีความรับผิดชอบสูงขึ้นและได้รับเงินประจำตำแหน่ง ๓๑)ท่านประสานงานภายในหน่วยงาน และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้รับบริการได้รับบริการที่ต่อเนื่องและรวดเร็ว ๓๒)ท่านและเพื่อนร่วมงานปฏิบัติงานร่วมกันด้วยบรรยากาศของการช่วยเหลือเกื้อกูล ๓๓)หน่วยงานของท่านมีการเลื่อนขั้นเงินเดือนให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ ความรู้ความสามารถของบุคลากร ๓๔)ท่านกำหนดมาตรฐาน หรือเป้าหมายที่ท้าทาย เพื่อให้ได้ผลวิธีการปฏิบัติหน้าที่ราชการที่ดีกว่าเดิมอย่างเห็นได้ชัด ๓๕)ท่านได้รับการพิจารณาเสนอการเลื่อนขั้นเงินเดือนสอดคล้องกับผลการประเมินการปฏิบัติราชการประจำปีตามความเป็นจริง

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๔ การวิเคราะห์ตัวแปรสำคัญของสมรรถนะหลักและความพึงพอใจในงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตกลุ่มจังหวัด

ภาคเหนือตอนล่าง ของประเทศไทย ได้ทั้งหมด ๓๕ ประเด็นสำคัญดังกล่าว ถูกนำมาแยกแยะเพื่อจัดกลุ่มสำหรับแก้ปัญหาหรือนำเสนอแนวทางที่เหมาะสมฯ ตามแนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการแบบ ๔ M ซึ่งประกอบด้วย ๑) คน (Man) ๒) เงิน (Money) ๓) วัสดุอุปกรณ์ (Material) ๔) วิธีปฏิบัติงาน (Management) แล้วจัดทำแนวทางพัฒนาขึ้นเพื่อนำไปสู่การดำเนินงานเพื่อการพัฒนาประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย ได้แนวทางพัฒนาจำนวน ๙ แนวทางประกอบด้วย แนวทางพัฒนาที่ ๑. การพัฒนาจริยธรรมในองค์การ แนวทางพัฒนาที่ ๒. การพัฒนาการสร้างแรงจูงใจ แนวทางพัฒนาที่ ๓. การจัดการอย่างเป็นระบบ แนวทางพัฒนาที่ ๔.การพัฒนาการให้บริการด้วยหัวใจแนวทางพัฒนาที่ ๕. การพัฒนาด้านการสร้างทีมงาน แนวทางพัฒนาที่ ๖. การพัฒนาสู่การเป็นองค์การสมรรถนะสูง แนวทางพัฒนาที่ ๗. การพัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิผลการปฏิบัติงาน แนวทางพัฒนาที่ ๘. การวิจัยและประเมินผลเพื่อการปฏิบัติงาน และแนวทางพัฒนาที่ ๙. การจัดการเรียนรู้

ทั้งนี้ ภายหลังการพัฒนาแนวทางเป็นที่เรียบร้อยผู้วิจัยได้นำแนวทางดังกล่าวนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๙ ท่าน โดยการจัดสนทนากลุ่มเพื่อให้ข้อเสนอแนะและวิพากษ์แต่ละประเด็นซึ่งสรุปได้ ดังนี้ แนวทางพัฒนาที่ ๑. การพัฒนาจริยธรรมในองค์การ การอบรมพัฒนาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื้อหาประเด็นนี้ประกอบด้วย การยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรมด้วยการมีจิตสำนึกที่ดีซื่อสัตย์และรับผิดชอบ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานรักษามาตรฐานมีคุณภาพโปร่งใสและตรวจสอบได้ การยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และการยึดมั่นในหลักจรรยาวิชาชีพขององค์กร

แนวทางพัฒนาที่ ๒. การพัฒนาการสร้างแรงจูงใจ การจัดกิจกรรมและพัฒนาแนวทางกระบวนการเสริมสร้างแรงจูงใจเพื่อเพิ่มศักยภาพการทำงานของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื้อหาประเด็นนี้ประกอบด้วย การจัดโครงสร้างอัตราเงินเดือนและประโยชน์ตอบแทนอื่นแนวทางความก้าวหน้าในการเลื่อนระดับหรือแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในระดับที่สูงขึ้น การเลื่อนขั้นเงินเดือน การรับบำเหน็จความชอบ

แนวทางพัฒนาที่ ๓. การจัดการอย่างเป็นระบบ พัฒนาองค์ความรู้ด้านการจัดการอย่างเป็นระบบ ให้แก่บุคลากรเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันให้แก่องค์กร ด้านการจัดการด้านคน เงิน วัสดุอุปกรณ์ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ เนื้อหาประเด็นนี้ประกอบด้วย การจัดอบรมสร้างความเข้าใจในการกำหนดเป้าหมายและวิธีการดำเนินงานให้ชัดเจนโดยมีเป้าหมายสำคัญร่วมกันคือความพึงพอใจของรับบริการ เน้นกระบวนการที่เกิดจากวงจรบริหารงานคุณภาพ PDCA

แนวทางพัฒนาที่ ๔.การพัฒนาการให้บริการด้วยหัวใจ การพัฒนากระบวนการให้บริการแก่ประประชาชน เพื่อตอบสนองต่อความพึงพอใจ ของผู้รับบริการโดยเน้นเทคนิคการพัฒนาระบบงานขององค์กรให้เกิดความสะดวกสบายและความประทับใจต่อผู้รับบริการ เนื้อหาประเด็นนี้ประกอบด้วย การสร้างมาตรฐานการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบล การเสริมสร้างทักษะการบริการที่ดีสร้างความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากรของท้องถิ่นเพื่อสร้างจิตสำนึกในการให้บริการ

แนวทางพัฒนาที่ ๕. การพัฒนาด้านการสร้างทีมงาน การฝึกอบรมและพัฒนาให้แก่บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการพัฒนาองค์การด้วยเทคนิคการสร้างและพัฒนาการทำงานเป็นทีมเนื้อหาประเด็นนี้ประกอบด้วย การมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานร่วมกัน การให้ความร่วมมือช่วยเหลือทีมงาน การดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกันระหว่างบุคลากรในองค์การด้วยหลักการและเหตุผลที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมช่วยเหลือเกื้อกูลกันการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวมและปฏิบัติตนต่อผู้ร่วมงานตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องด้วยความสุภาพมีน้ำใจและมนุษยสัมพันธ์อันดี

แนวทางพัฒนาที่ ๖. การพัฒนาสู่การเป็นองค์การสมรรถนะสูง การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาองค์การให้มีขีดสมรรถนะสูงให้แก่บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื้อหาประเด็นนี้ประกอบด้วย การสร้างค่านิยมร่วมกันของบุคลากรทั่วทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล การมุ่งเน้นที่ยุทธศาสตร์และการทำให้ทั่วทั้งองค์การดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน การแปลงยุทธศาสตร์ไปสู่สิ่งที่สามารถเข้าใจและปฏิบัติได้ การจัดทำเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐสำหรับวัดและประเมินผลประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล

แนวทางพัฒนาที่ ๗. การพัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิผลการปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้บุคลากรมีการทำงานที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลโดยเน้นประเด็นเกี่ยวกับการนำหลักวิชาการ และความรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้บูรณาการความรู้และประสบการณ์เพื่อการในการปฏิบัติหน้าที่ราชการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื้อหาประเด็นนี้ประกอบด้วย การฝึกอบรมและพัฒนาให้แก่บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นบุคลากรที่มีประสิทธิภาพในการทำงานเป็นบุคลากรที่ตั้งใจในการปฏิบัติงานเต็มความสามารถใช้กลวิธีหรือเทคนิคการทำงานที่จะสร้างผลงานได้มาก เป็นผลงานที่มีคุณภาพเป็นที่น่าพอใจโดยสิ้นเปลือง ต้นทุน ค่าใช้จ่าย พลังงาน และเวลาน้อยที่สุด

แนวทางพัฒนาที่ ๘. การวิจัยและประเมินผลเพื่อการปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีการวิจัยและประเมินผลการปฏิบัติงาน ทดลองวิธีการปฏิบัติหน้าที่ราชการแบบใหม่และนำผลมาปรับปรุงพัฒนาการปฏิบัติงาน เนื้อหาประเด็นนี้ประกอบด้วย การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลให้มีความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัยและการประเมินผลสนใจในกระบวนการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจดำเนินการสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ภารกิจในอำนาจขององค์การบริหารส่วนตำบล ด้วยกระบวนการรวบรวมข้อมูลหรือค้นหาความรู้ที่เป็นระบบในวิธีการที่เชื่อถือได้และนำผลจากการวิเคราะห์วิจัยมาปรับปรุงพัฒนาการปฏิบัติงาน

แนวทางพัฒนาที่ ๙. การจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมให้บุคลากรมีโอกาสแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ๆจากการเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม ศึกษาดูงาน เพื่อเพิ่มพูนทักษะความรู้ความสามารถในการปฏิบัติราชการที่จะนำมาประยุกต์ใช้องค์การบริหารส่วนตำบล เนื้อหาประเด็นนี้ประกอบด้วย แนวทางพัฒนาองค์ความรู้ในองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อให้มีลักษณะเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ทั้งการจากประชุม ฝึกอบรม ศึกษาดูงาน ของบุคลากรในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อนำมา

ประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติราชการได้อย่างถูกต้อง รวดเร็วและเหมาะสมกับสถานการณ์ รวมทั้งต้องส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความสามารถเป็นบุคลากรที่มีประสิทธิภาพและมีการเรียนรู้ร่วมกัน

และภายหลังจากการสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ผู้วิจัยได้ปรับแก้ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการพัฒนาประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย ซึ่งสามารถนำเสนอเป็นรูปแบบของ แนวทางพัฒนา ๙ แนวทาง โดยใช้ชื่อย่อว่า “ESAO model- Effective Sub-district Administrative Organizations model” ประกอบไปด้วย แนวทางการพัฒนาด้านจริยธรรมในองค์การ (Development of ethics in organization) ด้านการพัฒนาการสร้างแรงจูงใจ (Motivation) ด้านการจัดการอย่างเป็นระบบ (Systematic Management) ด้านการพัฒนาการให้บริการด้วยหัวใจ (Service Mind) ด้านการพัฒนาด้านการสร้างทีมงาน (Team Work) ด้านการพัฒนาสู่การเป็นองค์การสมรรถนะสูง(High Performance Organization) ด้านการพัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิผลการปฏิบัติงาน (Development Work Efficiency and Effectiveness) ด้านการวิจัยและประเมินผลเพื่อการปฏิบัติงาน(Research and Evaluation)และด้านการจัดการเรียนรู้ (Knowledge Management) ดังภาพที่ ๑

ภาพที่ ๑ “ESAO model - Effective Sub-district Administrative Organizations model”

๕.อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยพบว่า มีตัวแปรและประเด็นสำคัญ ๓๕ ประเด็น (จากทั้งหมด ๕๕ ตัวแปร) ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่างของ

ประเทศไทย โดยทั้ง ๓๕ ประเด็น และได้พัฒนาแนวทางมาจนถึงขั้นสุดท้าย ประกอบด้วย ๙ แนวทางที่สำคัญเพื่อเป็นแนวทางในการนำไปประยุกต์และไปสู่ภาคการปฏิบัติ จำแนกตามหลักการบริหาร แบบ ๔ M และเรียกแนวทางที่เหมาะสมนี้ว่า ESAO model - Effective Sub-district Administrative Organizations model โดยมีรายละเอียดจำแนกตามแนวทางดังนี้ ๑) การพัฒนาด้านจริยธรรมในองค์การ ๒) การพัฒนาการสร้างแรงจูงใจ ๓)การจัดการอย่างเป็นระบบ ๔) การพัฒนาการให้บริการด้วยหัวใจ ๕) การพัฒนาด้านการสร้างทีมงาน ๖) การพัฒนาสู่การเป็นองค์การสมรรถนะสูง ๗) การพัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิผลการปฏิบัติงาน ๘)การวิจัยและประเมินผลเพื่อการปฏิบัติงาน และ๙)การจัดการเรียนรู้ ในด้านประสิทธิผลที่มีความสอดคล้องตามผลการศึกษาความหมายของประสิทธิผลจากความเห็นของ**Lawless, Mundel, Baird, Bartol and Martin**

ที่สรุปว่า ประสิทธิผล หมายถึง การบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่องค์การกำหนดขึ้น ประสิทธิผลเกี่ยวข้องกับขอบเขตของเป้าหมายและระดับของผลลัพธ์ที่ผลิตออกมาและสามารถปฏิบัติงานบรรลุผลตามเป้าหมายที่ถูกกำหนดไว้ และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีองค์ประกอบสำคัญและปัจจัยความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกัน[๔] ดังที่ **Gibson** มีความเห็นว่าประสิทธิผลขององค์การเกิดจากความสัมพันธ์ของประสิทธิผล ๓ ระดับ คือ ระดับบุคคล ระดับกลุ่มและระดับองค์การ ดังนี้ ๑) ประสิทธิผลของบุคคล (Individual Effectiveness) เป็นผลการปฏิบัติงานตามหน้าที่งานของพนักงานหรือสมาชิกขององค์การ ซึ่งหน้าที่งานที่ถูกปฏิบัติเป็นส่วนหนึ่งของงานหรือตำแหน่งในองค์การ ๒) ประสิทธิผลของกลุ่ม (Group Effectiveness) เป็นผลรวมของการช่วยเหลือสนับสนุนของสมาชิกในกลุ่มทั้งหมดโดยที่ประสิทธิผลของกลุ่มเป็นมากกว่าผลรวมของการช่วยเหลือสนับสนุนของแต่ละบุคคลในงานประเภทระบบสายพาน แต่เป็นในรูปของพลังร่วม (Synergy) ที่แสดงถึงการรวมตัวกันของการร่วมมือร่วมใจช่วยเหลือกันของบุคคลที่มีลักษณะเกินกว่าการรวมตัวกันธรรมดา ๓)ประสิทธิผลขององค์การ(Organizational Effectiveness) องค์การประกอบไปด้วยบุคคลและกลุ่ม ดังนั้นประสิทธิผลขององค์การจึงประกอบด้วยประสิทธิผลของบุคคลและกลุ่มแต่ประสิทธิผลขององค์การได้รับผลกระทบของพลังร่วม(Synergistic Effects) ที่ทำให้องค์การมีประสิทธิผลในระดับสูงกว่าผลรวมจากส่วนต่างๆธรรมดาความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลระดับบุคคล ระดับกลุ่มและระดับองค์การ แสดงให้เห็นว่าประสิทธิผลของกลุ่มจะขึ้นอยู่กับประสิทธิผลของบุคคล ในขณะที่ประสิทธิผลขององค์การขึ้นอยู่กับประสิทธิผลของบุคคลและกลุ่ม ความสัมพันธ์ทั้ง ๓ ระดับนี้จะมีพลังร่วม (Synergistic Effects) ซึ่งทำให้ประสิทธิผลของกลุ่มมีมากกว่าผลรวมของประสิทธิผลของบุคคลเพราะว่าการใช้พลังร่วมจะตระหนักถึงการใช้ความพยายาม ผลการวิเคราะห์ระดับสมรรถนะ

---

[๔] Lawless, D.J., **Organizational Behavior**, 2nd ed. New Jersey: Prentice-Hall, Inc, 1979.,Mundel, M.E., **Improving Productivity and Effectiveness**, New Jersey: Prentice-Hall,Inc, 1983.,Baird, Post, J.E. and Mahan J. F., **Management: Functions and Responsibilities**, New York : Harper and Row, Publisher, Inc, *1990.*,Bartol, K.M. and Martin D. C., **Management. NewYork**: McGraw-Hill, Inc, 1991.

ของบุคลากรในสำนักงานขนส่งส่วนภูมิภาคเขตภาคตะวันออก พบว่า มีค่าเฉลี่ยสมรรถนะของบุคลากรอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลองค์การของสำนักงานขนส่งส่วนภูมิภาคเขตภาคตะวันออก พบว่า มีค่าเฉลี่ยประสิทธิผลองค์การอยู่ในระดับมาก เช่นกัน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เส้นโยง (path analysis) พบว่าประสิทธิผลองค์การของสำนักงานขนส่งส่วนภูมิภาคเขตภาคตะวันออก ได้รับอิทธิพลทางตรงจากสมรรถนะของบุคลากร จำนวน ๓ ด้านร่วมกัน[๗๕] ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ยุทธศักดิ์ ประเสริฐ** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สมรรถนะของบุคลากรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลองค์การ : กรณีศึกษา สำนักงานขนส่งส่วนภูมิภาคเขตภาคตะวันออก พบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับสมรรถนะของบุคลากรในสำนักงานขนส่งส่วนภูมิภาคเขตภาคตะวันออก พบว่า มีค่าเฉลี่ยสมรรถนะของบุคลากรอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลองค์การของสำนักงานขนส่งส่วนภูมิภาคเขตภาคตะวันออก พบว่า มีค่าเฉลี่ยประสิทธิผลองค์การอยู่ในระดับมาก เช่นกัน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เส้นโยง (path analysis) พบว่าประสิทธิผลองค์การของสำนักงานขนส่งส่วนภูมิภาคเขตภาคตะวันออก ได้รับอิทธิพลทางตรงจากสมรรถนะของบุคลากร จำนวน ๓ ด้าน ประกอบด้วย ๑) ด้านการบริหารการจัดการ ๒) ด้านการสร้างประสิทธิผลในการปฏิบัติงานร่วมกับคนอื่น และ ๓) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ นอกจากนี้ยังได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากสมรรถนะของบุคลากรจานวน ๒ ด้าน ประกอบด้วย ๑) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ที่ผ่านทางด้านการบริหารการจัดการ ผ่านทางด้านการสร้างประสิทธิผลในการปฏิบัติงานร่วมกับคนอื่น และที่ผ่านทางด้านการบริหารการจัดการแล้วผ่านด้านการสร้างประสิทธิผลในการปฏิบัติงานร่วมกับคนอื่น ๒) ด้านการบริหารการจัดการ ที่ผ่านทางด้านการสร้างประสิทธิผลในการปฏิบัติงานร่วมกับคนอื่น[๖] และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ปาริฉัตร มังคละ** ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในงานของบุคลากรกับประสิทธิผลองค์การขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตภาคเหนือตอนล่าง ผลการวิจัยพบว่า ๑) ความพึงพอใจในงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ๒) ประสิทธิผลของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ๓) ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในงานของบุคลากรกับประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตภาคเหนือตอนล่าง มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑[๙๗]

---

[๕] Gibson, Ivancevich, and Donnelly, **Organizational : Structure, Process, Behavior**, Texas : Business Publications, Inc, 1973.

[๖] ยุทธศักดิ์ ประเสริฐ, สมรรถนะของบุคลากรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลองค์การ:กรณีศึกษา สำนักงานขนส่งส่วนภูมิภาคเขตภาคตะวันออก. **หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต,(** มหาวิทยาลัยปทุมธานี วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยปทุมธานี ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓ กันยายน – ธันวาคม), ๒๕๕๓, หน้า ๒๘-๒๙.

[๗] ปาริฉัตร มังคละ, ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในงานของบุคลากรกับ ประสิทธิผลองค์การขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตภาคเหนือตอนล่าง, **วิทยานิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ**, มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๕.

ข้อเสนอแนะ

๑.ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑.๑ จากข้อค้นพบของงานวิจัยพบว่าปัจจัยด้านสมรรถนะหลักมีระดับการปฏิบัติที่ต่ำกว่าปัจจัยด้านความพึงพอใจในงานและปัจจัยด้านประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบลโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาในรายละเอียดของปัจจัยด้านสมรรถนะหลัก พบว่า มีตัวแปรด้านการบริการที่ดีที่ต่ำกว่าตัวแปรด้านอื่น ๆ ดังนั้น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ควรกำหนดแนวทางจัดทำมาตรฐานการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นปัจจุบัน พร้อมทั้งจัดทำคู่มือแนวทางการปฏิบัติงานให้บริการประชาชนตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลและสร้างความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากรของท้องถิ่นเพื่อสร้างจิตสำนึกในการให้บริการเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะหลักด้านการบริการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายการส่งเสริมให้ประชาชนและองค์กรต่าง ๆ ได้เข้าใจเรื่องมาตรฐานการให้บริการ และเข้ามามีส่วนร่วมในการกำกับดูแลการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้ดียิ่งขึ้น

๑.๒ จากข้อค้นพบของงานวิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจในงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย พบว่า ตัวแปรด้านการยอมรับนับถือ ด้านลักษณะของงาน และด้านความก้าวหน้าในงานอยู่ในระดับต่ำกว่าตัวแปรด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะการที่บุคลากรได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชาในการแสดงความคิดเห็น การเลื่อนขั้นเงินเดือนที่สอดคล้องกับผลการประเมินการปฏิบัติงาน ตลอดจนความท้าทายต่อเป้าหมายของการปฏิบัติราชการ ดังนั้น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ควรมีนโยบายส่งเสริมการ พัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลให้มีขีดความสามารถในการส่งเสริมกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยร่วมกับสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรท้องถิ่นในทุกระดับให้มีคุณภาพให้เป็นที่ยอมรับนับถือทั้งภายในและภายนอกองค์กรก้าวสู่การเป็นองค์กรแห่งความศรัทธาและสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนเพื่อเสริมสร้างความพึงพอใจในงานด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ขององค์การบริหารส่วนตำบลให้ดียิ่งขึ้น ตลอดจนควรมีการพัฒนาระบบและกลไกการกำกับติดตามประเมินผลการฝึกอบรมบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลรวมทั้งศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมบุคลากรทุกระดับขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อสร้างความยอมรับเชื่อถือจากทุกภาคส่วนทางสังคมทั้งในด้านคุณภาพของหลักสูตรและบุคลากรท้องถิ่น

๑.๓ จากข้อค้นพบของงานวิจัยด้านประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย ซึ่งพบว่า ระดับการปฏิบัติด้านการบริหารงานการเงินและการคลัง โดยเฉพาะการจัดทำงบประมาณ การใช้จ่ายงบประมาณ และการจัดเก็บรายได้ที่เป็นประเด็นสำคัญที่ควรได้รับการพัฒนาการดำเนินงานอย่างเกิดประสิทธิผล ดังนั้น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นควรจัดทำนโยบายพัฒนาระบบงบประมาณ การเงิน การบัญชี การพัสดุ และทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล และกำหนดแนวทางการบริหารเงินอุดหนุนให้แก่องค์การ

บริหารส่วนตำบล เพื่อตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาของประชาชนได้อย่างแท้จริง อีกทั้งสนับสนุนความพร้อมในการพัฒนาบุคลากรเครื่องมือและระบบสารสนเทศในการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ด้านการบริหารงานการเงินและการคลังให้ดียิ่งขึ้น

๒.ข้อเสนอแนะสำหรับการปฏิบัติงานภายในองค์การบริหารส่วนตำบล

๒.๑ องค์การบริหารส่วนตำบล ควรปรับปรุงขั้นตอนและแนวทางการให้บริการประชาชน โดยให้แต่ละส่วนราชการเสนอแผนในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย และระเบียบปฏิบัติของทางราชการที่ล้าสมัยไม่มีความจำเป็นหรืออาจเป็นอุปสรรคต่อการให้บริการประชาชน โดยเฉพาะการมอบอำนาจ การอนุมัติ อนุญาตและการสั่งการต่างๆ ให้เสร็จสิ้น ณ จุดให้บริการเดียวกัน สนับสนุนและส่งเสริมให้มีการจัดช่องทางให้ประชาชนขอใช้บริการ รับบริการ และดำเนินการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยผ่านระบบอินเตอร์เน็ต หรือศูนย์บริการทางโทรศัพท์ ได้อย่างกว้างขวาง กำหนดให้แต่ละส่วนราชการจัดทำแผนภูมิขั้นตอนและระยะเวลาการดำเนินการให้บริการประชาชนและปิดประกาศให้ประชาชนทราบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะหลักด้านการบริการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้ดียิ่งขึ้น

๒.๒ องค์การบริหารส่วนตำบล ควรให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมยกย่องเชิดชูชมเชยและมอบรางวัลให้แก่บุคลากรในหน่วยงานสำหรับผู้ที่ได้รับการประเมินผลการปฏิบัติราชการเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ให้ความสำคัญในจัดทำงบประมาณสำหรับดำเนินโครงการฝึกอบรมสัมมนาศึกษาดูงานพร้อมทั้งมอบหมายงานความรับผิดชอบร่วมกันให้แก่บุคลากรซึ่งจะก่อให้เกิดการแนะนำและความช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างเพื่อนร่วมงาน อีกทั้งควรส่งเสริมบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลเข้ารับการฝึกอบรมพัฒนาในทุกระดับเพื่อเสริมสร้างความพึงพอใจในงานด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ขององค์การบริหารส่วนตำบลให้ดียิ่งขึ้น

๒.๓ องค์การบริหารส่วนตำบล ควรให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์การจัดเก็บภาษีในรูปแบบต่างๆให้ประชาชนรับทราบอย่างทั่วถึง การตรวจสอบการจัดทำบัญชีและรายงานการเงินให้เป็นปัจจุบัน กำชับเจ้าหน้าที่จัดทำรายงานการเงินประจำเดือนเสนอผู้บริหารท้องถิ่นได้ในเดือนถัดไป มอบหมายเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบดูแลตรวจทานระบบการจัดทำงบประมาณและการพัสดุที่สมบูรณ์ครบถ้วนตามกฎหมายกำหนดโดยเคร่งครัดเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ด้านการบริหารงานการเงินและการคลังให้ดียิ่งขึ้น

๒.๓ ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลหรือผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อค้นพบจากการวิจัยไปใช้ในการจัดทำนโยบายหรือปรับปรุงแผนปฏิบัติการหรือโครงการดำเนินงานต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

๓.ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๓.๑ ควรนำผลงานของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ไปเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยต่อยอดในเชิงพัฒนาและทำการทดสอบผลสำเร็จในเชิงประสิทธิผลต่อไป

๓.๒ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย ดังนั้นในครั้งต่อไปควรมีการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างอื่น หรืออาจทำการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของหน่วยงานรัฐบาลหรือเอกชนที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น

๓.๓ ควรมีการศึกษาและพัฒนาองค์ประกอบต่างๆ เช่น ภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์การ พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ การรับรู้ความยุติธรรมในองค์การ ความผูกพันต่อองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาคุณภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เหมาะสมกับบริบทต่อไป

๓.๔ ควรมีการศึกษาหรือวิจัยเชิงบูรณาการ (Integrated Research) ระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลกับหน่วยงานอื่นที่สังกัดในกระทรวงมหาดไทย และต่างกระทรวงเช่น กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงสาธารณสุข หรือหน่วยงานที่มีหน้าที่บริการสาธารณะสู่ประชาชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัยร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้จัดทำเป็นนโยบายสาธารณะ แผนพัฒนา กำหนดทิศทางส่งเสริมให้กิจกรรม/โครงการต่างๆ ดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ โดยมีเป้าหมายสำคัญคือสามารถตอบสนองความต้องการอย่างแท้จริงของประชาชนในเขตรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลได้รับผลประโยชน์แบบบูรณาการร่วมกัน

บรรณานุกรม

ปาริฉัตร มังคละ. ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในงานของบุคลากรกับประสิทธิผลองค์การขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตภาคเหนือตอนล่าง. **วิทยานิพนธ์ รปม.** สาขาวิชานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยนเรศวร.๒๕๕๕

ยุทธศักดิ์ ประเสริฐ.สมรรถนะของบุคลากรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลองค์การ:กรณี ศึกษาสำนักงานขนส่งส่วนภูมิภาคเขตภาคตะวันออก.**วารสารวิชาการ** มหาวิทยาลัยปทุมธานี ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓ กันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๔ , ๒๘-๒๙.

สถาบันพัฒนาบุคลากรท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น.**คู่มือฝึกอบรมบุคลากรท้องถิ่น.** กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.๒๕๕๓

สุทธนู ศรีไสย์.**สถิติประยุกต์สำหรับงานวิจัยทางสังคมศาสตร์.** พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ:คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.๒๕๕๑

สำนักงานคณะกรรมการมาตรฐานการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น.ยุทธศาสตร์การพัฒนาข้าราชการส่วนท้องถิ่น.**รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์** สำนักงาน ก.ถ.กรุงเทพฯ.๒๕๕๕

Baird, Post, J.E. and Mahan J. F.(1990). ***Management: Functions and Responsibilities.*** New York : Harper and Row, Publisher, Inc.

Bartol, K.M. and Martin D. C. (1991). ***Management.*** NewYork: McGraw-Hill, Inc.

Gibson, Ivancevich, and Donnelly. (1973). ***Organizational:Structure, Process, Behavior.*** Texas : Business Publications, Inc.

Lawless, D.J. (1979). ***Organizational Behavior*. 2 nd ed.** New Jersey: Prentice-Hall, Inc .

Mundel, M.E. (1983). ***Improving Productivity and Effectiveness*.** New Jersey: Prentice-Hall,Inc.

Phanompon Patchawong,Chamchan Wanangpan, andWilalak Ounjit, (2012), ***Factors affecting research development and production of academic work amongst lectures Of Mahasarakham University*, Faculty ofHumanities and Social Sciences,** Mahasarakham University, Thailand, 2012 International Conference on Management and Education *IPDER vol.37 (2012) IACSIT Press.*

ศึกษาวิเคราะห์เรื่องสูกรมัททวะในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา

An Analytical Study of Sukaramaddava in Buddhist Scriptures

พระณัฐภัทร กิจฺจกาโร (เจริญรักษ์)*
พระมหายุทธนา นรเชฏฺโฐ (ศิริวรรณ)**
สุดารัตน์ บรรเทากุล***

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้ผู้ศึกษาได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาสูกรมัททวะที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ๒) เพื่อวิเคราะห์เรื่องสูกรมัททวะที่สัมพันธ์กับการปรินิพพานของพระพุทธเจ้า ๓) เพื่อวิพากษ์ทรรศนะของนักวิชาการที่มีต่อเรื่องสูกรมัททวะที่สัมพันธ์กับการปรินิพพานของพระพุทธเจ้า

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) โดยได้ดำเนินการศึกษาด้วยวิธีการคือ ๑) ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่างๆ เช่น พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา ปกรณ์วิเสส และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ๒) สัมภาษณ์นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ ๓) เรียบเรียงข้อมูล ๔) วิเคราะห์ข้อมูล ๕) นำเสนอผลงานวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษา คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และสาธารณชนต่อไป

ผลการวิจัยพบว่า พระสูตรในพระไตรปิฎกปรากฏแต่เพียงว่าสูกรมัททวะเป็นปัจฉิมบิณฑบาตที่ถวายโดยนายจุนทะ และภายหลังจากพระพุทธเจ้าเสวยสูกรมัททวะแล้วจึงเกิดปักขันทิกาพาธกำเริบหรือถ่ายเป็นเลือดจนเกือบจะปรินิพพาน อีกทั้งบิณฑบาตครั้งนี้ยังมีอานิสงส์มากที่สุดเทียบเท่ากับบิณฑบาตครั้งตรัสรู้เช่นกัน ส่วนข้อมูลในอรรถกถาสันนิษฐานว่าสูกรมัททวะอาจเป็นได้ทั้ง เนื้อหมู ข้าว หน่อไม้ เห็ด หรือวิธีการปรุงอาหาร และสูกรมัททวะยังเป็นบิณฑบาตที่ช่วยบำรุงพระวรกายให้คลายจากทุกขเวทนาอันเกิดจากโรคปักขันทิกาพาธ นอกจากนี้ข้อสันนิษฐานในมหาวรรคฎีกายังให้ความสำคัญกับเนื้อหมูเป็นพิเศษและสรุปว่าพระพุทธเจ้าไม่ได้ปรินิพพานเพราะเสวยสูกรมัททวะ ส่วนในมิลินทปัญหาปกรณ์อธิบายว่าพระพุทธเจ้าไม่ได้ปรินิพพานเพราะการเสวยสูกรมัททวะแต่เพราะพระองค์ทรงชราและประกอบกับโรคปักขันทิกาพาธกำเริบจึงส่งผลให้พระองค์ปรินิพพาน และสุดท้ายมีข้อสันนิษฐานปรากฏในมิลินทปัญหาอรรถกถาว่าบิณฑบาตทั้ง ๒ ที่มีผลเสมอกันเพราะสาเหตุ ๓ ประการ ได้แก่ การนิพพาน การเข้าสมาบัติ และการระลึกถึง ส่วนข้อมูล

---

* หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระไตรปิฎกศึกษา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

** คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

*** คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จากการวิพากษ์ทรรศนะของนักวิชาการทำให้ผู้วิจัยทราบว่านักวิชาการส่วนใหญ่ล้วนสันนิษฐานสูกรมัททวะว่าทำมาจากสิ่งใดภายใต้กรอบของอรรถกถาจารย์อันได้แก่ เนื้อหมู เห็ด พืชประเภทหัว หรือการปรุงอาหารตามหลักรสายนศาสตร์ และเชื่อว่าสูกรมัททวะส่งผลให้โรคปักขันทิกาพาธกำเริบในวันสุดท้ายก่อนปรินิพพาน
คำสำคัญ: สูกรมัททวะ, พระพุทธศาสนา

ABSTRACT

This thesis has three objectives; 1) studying Sukaramaddava that has been found in Buddhist scriptures, 2) analyzing Sukaramaddava that related to the Buddha's Parinibbana and 3) criticizing scholars' attitudes about Sukaramaddava that related to Buddha's Parinibbana. Methodology of the thesis is as follow;

The study is a qualitative research by means of 1) focusing on religious scriptures such as Pali canon, Commentaries, Tika and others relevant documents 2) interviewing the Buddhist scholars or specialists 3) arranging data 4) analyzing data and 5) presenting the wholly completed work to the thesis advisors, the committees and the public.

The result of the study from primary sources, Pali Canon, only suggests that the last meal was proposed bu Cunda, and soon after the Buddha had suffered from severe disease called 'Pakkhandika' or bloody diarrhea that made him almost pass away. On the contrary, the meal was also praised by the Buddha himself for its utmost advantage as same as the meal before his enlightenment. However, the commentaries suggest further assumptions that Sukaramaddava could be soft-pork, rice gruel, bamboo shoot, mushroom or some kind of food preparation. And they also assume the result of the meal that healed the Buddha from his currently severe disease. Surprisingly, the latter assumption from Mahavagga Tika indicates and discusses only pork but finally concludes the Buddha did not pass away by such meal. In Milindapanha-pakarana, the author insists in accordance with former commentaries by rejecting the idea that accuses Sukaramaddava as a cause of Buddha's Parinibbana. The author claims his aging and severe disease as a couple key factors of the consequence instead. There are clues in Milindapanha commentary which suggest that; due to the equally utmost advantage of both meals, the meal provides Nibbana and Samapatti to the Buddha, and Remembrance to the donors. However, the result from criticizing the scholar

attitudes has shown that many of them cannot define the last meal but still believe this is the cause of the severe Pakkhandika.
Keywords: Sukaramaddava, Buddhist Scriptures

๑.บทนำ

ในปัจจุบันผู้คนเป็นโรคภัยไข้เจ็บกันมาก สาเหตุหนึ่งที่สำคัญ คือ เรื่องโภชนาการ อาหารเสมือนเชื้อเพลิงคอยทำให้ผู้บริโภคเกิดกำลังทางกายสามารถประกอบกิจการธุระต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้ สมดังพุทธสุภาษิตที่ว่า “สพฺเพ สตฺตา อาหารฏฺฐิติกา” แปลว่า “สัตว์ทั้งหลายทั้งปวงดำรงอยู่ได้ด้วยอาหาร”[๑] แต่ถ้ามนุษย์บริโภคอาหารที่เป็นพิษก็จะทำให้เกิดโทษต่อผู้บริโภค โดยส่งผลต่อระบบต่างๆ ภายในร่างกาย เช่น การบริโภครสหวานมากเกินไปส่งผลให้ผู้บริโภคเสี่ยงต่อการเกิดโรคเบาหวาน การบริโภครสเค็มจัดเสี่ยงต่อการก่อเกิดโรคไต การบริโภคอาหารที่มีการปนเปื้อนของสารเคมีและยาฆ่าแมลงเสี่ยงต่อการเกิดโรคมะเร็ง การบริโภคสัตว์ปีกเป็นประจำเสี่ยงต่อการเกิดโรคเก๊า การบริโภคเห็ดบางชนิดที่มีพิษก่อให้เกิดอาการมึนเมา และการบริโภคอาหารทะเลมีผลทำให้เกิดอาการแพ้ถึงขั้นเสียชีวิตได้ เป็นต้น ความเป็นพิษของอาหารจึงอาจเกิดขึ้นได้ ดังนั้นผลจากการบริโภคอาหารจึงมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ผู้บริโภคจึงต้องเลือกรับประทานอาหารอย่างผู้มีสติและปัญญาเพราะมิเช่นนั้นแล้วอาจก่อให้เกิดโรคต่างๆ ได้ในอนาคต

พระพุทธเจ้าผู้เป็นศาสดาของพุทธศาสนิกชนเป็นมนุษย์บุคคลหนึ่งเช่นกันที่ต้องบริโภคอาหารเพื่อดำรงพระชนม์ชีพ โภชนาการของพระองค์จึงมีความสำคัญที่ควรค่าแก่การศึกษา โดยเฉพาะอาหารมื้อสุดท้ายของพระพุทธองค์ก่อนดับขันธปรินิพพาน เรื่องนี้ปรากฏตามพระบาลี ๒ แห่งเท่านั้น คือ มหาปรินิพพานสูตร[๒]และจุนทสูตร[๓] พระสูตรทั้งสองนี้กล่าวเหมือนกัน ดังที่พระอานนท์กล่าวไว้ว่า

> พระผู้มีพระภาคผู้ทรงมีพระปรีชา เสวยภัตตาหารของนายจุนทกัมมารบุตรแล้ว ทรงพระประชวรอย่างแสนสาหัส จวนเจียนจะปรินิพพาน เมื่อพระศาสดาเสวย**สูกรมัททวะ** แล้วได้เกิดอาการพระประชวรอย่างรุนแรง ลงพระบังคนหนักตรัสว่า เราจะไปยังกรุงกุสินารากัน[๔]

สูกรมัททวะจึงเป็นอาหารชนิดพิเศษที่อาศัยการเตรียมการโดยฝีมือของนายจุนทะและเป็นอาหารที่สำคัญที่ถกเถียงกันว่าทำมาจากสิ่งใดและผู้ที่ทำถวายมีจุดประสงค์อย่างไร แม้พระอรรถกถาจารย์ในชั้นหลังก็ยังประสบปัญหาที่ว่าสูกรมัททวะคือสิ่งใด โดยพระพุทธโฆษะผู้รจนาสุมังคลวิลาสินีได้วินิจฉัยไว้โดยสรุปว่า สูกรมัททวะอาจเป็นได้ทั้ง เนื้อหมูหนุ่ม ข้าวสุกอ่อน

---

[๑]ดูรายละเอียดใน ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๔/๒๕๑.

[๒]ดูรายละเอียดใน ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๓๑/๗๗.

[๓]ขุ.อุ. (ไทย) ๒๕/๗๕/๓๒๕.

[๔]ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๙๐/๑๓๙, ขุ.อุ. (ไทย) ๒๕/๗๕/๓๒๗.

ที่ปรุงด้วยนมสด นมส้ม เนยใส เปรียง เนยแข็ง และถั่ว หรือวิธีปรุงอาหารชนิดหนึ่ง[๕] และพระธรรมปาละผู้รจนาปรมัตถทีปนีได้วินิจฉัยกรณีนี้ไว้ในอรรถกถาโดยสรุปว่า สูกรมัททวะอาจเป็นเนื้อหมูที่อ่อนนุ่ม หน่อไม้ที่หมูแทะ เห็ดที่หมูแทะ หรือรสอาหารชนิดหนึ่ง[๖] แต่อย่างไรก็ตามประเด็นนี้ยังคงเป็นที่ถกเถียงกันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเพราะนักวิชาการล้วนยังหาข้อสรุปไม่ได้ว่าสูกรมัททวะทำมาจากสิ่งใดและมีผลต่อโรคประจำพระองค์ที่นำไปสู่การปรินิพพานได้อย่างไร แต่การสันนิษฐานของนักวิชาการส่วนใหญ่ล้วนอยู่ภายในกรอบของมติอรรถกถาทั้งสอง

จากข้อความข้างต้นที่พระอานนท์ได้กล่าวไว้ในพระสูตรทำให้ทราบในเบื้องต้นว่าสูกรมัททวะคือภัตตาหารมื้อสุดท้ายที่พระพุทธเจ้าทรงเสวยและหลังจากนั้นพระองค์ก็ประชวรด้วยปักขันทิกาพาธ[๗] ซึ่งโรคปักขันทิกาในพจนานุกรมของสมาคมบาลีปกรณ์ของอังกฤษให้ความหมายไว้ว่า โรคปักขันทิกา หมายถึง โรคท้องร่วงเป็นเลือด(Bloody Diarrhoea) หรือโรคบิด (Dysentery)[๘] โรคดังกล่าวมีอาการถ่ายหนักเป็นเลือด[๙] หลังจากที่พระพุทธองค์ประชวรด้วยการถ่ายเป็นเลือดอย่างหนักแล้วเสด็จต่อไปยังกุสินาราซึ่งเป็นสถานที่ปรินิพพาน ผู้วิจัยมีข้อสันนิษฐานเบื้องต้นว่า แม้พระองค์อาพาธขนาดหนักแต่ก็ยังทรงอดกลั้นสามารถดำเนินไปสู่สาลวโนทยานได้แต่ทั้งนี้ก็ทรงหยุดพักเป็นระยะ[๑๐] โดยทรงหยุดเพื่อดื่มน้ำอันเป็นที่น่าสังเกตว่าทรงสูญเสียน้ำอันเกิดแต่การท้องเสียนั้นหรือไม่ การหยุดพักดังกล่าวสามารถเป็นข้อมูลที่สำคัญต่อการพิจารณาว่าโรคที่พระองค์ประชวรอยู่เป็นโรคอะไรในปัจจุบัน การวินิจฉัยสำคัญจึงเกิดขึ้นท่ามกลางบริบทที่มีหลังจากเสวยสูกรมัททวะจนถึงก่อนปรินิพพาน ดังนั้นจากหลักฐานทางคัมภีร์จึงอาจกล่าวได้ว่าพระพุทธเจ้าปรินิพพานด้วยโรคปักขันทิกาอย่างแน่นอน การสืบหาพิษวิทยาของสูกรมัททวะต่อ โรคดังกล่าวจึงน่าสนใจเพราะต้องอาศัยข้อมูลทางเอกสารและการแพทย์ประกอบ จึงทำให้ได้สมมติฐานว่าประการที่หนึ่ง สูกรมัททวะให้โทษแก่พระพุทธเจ้าโดยเป็นของแสลงต่อโรคประจำตัวของพระองค์หรือไม่ ประการที่สอง อาหารนี้มีความเป็นพิษที่ร้ายแรงส่งผลในทันที ประการที่สาม อาหารชนิดนี้อาจไม่ส่งผลต่อการกำเริบของโรคปักขันทิกา

อย่างไรก็ตามการปรินิพพานของพระพุทธเจ้าเกิดขึ้นในวันเพ็ญเดือนวิสาขะซึ่งตรงกับวันประสูติและตรัสรู้ การปรินิพพานนี้มิใช่เป็นไปโดยปัจจุบันทันด่วนแต่เป็นความตั้งใจของ

---

[๕]ที.ม.อ. (ไทย) ๑๘๙/๑๗๒.

[๖]ขุ.อุ.อ. (ไทย) ๗๕/๔๒๗.

[๗]“อถ โข ภควา จุนฺทสฺส กมฺมารปุตฺตสฺส ภตฺตํ ภุตฺตาวิสฺส ขโร อาพาโธ อุปฺปชฺชิ, โลหิตปกฺขนฺทิกา ปพาฬฺหา เวทนา วตฺตนฺติ มารณนฺติกา” ; ที.ม. (บาลี) ๑๐/๑๙๐/๑๑๓.

[๘] The Pali Text Society’s: Pali-English Dictionary, **pakkhandikā (or ˚pakkhandik' ābādha)**, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล: http://dsalsrv02.uchicago.edu/cgi-bin/philologic/search3advanced?dbname=pali&query=pakkhandik%C4%81&matchtype=exact&display=utf8 [๒๑ มกราคม ๒๕๕๙]

[๙]ดูรายละเอียดใน ที.ม.อ. (ไทย) ๑๙๐/๑๗๓.

[๑๐]พระองค์ทรงหยุดพักที่ลำธารแห่งหนึ่งและที่ใกล้แม่น้ำกกุธานที

พระพุทธเจ้า ดังข้อความที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสกับพญามารไว้ว่าจะปรินิพพานในอีก ๓ เดือนข้างหน้า[๑๑] เรียกว่า ทรงปลงอายุสังขาร การปรินิพพานที่กุสินาราจึงเป็นไปตามแผนที่พระพุทธองค์ทรงกำหนดไว้ และเป็นกำหนดการณ์ที่พระพุทธองค์ทรงตรัสแก่พระอานนท์ ดังนั้นการปรินิพพานของพระพุทธเจ้าจึงน่าจะเป็นที่ทราบโดยทั่วไปแก่เหล่าสาวกและพุทธบริษัท นายจุนทะก็น่าจะทราบเช่นเดียวกันและน่าจะมีเจตนาปรุงอาหารเพื่อบำรุงร่างกายพระพุทธองค์ แต่ประเด็นดังกล่าวก็อาจจะถูกหักล้างได้เพราะ ประการแรกสอดคล้องกับข้อสันนิษฐานที่ว่าพระพุทธองค์ตรัสให้นายจุนทะถวาย สูกรมัททวะเฉพาะพระองค์แต่เพียงผู้เดียว และประการต่อมาเมื่อพระองค์เสวยสูกรมัททวะแล้วจึงรับสั่งให้นายจุนทะนำส่วนที่เหลือไปฝัง[๑๒] สูกรมัททวะจึงเป็นอาหารที่นายจุนทะตระเตรียมไว้มิใช่เฉพาะแก่พระพุทธองค์เท่านั้น แต่ด้วยเนื้อความที่ตรัสทำให้ทราบว่ายังมีสูกรมัททวะส่วนที่เหลือเกินต้องทิ้งอีกด้วย แต่ในมุมมองของพระพุทธเจ้านั้นสูกรมัททวะเหมาะแก่พระพุทธองค์แต่เพียงผู้เดียวเพราะมีเพียงพระพุทธองค์เท่านั้นที่เสวยสูกรมัททวะแล้วสามารถย่อยได้ดี[๑๓] และอีกประการหนึ่งที่สำคัญคือสูกรมัททวะมีความพิเศษที่นายจุนทะทำถวายแยกจากขาทนียะและโภชนียาหารอื่น[๑๔] ดังนั้นสูกรมัททวะอาจเป็นอาหารที่ให้โทษแก่พระพุทธเจ้ามากกว่าจะให้คุณคือการเยียวยาตามข้อสันนิษฐานในอรรถกถาว่า สูกรมัททวะเป็นยาที่นายจุนทะปรุงตามคัมภีร์รสายนะ[๑๕] เพื่อหวังให้พระองค์มีพระกำลังสามารถดำเนินต่อไปปรินิพพานที่กุสินารา

การตัดสินว่าสูกรมัททวะให้คุณหรือโทษนั้นสามารถโยงไปสู่ประเด็นการเอาผิดของผู้ถวายคือนายจุนทะต่อไป แต่อย่างไรก็ตามอีกประเด็นที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ทำไมพระพุทธองค์จึงตรัสว่าบิณฑบาตครั้งนี้มีอานิสงส์มากทั้งๆ ที่เป็นอาหารที่ทำให้พระองค์ปรินิพพาน โดยนำไปเปรียบกับบิณฑบาตของนางสุชาดาครั้งก่อนตรัสรู้ว่ามีอานิสงส์เท่ากันทีเดียว[๑๖] นายจุนทะในฐานะทายกจึงมีความดีความชอบต่อกรณีดังกล่าว ความขัดแย้งของบริบทดังกล่าวทำให้เกิดข้อถกเถียงสำคัญที่นักวิชาการตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันพยายามวิเคราะห์และสันนิษฐานตามหลักฐานที่มีเพื่อค้นหาว่า สูกรมัททวะที่แท้จริงนั้นคืออะไร ทำมาจากสิ่งใด และให้คุณหรือโทษแก่พระพุทธองค์อย่างไร ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาวิเคราะห์เรื่องดังกล่าวว่าสูกรมัททวะเป็นภัตตาหารสำคัญและอาจเป็นมูลเหตุที่นำไปสู่การปรินิพพาน ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้จึงจะให้ประโยชน์ต่อผู้ศึกษาในเชิงพุทธประวัติและให้ข้อเท็จจริงต่อเรื่องสูกรมัททวะกับการปรินิพพานของพระพุทธเจ้า

---

[๑๑] "อิโต ติณฺณํ มาสานํ อจฺจเยน ตถาคโต ปรินิพฺพายิสฺสตี.", ที.ม. (บาลี) ๑๐/๑๗๗/๑๐๒.

[๑๒] ดูรายละเอียดใน ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๘๙/๑๓๘, ขุ.อุ. (ไทย) ๒๕/๗๕/๓๒๖.

[๑๓] ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๘๙/๑๓๘.

[๑๔] "...ปณีตํ ขาทนียํ โภชนียํ ปฏิยาทาเปตฺวา ปหูตญฺจ สูกรมทฺทวํ...", ดูรายละเอียดใน ที.ม. (บาลี) ๑๐/๑๘๙/๑๑๒.

[๑๕] ศาสตร์ตามคัมภีร์อายุรเวทของพวกพราหมณ์ รสายนะคือยาที่ปรุงขึ้นเพื่อเป็นยาอายุวัฒนะ (Elixir)

[๑๖] ดูรายละเอียดใน ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๙๗/๑๔๖-๑๔๗.

๒.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสูกรมัททวะที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา

๒. เพื่อวิเคราะห์เรื่องสูกรมัททวะที่สัมพันธ์กับการปรินิพพานของพระพุทธเจ้า

๓. เพื่อวิพากษ์ทรรศนะของนักวิชาการที่มีต่อเรื่องสูกรมัททวะที่สัมพันธ์กับการปรินิพพานของพระพุทธเจ้า

๓.วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเอกสาร(Documentary Research) โดยมีวิธีการวิจัยดังนี้

๑. รวบรวมเอกสารชั้นปฐมภูมิ(Primary Source) ได้แก่ เอกสารอ้างอิงทางพระพุทธศาสนา คือ พระไตรปิฎกโดยเฉพาะมหาปรินิพพานสูตรและจุนทสูตรและพระสูตรต่างๆ อรรถกถา รวมไปถึงฎีกา อนุฎีกา และปกรณ์วิเสสในเรื่องที่เกี่ยวกับพุทธกิจที่เกี่ยวข้องกับพระกระยาหารและเรื่องสูกรมัททวะที่สัมพันธ์กับการปรินิพพานของพระพุทธเจ้า

๒. รวบรวมเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) คือแนวคิด ข้อสันนิษฐานตลอดจนบทวิเคราะห์ของนักวิชาการที่มีต่อเรื่องสูกรมัททวะกับการปรินิพพานของพระพุทธเจ้า ได้แก่ หนังสือ งานวิจัย เอกสาร วารสารที่เกี่ยวข้อง

๓. สัมภาษณ์นักวิชาการด้านศาสนา ภาษาศาสตร์ และสังคมศาสตร์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์และเปรียบเทียบกับความคิดของนักวิชาการอื่น

๔. รวบรวม เรียบเรียง วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดในเรื่องสูกรมัททวะกับการปรินิพพานของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาและจากทรรศนะของนักวิชาการ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มานำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและต่อผู้สนใจต่อไป

๔.สรุปผลการวิจัย

เรื่องสูกรมัททวะที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาและบริบทที่เกี่ยวข้องถูกพบในคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนากล่าวคือมีอยู่ทั้งในพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา ปกรณ์ และอรรถกถาของปกรณ์ ซึ่งคัมภีร์เหล่านี้ถือว่าเป็นคัมภีร์ที่ใช้เป็นหลักฐานชั้นต้นของการศึกษาเนื้อหาสำคัญในพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น เรื่องสูกรมัททวะที่ผู้วิจัยกำลังศึกษาเป็นเรื่องหนึ่งที่สำคัญและมีปรากฏอยู่ในคัมภีร์เหล่านี้ จากผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

๑) พระไตรปิฎก

รายละเอียดของเรื่องสูกรมัททวะที่สัมพันธ์กับการปรินิพพานถูกบันทึกอยู่ในพระสุตตันตปิฎกเล่มที่ ๒ มหาวรรค ในมหาปรินิพพานสูตร และพระสุตตันตปิฎกเล่มที่ ๘ ขุททกนิกาย อุทาน ในจุนทสูตร พระสูตรทั้งสองกล่าวถึงเฉพาะว่านายจุนทะเป็นผู้ถวายสูกรมัททวะและไม่ปรากฏคำอธิบายว่าสูกรมัททวะคืออะไรหรือทำมาจากสิ่งใดในสมัยพุทธกาล อีกทั้งจากบริบทในพระสูตรทำให้เชื่อได้ว่าพระพุทธเจ้าเกิดโรคปักขันทิกาพาธกำเริบหลังจากเสวยสูกรมัททวะแล้ว และการ

เปลื้องความผิดให้นายจุนทะอาจอนุมานได้ว่าอาหารชนิดนี้มีโทษต่อพระองค์เพราะทำให้พระองค์ต้องอาพาธ แต่เมื่อพระพุทธเจ้านำบิณฑบาตครั้งนี้ไปเทียบกับบิณฑบาตครั้งตรัสรู้จึงทำให้เกิดข้อสงสัยนานาประการว่าสูกรมัททวะอาจเป็นอาหารที่ให้คุณประโยชน์ต่อพระพุทธเจ้า

๒) อรรถกถา

ในอรรถกถาสุมังคลวิลาสินีซึ่งเป็นอรรถกถาของพระสุตตันตปิฎก มหาวรรค และปรมัตถทีปนีที่เป็นอรรถกถา ขุททกนิกาย อุทาน มีข้อสันนิษฐานว่าสูกรมัททวะอาจทำมาจากหมูข้าว หน่อไม้ เห็ด หรือวิธีการปรุงอาหารอย่างหนึ่ง(บ้างว่ายาอายุวัฒนะ) และสูกรมัททวะไม่ใช่ปัจจัยให้พระพุทธเจ้าอาพาธหรือปรินิพพานแต่เป็นของชั้นดีที่นายจุนทะมีเจตนาถวายเพื่อบำรุงพระวรกายให้คลายจากทุกขเวทนาและสามารถดำเนินไปปรินิพพานในที่ที่ทรงประสงค์ได้ อรรถกถาจารย์ยังได้อธิบายเรื่องนายจุนทะว่าเป็นพระโสดาบันซึ่งการขยายความเช่นนี้ทำให้อนุมานได้ว่านายจุนทะไม่มีทางคิดปลงพระชนม์พระพุทธเจ้าได้ อย่างไรก็ตามอรรถกถาจารย์ยังกล่าวว่าอาหารทิพย์ของเทวดาที่ใส่ลงไปในสูกรมัททวะส่งผลให้ผู้อื่นย่อยไม่ได้เว้นแต่พระพุทธเจ้าเท่านั้น ดังนั้นข้อสันนิษฐานนี้จึงเป็นสาเหตุที่ว่าทำไมพระพุทธเจ้าทรงตรัสว่าพระองค์เท่านั้นที่สามารถย่อยสูกรมัททวะได้ด้วยดีหรือสาเหตุที่ทรงรับสั่งให้นำสูกรมัททวะไปฝัง ในอรรถกถายังได้อธิบายขยายความเรื่องบิณฑบาตที่มีอานิสงส์เสมอกันก็เพราะว่าก่อให้เกิดผล ๓ อย่างได้แก่ ทำให้พระพุทธเจ้านิพพานด้วยสอุปาทิเสสนิพพานและอนุปาทิเสสนิพพาน ทำให้พระพุทธเจ้าเข้าสมาบัติได้ถึงสองล้านสี่แสนโกฏิ และทำให้ผู้ระลึกถึงเกิดความดีใจอย่างแรง

๓) ฎีกา

เนื่องจากคัมภีร์ฎีกาเป็นคัมภีร์ชั้นรองอรรถกถาซึ่งทำหน้าที่อธิบายหรือขยายความในอรรถกถาให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เรื่องสูกรมัททวะที่สัมพันธ์กับการปรินิพพานมีปรากฏอยู่ในคัมภีร์ชั้นฎีกาด้วยเช่นกัน ได้แก่ คัมภีร์มหาวรรคฎีกาซึ่งฎีกาจารย์แต่งขึ้นมาเพื่ออธิบายความในอรรถกถาสุมังคลวิลาสินี คัมภีร์มหาวรรคฎีกาเป็นคัมภีร์ฎีกาฉบับเดียวที่มีคำอธิบายเกี่ยวกับเรื่องสูกรมัททวะโดยกล่าวขยายความข้อสันนิษฐานที่ว่าสูกรมัททวะอาจปรุงมาจากเนื้อหมูโดยอธิบายว่าเนื้อหมูเป็นเนื้อที่มีขายอยู่ทั่วไปซึ่งเป็นเนื้อที่ไม่มีโทษตามพระวินัย และกล่าวถึงเรื่องโอชารสของเทวดาที่ใส่ลงในสูกรมัททวะจึงทำให้ภิกษุรูปอื่นฉันไม่ได้และทรงตรัสให้นำไปฝัง ในวาระสุดท้ายฎีกาจารย์สรุปว่าพระพุทธเจ้าไม่ได้ปรินิพพานเพราะการเสวย (สูกรมัททวะ)

๔) มิลินทปัญหาปกรณ์

คัมภีร์ชั้นปกรณ์ถือว่ามีอายุน้อยที่สุดในบรรดาคัมภีร์ทั้ง ๓ ข้างต้น เป็นคัมภีร์ที่กล่าวถึงและอธิบายความในคัมภีร์ชั้นต้นต่างๆ โดยเฉพาะในเรื่องนี้ผู้แต่งมิลินทปัญหามุ่งอธิบายเหตุผลที่พระพุทธเจ้าตรัสว่าบิณฑบาตครั้งนี้มีอานิสงส์มากกว่าบิณฑบาตอื่นแต่มีอานิสงส์เสมอกับบิณฑบาตครั้งก่อนตรัสรู้โดยยกประเด็นเรื่องผลของสมาบัติคือพระพุทธเจ้าสามารถเข้าอนุบุพพวิหารสมาบัติทั้ง ๙ โดยอนุโลมและปฏิโลมได้เหมือนในคืนตรัสรู้ ผู้วิจัยพบว่ารูปแบบการสันนิษฐานคล้ายกับที่ผู้วิจัยพบในอรรถกถาสุมังคลวิลาสินีคือให้เหตุผลเรื่องอานิสงส์ของสูกรมัททวะเป็นสำคัญว่าบิณฑบาตทั้งสองครั้งมีอานิสงส์เสมอกันเพราะพระพุทธเจ้าสามารถเข้าสมาบัติได้สองล้านสี่แสนโกฏิ

ทั้งในวันที่ตรัสรู้และปรินิพพานหลังจากเสวยบิณฑบาตทั้งสองแล้ว แต่ในมิลินทปัญหาไม่ได้กล่าวอธิบายถึงสูกรมัททวะว่าคืออะไรหรือทำมาจากสิ่งใด แต่สรุปว่าบิณฑบาตครั้งนี้ไม่ได้ทำให้พระพุทธเจ้าประชวรหนักหรือปรินิพพาน โรคปักขันทิกาพาธที่กำเริบก็เพราะความชราภาพของพระองค์เอง และเมื่อโรคกำเริบถึงที่สุดแล้วจึงปรินิพพาน

๕) มิลินทปัญหาอรรถกถา

สูกรมัททวะที่ปรากฏในคัมภีร์ชั้นอรรถกถาของมิลินทปัญหาขยายความอานิสงส์ของบิณฑบาตทั้งสองครั้งตามที่ปรากฏในมิลินทปัญหาปกรณ์ กล่าวถือ ผู้แต่งคัมภีร์นี้ตั้งปุจฉาว่าเพราะเหตุใดบิณฑบาตที่พระพุทธเจ้าเสวยตอนที่ยังมีกิเลสกับบิณฑบาตที่พระพุทธเจ้าเสวยขณะที่ไม่มีกิเลสแล้วจึงมีอานิสงส์เสมอกัน จากนั้นผู้แต่งคัมภีร์ได้อธิบายโดยวิสัชนาว่าอานิสงส์ของบิณฑบาตทั้ง ๒ ครั้งมีอยู่ ๓ ประการคือ การปรินิพพาน การเข้าสมาบัติ และการระลึกถึง แต่ไม่ได้กล่าวถึงเรื่องการสันนิษฐานว่าสูกรมัททวะคืออะไรหรือทำมาจากสิ่งใด และไม่ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้พระพุทธเจ้าปรินิพพาน

๕.สรุปทรรศนะของนักวิชาการ

เพื่อให้งานวิจัยนี้มีความหลากหลายทางความคิดและได้ข้อสรุปที่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงเลือกสัมภาษณ์นักวิชาการในสาขาต่างๆ เพื่อให้ได้ทรรศนะเชิงวิชาการอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเรื่องสูกรมัททวะที่สัมพันธ์กับการปรินิพพาน จากการเรียบเรียงข้อมูลพบว่ารูปแบบการสันนิษฐา มีความหลากหลายตามพื้นฐานความเชื่อที่แตกต่างกัน กล่าวคือ

๑. พระราชปริยัติกวี(สมจินต์ สมฺมาปญฺโญ) นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาสันนิษฐานว่า จากข้อมูลยังไม่สามารถสรุปได้ว่าสูกรมัททวะทำมาจากอะไรแต่น่าจะเป็นอาหารพิเศษที่ชาวบ้านกินกันอยู่ทั่วไป แต่เนื่องด้วยความชราและโรคประจำพระองค์ของพระพุทธเจ้าจึงทำให้อาการอาพาธกำเริบเพราะเหตุคือสูกรมัททวะแสลงต่อโรค พระโรคที่กำเริบอย่างหนักส่งผลให้พระพุทธเจ้าปรินิพพานนอกเหนือจากการปลงอายุสังขารที่มีส่วนด้วยเช่นกัน

๒. บรรจบ บรรณรุจิ นักวิชาการภาษาบาลีและพระพุทธศาสนา สันนิษฐานว่าสูกรมัททวะน่าจะมีส่วนประกอบของเนื้อหมู เพราะพระพุทธเจ้าเกิดอาพาธหนักเพราะสูกรมัททวะที่เสวยแสลงต่อโรคปักขันทิกาพาธที่เป็นโรคประจำพระองค์ แต่โรคนี้ก็ไม่ใช่สาเหตุของการปรินิพพานที่แท้จริงแต่เป็นเพราะการปลงอายุสังขารของพระพุทธเจ้าที่ทำให้เหตุแห่งการสืบต่ออายุขัยสิ้นสุดลง

๓. จิรพัฒน์ ประพันธ์วิทยา นักวิชาการภาษาสันสกฤต อธิบายว่า ไม่ทราบว่าสูกรมัททวะจะเป็นหมูหรือเห็ดแต่มีพิษและเป็นสาเหตุให้อาการของโรคกำเริบอย่างแน่นอน และเมื่อโรคกำเริบอย่างถึงที่สุดก็ส่งผลให้พระพุทธเจ้าปรินิพพาน

๔. วรศักดิ์ มหัทธโนบล นักวิชาการด้านสังคมศาสตร์ สันนิษฐานว่าสูกรมัททวะน่าจะเป็นพืชคือหัวบุกโดยยืนยันตามคำสันนิษฐานของพุทธทาสภิกขุครั้งจาริกไปอินเดีย สูกรมัททวะเป็นปัจจัยให้โรคปักขันทิกาพาธกำเริบเพราะถึงแม้ว่าสูกรมัททวะจะเป็นบิณฑบาตที่นายจุนทะปรุงมา

อย่างดีเพื่อหวังบำรุงพระพุทธเจ้า แต่ของดีกลับผิดสำแดงส่งผลต่ออาการอาพาธอยู่ช่วงหนึ่ง อย่างไรก็ตาม วันนั้นพระพุทธเจ้าต้องปรินิพพานอยู่แล้วไม่ว่าพระองค์จะเสวยอะไรก็จะต้องปรินิพพาน

๕. สุเทพ พรมเลิศ นักวิชาการภาษาบาลีและพระพุทธศาสนา อธิบายว่าจากคำแปลของอรรถกถาจารย์ที่สูกรมัททวะมีหลายนัยนั้นขอให้รักษาคำแปลเอาไว้เหมือนรักษาประวัติศาสตร์ แต่เนื่องจากมีข้อมูลน้อยจึงไม่สามารถเทียบได้กับอะไรในปัจจุบัน สูกรมัททวะไม่ใช่สาเหตุที่ทำให้อาการอาพาธกำเริบแต่มีฤทธิ์บำรุงและไม่ใช่สาเหตุที่ทำให้พระพุทธเจ้าปรินิพพานเพราะพระพุทธเจ้าและพระโพธิสัตว์ย่อมไม่ปรินิพพานด้วยการกระทำของคนอื่น แต่พระพุทธเจ้าปรินิพพานเพราะการปลงอายุสังขาร

๖. จำนงค์ ทองประเสริฐ นักวิชาการภาษาบาลีและพระพุทธศาสนา อธิบายว่านักวิชาการต่างถกเถียงกันว่าสูกรมัททวะคืออะไร ส่วนตัวของท่านก็ยังตัดสินไม่ได้ แต่สูกรมัททวะไม่น่าจะมีผลต่อโรคปักขันทิกาพาธและไม่ใช่สาเหตุทำให้พระพุทธเจ้าปรินิพพาน การปรินิพพานเป็นผลมาจากการปลงอายุสังขารของพระองค์

๗. สมภาร พรมทา นักวิชาการด้านปรัชญา อธิบายว่าสูกรมัททวะอาจเป็นของแสลงต่อทั้งพระพุทธเจ้าและภิกษุสงฆ์(จากบริบทที่พระองค์ให้นำไปฝัง) เมื่อพระพุทธเจ้าเสวยสูกรมัททวะแล้วส่งผลให้อาการอาพาธทรุดหนักอย่างรวดเร็วและเป็นการเร่งระยะเวลาปรินิพพานให้เร็วขึ้น ทั้งนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่เชื่อเรื่องการปลงอายุสังขารหรืออานิสงส์ของสูกรมัททวะเพราะอธิบายในเชิงปรัชญาไม่ได้

ผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อสันนิษฐานของนักวิชาการมาจัดกลุ่มและเปรียบเทียบโดยใช้รูปแบบของตารางดังนี้

ตารางที่ ๑ จัดกลุ่มความเห็นของนักวิชาการ

สูกรมัททวะ ⬇ ปักขันทิกาพาธกำเริบ ⬇ ปรินิพพาน	สูกรมัททวะ ⬇ ปักขันทิกาพาธกำเริบ ✖ ปรินิพพาน	สูกรมัททวะ ✖ ปักขันทิกาพาธกำเริบ ✖ ปรินิพพาน
๑. พระราชปริยัติกวี (สมจินต์ สมฺมาปญฺโญ) ๒. จิรพัฒน์ ประพันธ์วิทยา ๓. สมภาร พรมทา	๑. บรรจบ บรรณรุจิ ๒. วรศักดิ์ มหัทธโนบล	๑. สุเทพ พรมเลิศ ๒. จำนงค์ ทองประเสริฐ
๓ ท่าน	**๒ ท่าน**	**๒ ท่าน**

จากผลการสัมภาษณ์ทรรศนะของนักวิชาการและเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้ทำให้ผู้วิจัยพบว่ารูปแบบการสันนิษฐานกล่าวถึงสูกรมัททวะก่อน จากนั้นจึงกล่าวถึงสูกรมัททวะมีผลต่อโรคปักขันทิกาพาธ และโรคปักขันทิกาพาธทำให้พระพุทธเจ้าปรินิพพาน จากทรรศนะที่ได้รวบรวมมาจะเห็นว่านักวิชาการ ๓ ท่านจากทั้งหมด ๗ ท่านมีความเห็นว่า สูกรมัททวะมีผลต่อโรคประจำพระองค์จึงส่งผลให้พระพุทธเจ้าปรินิพพาน ลักษณะการสันนิษฐานเช่นนี้ขัดกับอรรถกถาและพระไตรปิฎกและข้อสรุปของ ๒ นักวิชาการทางพระพุทธศาสนาที่เห็นว่าสูกรมัททวะไม่มีผลต่อโรคและโรคไม่มีผลต่อการปรินิพพาน และมีนักวิชาการ ๔ ท่านที่สรุปว่าโรคปักขันทิกาพาธไม่ใช่สาเหตุที่ทำให้พระพุทธเจ้าปรินิพพาน จากข้อมูลที่ได้นักวิชาการส่วนใหญ่สันนิษฐานว่าการปลงอายุสังขารคือสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่การปรินิพพาน ผู้วิจัยเห็นว่าการสันนิษฐานลักษณะนี้เป็นการสรุปที่สมเหตุสมผลเช่นกันโดยยกข้อสันนิษฐานของอรรถกถาจารย์มาเป็นกรอบและยังคงยึดถือตามพระไตรปิฎก ส่วนการสรุปอีกแบบหนึ่งของนักวิชาการ ๒ ท่านซึ่งผสมกันระหว่างการสรุปข้างต้นคือข้อสรุปที่ว่าสูกรมัททวะมีผลต่อการกำเริบของโรคแต่โรคที่เป็นอยู่ไม่ใช่สาเหตุให้ปรินิพพานแต่เพราะการปลงอายุสังขาร การสรุปลักษณะนี้สะท้อนความไม่เชื่อในอรรถกถาแต่เลือกเชื่อในพระไตรปิฎกอย่างเดียว ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ข้อสรุปสำคัญคือรูปแบบของการสันนิษฐานในเรื่องสูกรมัททวะที่สัมพันธ์กับการปรินิพพานสะท้อนความเชื่อถือต่อคัมภีร์ทางพุทธศาสนาอย่างมีนัยยะสำคัญ

๖.สรุปทรรศนะของผู้วิจัย

จากการวิเคราะห์ของผู้วิจัยทำให้ได้ข้อมูลว่า สิ่งที่ใช้ทำสูกรมัททวะน่าจะทำมาจากวัตถุดิบชั้นดีที่อาศัยการปรุงพิเศษเพราะในมหาปรินิพพานสูตรกล่าวว่านายจุนทะเตรียมทั้งคืน ดังนั้นอาจเป็นไปได้ว่าสูกรมัททวะจะเป็นอาหารจำพวกต้มหรือซุปและเป็นซุปที่มีเนื้อสัตว์เป็นส่วนประกอบที่สำคัญ นายจุนทะจึงจำเป็นต้องใช้เวลาเคี่ยวเพื่อให้เนื้อและส่วนผสมอื่นๆ เปื่อยนุ่มและออกรสอร่อย อาหารชนิดนี้ต้องทำมาพิเศษสำหรับพระพุทธเจ้าเพราะเนื่องจากเป็นซุปที่เหมาะแก่คนป่วยโรคปักขันทิกาพาธและมีระบบย่อยอาหารที่ถดถอยของคนวัยชรา คำว่า สูกรมัททวะ จึงน่าจะหมายถึง เนื้อหมูที่เคี่ยวด้วยสมุนไพรนานาชนิดที่อาศัยการปรุงแบบยาบำรุง(รสายนวิธี) เมื่อเนื้อหมูถูกเคี่ยวทั้งคืนจึงนุ่ม เปื่อย และเหมาะแก่ผู้สูงวัย คำว่าสูกรมัททวะจึงอาจมาจากการปรุงพิเศษที่อาศัยระยะเวลาเตรียมทั้งคืน ดังนั้นจะเห็นได้ว่านายจุนทะประกอบสูกรมัททวะด้วยกุศลจิตและเจตนาที่ดีอย่างแรงกล้าที่จะถวายสูกรมัททวะซึ่งเป็นอาหารสูตรเฉพาะแด่พระพุทธเจ้า นายจุนทะต้องพิจารณาก่อนแล้วว่า ประการที่หนึ่งพระพุทธเจ้าทรงชราภาพมากแล้ว และประการที่สองข่าวการปรินิพพานของพระพุทธเจ้าต้องเป็นที่รู้กันโดยทั่วไปหลังจากพระองค์ปลงอายุสังขารและมาครบกำหนดในวันนั้น

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยสังเกตว่าบริบทของสูกรมัททวะมีเฉพาะกรณีที่เกี่ยวข้องกับการปรินิพพานเท่านั้น ดังนั้นสูกรมัททวะจึงเป็นสิ่งเฉพาะสำหรับการเป็นบิณฑบาตครั้งสุดท้ายเท่านั้นซึ่งต่างจากข้าวปายาสที่เป็นบิณฑบาตที่มีอานิสงส์เสมอกันแต่มีการกล่าวถึงในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนามากกว่าและในบริบทอื่นด้วย ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าในขณะที่พระโพธิสัตว์จะตรัสรู้

อาศัยเพียงอาหารชนิดใดก็ได้ที่จะช่วยระงับความหิวอันเกิดจากการอดอาหารมายาวนาน แล้วข้าวปายาสของนางสุชาดาก็เป็นสิ่งที่ชาวบ้านทั่วไปนิยมบริโภคกันเป็นปกติ ซึ่งนางสุชาดาไม่ทราบมาก่อนว่าจะอาหารที่นำไปนั้นจะได้ถวายแด่พระโพธิสัตว์ที่กำลังจะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ดังนั้นอานิสงส์จึงเกิดจากกุศลเจตนาที่ตั้งใจถวายของพิเศษแต่บังเอิญอาหารนั้นเป็นปัจจัยให้พระโพธิสัตว์ตรัสรู้เป็นสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้วิจัยเห็นว่าการตรัสรู้และการปรินิพพานอาจเป็นเหตุการณ์ที่สำคัญที่มีเรื่องของบิณฑบาตเข้าไปเกี่ยวข้องดังพระพุทธเจ้าตรัสเรื่องอานิสงส์ไว้ในมหาปรินิพพานสูตร ผู้วิจัยจึงมองว่าถ้าข้าวปายาสของนางสุชาดาเป็นปัจจัยให้พระพุทธเจ้าตรัสรู้ สูกรมัททวะของนายจุนทะก็ต้องเป็นปัจจัยให้พระพุทธเจ้าปรินิพพานเช่นกัน อาหารทั้งสองชนิดนี้จึงเป็นอาหารมื้อสำคัญที่สัมพันธ์กับการเป็นไปของพระพุทธเจ้า

เหตุการณ์หนึ่งที่ทำให้เชื่อว่าพระพุทธเจ้าเป็นโรคเกี่ยวกับระบบทางเดินอาหารและลำไส้ คือกรณีที่หมอชีวกอบก้านบัวด้วยสมุนไพรเพื่อให้พระองค์ขับถ่าย และกรณีที่พระองค์ทรงใช้สมาธิปธานสังขารซึ่งเป็นอิทธิบาท ๔ ระงับทุกขเวทนาตลอดมาและเห็นได้ชัดที่สุดในพรรษาสุดท้ายที่เวฬุวคาม อีกทั้งพระองค์เคยตรัสเรื่องกรรมเก่าของพระองค์ครั้งเป็นหมอแล้วถ่ายยาคนไข้จนเสียชีวิต ดังนั้นพระพุทธเจ้าจึงน่าจะเป็นโรคปักขันทิกาพาธโดยปกติหรือเป็นโรคประจำพระองค์ที่อาศัยกรรมเก่าเข้ายึดถือ เมื่อผ่านระยะเวลามาจวบจนพระองค์อายุ ๘๐ พรรษา ร่างกายที่ชราอ่อนแอ และความบอบช้ำที่สะสมมาแต่ครั้งบำเพ็ญทุกรกิริยาจึงไม่อาจทนต่อทุกขเวทนาได้มากเหมือนแต่ก่อน พระองค์จึงทรงแสดงเรื่องสมาธิที่ใช้ระงับทุกขเวทนา ในมหาปรินิพพานสูตรยังได้อธิบายถึงทุกขเวทนาที่พระพุทธเจ้ากำลังประสบขณะถูกโรครุมเร้าในสมัยอยู่จำพรรษาที่เวฬุวคามเหมือนกับตอนที่เสวยสูกรมัททวะแล้ว ดังนั้นโรคปักขันทิกาพาธจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้พระพุทธเจ้าปรินิพพานตามกำหนดและในสถานที่ที่ทรงปรารถนาอีกด้วย

ถึงแม้ว่าพระพุทธเจ้าจะปลงอายุสังขารที่เมืองปาวาด้วยรับการอาราธนาจากพญามาร แต่ผู้วิจัยมีความเห็นโดยส่วนตัวว่าเพราะพระองค์ทรงชราภาพมากและด้วยอาพาธที่เพิ่มกำลังมากขึ้นซึ่งเป็นธรรมดาของร่างกายของคนวัย ๘๐ ประการที่หนึ่ง และเพราะพระศาสนาของพระองค์มีความมั่นคงดีแล้วประการที่สอง พระพุทธเจ้าจึงทรงตัดสินพระทัยละขันธ์ ๕ เพื่อจะทรงปรินิพพานอันเป็นความสุขอย่างยิ่ง ทำไมการปรินิพพานจึงมีความสำคัญต่อพระพุทธเจ้าในเมื่อพระองค์น่าจะทรงอยู่ เพื่อโปรดสัตว์ ผู้วิจัยมองว่าพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า พระปักเจกพุทธเจ้า พระอรหันต์และผู้เข้าใจในแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาต่างมีที่หมายคือพระนิพพานทั้งสิ้นเพราะพระนิพพานคือที่สุดแห่งการพ้นทุกข์ของชาวพุทธทุกคน แต่ละคนล้วนตั้งความปรารถนาเพื่อให้ตนเองพ้นจากทุกข์มาหลายภพชาติ ดังนั้นจึงเป็นไปได้อย่างมากว่าพระพุทธเจ้าทุกพระองค์ต้องการจะปรินิพพานเพื่อความพ้นทุกข์อย่างแท้จริงแต่ต้องเป็นไปโดยความสมัครใจที่จะไม่ดำรงขันธ์อยู่ต่อและต้องวางจากอิทธิบาทอันเป็นปัจจัยให้อายุยังคงเป็นไปอีกด้วย แต่เรื่องเวลาที่พระองค์ตัดสินใจคงจะแตกต่างกันไปในแต่ละพระองค์ ดังนั้นพระพุทธเจ้าอาจจะทรงพิจารณาถึงความเป็นจริงของสังขารและความมั่นคงดีของพุทธจักร กอปรกับไม่มีใครอาราธนาให้พระองค์ดำรงพระชนม์อยู่ต่อ พระองค์จึงน่าจะตัดสินพระทัยปรินิพพานถึงแม้ว่าจะไม่ได้รับการอาราธนาจากพญามารก็ตาม

กรณีที่พระอานนท์ไม่ยอมอาราธนาพระองค์ให้อยู่ต่อเพราะถึงแม้จะเป็นพระโสดาบันแต่ยังถูกมารดลใจไม่ให้อาราธนาพระพุทธเจ้า ผู้วิจัยมองว่าอาจจะเป็นธรรมเนียมของพระพุทธเจ้า ทุกพระองค์ที่ต้องมีคนอาราธนาให้พระองค์ดำรงธาตุขันธ์เพื่ออยู่ต่อ แต่จากพุทธพจน์ดูเหมือนว่า การดำรงอยู่ของพระองค์ไม่มีความจำเป็นเพราะพระธรรมที่ทรงแสดงดีแล้วจะเป็นศาสดาแทนพระองค์ต่อไป ดังนั้นพระองค์จึงตัดสินพระทัยจะปรินิพพานในสถานที่ที่พระองค์ผูกพันคือ เมืองกุสินารา หรือกุสาวดีในอดีตที่พระองค์เคยเสวยพระชาติเป็นพระเจ้าจักรพรรดิที่ปกครองมาแล้วถึง ๖ ชาติ[๑๗] ซึ่งก็เหมือนกับกรณีที่พระเจ้าพิมพิสารซึ่งเป็นพระโสดาบันตายจากโลกมนุษย์แล้วไปเกิดเป็นยักษ์ชนวสภะบนสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชเพราะความผูกพันกับสถานที่และบุคคลคือ ท้าวเวสวัณมหาราช[๑๘] และอีกข้อสนับสนุนหนึ่งคือพระพุทธเจ้ารับสั่งให้จัดการพระบรมศพแบบพระเจ้าจักรพรรดิ ความเป็นไปของพระพุทธเจ้าในชาติต่างๆ ที่พระองค์สั่งสมมายังคงมีผลต่อ คำสั่งเสียที่พึงให้สาวกกระทำหลังพุทธปรินิพพาน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปว่าสูกรมัททวะมีผลต่อโรคปักขันทิกาพาธ และต่อมาโรคปักขันทิกาพาธที่กำเริบอย่างหนักส่งผลให้พระพุทธเจ้าปรินิพพาน การปรินิพพานไม่ใช่การตายแต่เป็นความสุขอย่างยิ่งของผู้หมดกิเลสแล้ว ผู้อยู่ทีหลังจึงไม่ควรเสียใจต่อการจากไปของพระองค์ แต่ควรอนุโมทนาในสิ่งที่พระองค์บรรลุ ส่วนสูกรมัททวะของนายจุนทะซึ่งเป็นของดีสูตรพิเศษก็ไม่เหมาะแก่ทั้งพระพุทธเจ้าและภิกษุสงฆ์เพราะมีฤทธิ์อันทำให้ร่างกายของผู้บริโภคผิดปกติโดยเฉพาะระบบทางเดินอาหารโดยเห็นได้ชัดจากรับสั่งให้นำไปฝัง แต่ด้วยกุศลเจตนาอย่างแรงกล้าของผู้ถวายจึงทำให้เกิดอานิสงส์ อีกทั้งอาหารนั้นเป็นปัจจัยให้พระพุทธเจ้าปรินิพพานซึ่งน่าจะเป็นความปรารถนาสุดท้ายของพระพุทธเจ้า ทั้งนี้เหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งคือไม่มีใครสามารถปลงชีวิตพระพุทธเจ้าได้เว้นแต่จะเป็นไปด้วยความสมัครใจ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าพระพุทธเจ้าไม่มีทางบรรทมหลับไปแล้วปรินิพพานแต่พระองค์จะต้องประสบกับสิ่งอันเป็นธรรมดาของขันธ์ ๕ คือมีความชราภาพและโรคที่เกิดแต่บุพกรรม จากนั้นพระองค์จะต้องสัมผัสกับความทุกข์อย่างสาหัสจากการดำรงธาตุขันธ์ครั้งสุดท้ายเพื่อจะได้พิจารณาธรรมสังเวชและสละธาตุขันธ์ในที่สุด อีกทั้งยังเป็นการแสดงให้เหล่าสาวกเห็นในกฎของธรรมดาว่าสังขารทั้งหลายย่อมเสื่อมไปไม่เว้นแต่พระศาสดา ปรากฏการณ์ดังกล่าวจะทำให้วิเคราะห์ความเป็นไปของพระพุทธเจ้าตามกฎแห่งกรรมได้ บิณฑบาตนี้จึงมีอานิสงส์ใหญ่เกินกว่าที่ปุถุชนจะเข้าใจ

สูกรมัททวะ → โรคปักขันทิกาพาธกำเริบ → ปรินิพพาน

---

[๑๗] อ่านรายละเอียดใน ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๗๒/๒๐๔.

[๑๘] อ่านรายละเอียดใน ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๘๐/๒๑๑.

บรรณานุกรม

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาบาลี** ฉบับมหาจุฬาเตปิฏกํ ๒๕๐๐. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย** ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.. **อรรถกถาภาษาบาลี** ฉบับมหาจุฬาอฏฺฐกถา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, โรงพิมพ์วิญญาณ, ๒๕๓๒-๒๕๓๔.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **อรรถกถาภาษาไทย** ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **ฎีกาภาษาบาลี** ฉบับมหาจุฬาฎีกา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, โรงพิมพ์วิญญาณ, ๒๕๓๙-๒๕๔๕.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **ปกรณวิเสสภาษาบาลี** ฉบับมหาจุฬาปกรณวิเสโส. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิญญาณ, ๒๕๓๙-๒๕๔๒.

The Pali Text Society's: Pali-English Dictionary, **pakkhandika (or °pakkhandik' abadha)**, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : http://dsalsrv02.uchicago.edu/cgibin/philologic/search3advanced?dbname=pali&query=pakkhandik%C4%81&matchtype=exact&display=utf8 [๒๑ มกราคม ๒๕๕๙]

ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบางมะฝ่อ อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์

The confidence of the people to the child development center of bangmaphor municipality krok phra district in nakhon sawan province

ณวัสพร รุ่งโต[๑*]

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ เป็นการศึกษาความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบางมะฝ่อ อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ และเพื่อเปรียบเทียบระดับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบางมะฝ่อ อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชน จำนวน ๑๒๓ ครัวเรือน(ผู้ปกครองครัวเรือนละ ๑ คน) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ย ทำการทดสอบสมมติฐานโดยสถิติ Independent Sample t-test สำหรับตัวแปรสองกลุ่ม และใช้สถิติ One Way ANOVA (F-test) ในการทดสอบสมมติฐานสำหรับตัวแปรมากกว่าสองกลุ่ม และใช้ค่าไค-สแควร์ (chi-square) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ผลการวิจัยพบว่า

ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลบางมะฝ่อ อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านทั้ง ๔ ด้านพบว่าประชาชนมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับมาก จำนวน ๓ ด้าน คือ ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ส่วนในด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน ประชาชนมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับน้อย และเมื่อเปรียบเทียบความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบางมะฝ่อ อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกัน ไม่มีผลต่อความเชื่อมั่นต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบางมะฝ่อ อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ นครสวรรค์ จึงสรุปได้ว่าปัจจัยการบริหารด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน ทำให้ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลบางมะฝ่อ อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ อยู่ในระดับต่ำ ส่วนปัจจัยการบริหารในด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร มีความสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลบางมะฝ่อ อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

คำสำคัญ : ความเชื่อมั่นของประชาชน, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบางมะฝ่อ

---

[*]หลักสูตรรัฐประศาสนศาตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น กรุงเทพมหานคร

ABSTRACT

This research studied the confidence of the people to the child development center of Bangmaphor municipality krok phra district in nakhon sawan province and to compare the level of the confidence of the people to the child development center of Bangmaphor municipality krok phra district in nakhon sawan province ๑๒๓ Population by questionnaires were used to collect data.The statistic used for data analysis were frequency, percentage, standard deviation and mean. The statistical hypothesis testing by Independent Sample t-test for two variables and statistic One Way ANOVA (F-test) to test for more than two variables, and the Chi–square test for relationships among variables.

The results shown that:

Overall, the confidence of the people to the child development center of Bangmaphor municipality krok phra district in nakhon sawan province was at a high level Considering each of the four titles that the public had confidence in many aspects of 3 sides, environment and safety. Person factors and management Academic and curricular activities In terms of participation and communication support people had less confidence. And comparing the confidence of the people towards the child development center Bangmaphor municipality, Krok Phra district, nakhon sawan province. Classified by personal factors, individuals found different personal factors. There was no confidence in the child development center Bangmaphor municipality krok phra district in nakhon sawan province. It could be concluded that participatory management and communication support make public confidence in the child development center Bangmaphor municipality krok phra district in nakhon sawan province at low level. Administrative factors in person factors and management. The environment and safety Academic and curricular activities were associated with confidence in the child development center Bangmaphor municipality krok Phra district in nakhon sawan province statistically significant at the 0.05 level

Keyword : the confidence of the people, the child development center of bangmaphor municipality

๑.บทนำ

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบางมะฝ่อ เริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ ๑๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ โดยพระครูนิยมธรรมสาร (พระอาจารย์ชู) เจ้าอาวาสวัดบางมะฝ่อ ภายใต้การดูแลของกรมการศาสนาโดยใช้ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านเป็นสถานที่จัดการเรียนการสอน ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๔๘ ได้ถ่ายโอนให้กับเทศบาลตำบลบางมะฝ่อ และเทศบาลได้ทำการก่อสร้างอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ได้มาตรฐานตามแบบของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นโดยได้รับการสนับสนุน

งบประมาณในการก่อสร้างจากกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน ๒,๔๗๐,๐๐๐ บาท ตั้งอยู่บริเวณหมู่ที่ ๓ ตำบลบางมะฝ่อ ใกล้ๆกับอาคารสำนักงานเทศบาล และได้เปิดทำการเรียนในอาคารหลังใหม่เมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๔ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน โดยในปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๕๙) มีเด็กอยู่ในศูนย์ทั้งหมด ๔๔ คน แต่จากการสำรวจจำนวนเด็กที่มีอายุ ๓-๕ ปี ในตำบลบางมะฝ่อ พบว่ามีครัวเรือนที่มีเด็กอายุ ๓-๕ ปี จำนวน ๑๒๓ ครัวเรือน มีเด็กทั้งหมด ๑๒๙ คน ทำให้เห็นว่ายังมีเด็กในตำบลอยู่จำนวนมากที่ผู้ปกครองไม่นำบุตรหลานมาเรียนยังศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยการสอบถามในเบื้องต้นได้ข้อมูลว่าบางส่วนนำบุตรหลานไปเรียนในระดับอนุบาลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในพื้นที่ตำบลบางมะฝ่อ ซึ่งรับเด็กอายุตั้งแต่ ๔ ปี ขึ้นไป บางส่วนนำไปเรียนในระดับอนุบาลของโรงเรียนเอกชนนอกพื้นที่ ซึ่งรับเด็กอายุตั้งแต่ ๓ ปีขึ้นไป และบางส่วนนำไปฝากเลี้ยงไว้ที่สถานรับเลี้ยงเด็กของเอกชน(เนอสเซอรี)ซึ่งอยู่ในตัวเมืองนครสวรรค์ ซึ่งรับเด็กอายุตั้งแต่ ๖ เดือนถึง ๔ ปีbค่ารับเลี้ยงประมาณ ๓,๐๐๐ – ๔,๐๐๐ บาท ต่อเดือน จึงเกิดคำถามขึ้นมาว่าเหตุใดประชาชนจึงไม่นำบุตรหลานมาเรียนที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทั้งที่ศูนย์ก็มีคุณภาพตามมาตรฐาน ไม่มีค่าใช้จ่ายและสะดวกในการรับส่งบุตรหลานไม่ต้องเดินทางเพราะอยู่ในพื้นที่ ซึ่งการที่ประชาชนส่วนใหญ่ไม่นำบุตรหลานมาเรียนที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนี้ถือว่าเป็นปัญหาที่สำคัญอย่างยิ่งหากปล่อยไว้โดยไม่พยายามที่จะแก้ไข อาจทำให้ประชาชนนำบุตรหลานมาเรียนน้อยลงไปอีกจนสุดท้ายไม่มีประชาชนนำบุตรหลานเข้ามาเรียนเลยก็เป็นไปได้

อนึ่ง รัฐมีหน้าที่จัดทำบริการสาธารณะเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนโดยส่วนรวม และสร้างความพึงพอใจให้แก่ประชาชนผู้ใช้บริการให้มากที่สุด การที่จะจัดทำบริการสาธารณะที่มีคุณภาพและสามารถสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนได้นั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการให้บริการและการรับบริการจากรัฐ ซึ่งความเชื่อมั่นเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเข้ามาใช้บริการของรัฐ ถ้าประชาชนไม่เชื่อมั่นก็จะไม่มาใช้บริการคงมีแต่ประชาชนที่ฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี ไม่มีทางเลือกจึงจำเป็นต้องเข้ามาใช้บริการ ทั้งนี้ หากประชาชนไม่ยอมเข้ามามีส่วนร่วม กับรัฐโดยไม่เข้ามาใช้บริการที่รัฐจัดสรรให้แล้วนั้น การลงทุนของรัฐก็ไม่เกิดความคุ้มค่า ทรัพยากรที่ใช้ไปก็ไม่เกิดประโยชน์หรืออีกนัยหนึ่งก็คือเกิดความล้มเหลวในการให้บริการของภาครัฐนั่นเอง ซึ่งไม่สมควรจะเกิดขึ้นกับบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งอย่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพราะศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นสถานที่พัฒนาคุณภาพชีวิตบุคคลในช่วงต้นของชีวิตและเป็นรากฐานการพัฒนาคุณภาพประชาชน

ดังนั้น เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นศูนย์ที่ตรงกับความต้องการของประชาชนจึงต้องรู้ถึงความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนว่าประชาชนเชื่อมั่นในศูนย์อย่างไร มากน้อยเพียงไร เพราะที่ผ่านมาเห็นได้ชัดว่าการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังไม่ประสบผลสำเร็จทั้งที่จัดสรรงบประมาณลงไปให้แก่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวนมากทั้งในด้านอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์การศึกษา การพัฒนาบุคลากรผู้ดูแลเด็กให้มีความรู้ความสามารถ แต่ประชาชนก็ยังไม่นำบุตรหลานเข้ามาเรียนอยู่ดี แสดงให้เห็นว่าการบริหารจัดการและการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เป็นอยู่ในปัจจุบันยังไม่ตรงกับความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ หรืออาจมีสาเหตุอื่นๆอีกที่ทำให้

ประชาชนไม่นำบุตรหลานเข้ามาเรียน อาทิเช่นความรู้ความเข้าใจของประชาชนในบริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กค่านิยมส่วนบุคคล ค่านิยมของสังคม ผู้วิจัยปฏิบัติงานที่เทศบาลตำบลบางมะฝ่อ โดยมีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านการศึกษาได้เห็นถึงปัญหาดังกล่าว จึงเกิดความสนใจที่จะศึกษาวิจัยถึงระดับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบางมะฝ่อ อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปเป็นข้อมูลและแนวทางการปรับปรุงศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและตรงกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ให้มากที่สุด ประชาชนจะได้นำบุตรหลานมาเรียนที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

๒.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาระดับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบางมะฝ่อ อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์

๒. เพื่อเปรียบเทียบระดับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบางมะฝ่อ อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชน

๓.วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวม แนวคิด ทฤษฎีต่างๆที่เกี่ยวข้อง สามารถสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยถึงความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบางมะฝ่อ อำเภอ โกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนในตำบลบางมะฝ่อ ที่มีบุตรหลาน อายุ ๓ – ๕ ปี ทั้งหมด จำนวน ๑๒๓ ครัวเรือน(ตัวแทนผู้ปกครองครัวเรือนละ ๑ คน) เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบางมะฝ่อ อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test, F-test และ ไค-สแควร์

ตัวแปรที่วิจัย

๑. ตัวแปรอิสระ ได้แก่

๑.๑ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ

๑.๒ ปัจจัยการบริหาร ได้แก่ ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน

๒. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบางมะฝ่อ อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์

๔.สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย ดังนี้

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนที่มีความเชื่อมั่นต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบล บางมะฝ่อ อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน ๙๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๕.๖๐ โดยอายุของประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๖๐ ประชาชนส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำว่าปริญญาตรี จำนวน ๗๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๗๐ และประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขาย จำนวน ๒๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๑๐

ข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบางมะฝ่อ อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๑๒๓ คน ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๖ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ๓.๗๘ รองลงมาคือ ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ อยู่ในระดับมาก มีค่า เฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๖ ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๔ และน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน อยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๓๘ รายละเอียดแต่ละด้านสามารถอธิบาย ได้ดังนี้

ข้อมูลด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ พบว่า ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบางมะฝ่อ อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๖ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผู้ดูแลเด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก ผู้ปกครองและชุมชนเป็นอย่างดี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ๓.๙๓ รองลงมา คือ ผู้ดูแลเด็กมีการสังเกตและบันทึกความเจริญเติบโต พฤติกรรมพัฒนาการต่าง ๆของเด็กได้เป็นอย่างถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๘ ผู้ประกอบอาหาร มีการจัดการขยะถูกสุขลักษณะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๕

ผู้ประกอบอาหาร แต่งกายสะอาดเรียบร้อย สถานที่เตรียมและปรุงอาหารสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๔ ผู้ดูแลเด็ก มีความเหมาะสมด้านบุคลิกภาพ และการแสดงออก เช่น รักเด็ก พูดจาไพเราะ และมีความรู้ความสามารถ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๓ ผู้ดูแลเด็กมีความมุ่งมั่นและอุทิศตนในการสอนและพัฒนาเด็ก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๑ ผู้ดูแลเด็ก มีการผลิตสื่ออุปกรณ์สำหรับเด็ก โดยใช้วัสดุในท้องถิ่นและวัสดุเหลือใช้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๐ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการจัดตั้งคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กถูกต้องตามระเบียบกฎหมาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๐ ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก ผู้ปกครองและชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๖ ศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก มีการนิเทศ ติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๔ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการกำกับดูแลการดำเนินงานให้ได้มาตรฐาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๔ ศูนย์พัฒนา เด็กเล็กมีนโยบายและงบประมาณเพื่อการดำเนินงานที่ชัดเจนในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๓ คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา อุปสรรคและปรับปรุงการ

ดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๒ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาที่นำมาปฏิบัติได้จริง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๐ คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ผู้ปกครอง และประชาชนทั่วไปทราบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๗ ผู้ดูแลเด็ก มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๗ และน้อยที่สุด คือ ผู้ดูแลเด็ก มีการติดตาม เยี่ยมบ้านและพบผู้ปกครองเด็ก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๘

ข้อมูลด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย พบว่า ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบางมะฝ่อ อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๘ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการจัดแบ่งพื้นที่อย่างเป็นสัดส่วนและเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๕ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการจัดสภาพภายในห้องเรียนให้มีพื้นที่ใช้สอยเหมาะสมที่จะทำกิจกรรมสำหรับเด็ก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๓ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ไม่อยู่ในพื้นที่อาจเสี่ยงต่ออันตรายเช่น บริเวณ ขนถ่ายแก๊ส น้ำมันหรือสารพิษ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๒ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีห้องเรียนที่มีแสงสว่างเพียงพอและอากาศถ่ายเทได้สะดวก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๒ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีขนาดเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๐ ห้องน้ำห้องส้วมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีจำนวนเพียงพอและมีความสะอาดถูกสุขลักษณะและปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๙ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีมาตรการป้องกันอัคคีภัยและอุบัติภัยต่างๆที่อาจเกิดขึ้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๙ ภายนอกห้องเรียนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีบริเวณเพียงพอสำหรับกิจกรรมกลางแจ้ง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๗ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดอาคารสถานที่และดูแลรักษาอุปกรณ์เครื่องเล่นให้อยู่ในสภาพที่ดี พร้อมใช้งานและปลอดภัยสำหรับเด็ก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๔ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีพื้นที่กว้างเพียงพอสำหรับดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็ก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๑ และน้อยที่สุด คือ ภายนอกห้องเรียนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีความสะอาด ร่มรื่น และปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๗

ข้อมูลด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร พบว่า ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบางมะฝ่อ อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๔ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผู้ดูแลเด็กมีการบันทึกผลการประเมินพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคลและเป็นปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๙ มีการส่งเสริมให้เด็กได้รับโภชนาการครบ ๕ หมู่ มีน้ำดื่มที่สะอาด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๘ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นไปตามมาตรฐาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๖ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๖ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการจัดการศึกษาครอบคลุมพัฒนาการ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคมและสติปัญญาตามวัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๖ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีสื่อและนวัตกรรมการจัดประสบการณ์เรียนรู้เหมาะสมกับ

พัฒนาการเด็ก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๙ และน้อยที่สุด คือ ผู้ดูแลเด็ก มีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กสม่ำเสมอ มีค่า เฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๗

ข้อมูลด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน พบว่า ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบางมะฝ่อ อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน ในภาพรวม อยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๓๘ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ชุมชนให้การสนับสนุนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในการบริจาคเงิน วัสดุ สื่อการเรียนการสอนและอุปกรณ์ต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๔๖ มีการจัดกิจกรรมสร้างสัมพันธ์ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ปกครอง ชุมชน และทุกภาคส่วนสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๔๔ มีการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ชุมชนทราบอย่างทั่วถึง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๔๑ การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นของผู้ปกครองของเด็กให้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาเด็ก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๔๐ มีการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วน มีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๓๐ และน้อยที่สุด คือชุมชน มีส่วนร่วมสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นอย่างดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๒๙

การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ ๑ ปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกัน มีผลต่อความเชื่อมั่นต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบางมะฝ่อ อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ ต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ ๑ พบว่า ประชาชนในตำบลบางมะฝ่อ อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพที่ต่างกัน ไม่มีผลต่อความเชื่อมั่นต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบางมะฝ่อ อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ที่ต่างกัน เนื่องจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้จัดทำมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือปฏิบัติในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้สามารถดำเนินงานเพื่อพัฒนาเด็กได้อย่างเต็มตามศักยภาพ และได้มาตรฐาน จึงส่งผลทำให้ประชาชนที่อยู่ในตำบลบางมะฝ่อ อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ ได้รับการปฏิบัติในรูปแบบมาตรฐานเดียวกัน

สมมติฐานที่ ๒ ปัจจัยการบริหารที่ต่างกัน ได้แก่ ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร และด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน มีผลต่อความเชื่อมั่นต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบางมะฝ่อ อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ ต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ ๒ พบว่าปัจจัยการบริหารที่ต่างกัน ได้แก่ ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร และด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน มีความสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบางมะฝ่อ อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ ในทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น ๐.๐๕

๕.อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่องความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบางมะฝ่อ อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ มีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

๑. ประชาชนมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับมากในปัจจัยการบริหาร จำนวน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านอาคารสถานที่สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร แสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบางมะฝ่อ ใน ๓ ด้านนี้ไม่เป็นปัญหาที่ส่งผลให้ประชาชนไม่นำบุตรหลานมาเรียนยังศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบางมะฝ่อ

๒. ปัจจัยการบริหาร ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน ประชาชนมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับน้อย แสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบางมะฝ่อในด้านนี้มีปัญหาและอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ประชาชนไม่นำบุตรหลานมาเรียนยังศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบางมะฝ่อ ซึ่งจากการทำวิจัยพบว่าการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังไม่ทั่วถึง ทำให้ประชาชนในตำบลบางมะฝ่อบางส่วนไม่ได้รับรู้ข้อมูลการดำเนินการต่างๆของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นเหตุให้ประชาชนบางส่วนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงอยู่ในระดับน้อย เมื่อประชาชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมหรือมีส่วนร่วมน้อย และไม่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ก็เป็นเรื่องยากที่ประชาชนจะเกิดความไว้วางใจและเชื่อมั่นต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เมื่อไม่เชื่อมั่นจึงนำบุตรหลานไปเรียนที่อื่นที่มีชื่อเสียงมากกว่า มีการประชาสัมพันธ์ที่ดีกว่าตามค่านิยมของสังคม ไทยที่มักจะเลือกสถานศึกษาจากชื่อเสียงประกอบกับลัทธิเอาอย่างของคนไทยที่มีมาช้านานที่มักจะทำอะไรตามๆกัน เมื่อมีใครนำบุตรหลานไปเรียนที่ใดแล้วบอกว่าดีก็มักจะพาบุตรหลานไปเรียนที่นั่นตามๆกัน เพื่อที่จะได้ไม่น้อยหน้ากัน ใครทำอะไรได้ ฉันก็ทำได้ ตามแบบฉบับลัทธิเอาอย่างของคนไทย ดังนั้นการประชาสัมพันธ์ที่ดีเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างมาก เพราะการประชาสัมพันธ์เป็นการสร้างความรู้ ความเข้าใจให้แก่ประชาชนและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่องค์กร เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีกับประชาชน โดยต้องบอกกล่าวให้ประชาชนได้ทราบถึงการดำเนินการต่างๆของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่าทั่วถึง ขณะเดียวกันก็รับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างกว้างขวาง เพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นไปตามความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริงและได้รับการสนับสนุนจากประชาชน อีกทั้งยังเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือ ความนิยม ความไว้วางใจ และดึงดูดความสนใจ โน้มน้าวชักจูงให้ประชาชนมามีส่วนร่วมกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและเมื่อประชาชนเกิดความไว้วางใจก็จะเกิดความเชื่อมั่นที่จะนำบุตรหลานมาเรียนที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกันมากขึ้น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงควรทำการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับศูนย์ให้มากขึ้นโดยให้ชุมชนและครอบครัวของเด็กเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นประจำ และให้มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้านวิชาการและด้านอื่น ๆของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กผ่านสื่อต่างๆในท้องถิ่นให้กับชุมชนและผู้ปกครองได้รับทราบอย่างเป็นประจำ สม่ำเสมอ รวมทั้งควรมีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างต่อเนื่อง

๖.ข้อเสนอแนะ

๑. การประชาสัมพันธ์ที่ดีมีผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนและส่งผลต่อการตัดสินใจในการนำบุตรหลานเข้ามาเรียนยังศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังนั้นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบางมะฝ่อ อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ จึงควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ในทุกด้านให้มากขึ้น พร้อมทั้งเปิดช่องทางการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้มากขึ้นด้วย

๒. จากการศึกษาที่ได้ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน ควรจัดให้ชุมชนและผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ทั้งการวางแผน สนับสนุน สื่อการสอน การเข้าร่วมกิจกรรมและการประเมินพัฒนาการเด็ก รวมทั้งควรจัดกิจกรรมที่มีสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนที่พัฒนาเด็กครบทุกด้าน โดยให้ชุมชนและผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม

๓. ในการทำวิจัยเพื่อต่อยอดงานวิจัยฉบับนี้ ควรทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็ก และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๑. การวิจัยครั้งนี้ ผู้สนใจสามารถนำไปศึกษาความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีผลต่อการปฏิบัติงานในองค์การอื่นๆที่มีลักษณะการบริหารงานในรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลความคิดเห็นที่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

๒. การวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางในการสนับสนุนการสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีผลต่อการปฏิบัติงานในเทศบาลตำบลบางมะฝ่อ อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ ได้อย่างถูกต้องและตรงตามเป้าหมาย

๓. ควรวิจัยการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในภาพรวมของจังหวัดนครสวรรค์ เพื่อให้มีข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสู่ความเป็นเลิศ

๔. ควรวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในภาพรวมของจังหวัดนครสวรรค์ต่อไป

บรรณานุกรม

กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ.**หลักสูตรการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.๒๕๔๖

กรมส่งเสริมการปกครองท่องถิ่น.**คู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. ๒๕๔๗.http://www.dla.go.th/work/e_book/eb๖/eb๖_๓/๓km๑๔.pd. สืบค้นเมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๙.

กระทรวงมหาดไทย. **คู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร : อาสารักษาดินแดน.๒๕๔๗

จิตโสภณ วอนิล. **ความสัมพันธ์ระหว่างภาพลักษณ์ ความเชื่อมั่น และความพึงพอใจที่มีต่อความภักดีของลูกค้าธนาคารไทยพาณิชย์**.การศึกษาค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.๒๕๕๒

จำลองลักษณ์ อินทวัน. **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนในกระบวนการ ยุติธรรมทางอาญา**.วารสารกระบวนการยุติธรรม ปีที่ ๘ เล่มที่ ๒ พฤษภาคม – สิงหาคม ๒๕๕๘.

ดวงรัตน์ รอดณรงค์, พงษ์พันธ์ รอดณรงค์, จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์ และ เอก ศรีเชลียง. **ความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการให้บริการงานทะเบียนราษฎรเทศบาลตำบลมวกเหล็ก อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี**. หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี. ๒๕๕๓.

ดวงฤดี อุทัยหอม และ สิทธิเสกข์ พิมพ์ธนะพูนพร.**ความสัมพันธ์ระหว่างภาพลักษณ์ความ-เชื่อมั่นกับความภักดีต่อการใช้บริการตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ที่นั่งส่วนบุคคล วอลโว่ของลูกค้าในเขตจังหวัดภาคใต้**. คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.การประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๖ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๘ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่. ๒๕๕๗

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ.**การสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย.** กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน.๒๕๕๘

ประพนธ์ สหพัฒนา และคณะ. **โครงการประเมินประสิทธิภาพสถานีตำรวจและความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการปฏิบัติงานของตำรวจ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘**. กองวิจัย สำนักงานยุทธศาสตร์ตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.๒๕๕๘

ประพนธ์ สหพัฒนา และ เสกสัณ เครือคำ.**การประเมินประสิทธิภาพสถานีตำรวจและความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการปฏิบัติงานของตำรวจ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๖**,**รายงานผลการวิจัย** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, ๒๕๕๖.

ภัทร์ศรีวรรณ สมบรม,อรสา จรูญธรรม,และชลอ วงศ์แสวง.**การดำเนินงานของศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดสระบุรี**. ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี.๒๕๕๕

มะลิวัลย์ แสงสวัสดิ์**. ปัจจัยความเชื่อมั่นและความภักดีที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการห้างสรรพสินค้า กรณีศึกษาห้างสรรพสินค้าชั้นนำ ในกรุงเทพมหานคร**.การค้นคว้าอิสระตามหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.๒๕๕๖

วันเพ็ญ ทะนนท์, พฐา สุวรรณรัตน์, และสุทธา รัตนศักดิ์. **การศึกษาศักยภาพการจัด การศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย**. หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง,๒๕๕๕

วณิชยา ศรีวงศา. **การศึกษาการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลตำบลในจังหวัดหนองคาย**. **ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต.** มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.๒๕๕๓

สิริอร วิชชาวุธ.**จิตวิทยาการอุตสาหกรรมและองค์การเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.๒๕๔๔

สำนักกฎหมายมงคลธรรม. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒. [ออนไลน์] http://www.kodmhai.com/m๔/m๔-๑๒/H๔/H-๔.html. สืบค้นเมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๙.

สุชีพ เอี้ยวเหล็ก.ความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการควบคุมและป้องกันโรคไข้หวัดนกของกรมปศุสัตว์ ในพื้นที่จังหวัดสตูล.**สารนิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.** มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.๒๕๕๓

อนัญญา อุทัยปรีดา.ความเชื่อมั่นในตราสินค้าและภาพลักษณ์ประเทศแหล่งกำเนิดสินค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ กรณีศึกษา : ตราสินค้า COACH EST. ๑๙๔๑ NEWYORK **. หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยกรุงเทพ,๒๕๕๖

Boon, S. D., & Holmes, J. G. (1991). **The dynamics of interpersonal trust: Resolving uncertainty in the face of risk**. In R. A. Hinde & J. Groebel (Eds.), Cooperation and prosocial behaviour. Cambridge: Cambridge University Press, 190-211

Gilbert, J. & Tang, T. (1998). **An Examination of Organizational Trust Antecedents**. Public Personnel Management, 27(3), 321-338.

Marshall, E. M. (2000). **Building Trust at The Speed Change: The Power of the Relationship Based Corporation**. New York: AMACOM.

Moorman, C., Deshpande, and Zaltman, G. (1992). **Relationships between Providers and of Market Research**. Journal of Marketing. 29(3), 314-329.

Morgan, R.M., and Hunt, S.D. (1994). "**The commitment-trust theory of relationship marketing**," Journal of Marketing, 58 (July), 20-38.

Liberman, A. M. (1991). **Observations from the Sidelines**. Reading and Writing: An Interdisciplinary Journal, 3, 429-433.

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1985). **A Conceptual Model of services Quality and It's Implications for Future Reseach**. Journal of Marketing, 49(4), 41-50.

Sako, M. (1992). **Price'Quality and Trust: Inter-Firm Relations in Britain and Japan**. Cambridgy: Cambridge University Press.

Stern, K., R. (1997). **Introductory Plant Biology**. Times Mirror Higher Education Group. United States of America.

Yamane, T. (1973). **Statistics : An introductory analysis**. New York : Harper & Row.

ภาคผนวก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิอ่านบทความวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์
วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม – สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๐

๑. พระราชวชิรเมธี, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒. รศ.ดร.ประเทือง ภูมิภัทราคม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓. รศ.ดร.วรกฤต เถื่อนช้าง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔. รศ.ดร.สมชัย ศรีนอก	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕. ผศ.ดร.วิรัช จงอยู่สุข	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖. ผศ.ดร.สุพรต บุญอ่อน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗. ผศ.ดร.สมภพ เจิมขุนทด	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๘. ดร.อัครเดช พรหมกัลป์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๙. รศ.ดร.สุชาติ แสงทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
๑๐.รศ.ดร.ธานี เกสทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
๑๑.รศ.ดร.สัญญา เคณาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
๑๒.ผศ.ดร.สาธร ทรัพย์รวงทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
๑๓.ผศ.ดร.รัตนะ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
๑๔.ผศ.ดร.สยาม ราชวัตร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๑๕.ผศ.ดร.พุทธรักษ์ ปราบนอก	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
๑๖.ผศ.ดร.สำราญ บุญเจริญ	วิทยาลัยนครราชสีมา
๑๗.ดร.ทนงศักดิ์ เหมือนเตย	มหาวิทยาลัยภาคกลาง
๑๘.ดร.สมจิตรา กิตติมานนท์	ผู้ทรงคุณวุฒิโรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

สำนักงานวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
๙๙๙ หมู่ ๖ ตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐
โทรศัพท์ ๐๕๖-๒๑๙๙๙๙ โทรสาร ๐๕๖-๒๑๙๙๙๘

๑. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ตีพิมพ์บทความประเภทต่าง ๆ ดังนี้

๑.๑ บทความพิเศษ บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

๑.๒ บทความทางวิชาการ ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิต นักศึกษา หรือประชาชนทั่วไป

๑.๓ บทความวิจัย (Research article) ได้แก่รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

๑.๔ บทความปริทรรศน์ (Review article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์วิจารณ์เปรียบเทียบกัน

๑.๕ ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์จะต้องส่งจดหมายนำส่งบทความพร้อมต้นฉบับแบบพิมพ์ ๓ ชุด มายังกองบรรณาธิการ <u>กรณีที่บทความได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์</u> บรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้นิพนธ์ส่งบทความต้นฉบับที่แก้ไขครั้งสุดท้าย พร้อมซีดีรอม (CD ROM) ๑ แผ่นที่บรรจุเนื้อหาและข้อมูลที่มีอยู่ในบทความทั้งหมดที่ได้แก้ไขแล้ว ทั้งนี้ผู้นิพนธ์ต้องมีสำเนาเก็บไว้ด้วยเพื่อการอ้างอิง

การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้นิพนธ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มี

ความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH SarabunPSK) ขนาดอักษร ๑๖ จัดกั้นหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (double spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษพิมพ์สั้นขนาดบีห้า (B5) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษซ้ายกับด้านบน ๑ นิ้วครึ่ง และด้านขวากับด้านล่าง ๐.๕ นิ้ว พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน ๑๕ หน้ากระดาษพิมพ์สั้น โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) ๒ ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double – blind peer review)

๒. ส่วนบทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน ๓๕๐ คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัยและบทความปริทรรศน์ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งบทคัดย่อควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และลักษณะของบทคัดย่อควรประกอบไปด้วย วัตถุประสงค์ (Objective) วิธีการศึกษา (methods) ผลการศึกษา (Results) สรุป (Conclusion) และคำสำคัญ (Key words) ซึ่งควรเรียบเรียงตามลำดับและแยกหัวข้อให้ชัดเจนดังนี้

- ***วัตถุประสงค์*** ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา
- ***วิธีการศึกษา*** ควรกล่าวถึงวิธีการค้นคว้าข้อมูล ระเบียบวิธีวิจัยที่นำมาศึกษา สถิติที่นำมาใช้
- ***ผลการศึกษา*** ควรประกอบด้วยผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีมีการวิเคราะห์)
- ***สรุป*** ควรกล่าวถึงผลสรุปของการค้นคว้าและศึกษา
- ***คำสำคัญ*** ควรมีคำสำคัญ ๓-๖ คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา และจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยต้องจัดเรียงคำสำคัญตามตัวอักษร และคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (;)

๓. ส่วนเนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

๓.๑ บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้ สมมติฐานของการศึกษา ตลอดจนวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้ชัดเจน

๓.๒ วิธีการศึกษา (methods) กล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

๓.๓ ผลการศึกษา (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ในข้อ ๓.๒ ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม

๓.๔ การอภิปรายผล (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

๓.๕ ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะแนวการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

๓.๖ กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement) เป็นส่วนที่กล่าวขอบคุณต่อองค์กร หน่วยงานหรือบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือร่วมมือในการวิจัย รวมทั้งแหล่งที่มาของเงินทุนวิจัย และหมายเลขของทุนวิจัย

๓.๗ เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบเชิงอรรถ (Footnote) เป็นการทำรายการเอกสารอ้างอิงหรือคำอธิบายเพิ่มเติมที่อยู่ด้านล่างของข้อความในหน้ากระดาษแต่ละหน้า ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอางอิงแตกตางกันตามประเภทของเอกสารหรือแหลงที่ใชอางอิง ดังนี้

การอ้างอิงแบบเชิงอรรถ

๑. หนังสือ

๑.๑ คัมภีร์พระไตรปิฎกหรือหนังสือสำคัญพิมพ์เป็นชุด

ใหอางชื่อยอคัมภีร. เลม/ขอ/หนา. และใหวงเล็บคำวา (บาลี) ไว้หลังคำยอในกรณีที่ใช้พระไตรปฎกฉบับภาษาบาลีหรือวงเล็บคำว่า (ไทย) ไวหลังคำยอในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ตัวอย่างเช่น ๑ขุ.ชา. (บาลี) ๒๗/๘๕๕/๑๙๑.

๑.๒ หนังสือทั่วไป

ผูแตง, ชื่อเรื่อง , (สถานที่พิมพ: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์, ปที่พิมพ), หนา. ตังอย่างเช่น

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **ปรัชญากรีก : บอเกิดภูมิปญญาตะวันตก**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หนา ๓๘.

Venerable Dr. W. Rahula**, What the Buddha Taught**, (Bangkok: Haw Trai Printing, 2004), p.69.

๒. วารสาร

ผูเขียน, “ชื่อบทความ”, ชื่อวารสาร , เล่มที่หรือปีที่ (เดือน ป): หนา. ตัวอย่างเช่น

พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปญฺโญ, ดร, “การกำหนดประเด็นปัญหา การตั้งชื่อเรื่องเรื่องและการเขียนวัตถุประสงค์การวิจัยทางสังคมศาสตร์”, **มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**, ปที่ ๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๕๗): ๑๔-๒๘.

K.N., Jayatileke, “The Buddhist Theory of Causality”, The Maha Bodhi, vol. 77 No.1: 10-15.

๓. วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้วิจัย, "ชื่อหัวข้อวิทยานิพนธ์", ระดับของวิทยานิพนธ์, (ชื่อแผนกวิชาหรือคณะและมหาวิทยาลัย), ปีที่พิมพ์. ตัวอย่างเช่น

อนุวัต กระสังข์, "การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามแนวพุทธภายใต้กระแสบริโภคนิยม", **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๗.

๔. สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์, ตำแหน่ง (ถ้ามี), วัน เดือน ป. ตัวอย่าง

สัมภาษณ์ พระเทพโสภณ, อธิการบดี มหาวิทยาลยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๕๗.

๕. เว็บไซต์

พระธรรมโกศาจารย์ (ศ.ดร.ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **ธรรมประกาศโนบาย**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.buddhismth. com/index.php?lay=show&ac=article&Id= 538970572&Ntype=9 [๗ กันยายน ๒๕๕๕].

๖. ภาษาอังกฤษ

Maslow Abraham, Motivation and Personnality, (New York : Harper and Row Publishers, 1970.

การเขียนบรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(ก) ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

(ข) ข้อมูลทุติยภูมิ

๑) หนังสือ

จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์. **สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

๒) วารสาร

ผู้เขียน, "ชื่อบทความ", ชื่อวารสาร , เล่มที่หรือปีที่ (เดือน ป): หนา. ตัวอย่างเช่น

พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตฺติปญฺโญ, ดร, "การกำหนดประเด็นปัญหา การตั้งชื่อเรื่องเรื่องและการเขียนวัตถุประสงค์การวิจัยทางสังคมศาสตร์", มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปที่ ๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๕๗): ๑๔-๒๘.

๓) วิทยานิพนธ์

ทรงวิทย์ แก้วศรี. "การศึกษาวิเคราะห์ยุทธวิธีในการประกาศศาสนาของพระพุทธเจ้า". **ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

๔) สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์, ตำแหน่ง (ถ้ามี), วัน เดือน ป. ตัวอย่าง

สัมภาษณ์ พระเทพโสภณ, อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๕๗.

๕) เว็บไซต์

พระธรรมโกศาจารย์ (ศ.ดร.ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **ธรรมประกาศโนบาย**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.buddhismth.com/index.php?lay=show&ac=article&Id= 538970572&Ntype=9 [๗ กันยายน ๒๕๕๕].

๒. ภาษาอังกฤษ

Maslow Abraham. Motivation and Personnality. New York : Harper and Row Publishers, 1970.

๔. ส่วนภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ ๑ ภาพ หรือ ๑ ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

๕. ลิขสิทธิ์

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้นิพนธ์ทุกท่านต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์บทความให้แก่วารสารฯ พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้นิพนธ์ทุกท่านต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์เพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้นิพนธ์อื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้นิพนธ์ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน พร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อบรรณาธิการ ก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์

๖. การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการสมัครเป็นสมาชิกวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ กรุณาติดต่อ “ผู้ช่วยบรรณาธิการวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์” สำนักงานวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ๙๙๙ หมู่ ๖ ตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๕๖-๒๑๙๙๙๙ โทรสาร ๐๕๖-๒๑๙๙๙๘

๘. อัตราค่าวารสาร

กำหนดออกวารสารปีละ ๓ ฉบับ จำหน่ายราคาฉบับละ ๑๙๙ บาท ไม่รวมค่าส่ง

๙. อัตราค่าสมาชิก

ปีละ ๓๐๐ บาท

หนังสือขอเสนอบทความเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

เขียนที่.....

.....

.....

วันที่..... เดือน..... พ.ศ. .....

ข้าพเจ้าชื่อ..... ฉายา..... นามสกุล.....

ที่อยู่ ....

.....

โทรศัพท์ ..... E-mail: .....

มีความประสงค์ขอตีพิมพ์บทความ ( ) บทความวิจัย ( ) บทความวิชาการ เรื่อง:

(ภาษาไทย).....

.....

(ภาษาอังกฤษ).....

.....

ในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ซึ่งดำเนินการโดยบัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยบทความฉบับนี้ข้าพเจ้าได้นิพนธ์ขึ้นเพื่อสำเร็จการศึกษาระดับปริญญา..... สาขาวิชา..... จาก (ชื่อสถาบัน)..... ปีการศึกษา..... หรือได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจาก .....

เมื่อคณะบรรณาธิการของวารสารพิจารณาแล้วมีมติให้แก้ไขปรับปรุงบทความ ข้าพเจ้ามีความยินดีรับไปแก้ไขตามมติดังกล่าวนั้นและและข้าพเจ้าขอรับรองว่า (ขีดเครื่องหมาย √)

( ) เป็นผลงานทางวิชาการของข้าพเจ้าแต่เพียงผู้เดียว

( ) เปนผลงานของขาพเจาและผูรวมนิพนธ์ตามชื่อที่ระบุในบทความจริง

( ) บทความนี้ไมเคยลงตีพิมพในวารสารใดมากอน

( ) บทความนี้ไม่ได้คัดลอกหรือดัดแปลงมาจากของผู้ใดทั้งสิ้น

ทั้งนี้ ข้าพเจ้าได้ชำระค่าธรรมเนียมขอตีพิมพ์บทความลงในวารสาร บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ตามอัตราที่ได้กำหนดไว้ คือ

( ) บทความวิชาการ ๓,๐๐๐ บาท

( ) บทความวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ป.โท-เอก ๔,๐๐๐ บาท

( ) บทความวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัย ๕,๐๐๐ บาท เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

อนึ่ง แม้เมื่อข้าพเจ้าปรับแก้ไขแล้ว แต่งานยังไม่เรียบร้อยและไม่ได้รับการให้การลงตีพิมพ์ ข้าพเจ้าไม่ติดใจเอาความใดๆ ทั้งสิ้น จะยอมรับการพิจารณาของคณะกองบรรณาธิการถือว่าเป็นที่สุด

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้นิพนธ์บทความ

ใบตอบรับการเป็นสมาชิก

ที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

กราบนมัสการ/เรียน บรรณาธิการวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ข้าพเจ้า (ชื่อภาษาไทย).....

(ชื่อภาษาอังกฤษ).....

ที่อยู่ (ที่สามารถติดต่ได้).....

.....

.....

E – Mail.....**เบอร์โทรศัพท์**.....

โทรสาร..... **มีความประสงค์จะขอรับสมัครเป็นสมาชิกวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์**

( ) สมาชิกประเภทรายปี ๓๐๐ บาท (จำนวน ๓ เล่ม)

( ) เล่มละ ๑๙๙ บาท

พร้อมนี้ ข้าพเจ้าได้ส่ง

( ) เงินสด

( ) ธนาณัติ (สั่งจ่าย.....)

( ) ตั๋วแลกเงินไปรษณีย์

( ) แคชเชียร์เช็ค ในนาม.....

โปรดนำส่งวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

สถานที่ติดต่อ ☐ ที่บ้าน ☐ ที่ทำงาน

เลขที่.....ถนน.....หมู่ที่.....ตำบล/แขวง.....

อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์.....โทรศัพท์เคลื่อนที่.....

โทรสาร.....E-Mail.....

(สำหรับเจ้าหน้าที่)

ค่าบำรุงปี พ.ศ.....

เลขที่ใบเสร็จ.....

ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลงบัญชีแล้ว.....

ลงชื่อ.....

( )